

ჩვენი მწერლობა

გამოდის თვეში ორჯერ პარასკეობით

ფასი 1,50 ლარი

9 იანვარი 2009 №1(79)

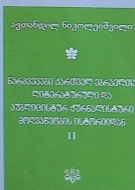
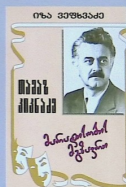
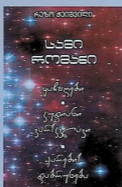
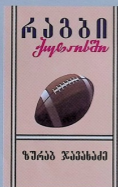
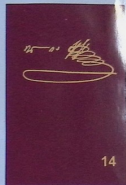
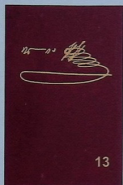

გულთქავეთ შინა-სხეთ ტყოს!

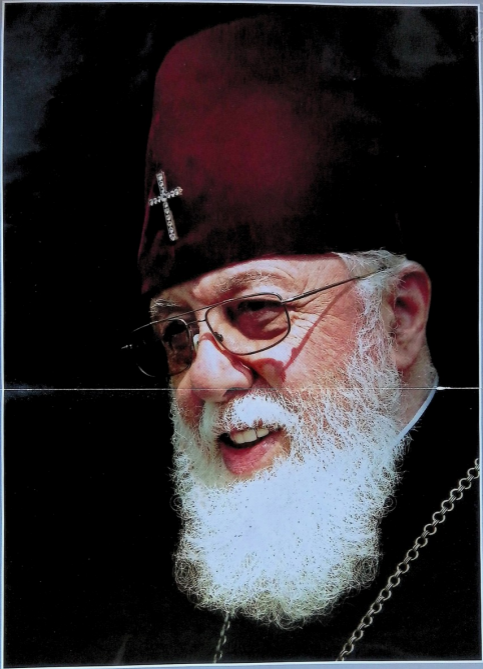
1516
2009

ქუთაისის საგამომცემლო ცენტრი გთავაზობთ

მისამართი: ქ. ქუთაისი, ილია ჭავჭავაძის გამზ. 33
ტელეფონი: (8 231) 2-34-99, 2-37-1, 899 14-95-15

მუშავეს ნახევარ ფოტოცენტრში

4 იანვარი
საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქის
ილია II - ის დღე

შინაარსი

წილი	2	ნუგზარ მუხაშვილი საპარტივლოს ბედინარა (პერიოდიული ესეი)
მასპინძელი-მწებარე	6	„მინდა გვაროდეს, რომ არჩვენში არ შევცდარვარ!“ (საუბარი რაულ ჩილაჩავასთან)
პროზა	8	ნაალ სამადაშვილი კუნდარა, 1968
	10	ნაზა არეშიძე ორი ნოველა
პირველი შინაგაძილება	12	თამარ ბარბაქაძე, თამარ ხვედელიანი „მეტიმცხოველი მტრადები გამონდენა...“
ნაშრომი	12	ვინ არის დოსტოვესკი?
გამომგზავნა	13	საბა სულხანიშვილი საბურთა არჩვენ (ნინო ჩიკვიშვილისა და ია ფარულავას უნებური შეხვედრა)
პოეზია	14	დარეჯან სუმბაძე მებლის პეპელა, ჩრდილიდან
ჟურნალი	18	ზორბე ლუსი ზორბესი შვიდი საღამო (შესამე საღამო „ათას ერთი ღამე“)
ნაშრომი	22	მამტირალ უნდა მოვკლავ
ფორმალური პროზა	23	ვახტანგ ჭელიძე მომგონებები და მხრანა...
პირველი შინაგაძილება	29	ემზარ კვიციანიშვილი მახტანგ მქალიის მომგონებების ორი გამომკვეყნებელი თარი
ფილმი	31	ბელა შალვაშვილი, ლელა ნიკოლაური „როცა პოეტი საშაროს მარის გვირგვინით წარმოვიდგება“ (გვესაუბრება მამუკა ნიკოლაური)
დაწინდარი სახეები	36	როსტომ ჩხეიძე სიცილი შალვა ნუცუაძისა (ბიოგრაფიული რომანიდან „ავვისტოს შვილები“)
სამართლის გზაზე	40	ამირან არაბული ქვეყნა წანარი კნარები ანუ გზად არავისა და არღუნის სეოგავი
რეპორაჟი	44	ეკა ბუჯიაშვილი რისთვის იწარება რომანი? („ზურაბ ლავრელაშვილის „მღვიმარე“)
ქინო	48	ანა გუნია ქართული კინემატოგრაფიის მოგავალი გოი აღზახიშვილი ფლიურის ფრამგვეტები
ფილმი	50	
სახარაი ნოველა	56	ანდრე შედიფი ბტინის სახეცვლა
ჟურნალი	62	ჯემალ ინჯია „ტპპლ გავივი კიდე პრთხალ გავივირა“ (გიორგი კეკელიძის ლექსების გამო)
გოგავა	63	გვიროგა გონტავივივილისა

48

დამფუძნებელი „ილიონი“
 მისამართი: თბილისი,
 ჩუბინაშვილის №41
 რედაქცია - (995 32) 96-20-62
 რეკლამა - (995 93) 65-93-68
 გაფრცელება - (995 99) 41-95-21
 ფაქსი: (995 32) 96-20-62
 E-mail: info@mtserloba.ge

მთავარი რედაქტორი - როსტომ ჩხეიძე
 პროზის რედაქტორი - ივანე ამირანაშვილი
 პოეზიის რედაქტორი - მკაე ჯოხაძე
 კრიტიკისა და თარგმანის რედაქტორი - თამარ ნატროშვილი
 მხატვრული რედაქტორი - კარლო ფარულია დიზაინერი - შალვა იაშვილი
 სტილისტი-კორექტორი - ნინო დეკანოიძე დაკაბადონება - თენგიზ რობიტიშვილი
 ოპერატორი - თამარ ჩიხლაძე სარეკლამო მენეჯერი - ეკა ბუჯიაშვილი
 გაფრცელების სამსახური - ლევან კიკნაძე

გარეკანზე: გოგი ჩაველიშვილი, ზამთრის საღამო

ნუგზარ მუხამედილი

საქართველოს ბედისწერა

პერიოდიკალი

1.

ყოველთვის ველოდი, რომ პათეტიკისგან შორს ვიდექი. საამისოდ თითქოს არც შინაგანი ბუნება მიწყობდა ხელს და არც ხელობა — მე წუნებარე კალმოსნების დრო, მგონი, ჩვენშიაც კი ნაწიდა. დღეს თითქოს ლექსიც კი ვეღარ იტანს პათეტიკას, სადღაა მისი ადვილი ადამიანურ ურთიერთობებში? თუმცა, არ ვიცი, იქნებ ამ საქმეშიც არსებობს გამონაკლისები?

ეს კითხვა სხვა დროს არ გამიჩინებოდა, მაგრამ ახლანდელ ბატონ გოგი ოჩიაურის თითქმის დასრულებული ნამუშევარი ვნახე. აღარ მახსოვს, ხელოვნების ნაწარმოებმა შორის როდის გამიჩინებია ჩემში ასეთი განცდა: მივხვდი, რომ რამეს თუ ვიტყვი, სადღეგრძელო გამომივიდოდა. ვეღარაფერი ვთქვი. ორიოდე, ზოგადი ფრაზა, ცხადაა, არ ითვლება.

რამდენადაც ვიცი, პათეტიკის მოყვარული არც ბატონი გოგი ბრძანდება; ისიც ვიცი, რომ არცთუ იშვიათად სიტყვებით გამოხატული ყველაზე გულწრფელი განცდაც კი ყალბდება. მაგრამ იქნებ ეს სწორედ ის შემთხვევა იყო, როცა პათეტიკის არ უნდა შეგეშინდეს?

სხვათა შორის, მაშინვე თვალში მომხვდა ისიც, რომ ასეთი განცდის შთამავლებულ ნამუშევარში პათეტიკის ნიშანწყალიც არ იგრძნობა. ერთიანად დაქებილ-დასერილი, სხალდაღიენილი, მაგრამ მაინც ახოვანი მეომრების პრინციპის ფიგურები ერთმანეთის პირისპირ მდუმარედ სდებან. სულ რვაწი არიან, გარინდებულ მეომართა აწრდილები.

თავად ავტორი ფიქრობს, ნამუშევარს 1921 წლიდან დღემდე ბრძოლებში დაქცეულ ქართველ მეომართა რეკვიმი უწოდოს, მაგრამ მაინც ველოდი „საქართველოს ბედისწერა“ დავარქევი. ცხადია, ესეც პათეტიკურია, თუმცა მაინც ვცდილობ სადღეგრძელოს თავი ავარიდო. სხვა მხრივ კი, ეტყობა, ამჯერად ვერაფერს გავხვები. როგორც ჩანს, ეს მართლაც ის იშვიათი შემთხვევაა, როცა პათეტიკა ოდნავადაც არ არის უადგილო.

2.

ამ ნამუშევრის პირველი ვარიანტი თავის დროზე ვაკის პარკში მქონდა ნაწახი. ეს ფიგურები საშუალო პროცესში მერტვ არაერთხელ მინახავს სახელოსნოში. შთაბეჭდილება ყოველთვის არაორდინარული იყო, მაგრამ ამჯერად

მაინც უჩვეულო ემოციური აფეთქება გამოიწვია. ეტყობა, აგვისტოში დაგუბებულ ბოლშის სადინარი მიეცა. ძველად ამ განცდას ბერი წმინდათანმინდას უწოდებდა.

მაგრამ ავტორმა აგვისტოზე გაცილებით ადრე შესახა ხორცი თავის ჩანაფიქრს. ომმა, უზრალად, ნაწარმოებს შინაარსის ზოგიერთი ასპექტი „ამოგადო“ შედაპირზე და თან მისი ცალმხრივი ინტერპრეტაციის საშიშროებაც შექმნა: მე მგონი, ნამუშევრის მხოლოდ აგვისტოთი ან თუნდაც 1921 წლიდან დღემდე გასული დროის მოწიკეთით შემოფარგვლა უსამართლოდ დააკნინებდა ამ ქანდაკების სიღრმესა და მნიშვნელობას ქართულ კულტურაში.

საქართველოს ისტორიის ყველაზე შედაპირულად მცოდნეც კი იტყვის, რომ აგვისტოში ახალი არაფერი მომხდარა. ისტორიას რომ დავეხსნათ და ლიტერატურას მივმართო, ისიც იგივეს გავიმორჩებ. როგორ დაეფიქროთ, კანონზომიერებაა თუ რა არის, მაგრამ 1500 წლის წინათაც ორ უზარმაზარ ძალად გათიშული მაშინდელი მსოფლიოს შეჭიბვეს ერთ-ერთ არენად საქართველო იყო გადაქცეული.

რატომღაც ყოველთვის ასე იყო და, საუბედუროდ, ასეა დღესაც. მაგრამ თუ ამ მეომრების ფიგურებში მხოლოდ საქართველოს ამგვარი დაუმთავრებელი ნენა-გლეჯვა დავინახებთ, უნებლიეთ ამითაც დავაკნინებთ ნამუშევარს, ერთგვარ პლაკატად გადავაქცევთ მას. რეკვიმის“ სიღრმეს ნაკითხვა სჭირდება. იგი უფრო მეტია, ვიდრე ყველა პლაკატი და მოწოდება ერთად აღებული. ეს არის ქანდაკების ენით ინტერპრეტირებული საქართველოს ბედისწერა.

3.

სხვათა შორის, ჩვენი ქვეყნისთვის სასჯელად გადაქცეული ჭირ-ვარამი ბევრ რამეს ხსნის, მაგრამ არაფერს ამართლებს.

მაგალითად, ხსნის რეალობისათვის თვალის განსწრების მიმართ რაღაც უცნაური შიშის არსებობას, რაც იწვევს საკუთარ თავზე არაადეკვატური წარმოდგენების გავრცელებას და მის საფუძველზე ნარცილიზმის უჩვეულო აყვავებას; ხსნის მართალი სიტყვის მისაღებად საჭირო ენერჯის ნაკლებობას, საერთოდ, განსხვავებული აზრისაღი უნდობლობას, მუდამ სხვის იმედზე ყოფნას, სხვა ათას უბედურებას

ხსნის როგორც გვიანტურ გრდემლსა და უროს შორის აღმოჩენილი პატარა ქვეყნისთვის საღი აზრის მიერ ნაკარნახევ თავის გადასარჩენ საშუალებებს.

ყოველივე ამას და სხვა უამრავ რამესაც ხსნის, მაგრამ არ ამართლებს. თუმცა ჩვენი ეს ორი რამ როგორღაც ერთმანეთს აკრია.

ახსნა არ ნიშნავს გამართლებას.

არც მოსესა და სხვა ბიბლიური წინასწარმეტყველებითვის ყოფილა ძნელი ასახსნელი ისრაელში გაგრძელებული ყრავალი ჭირის არსებობა გრდემლისა და უროს მტკაფორით და ხსნიდნენ კოდეც, მაგრამ ამით არაფერს ამართლებდნენ. პირიქით, დღენადაც ამხელდნენ და სომარლოდ დაიწყებობს, ყველაფრის გამართლებების და სიცრუეში თბილად მოკალიაების საშუალებას არ აძლევდნენ ისედაც მუდამ შეჭირებულ ხალხს.

როცა ეგვიპტიდან გამოსული და უდაბნოში მოხეტიალე ისრაელი ისევე ეგვიპტეზე და ზორციან კერძზე ოცნებობს, ამას, ცხადია, ე.წ. სალი აზრის კარნახით აკეთებს. ამ „სალი აზრს“ დიდი ქვეყა არასოდეს სჭირდება, რადგან ძირითადად იქ კი არ იბადება, სადაც აზრი უნდა იბადებოდეს, არამედ ინსტინქტების ბნელეთში. ამიტომ არც არასოდება სანთლით საძებარი. ღირსეული არსებობისთვის უდაბნოში ხეტიალს, შიმშილს, ათასგვარი ხიფათის წინაშე ყოველნამიერ დგომასა და გაურკვეველობას რომ ისევე ეგვიპტის მონობა და მადლარი ყოფა სჯობს, ამაში „სალი აზრს“ ეჭვი არ ეპარება. კაცმა რომ თქვას, მის წინააღმდეგ არც არსებობს ასე თუ ისე ძლიერი არგუმენტი, რადგან აქ თავს იჩენს, თუ შეიძლება ასე ითქვას, კომუნისტების პრობლემა — ინსტინქტთა ბნელეთში მოხილ სალი აზრს უბრალოდ არ ესმის იმ აზრების ენა, რომლებიც იქ იბადებიან, სადაც უნდა იბადებოდნენ კიდევ აზრები.

როცა ადამიანი გარკვეულობასა და გაურკვეველობას, უშინაობასა და საშიშროებას, მატერიალურსა და იდეალურს, ზორციელსა და სულიერს შორის არჩევანის წინაშე დგება, ჩვეულებრივ სწორედ „სალი აზრი“ იმარჯვებს. მისი მარტივი, მაგრამ უაღრესად მოქნილი და ამიტომ თითქმის დაუმარცხებელი „ბიოლოგიური ლოგიკის“ გაქარწყლებას ბიბლიაში მხოლოდ ლმერთადაც პირისპირ მოლაპარაკე კაცის შიში და ავტორიტეტი ახერხებს. საკუთარი ტყავის გადარჩენის ინსტინქტს სხვა ვერაფერი ერევა, თუმცა ესც — არა ყოველთვის.

ბიბლიური წინასწარმეტყველები ლმერთის სახელით ლაპარაკობდნენ, მაგრამ ბუკრი მათგანი გამჭინვარებული ბროსი მრისხანებისგან ამანაც ვერ დაიცვა. მათ საკუთარი სისხლით მოუწიათ თავისი მოზიციის ურყევობის დადასტურება. ეს მოზიცია იმასაც გულისხმობს, რომ საკუთარი ტყავის გადარჩენისთვის განსაკუთრებული ზრუნვა არ არის ის ფასეულობა, რითაც ადამიანი ლმერთს ემსგავსება.

ამ ე.წ. სალი აზრთან დაპირისპირებისა და მისი გადალახვის მცდელობებში მხოლოდ ბიბლიაში არ ვხვდებით. ის, რასაც წინასწარმეტყველები ლეოთებრივი ავტორიტეტის მოშველიებით ნერგავდნენ, ძველ საბერძნეთში რაციონალისტური ინტელექტუალების მიერ აზროვნების სახელით მკვიდრდებოდა. სოკრატეს აღსასრული არათუ ჩამოუვარდება ბიბლიურ წინასწარმეტყველთა თავდადებას, შეიძლება აღემატებოდეს კიდევ მათ, რადგან ამ კაც-

მა თავისი არჩევანისთვის მხოლოდ საკუთარ თავში და საკუთარ აზროვნებაში იპოვა საკმარისი საფუძველი.

ადამიანის არსებობაში მიმდინარე ზორცილსა და სულის, ინსტინქტებისა და გონის, ეშმაკისა და ლმერთის ამ მუდმივი დაპირისპირებისა და ბრძოლის პერიოდები ჩვენში ძირითადად მწერლობამ შემოინახა. თვით ქრისტიან წინაშე თავდადებაც ჩვენს ცნობიერებაში ქართული მწერლობის სახელითა და საშუალებით დამკვიდრდა. შეიძლება ისიც კი ითქვას, რომ გარკვეული გავებით, ქართული მწერლობა, დანყვებული იაკობ ზუციელისა და იონანე საბანისძის წინარმოვებებით, ამ ბრძოლის ისტორიაა. როცა ილია ქაჭავაძე საკუთარი ხალხის ბუნებასა თუ საქციელს შეურაცხებლად, ხშირად სასტიკად აანალიზებდა, ფიქრობ, ამით იგი „სალი აზრის“ გავრცელების წინააღმდეგაც იბრძოდა. ამ თვალსაზრისით ის ნებისმიერ ქართველ მწერალზე შორს ნავიდა. მისი შემზარადი „კაცია-ადამიანი?“ ბიბლიური წინასწარმეტყველის პათოსისა და ეგროპული რაციონალიზმის სინთეზით დანერგილი ტექსტია, ოღონდ მხატვრული ფორ-

გიორგი ონიანური

მა „სალი აზრის“ მიერ გამოჭედილი ბორკილების დასაწყვეტისა და ადამიანის სულის დაოკებელი სწრაფი შეუცნობისაკენ ძალზე შთამბეჭდავი მხატვრული ფორმით გამოხატა ბარათაშვილმა თავის პათეტიკურ შედეგში. „მერანი“ სულის იმ მდგომარეობას გამოიხატავს, რომელიც არც მოსესთვის იქნებოდა უცხო და მიუღებელი და არც სოკრატესთვის.

კარგი იქნება ისიც წარმოვიდგინოთ, როგორ კომენტარს გაუკეთებდნენ ამ ლექსს სინას უდაბნოში ისევე ეგვიპტეზე მეოცნებე უბრაელი, ათენელი მოსამართლე ან ჩვენბურთური ლუარსაბი, საერთოდ, გულწრფელად რომ შეეძლოთ ასეთ თემებზე საუბარი.

4.

ბოლო რამდენიმე საუკუნეა საქართველოს თავზე მხოლოდ ნისქილის ქვა არ დატრიალებულა. ამგვარმა ვითარებამ ჩვენში განსაკუთრებით გაამძაფრა ადამიანის გულში არსებული დაპირისპირება ინსტინქტებსა და გონს შორის, რაც XX საუკუნეში, სამუხარად, „სალი აზრის“, გადაუჭარბებლად შეიძლება ითქვას, ტრიუმფალური გამარჯვებით დამთავრდა.

შემსხვევითი არ იყო, რომ დედამიწაზე კომუნისტური სამოთხის ამენების თეორია „სალი აზრისთვის“ მოხიბ-

საქართველოს
პარლამენტის
გეგმვის
ბიბლიოთეკა

ლავა იდგა აღმზრდა. ეს რომ ასე არ ყოფილიყო და ხსენებული იდგა მხოლოდ „კომუნისტური პარტიის მანიფესტში“ დარჩენილიყო, ამგვარი ფსევდო-რელიგიური იდეოლოგია აღბათ ვერც ამოღებდა ძალს მოპოვებდა და ვერც ასეთი კატასტროფული ზეგავლენის მოხდინება შეეძლო. ამიტომ განა გასაკვირია, რომ ეს ნამონებები ბოლოს სხვადასხვა ელფერის, მაგრამ არსობრივად ლუარსაბის მილიონობით ვგზებლარის ტირაფირებამდე მივიდა?

ჩვეულებრივ, არა მგონია, საქმე საქმეზე რომ მიდგებო, ვინმეს გმირობა სურდეს. ერთი ძველი ავტორის თქმით, ადამიანისთვის ქონებასა და კომფორტზე უარის თქმა „სისხლთა დათხევას“ ემსგავსება. რაღა უნდა ითქვას სიცოცხლის დათმობაზე? ამიტომ ასეთი მაქსიმალისტური მოთხოვნებით ლუარსაბის გამტყულება ფარისევლობა იქნებოდა. მაგრამ ნორმალურ საზოგადოებაში ყველაზე რადიკალური ბიურგერული კო, რომელიც ზედ დაქვემდებარებას თავის მძღვარ ყოფას, საბრძოლო არ კარგავს იმის განცდას, რომ არსებობს სხვა, უფრო მაღალი ხარისხის რეალობაც და თავისი უღიშალო არსებობის გამო ნუხილი იპყრობს. იქმნება სივრცე, რომელშიც ყველაფერი ჯერ კიდევ არ არის დაკარგული. ჩვეულებრივ, ეს სივრცე ადამიანის გულშია განთავსებული — მუდმივი ბრძოლის გელი ღმერთისა და ემშენიანისთვის. მუდმივი იმიტომ, რომ ამ ბრძოლაში ყოველმა ადამიანმა თვითონ უნდა აკეთოს არჩევანი, თან სისტემებში უნდა. ლუარსაბი იმიტომაცა უნიკალური ადამიანის ტიპი, რომ ამ გულში ხსენებული ბრძოლა დასრულდა და დასრულდა ხორცის, ინსტიტუტების, ეშმაკის (სახელებს, ცხადია, მნიშვნელობა არა აქვს) გამარჯვებით. ამაზე უარესი სხვა რა შეიძლებაოდა მომხდარიყო?

წმელი წარმოსადგენია, მაგრამ უარესი მინც მოხდა. საბჭოთა ლუარსაბი გაკელებით მორს წავიდა. ძალიან ცუდია, როცა ადამიანის გულში გამართული ღმერთისა და ეშმაკის ორთხობილია ამ უკანასკნელის გამარჯვებით მთავრდება, მაგრამ წამდელიად ამაზრზუნია, როცა ადამიანი მძღვარი კუჭისა და პერიოქის, ლუარსაბისა და ბარათაშვილის მხედრის ურთიერთშეთავსებას ცდილობს. ხოლო წამდელი ღვთის რისხვა მაშინ იწყება, როცა ლუარსაბისა და ბარათაშვილის მხედრის სიმბიოზის მთელი სიმბიოზიკე აღარ აღიქმება როგორც სიმბიოზი და არათუ ჩვეულებრივი და საყოველთაოდ გავრცელებული, არამედ მისაბათი მოვლენაც კი ხდება საზოგადოებაში; როცა იქმნება სივრცე, რომელსაც ამგვარი მოსტროუხული სიმბიოზები განაგებენ, საკუთარი ფასულებების ზურგავენი და ყველაფერს თავდაყირა აყენებენ; ეს არის სივრცე, სადაც მართალი სიტყვა პრინციპულად მიუღებელი ხდება, სადაც ფარისევლობა ფრთხვებს შლის, სადაც ისტორია მხოლოდ გმირული შეიძლება იყოს და თან მკვდარი, რათა სამუზეუმო თაროზე შემოიდოს როგორც მხოლოდ თავის მოსაწონებელი ექსპონატი, ოღონდ ჩვენს ცნობიერებაზე რაღაღური ზეგავლენა არ მოხდინოს, ოღონდ არავინ გამოაფხიზლოს.

მოკლედ, საბჭოთა ლუარსაბმა მოახერხა თავისი უღრის ცხოვრების გასამართლებლად ყველა და ყველაფერი, მათ შორის თავისი ყველაზე დიდი მონიანადმდებელიც კი — ვიქვათ, ილია ჭავჭავაძე, — საკუთარ სამსახურში ჩაყენებინა.

სხვათა შორის, ახსნა თვით ამგვარი მოვლენისაც კი შეიძლება, მაგრამ დასაშვებია თუ არა მისი გამართლება?

5.

სიტყვა გამიგრძელდა, მაგრამ ბარემ იმასაც ვიტყვი, რომ ღირსეული ცხოვრება როგორც ერთი კაცისთვის, ისე მთელი ხალხისთვისაც ყოველთვის პრობლემატურია, ყოველთვის ტკივილებთანა დაკავშირებული. ყველაფერის გამართლება ტკივილებისგან გაქცევაა, რაც ხშირად მხოლოდ თავის მოტყუებით ხერხდება, მაგრამ დღეს რაღა აზრი აქვს ამას? გუშინ თუ ყველაზე გვეჯერება, რომ „სხვა გზა არ იყო“, დღეს შეუძლებელი გახდა თავის მოტყუება, ხოლო მყუდროების დამბრუნებისთვის — ენის ამოგლეხვა. ღირსეული ცხოვრება საკუთარი თავისადმი ამოწმებელი ისეთი შეუბრალებლობით, ისეთი თავგანწირულობით მოპოვება, როგორსაც ბარათაშვილის მხედარი იჩენს. მაგრამ საბჭოთა ლუარსაბისთვის ყველაზე დიდი სიდივე მინც ის არის, რომ ამ საქმეში ყველაფერი გარანტია არ არსებობს. წინასწარ არავინ იცის, რით დამთავრდება ასეთი მცდელობები. არც მოსეს იცოდა და არც ვინმე სხვამ. ისინი ბარათაშვილის მხედარივით ნებისმიერი შედეგის მისაღებად იყვნენ მზად, რადგან კარგად იცოდნენ, რომ თავად მცდელობაც უკვე რადეგია.

არა მგონია, მხოლოდ რომანტიკოსი პოეტები აღიქვამდნენ ასე სამყაროს, მხოლოდ ისინი ცდილობდნენ „ბეჭდის სამძებროს“ ასე ვურთქვად გადაღებას. და თუ მაინც ასეა, მაშინ დაკარბობის სასუკეთესო ნაწილი რომანტიკოსებისად ყოვლად შემდგარი. ღმერთიც ამ სასუკეთესო ნაწილს ეხმარება. სამყაროს სიღრმეების შეცნობაც მათ თავგანწირულ მცდელობას მოჰყვება, ხოლო ამ მცდელობის პროცესში შექმნილ კულტურას არ შეიძლება თან განსაკუთრებული ძალა, გავლენა და მიხილულობის ძალა არ დაჰყვეს.

6.

გოგი ოჩიაურის ნამუშევარი თავისი შინაგანი პათოსით, სიღრმითა და შესრულების ოსტატობით, მე მგონი, პირველი ნიმუშია საერთოდ ქართული ქანდაკების ისტორიაში, რომელიც შეიძლება ამ კონტექსტში ჩვენი მწერლობის საუკეთესო ნაწარმოებების გვერდით დავაყენოთ. იგი ქანდაკების ენით იმავე ფასეულობებს აფუძნებს, რასაც ყველა დროის საუკეთესო ქართველი მწერლები აფუძნებდნენ.

ამას ჩვეულებრივ მოვლენად ვერ მივიჩნევთ, რადგან ჩვენს მწერლობასთან შედარებით ქართული ქანდაკება მეტისმეტად ახალგაზრდაა. მაგრამ ასეც რომ არ იყოს, ქანდაკების ხელოვნებას შეიძლება მაინც ვასტორეობოდა ამ საქმეში თავისი სიტყვის თქმა. საამისოდ იგი მეტისმეტად მატერიალური მასალით მუშაობს. მის მიერ შექმნილი ფორმებიც მეტისმეტად მატერიალური, ხელშეხაზები და კონკრეტულია. კარგი ქანდაკება ის არის, რომელიც კი არ მოგვიხიზნოს, არამედ გვაჩვენებს. ეს გარემოება, განსხვავებით ხელოვნების სხვა დარგებისგან, უზარმაზარი და თან მყისიერი ზემოქმედების ძალას ანიჭებს ქანდაკებას. თან თვალსაზრისით მას ფერხეარაც ჩამოუყვარდება, მწერლობაცა და მუსიკაც. ეს გარემოება კარგად

იცოდნენ ეგვიპტისა და ძველ საბერძნეთში და შესაბამისადაც იყენებდნენ ამ ცოდნას. მაგრამ, მხოლოდ მხრივ, იგი-ვე გარემოება ავინროებს ამ ხელოვნების საზღვრებს და ართულებს მოქანდაკის შრომას. „ახალი შინაარსისთვის“ ადგილგაბურღი ფორმების ძიებაში შუა საუკუნეების ქრისტიანობა ქანდაკებას ვადილავს ეს საზღვრები. რენესანსმა თითქმის იმიტომ ააღორძინა ანტიკური ნორმები, რომ მერე, თავის მხრივ, თვითონვე გაველიო ახალი საზღვრები. ხოლო ეს ახალი საზღვრები ხელშეორედ მამინ უნდა დავინროებოლიყო, როცა ევროპული ქანდაკება უკიდურესად გართულებულ მოდერნიზებულ სამყაროში ხელახლა წარმოქმნილ „ახალი შინაარსების“ გამოსახვის აუცილებლობის წინაშე დავდა.

ყოველ შემთხვევაში, რილკეს თუ დავუჯერებო, რომდენი სწორად ამგვარმა აუცილებლობამ აქცია უდიდეს ნიუტონად და, საერთოდ, ახალი ხელოვნების ყველა დარგის, მათ შორის ლიტერატურის, განამკვლევადაც.

საზღვრები გადალახულია გოგი ორიაშვილის „რეკონსტრუქცი“, თან ძალიან მძაფრად და მკაფიოდ, მაგრამ, მე მგონი, მისი გზა მინც არ გულსნამბოს ისეთ უკიდურესობებს, რამაც, გოგი ორიაშვილისავე თქმით, ევროპული ქანდაკება ჯერ მსყურებელთან კომუნიკაციის დაკარგვამდე, საბოლოოდ კი ალასანულამდე მიიყვანა. ქართულ კულტურულ სივრცეში ამგვარი უკიდურესობების გადმონერგვის მცდელობის ყოველთვის რაღაც არაადეკვატურისა და ყველბის შთანტყდელბას ტოვებდა. „რეკვიემი“ შორის დგას ამგვარი გაუაზრებელი და მექანიკური დუბლირებისგან. მისი ფორმა და შინაარსი თითქმის იდენტურად ემთხვევა ერთმანეთს. ეს ის შემთხვევაა, როცა მეოცნებებს დაჩეხილი სხეულები ერთდროულად ქანდაკების უაღრესად თანამედროვე ნაცვა და მისი შინაარსიც. ანვე დროს, ნამუშევარი შენარჩუნებულია ამ ხელოვნების ძველიანდული პრინციპბიც, ვიქცათ, სისხდავე, სიდაივე, ფიგურების სტატიკურბა და „სიმშვიდე“. ანუ ყველა ის წინაბი, რომელთაც ძველი ოსტატბების მიერ შექმნილი ღმერთბის, მეფეებბისა და გმირბების ქანდაკებებში ვხედავთ. ამგვარმა სინთეზმა ძალიან შთანტყდავი შედეგი მოგვცა — ამ მშვიდმა, ყოველგვარი კონფლიკური თუ მეგნებარე მოძრაობებისგან თავისუფალმა ნამუშევარმა არათუ შეინარჩუნა მნახებელთან კომუნიკაციის უნარი, არანვე ურეველად მტყველი და უზარმაზარი ემოციური მუხტის მატარებელი გახდა. ეს ის იშვიათი შემთხვევაა, როცა ქანდაკება თავისი სტატიკური, ხელმუხსახები, ბატიმარული ფორმებით ისეთვე შთაგონებას იწვევს ადამიანში, როგორსაც ბარათაშვილის ან ვაჟა-ფშაველას პოეზია. უფრო მეტიც, იგივე როგორც ძველი ოსტატბის შედეგბა, „რეკვიემიც“ ქმნის ატმოსფეროს, რომელშიაც, განსხვავებით თუნდაც იმავე პოეზიის მიერ შექმნილი ატმოსფეროსგან, მყურებლის განცდის მყისიერი განზავეება ხდება.

7.

არ ვიცი, საიდან მოსულ, თუმცა, როგორც ჩანს, ცხოვრების ძლიერი ნავთემ, მაგრამ სახელონისა და უკარად პოეტური განცდის მქონე დარავს, რომელიც თავისი პაბიტუსით მიქლანჯელოს იერემიას უფრო ჰგავს, ვიდრე პოეტს, ასეთი რამ უოქცამს: ერთ მთვარიან ღამეს ხმაურმა გამო-

მალვია. ყური დავუგდე და მივხედი რომ მეომრები ლაბარკობდნენ. რას ლაბარკობდნენ, აღარ დავუხსენებია, მაგრამ ამ თანამედროვე იერემიას რომ ნახავ და მოუსმენ, უცებ მიხვდები, როგორ იქნებოდა ძველად მიოისი.

მაინც რას შეიძლება ლაბარკობდნენ ასე უომრყალოდ დაჩეხილ მეომრების აზრდლები?

ამ კითხვას ყველამ თვითონ უნდა უპასუხოს. არა მგონია, ეს მეომრები ზეკაცებად ან გმირებად იყვნენ დაბადებულნი.

მე მათში ჩვეულებრივ ადამიანებს ვხედავ, რომელთაც, უეჭველია, ძალიან უმძიმდათ სიკვდილი; ჩვენსაგით ალბათ მათაც უნდოდათ სიცოცხლით დამტკბარიყვნენ, თავისი საქმე ეკეთებინათ, შეილუბი გაეზარდათ, ეშრომათ, ღვინო ესვათ. მოკლედ, ჩვეულებრივი ადამიანები იყვნენ, მუდამ ღმერთისა და ეშმაკს შორის მერყობენ, როგორც ნებისმიერი ნორმალური კაცი ამ ქვეყანაზე.

მაგრამ ეს ის ხალხია, ვინც თავის დროზე ბოლომდე გაიარა ბარათაშვილის მხედრობა გზა. ეს ის ხალხია, ვინც ახლა დანამდვილებით იცის, რომ ამქვეყნად ვერც რამის გახსნა შეიძლება, მაგრამ გამართლება — არა. იწებ მათ ეგრემანული ფილოსოფია არასოდეს შეუსწავლიათ, მაგრამ ახლა უკვე უამისოდაც კარგად იციან და უნდათ ჩვენც გაეგოთ, რომ ადამიანს, სულ ერთია, დიდ ქვეყანაში ცხოვრობს თუ პატარაში, თუ ის მართლა ადამიანია, ყველაზე მეტად ორი რამ უნდა აოცდებდეს ამქვეყნად — ხნეობრივი კანონი საკუთარ თავში და გარსკვალავებით მოქცილი ცა თავს ზემოთ. ყოველივე დანარჩენი ამ გაოცების სიდიდითა და ხარისხით განისაზღვრება.

ალბათ ამაზე საუბრობენ მეომრები.

როგორც არ უნდა ეპატარავებოდეს ვინმეს საქართველო და რაც არ უნდა პატარა ცის თალი ფუარის მას თავზე, მაინც საქმარისია მისათვის, რომ აქედანაც ზუსტად ისევე დავინახოთ ვარსკვლავებით მოქცეული ცა, როგორც ყველაზე დიდი ქვეყნის მოქალაქეები ხედავენ; შესაბამისად, ვერც ამ სამყაროს სიდიდის შეგრძნებაში შეგვიშლის ვინმე ხელს და ვერც მისი სიღრმისა და იდუმალებით გაოცებაში; პატარა ქვეყნის მოქალაქეობა საკმარისია იმისთვისაც, რომ ამ შეუცნობელ სამყაროს საიდუმლო საკუთარ გულში ღმერთისა და ეშმაკის მარადიული ჭიდილის სახით ხელხლავა დავინახოთ და ადამიანად ყოფნის პასუხისმგებლობა გავაცნობიროთ.

იქნებ ამაზეც საუბრობენ მთვარიან ღამით ქართველ მეომრებსა აზრდლები.

პათეტურია? შეიძლება, მაგრამ ეს ის პათეტუკაა, რომელსაც ბარათაშვილი არ უფრთხობდა. არც ქართველ მეომართა აზრდლები უფრთხობა. არც ჩვენ უნდა უფრთხობდეთ, რადგან ამ პათეტუკაში სიყვარლის ნატამალიც არ არის.

ეს არ არის გმირობისკენ მოზოდება. ამ მეომრებს პოლიტიკუბთან საერთო არაფერი აქვთ. მოწოდებები მათი საქმე არ არის. არც საკუთარი ჭრილობებით ეკვლეცობენ. ალბათ არც თავს შეგვახსენებდნენ და მარადიულობაში დარჩნებოდნენ, მაგრამ ძალიან უნდათ ის გავახსენებოთ, რაც ყოველთვის კარგად ვიცოდეთ, მაგრამ ამდენ ჭირ-ვარამში ღამის მთლად ვადავგავნივდა.

არა მგონია, დღეს ჩვენში ამაზე მნიშვნელოვანი საქმე არსებობდეს.

„მინდა მჯეროდეს, რომ არჩევანში არ შევცდარვარ!“

საუბარი რაულ ჩილაჩავასთან

— ბატონო რაულ, „ჩვენი მწერლობა“ გილოცავთ დაბადების 60 წლისთავს. თუ შეიძლება, მოკლედ მოგვითხროთ თქვენი ცხოვრების შესახებ?

— დიდი მადლობა!.. თუმცა მეჭეჭება, რომ ეს მილოცვა თითქოს სხვას ეკუთვნის. ისე ჩქარა ჩაიქროლეს წლებმა, რომ თვალის შეგებლაც ვერ მოვასწარი. დავიბადე სამეგრელოში, საშუალო სკოლაც იქ დავამთავრე. ორი წელიწადი თბილისის უნივერსიტეტის ჟურნალისტიკის განყოფილებაზე ვისწავლე, მერე კი ორწლიანი მივლინებით კიევში ვავემგზავრე უკრაინული ენისა და ლიტერატურის შესასწავლად. მეგონა, თავლან წყალს დავალევი-ნებ, ენასაც ვისწავლი და ამასობაში დიპლომის აღების დროც მოვა-მეთქი, მაგრამ ხომ იცით, კაცი მჭობდა, ღმერთი იცინოდაო. თბილისის უნივერსიტეტიც დავამთავრე, სტაჟირებაც, მაგრამ ჩემი ორწლიანი მივლინება ოპოტიკი წელი გაგრძელდა და ამასობაში იუბილარიც გახვდები. მართალია, ეს წლები უქმად არ გმჯდარვარ და თითქოს რაღაც-რაღაცები მოვასწარი: გახვდი ფილოლოგიის მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი, უკრაინის ბელაშინების დამსახურებული მოღვაწე, გამოქვეყნე 90-მდე ნიშნი... იმთავითვე ვიგუშვებ, რომ საბჭოთა ჟურნალისტი ჩემგან არ დადგებოდა და მეოთხედს საუკუნე მხოლოდ ლიტერატურულ საქმიანობას ეწეოდა. მინდა მჯეროდეს, რომ არჩევანში არ შევცდარვარ.

— ცოტა რამ თქვენი ოჯახის შესახებ?

— ოჯახი ვერ კიდევ სტუდენტმა შევექმინე. ჩემი მომავალი მეუღლე ის ჩემზე ერთი კურსით უკან სწავლობდა კიევის უნივერსიტეტში. 1969 წელს შეგვქმინა პირმშო, რომელსაც ვარი (გურამი) დავარქვით. ვანგებამ ასე იწევა, რომ იგი სულ მალე ანგლოსებმა ზეცვაში იხმეს, ჩვენ კი გულში სასუწუნოდ მოუშუშებელი იარები დავტარებ. აღბათი, ამანაც ვანაპირობა ის, რომ მთელი ცხოვრება თავადულულად ვმუშაობდით, რათა მშენებარებისთვის ნაკლები დრო დაგვტარებოდა. ამჟამად ორი ზრდასრული ვაჟი გვაქვს — რაული და თემური, ორივე ჟურნალისტიკა, აქვთ საკუთარი „პროდაქშენ-სტუდია“, მოგზაურობენ მთელ მსოფლიოში, ხელო მათ ნავეტრო პროგრამას ყოველდღე უჩვენებს უკრაინის ყველაზე პოპულარული „მეხუთე არხი“.

— რამდენი წელია, რაც საქართველოში არ ყოფილხართ, როდის გვერევით და უახლესი მომავალი რომელ ახალ ნიშნებს ნაიკობხავს ქართველი მკითხველი?

— საქართველოში, სამშობლოდ, კარგა ხანია არ ვყოფილვარ. ხან რამდენიმე ხელს და ხან რა, მაგრამ მეტის გადადებაც არ შეიძლება. თუ რუსებმა ქვეყანა მთლად არ

დაგვაბმეს თავზე, წლის ბოლომდე უსათუოდ ჩამოვალ. მინდა ოცდამეერთე საუკუნეში გამოცემული ნიშნებიც ჩამოვიტანო და ნაცნობ-მეგობრებისთვის ერთი თბილი პრეზენტაცია მოვანსო. ოცდამეერთე საუკუნე შემთხვევით არ მიხსენებია. ამ წლის მანძილზე ჩემი 27 (!) ნიშნი გამოვიდა — საკუთარი, ნათარგმნი და შედგენილი. ვანრობრივად ისინი მრავალფეროვანია: ლექსებიდან და თარგმანებიდან დაწყებული, მონოგრაფიებითა და მარგინალიებით დამთავრებული. სულ ბოლო ნიშნი „უვალო მივლინება“ ამჟამად სტამბაშია და დღე-დღეზე სასიგნალო ცალს ველოდები. ესაა ლექსების, მოგონებებისა და თარგმანების კრებული, რომელიც მოზრდილი ფორმაციის 600 გვერდს მოიცავს. თქვენს აქ ჩამოთვლილ ყველა კითხვაზე იქ ამომწურავი პასუხებია გაცემული. ვიმედოვნებ, ეს ნიშნი ჩამოალწვეს ქართველ მკითხველამდეც.

— თქვენ ამაჟამად უკრაინის ელჩი მომადგებით ლატივიაში. როგორ ახერხებთ ამ საპატიო პოსტის შესრულებას და მწერლურ მოღვაწეობას? რამდენი ნიშნი გამოქვეყნებთ მოვლანობისას?

— ჩემი ცხოვრება ადრეც სახეც იყო პარადოქსებით, მაგრამ ლატივიაში უკრაინის ელჩად დანიშნვამ ყოველგვარ მოლოდინს გადააჭარბა. ადრე უკრაინაში ქართული ლიტერატურის ელჩს მეძახდნენ და ეს მეტ-ნაკლებად მართლაც შეესაბამებოდა სინამდვილეს. ამ სამიოდე წლის წინათ კი პრეზიდენტ იუშჩენკოს ნინადადებით სასამსახურო ვექტორი მკვეთრად გამოიყვამდე და გეხი ბალტიკისპირეთისკენ ავიღე („თუ შენს სამშობლოს არ დასჭირდები, შენ დასჭირდები სხვათა სამშობლოს...“ — მაქვს ერთი ასეთი ლექსი და, როგორც ხედავთ, ასეც მომის!). ჩემმა ახალმა თანამდებობამ სხვა ასეთი ლექსიც დამანერინა: „აღდები დღესს გადნასკვია, როგორც სარეცხის თოქები ქარში. დამკვირვებლებე კრიზის ასკენიან, შენ კი საკუთარ პასიანს არ შლი. ისევ სიმორე და სიმტრევე, სხვა მინდორ-ველი, სხვა ზეცა, სხვა ზუგა. პირველი უცხო მორე დატოვე და მიადევტე მეორის საზღვარს. მკვიდრები ისევ სხვის ქვეყანაში (უკვე დაკარგე შენ საკუთარი). გაირდება ღამეს, როგორც პანამედი, ცხერის-ქურქიანი სულთამსუთავი. მსგავსი დინებე ზედის მდინარის გინდა უკეთურ ამბავს ადარო, მაგრამ ცხოვრება ვერც წინ არი, შენ ვერც სადა არა, ამბასადორო!“

ბოლო სტერიონი ისე, თავის გასამხნეველად დაწერე, თორემ, რა თქმა უნდა, მშვენივრად იცი, სადაც ვარ. რაც შეეხება სამსახურისა და შემოქმედების შეზამებას, სხვა გამოსავალს ვერ ვხედავ: ოჯახის სარჩინად იძულებული ვარ, მივხლის ხალხით მეცხვას, მაგრამ თუქ-

სოდ ყველაფერი აზრს კარგავს, ამიტომ ყველგან, სადაც კი დროს მოკლებულა, პოეზიის ტალღაზე გადავირევი ხოლმე. წლების მანძილზე გამოვიშვებ ასეთი ჩვევა და ყველაზე გაუსაძლის ვითარებაშიც კი ეს მშველელი.

რედაქციის მესამე წელიწადია ვარ და აქ უკვე ქვეყნიწი ნიგინი გამოვეცი. ჩამოვთვლი მხოლოდ: ჩემი ლექსების კრებული „ქვიშის საათი“ ხუთ ენაზე (ქართულად, ლატვიურად, უკრაინულად, რუსულად და ინგლისურად), ასევე ჩემი მარგინალეების კრებული „პესიმისტის ჩანაწერები“ — რუსულ ენაზე, იანის რაინისი. ასპაზია (რაინისის მეუღლე) — „სამფერი მზე“. ლექსები, დღიურები, აფორიზმები, მემორანა — ლატვიურ, უკრაინულ და ქართულ ენებზე. ალექსანდრე ჩაკი „ბოლო ტრამვაი“. ლექსები, პროზა — ქართულ და უკრაინულ ენებზე. რიარ ვაციეტის „აღმასველა თეთრი მარადისობის“. ლექსები, პროზა — ქართულ და უკრაინულ ენებზე. ჩურლიონისი. ფერწერული ალბომი, ილუსტრირებული ჩემი ლექსებით ქართულ, რუსულ და უკრაინულ ენებზე. მესიდე, როგორც ზემოთ შევნიშნე, სტამბაშია და იბეჭდება. ეს რაც შეეხება რიგას. ლევის გამომცემლობაში „სიტი“ დღის სინათლეს ელოდება ჩემს მიერ შედგენილი კრებული „ადიდებს კობზარს საქართველო“, რომელშიც თავმოყრილია ყოველივე საუკეთესო, რაც ერთი საუკუნის მანძილზე დაუნერიათ ქართველ ავტორებს უკრაინელი დიდოსტატის შესახებ. მე ეს მასალები არა მარტო შეკრიბე და თემატურად დავალაგე, არამედ ვთარგმნე კიდევ უკრაინულად. ასევე მზადა დასაბეჭდავად ორი პოეტური კრებული — პავლე ტჩინას „ქარი უკრაინიდან“ (ქართულად) და გლაკტიონის „მთაწმინდის შთაბრუნ“ (უკრაინულად). ცხადია, ორივეს თარგმანი მე შეეკეთება. გამზადებული მაქვს ასევე უკრაინული პოეზიის ანთოლოგია, რომელშიც მცესრამეტე-მეოცე საუკუნის ასი პოეტის რჩეული ლექსებია შესული და ოცი ათასზე მეტ სტრიქონს მოითვლის.

— სამფერი მზე...
— ჩემი ლექსების კრებული „ქვიშის საათი“ ხუთ ენაზე (ქართულად, ლატვიურად, უკრაინულად, რუსულად და ინგლისურად), ასევე ჩემი მარგინალეების კრებული „პესიმისტის ჩანაწერები“ — რუსულ ენაზე, იანის რაინისი. ასპაზია (რაინისის მეუღლე) — „სამფერი მზე“. ლექსები, დღიურები, აფორიზმები, მემორანა — ლატვიურ, უკრაინულ და ქართულ ენებზე. ალექსანდრე ჩაკი „ბოლო ტრამვაი“. ლექსები, პროზა — ქართულ და უკრაინულ ენებზე. რიარ ვაციეტის „აღმასველა თეთრი მარადისობის“. ლექსები, პროზა — ქართულ და უკრაინულ ენებზე. ჩურლიონისი. ფერწერული ალბომი, ილუსტრირებული ჩემი ლექსებით ქართულ, რუსულ და უკრაინულ ენებზე. მესიდე, როგორც ზემოთ შევნიშნე, სტამბაშია და იბეჭდება. ეს რაც შეეხება რიგას. ლევის გამომცემლობაში „სიტი“ დღის სინათლეს ელოდება ჩემს მიერ შედგენილი კრებული „ადიდებს კობზარს საქართველო“, რომელშიც თავმოყრილია ყოველივე საუკეთესო, რაც ერთი საუკუნის მანძილზე დაუნერიათ ქართველ ავტორებს უკრაინელი დიდოსტატის შესახებ. მე ეს მასალები არა მარტო შეკრიბე და თემატურად დავალაგე, არამედ ვთარგმნე კიდევ უკრაინულად. ასევე მზადა დასაბეჭდავად ორი პოეტური კრებული — პავლე ტჩინას „ქარი უკრაინიდან“ (ქართულად) და გლაკტიონის „მთაწმინდის შთაბრუნ“ (უკრაინულად). ცხადია, ორივეს თარგმანი მე შეეკეთება. გამზადებული მაქვს ასევე უკრაინული პოეზიის ანთოლოგია, რომელშიც მცესრამეტე-მეოცე საუკუნის ასი პოეტის რჩეული ლექსებია შესული და ოცი ათასზე მეტ სტრიქონს მოითვლის.

— სამფერი მზე...
— ჩემი ლექსების კრებული „ქვიშის საათი“ ხუთ ენაზე (ქართულად, ლატვიურად, უკრაინულად, რუსულად და ინგლისურად), ასევე ჩემი მარგინალეების კრებული „პესიმისტის ჩანაწერები“ — რუსულ ენაზე, იანის რაინისი. ასპაზია (რაინისის მეუღლე) — „სამფერი მზე“. ლექსები, დღიურები, აფორიზმები, მემორანა — ლატვიურ, უკრაინულ და ქართულ ენებზე. ალექსანდრე ჩაკი „ბოლო ტრამვაი“. ლექსები, პროზა — ქართულ და უკრაინულ ენებზე. რიარ ვაციეტის „აღმასველა თეთრი მარადისობის“. ლექსები, პროზა — ქართულ და უკრაინულ ენებზე. ჩურლიონისი. ფერწერული ალბომი, ილუსტრირებული ჩემი ლექსებით ქართულ, რუსულ და უკრაინულ ენებზე. მესიდე, როგორც ზემოთ შევნიშნე, სტამბაშია და იბეჭდება. ეს რაც შეეხება რიგას. ლევის გამომცემლობაში „სიტი“ დღის სინათლეს ელოდება ჩემს მიერ შედგენილი კრებული „ადიდებს კობზარს საქართველო“, რომელშიც თავმოყრილია ყოველივე საუკეთესო, რაც ერთი საუკუნის მანძილზე დაუნერიათ ქართველ ავტორებს უკრაინელი დიდოსტატის შესახებ. მე ეს მასალები არა მარტო შეკრიბე და თემატურად დავალაგე, არამედ ვთარგმნე კიდევ უკრაინულად. ასევე მზადა დასაბეჭდავად ორი პოეტური კრებული — პავლე ტჩინას „ქარი უკრაინიდან“ (ქართულად) და გლაკტიონის „მთაწმინდის შთაბრუნ“ (უკრაინულად). ცხადია, ორივეს თარგმანი მე შეეკეთება. გამზადებული მაქვს ასევე უკრაინული პოეზიის ანთოლოგია, რომელშიც მცესრამეტე-მეოცე საუკუნის ასი პოეტის რჩეული ლექსებია შესული და ოცი ათასზე მეტ სტრიქონს მოითვლის.

— სამფერი მზე...
— ჩემი ლექსების კრებული „ქვიშის საათი“ ხუთ ენაზე (ქართულად, ლატვიურად, უკრაინულად, რუსულად და ინგლისურად), ასევე ჩემი მარგინალეების კრებული „პესიმისტის ჩანაწერები“ — რუსულ ენაზე, იანის რაინისი. ასპაზია (რაინისის მეუღლე) — „სამფერი მზე“. ლექსები, დღიურები, აფორიზმები, მემორანა — ლატვიურ, უკრაინულ და ქართულ ენებზე. ალექსანდრე ჩაკი „ბოლო ტრამვაი“. ლექსები, პროზა — ქართულ და უკრაინულ ენებზე. რიარ ვაციეტის „აღმასველა თეთრი მარადისობის“. ლექსები, პროზა — ქართულ და უკრაინულ ენებზე. ჩურლიონისი. ფერწერული ალბომი, ილუსტრირებული ჩემი ლექსებით ქართულ, რუსულ და უკრაინულ ენებზე. მესიდე, როგორც ზემოთ შევნიშნე, სტამბაშია და იბეჭდება. ეს რაც შეეხება რიგას. ლევის გამომცემლობაში „სიტი“ დღის სინათლეს ელოდება ჩემს მიერ შედგენილი კრებული „ადიდებს კობზარს საქართველო“, რომელშიც თავმოყრილია ყოველივე საუკეთესო, რაც ერთი საუკუნის მანძილზე დაუნერიათ ქართველ ავტორებს უკრაინელი დიდოსტატის შესახებ. მე ეს მასალები არა მარტო შეკრიბე და თემატურად დავალაგე, არამედ ვთარგმნე კიდევ უკრაინულად. ასევე მზადა დასაბეჭდავად ორი პოეტური კრებული — პავლე ტჩინას „ქარი უკრაინიდან“ (ქართულად) და გლაკტიონის „მთაწმინდის შთაბრუნ“ (უკრაინულად). ცხადია, ორივეს თარგმანი მე შეეკეთება. გამზადებული მაქვს ასევე უკრაინული პოეზიის ანთოლოგია, რომელშიც მცესრამეტე-მეოცე საუკუნის ასი პოეტის რჩეული ლექსებია შესული და ოცი ათასზე მეტ სტრიქონს მოითვლის.

რადუ ჩილაჩავა

დებული აქეთ სოლფენიციწს, პარუკი მურაკამის და სხვებს.

შარშან ლატვიამი ჩატარდა მსოფლიო პოეტური მარათონის ზონალური ტურნირი, რომლის ერთ-ერთი ლაურეატი მეც ვაჩხედი.

უკრაინამაც მომაგო პატივი და დამაჯილდოვა ორდენით „დამსახურებისათვის“, თუმცა ამ ორდენზე მეტად უზნაესი რადის საპატიო სიგელი მომწონს, რომელშიც წერია: „უკრაინელი ერის წინაშე განსაკუთრებული დამსახურებისთვის“. მივიღე უკრაინის მართლმადიდებელური ეკლესიის წმინდა მემბატოანე ნესტორის ორდენი და წმინდა სტანისლავის სახელობის ორი საერთაშორისო ორდენი — „ოფიცრის ჯვარი“ და „კომანდორის ჯვარი“. ასე რომ, სრულიად მოულოდნელად შევვალივე ვაჩხედი.

ამ ჯილდოებს ადრე მიღებული მაქვს რილსკისა და ელადი-მერი ვინიჩენკოს სახელობის საერთაშორისო პრემიებიც შეიძლება დავამატო, თუმცა ყველაზე მთავარი ჯილდო ვინიჩენკოს მკითხველის ყურადღებას ქართველ მკითხველს კი, სამწუხაროდ, მოწყვეტილი ვარ და არც ვიცი, კოლევების ვინრო წრის გარდა სამშობლოში ვინმეს თუ ვახსოვარ.

— როგორი ჩანს დღევანდელი საქართველო ევროპიდან? გეშეხება რამე?
— ევროპიდან საქართველო უკეთესი ჩანდა, ვიდრე სინამდვილეში იყო (ევლენისმო სახელმწიფოს და არა ქვეყანას!). რუსეთის თავდასხმამ კი იგი მონამებრივი გვირგვინით შემოსა. ევროკავშირმა, როგორც ცნობილია, სასტიკად დაგმო თანამედროვე სკეთების პირსისხლიანი თარეში ჩვენი მინაზე და როგორც არასადრის, ხმა აღიმაღლა ამ უმშავასობის წინააღმდეგ. ასაამოვნოა, რომ ლატვია ის ერთ-ერთი ევროპული სახელმწიფოა, რომელიც არ შეუშინდა მოსკოვთან ისედაც დაძაბული ურთიერთობების უფრო გამწვავებას და ცალსახად დაუჭირა მხარი ჩვენი ქვეყნის ტერიტორიულ მთლიანობას. უკრაინის, პოლონეთის, ლიტვისა და ესტონეთის პრეზიდენტებთან ერთად 12 აგვისტოს თბილისში გამართულ მიტინგზე მგზნებარ სიტყვით გამოვიდა ლატვიის პრემიერ-მინისტრიც (პრეზიდენტი პეკინის ოლიმპიადაზე იმყოფებოდა) და სოლიდარობა გამოავიციხა.

რაც შეეხება საქველს, ჩვენი ხსნა ისევ და ისევ ჩვენი ხელშია და ოსტამ ბენდერის ფრანზა: „დასავლეთი დაგვებმარება“ შეცდომამი შე შევიყვანს. თუმცა ჯერჯერობით ნებისმიერ მხარდაჭერას ჩვენივეს უზარმაზარი მნიშვნელობა აქვს, ამიტომ ჩვენმა დიპლომატიამ იგი მესქიმალურად უნდა გამოიყენოს. ყველა ძნელბედობის ფაშს უფალი საბოლოოდ მაინც ჩვენს მხარეზე იყო და ვიმედოვნებ, არც ახლა შეგვაქცევს ზურგს!

ზაალ სამადაშვილი

კუნდერა, 1968

ავგუსტოს ბოლომდე ერთი კვირაა დარჩენილი და უკვე შემოდგომის ამინდებია — ხან წვიმს, ხან ქარი უბერავს; ფოთლებს სიყვითლე აქვთ შეპარული.

კაცი, რომელიც შინდისფერ „შკოდას“ მართავს, დადგა ქალაქიდან ასი-ას ოცი კილომეტრით დაშორებულ პატარა ქალაქში მიემგზავრება. ორმოცდაათი წლის იქნება, თუმცა ნაოჭებით დასრული შუბლი და დაღლილი მზერა ასაკს მატებს. თამბაქოსფერი ველებების კეპი ახურავს და ნაჭრის თხელი ქურთუკი აცვია. მწერალია, სამი გამსურებული რომანისა და მოთხრობების ორი კრებულის ავტორი. პროვიციალურ ქალაქში იქაური თეატრის მესვეურთა თხოვნით მიემგზავრება, დირექტორსა და მთავარ რეჟისორს „იდიოტის“ დადგმა აქვთ განზრახული და სურთ, რომ ტექსტის პიესად გადაკეთება მას მიანდონ. კაცს დიდად არ ეხალისება ამ სამუშაოს შესრულება, მაგრამ რა ქნას, შემთხვევითი შემოსაღებით უნევს ცხოვრება და არ უნდა, შემთხვევიდან შემთხვევამდე ძალიან დიდი დრო გაევიდეს, მითუშეტეს რომ...
გზაზე, სადაც სულ ცოტაა ხნის წინ ორივე მიმართულებით უწყვეტ ნაკადად მოძრაობდნენ ავტომობილები, ხალხათობა სუფევს.

ოკუპაციის პირველ დღეებში მოწყობილ ბლოკ-პოსტებზე მდგარ რუს სახმედროებს დღე-ღამის განმეაღობაში რამდენიმე ათეული მანქანის გაჩერება თუ უნევთ.

მწერალი შორიდანვე ამჩნევს ქვიშიანი ტომრებით გარშემორტყმულ სავლე კარავს, ოფიცერს, რომელიც მის შესაჩერებლად ტრასაზე გამოდის და სვლის შესანელებლად მუხრუჭს აჭერს ფეხს. ოფიცერი ახალგაზრდაა, თუმცა არც ისეთი, რომ უწვერული იყოს. ლოყებაგარდისფერული ბიჭს ოდნავ შეუღიზნვია ზედა ტურნი და ნიკაპი. დაბალია, დიდი თავი ვიწრო მზრებზე ადგას, დაპარაკა რომ იწყებს, ფეხებს განზე სწევს, გალაჯული ლეგება და ტანს ისე ამობრუნებს, თითქმის ტანსაცმლიდან ამოხტომას და სიმაღლეში მომატებას ცდილობდაც.

ცხოვრება და ლიტერატურა. როგორი სიახლეა, როგორი კავშირი, მჭიდრო, საბავსო, ნიშნული.

პოლიტიკა — ადგილი, სადაც ცხოვრება და ლიტერატურა გადაკვეთენ ერთმანეთს. 2008 წლის ავგუსტოს ქონდა თვისი ტექსტი, რომელიც სხვადასხვა ვერსიებით იქნა ნაკითხული საქართველოში. როგორც არის, როგორც ხდება ხოლმე.

ეს ზაალ სამადაშვილის ვერსიაა. აქ არის ნაკითხვა, რომელიც ადვანსურებს, რომ ლიტერატურა ცოცხალი მატერიაა.

ზაალ სამადაშვილი აქცენტების ოსტატია. მას აქვს უტყუარი ხედავა, განზოგადების ნიჭი და ფორმის შეგრძნება. ეს ყველაფერი აქ არის.

არის ძალიან ეფექტური პარალელი. არის მინიმუმები. არის იმედი, რომ რაღაცები მეორდება და ერთ მშვენიერ დღეს ჩვენც ვიტყვი: Adios!..

თუმცა მანამდე უნდა გავხსოვდეს. ბევრი რამ უნდა გავხსოვდეს. და ვიცოდეთ: ისტორიას ვერ შევცვლით, მაგრამ ისტორიამ შეიძლება შეგვეცვალოს. თუ ყურადღებით ნაკითხვავთ, თუ გავაანალიზებთ მიმდინარე მოვლენების კონტექსტს, რომელიც სხვა არაფერია, თუ არა რუსული-იმპერიული, სიყვარულის“ ჩეხური ვარიანტის გათამაშება.

ჯარისკაცები — სამიწი, ავტომატებით — უფრო უკვირია მეომრები. სპორტული აღნაგობით ვერც ისინი დაიკვივნებიან, მაგრამ თავიანთ უფროსთან შედარებით მალეები არიან და თამაში არ სჭირდებათ, უტიფრობა ძალდაუტანებლად, ბუნებრივად ენერგებით სახეზე-გულმოდგინედ ჩხრევენ „შკოდის“ საბარგულს, სალონს და სავარძლების შალითებზე დაკერებულ ჯიბეებშიც იქექებიან. ერთ-ერთი კონიაკს პოულობს ბრტყელი ბოთლით და ოფიცერს აჩვენებს იმ იმედით, რომ ის ჩამორთმევის ნების მისცემს, მაგრამ დიდთავა ლიტენანტი ხელთ ანიშნებს, უკან ჩადგო...

Как себя чувствуешь?.. მწერალი, ჩხრეკის დროს ცვას რომ აპყურებდა, სადაც წვიმის ღრუბლები იყრიდნენ თავს, ვერ ხვდება, შეუიბრებლად მას რომ უსვამენ და ლიტენანტისკენ გადააქვს მზერა, ვის მიმართავსო. მას მიმართავენ და კითხვის დამსმელს ოდნავაც არ ეტყობა, რომ ეს ფრაზა უკუხეივ პასუხის ნამოსაცდენად, შარის მოსადგნად წარმოთქვა.

ჯარისკაცები მანქანის ჩხრეკას ამთავრებენ, ყველა კარს ღიად ტოვებენ და ქვიშის ტომრებით აგებულ კედლის გასწვრივ დგებიან. ლიტენანტს კი ლაპარაკის საღერღველი ემლება, ფილოსოფოსობის ხასიათზე დგება, რისი საღერღველი მიზეზიც „შკოდის“ მძღოლის ინტელიგენტური ქცევა და ასეთივე გარეგნობაა. შესაძლოა, ახალგაზრდა ოფიცერი ე.წ. „კადრის სამხედრო“ სულაც არ არის, ნითელ არჩიბაში უმაღლესი სასწავლებლის დასრულების შემდეგაა მოხვედრილი და მიჩნეწება, რომ უტყობ ქვეყანაში თავისი წილის კაცს გადაუხვდა.

ყველაფერი, რაც ირგვლივ ხდება, დიდი გაუმგებრობა... მაგრამ ეს გაუგებრობა დასრულდება, ყველაფერი გაირკვევა... მიხვდებით, უნდა მიხვდეთ, რომ არაფერს გერჩით, პირიქით...

ლიტენანტი წინადადების დაბოლოებას აყოვნებს, ალბათ სიტყვას თუ სიტყვებს ეძებს. დროის იმ უმცირეს მონაკვეთში, რასაც პაუზა იკავებს, მწერალიც სიტყვის ძებნას იწყებს, ფიქრობს — ნეტავ რა უნდა იყოს ამ თავიკომალდა ოფიცერის აზრი, აკვრა“-ს ანტონიმი?

გვიყვარხართ, ამბობს გალაჯული თავიკომალდა, ჩვენ, რუსებს — გვიყვარხართ... და ამ წინადადების წარმოთქმით კმაყოფილი, ნიკაპს მალა ნევს და მედიდურად ეკმაყვს ტურქებს...

მწერალი საკუთარ ყურებს არ უფერებს - ქვეყნის დამოუკიდებლობა ფეხქვეშ არის გათელილი, ქალაქებსა და სოფლებში, გზებსა და ბიდეებზე წითელი არმიის თაისობით ტანჯი დგას, საოკუპაციო ჯარის ოფიცერი კი, სიყვარული უხსნის... ის ოკუპაციას როდი გმობს, არა, როგორ გვეკადრებათ?!. მისი განწყობილება მოძალადის საიდსტურ სიამოვნებას კი არ ემყარება, არამედ სულ სხვა რაღაცას - ცალმხრივ სიყვარულს. რატომ არ უნდა ამ ბაზლს (ასე ძალიან რომ გვიყვარს), ჩვენნაირად, ჩვენთან ერთად ცხოვრება? გული გვწყნდება, რომ იძულებული ვართ, ტანკებით ვასწავლოთ, რას ნიშნავს სიყვარული...

გამონედელ პას-პორტს და მართვის მოწმობას უსიტყვოდ იღებს, პასუხს არც არავინ ელის მისგან... როგორც ჩანს, მხოლოდ მსხვერული იყო საჭირო და არა მოსაუბრე... მანქანისკენ მიდის, ლიად დატოვებულ სამ კარს რიგ-რიგობით ექცევა, საჭესთან ვედება, მეთოხესაც იჯახუნებს და ძრავას რთავს. ხედავს, მაგრამ გონებით ვეღარ აღიქვამს ვერც ოფიცერს, თავისი ჯარისკაცებითა და ქვიშიანი ტომრებით და ვერც გზას, რომელიც ავტომობილის ბორბლებქვეშ მირბის...

„სიყვარული... გრძნობა... როდის ხდება საშიში?.. იმ წუთიდან, როცა მას გარკვეული ქვეყნის გამართლებად, თავისთავად ღირებულად მიჩნევენ... იმ წუთიდან, როცა ის ვინაირული განსჯის ადგილს იკავებს... სწორედ ამის შემდეგ ხდება გრძნობა სრული სიბერცისა და დაუნდობლობის საფუძველი“.

ტროლი მინტრეებიდან გზა უზარმაზარი ცაცხვებით დაბურულ ხეივანში შედის. ქარი აქ უფრო საგრძნობი ხდება - ამრიალებული ფოთლების ხმა სალონიმ აღწევს და მწერალს ეჩვენება, რომ ეს ხმა რაღაც საშიში, ავი იდუმალების შემცველია...

„იდიოტი“ ასხვდება, მოსალოდნელი ჩაყურყუძალავება სამყაროში, სადაც სიყვარულის სახელით ძალდობას სჩადიან. ახლა ეს სამყაროა გადმოსული ნიგონის ფურცლებიდან, დაკავებული აქვს სივრცე მის ირგვლივ და ცდლობს, ყველაფერს, ამრიალებული ცაცხვების ჩათვლით, თავის შემადგენელ ნაწილად დაქციოს. საპირულ გაუცხოებას გრძნობს ტექსტის მიმართ, იმ პერსონაჟების მიმართ, ვისაც სცენური სიციცხვლე უნდა შთაბეროს...

პატარა ქალაქის ირგვლივ, ლურჯ-მწვანე გორებზე ნისლი დგას. ზეცაც ნისლისფერი ღრუბლებით არის დაფარული. არემარეს თითქოს რძისფერი, სიფრთხიანი თავშალი ვადააბურეს. ქუჩებზე, ტროტუარების გასწვრივ, ღვარად მოედინება ნების წყალი...

მინდისფერი „შკოდა“ მუქნიშანთან არის გაჩერებული - მიკირწყლულ, ძველი სახლებით მომყვდროვებულ მოედანთან. საქარე მინა ელვის სისწრაფით იფარება მსხვილი წვეთებით და ასევე სწრაფად იწმინდება. მოედნის მხრიდან მუქნიშნისკენ მიმავალი ქოლგანი ქალი მორიგი გადამმენდის დროს ჩნდება მწერლის თვალთახედვის არეში...

მზერა ვერ სითერთეს აწყდება, რომელიც ტანზე მჭიდროდ მომდვარი ქაქეტის გულისპირიდან ანათებს, შედეგ მაღალ, ლამაზ ფეხებს მოლურჯო ჯინსებში - და ბოლოს მოძრაობას - კატინებრთა ოჯახის ჯიშიანი ნარმომადგენლის მოქნილ და თავდაჯერებულ გადაადგილებას სიფრცემში...

მუქნიშანზე ყვითელი ინთება, მაგრამ კაცი დაძვრას მარ ჩქარობს. უნდა, რომ ცოტა ხანს კიდევ უყუროს მას, ვინც თვალის მოსტაცა. ქალი ახლოვდება, ორიოდ მეტრიც... ჩაუვლის მანქანას და გაუჩინარდება...

ზეთისბილისფერი, გამაღლითმა - შავის და თეთრის კონტრასტი. თურმე რატომ ქათქათედა თვალის-მომჭრელად მისი კანი. მკერდს ფაკტი ამოუბურცავს - ილია მისი წარმოდგენა შიშვლად, მისი სიმკერციის ლამის ხელშესახებად განცდა...

ისევ „იდიოტი“... ფინალური ეპიზოდი, რომანის უკანასკნელი თავი, სადაც თავად მიშკინი და როგოჟინი, მეტოქეები და მეგობრები, ღამეს ათევედ საყვარელი ქალის, ერთ-ერთი მათგანის მსხვერპლის - ნასტასია ფილიპოვნას ცხედართან...

როგოჟინის სიტყვები - დანა მკერდს ქვემოთ, გოჯნახევის სიღრმეზე შევიდა და ჭრილობიდან მხოლოდ ნახევარმა კოვზმა სისხლმა გამოჟონაო...

მწერალი მუბლზე ჩამოიფხატავს კეპს, ბებერ „შკოდას“ ადგილიდან წვევს პატარა მიჭვით, ბორბლებიდან ავარდნილი მზეფანის შლივით ნრეს ურტყამს მოედანს და უკან, დედაქალაქისკენ იღებს გეზს... თან ყვირის, საჭეს ხელს ურტყამს და ყვირის:

Adios, Dostoyevsky!

მხატვარი ალექსანდრე სლონინსკი

ზაზა არუშიძე დაიბადა ქალაქ მცხეთაში, 1965 წლის 17 ივნისს. 1982 წელს დაასრულა მცხეთის საშუალო სკოლა, რის შემდეგაც სწავლა განაგრძო ვერ თბილისის ეკონომიკურ ტექნიკუმში (1984-1986 წწ), შემდეგ კი მცხეთის არქიტექტურის ცენტრთან არსებულ სასწავლებლის ისტორიის ფაკულტეტზე (1993-1997 წწ). 1997-2000 წლებში სწავლობდა თბილისის სასულიერო აკადემიის ლეონტიძეების ფაკულტეტზე. 1998 წლიდან აღდგმულ სვეტიცხოვლის ტაძრის სტიქაროსანია. მისი ნოველები დაბეჭდილია ფურნალში „ლიტერატურა და ხელოვნება“ (№9, 2008).

ზაზა არუშიძე

ორი ნოველი

უპატრონო სახლავი

ვისაც უნახავს სოფლის სასაფლაო, ალბათ, დამეთანხმება, რომ ერთობ ქრელი საზოგადოების განსასვენებელია ეს ერთი მტკაველა მინა როგორ საფლავის ქვას არ ნახავთ აქ — კლდის უბრალო ლოდისგან მარმარილოს ქვით დამთავრებულს, მაგრამ თქვენი ყურადღება სხვა რამეზე მიიწვია მეტაწერო და ამით სათაურსაც უკაპსო...

ამას წინათ სოფლის სასაფლაოზე ისევ მოიხიბდა ყოფნა, ახლობლების საფლავები მოვიწახლეთე და გულზე მონოლონი ჯავრი ცოტა რომ გამოქვარებინა, საფლავებს შორის გავიარე... რამდენი ნაცნობი სახე იყურება საფლავის ცივი ქვებიდან, ზოგს თითქოს ჩემი დანახვა გაუხარდა და მიღმის კიდევ, ზოგი კი მიბღვერს და საყვედურით შემომცქერის, თითქოს მე ვიყო დამნაშავე მათ სიკვდილში. ზოგი კითხვით სავსე თვალებით მომხერხობია: „მამ, რაღად დაგიბადე, თუკი უნდა მოემკვდარიყავი?“. მეც ველარ ვუძღვებ მათ მშვერას, ბოლოს სულაც თვალს ვარიდებ და ისე ჩაუვული ხოლმე... იქვე, სასაფლაო თავში, ხევის მხარეზე, ერთი ზურგჩანკარდნლი ბორცვიცა, ძირმოშპალი ხის ჯვარიც გადაქცეულა. ბავშვობიდანვე მაინტერესებდა, თუ ვინ იყო იქ დამარხული. ახლაც რაღაც ძალამ შემაჩერა და ის იყო, ნამოსვლა დავაპირე, ორი თუ სამი საფლავის მოშორებით ვიღაცამ ბებრულად, რომ იტყვიან, ჟანგინა ხმაზე ჩაახველა, მერე ასანთის ჩხაკუნიც გავიტე, უკბილო პირით შეკუთხებაც გულში გამიჩინა, მივედი... გოგია პაპას ვიღაცის საფლავთან ჩაემუხლა და რაღაცას ელაპარაკებოდა:

- გამარჯობა, გოგია პაპა!
- ეე, შენ საიდანა მოხველ, ბალოო?..
- ვის ელაპარაკები, პაპა?
- მამაჩემო!
- ნამო, არ ნამოხველ? შინ ნაივები. აქ რა უნდა აკეთო?
- მოიცა, პელოც მოუა კრეშოდდათი წელია, რაც მამაჩემი მი აიპარა აქედან... რა უნდა გავაკეთო და ადგოს ვარკვე.

- რისთვისა? — ვითომ ვერ გაიგე.
- პაპიდერის დასარგავად, — ვითომ ისიც მამაყირებს.
- შევატყვე — ნასევამია, ერთი ბიჭი უნდა და, დაჯე მერე და უსმინე. პოდა, მეც ლაპარაკს სერიოზულ თემაზე ვუნციე:
- პაპა, ერთი ეგ მითხარი, რამდენი თოხა ნუვს აქ სასაფლაოზე?
- პო, ვგრე ოთხი-ხუთი ქვებზე, რა, ვერ ატყო?
- ზოგსა რომ ქვებიც არა აქვს?!
- ვეტრან, საიდან მივლი?.. პო, ეგეთი საფლავებიც არის... — ქვები ჯანდაბას! შემოედობათ მინცა... — შემოედობათო? რათ უნდა საფლავს შემოედობე, შეილოო? ცოცხლებს არა გვეყოფნის ერთ მეტრზე ერთმანეთს რომ ვჭამთ, პაპა ქვაო? რა აზრის აქვს, თორემ პო. ამა მიხივდ-მოხივდ, ზოგსა ორმეტრიათი ქვა ადგას აე. მაგას რაღად უნდოდა მაგსულა ქვა? ბალობიდანვე კრუხის პალის ვეძახდით, ისეთი დავგულღული იყო, ამა, ცხლა მხებდე — ორმეტრიათი ახამხი დაუხატავთ და ისე გვიბრიალებს თვალმება, რომა, ღმერთმა ნუ ქნას, გაცოცხლებს და ქვიდან გადმოვიდეს ეს ისე, თორე, ერთი მამაჩემი ადგება და მეორე ევა რაზე ელაპარაკობდი? მოიცა — ამოილო განურყელი „პრიამა“ — პო თან გულმანანდ გააბოლა, — არა, შეილო, ისეც კაცური სახელის დატოვება მიჩრეწინა ამ ქვეყანაზე და მერე თუ გინდა, პატარა რიყის ქვაც ნამომისკუბინ თავთან... ერთს მეორე მიაყოლა და შესამეს რომ მოუციდა, მივხედი, ლაპარაკის იმტახე იყო მოსული.

- გამოდის, რომ საფლავს თავის მოვალეობა არა უქონია? მამ, მკედარი დაეკარგოთ?
- კაცო, ვერა ხედავ შეილებმა ცოცხალი დამკარგეს. ორი წელია ფეტი არ ამოუდგამთ და შენ მკედარსა ჩივიან? არა, საფლავიც არის და საფლავიცა. ვცვლას ამროს შვილის სიკვდილი, თორემ მშობლის საფლავზე შეილები და შეილივით მი თუ გამოვლენ, მერე იმითი ვერც დადგება და აგი, იმ საფლავითი ნაიხლება... — გოგია პაპა, მამ უპატრონი საფლავი სხვა ყოფილა და უპატრონი მკედარი კიდევ სხვა ევა, ქვა რომ არ ადგეს და შემოვლობავა, — უპატრონი მკედარია და ის, შემოილოზილც რომა და მარმარილოს ქვაც ადგა, მაგრამა, ლამის არის, ბაღახმა ქვის ნეწრამდე აღნიოს უყურადღებობით, — უპატრონი საფლავიცა... — არა, აქ ცველა საფლავს სოფელი პატრონობს, ყველა მკედარს სოფელი იგონებს, თითო ქიქებს არავინ აყვედრის, შეილო მთავარა, შენს მინამი დამიპოხო, თორემ მიმოკანცლები ყოველთვის გამოვიჩნდება. გერე, ისე კი მაგ კითხვაზე გე ვაცემე პასუხსა: „აო, პაპაშენი, ჩემი ძმა, შტაქრანთ იაგორა და კიდევ რამდენი, პო, უგზო-უკვლოდ დაკარგულები და იქ დახოცილები არიან, უპატრონი მკედრებია, თი-

რემ ამით რა უტოროთ? თავის მინაში წვანან და იმედინადაც არიან შო, არავენ დააცვედრებს ერთ ქიჯა ლერისა... ლერის გახსენებაზე გზას გახედა. იმ გზას, სოფელსა და სასაფლაოს შორის რომ არის გადებული — სანამ ცოცხლები ვართ, ჩვენი ფეხით დადგირათი აქეთ-იქითა, შოვა დრო და ოიხი ფანმაგავრი ვეწილი მოგვიგდება მხარზე და პერი... — აგე, ჩემი ამშენებელიც გამოშინდა... ბებრული, მოკლე ნაბიჯით მოდის პელო ბაბო, მოდის კი არა, ვინ იცის, როდის შეეცროლ შვე კაბას მოაფრფატებს. ნაშოფტო, გაიქეციე და შუა გზაზე მივეგებე. საკოცნელად რომ მივეტანე: — იმ, რაღა დროს ჩემი კოცნაა, შეილო, ბებრის კოცნა ვის გაუგია?

— ახალგაზრდას საკოცნელად გოგია პაპა ვის დაგაბეგებდა, პელო ბაბო, აი, ნახე, ეზლაც რაღაცას მეტყვის... კალათი და დოქი გამოვართვი და გზა განვიგრძეთ.

— ბალო, ხომ იცი, ძმაკაცის ცოლს სხვათაირი თვალით არ უნდა შეხედო. ასე სახალხოდ რომ კოცნი შუა გზაზე, რა, გინდა, სოფელში თავი მომჭრა მეორედ აღარ გაბეფო იგეთი რაზე, ახლა კი შერიგებისა! სანამ ამ დოქში ერთი წვეთი ლეინოა, აქედან ფეხს ვერ მოიცივლი... დოქს ლეინო აკლდება და გოგია პაპას ლაპარაკის ხალისი ემატება. მე რა ხანდახან თუ შეეანე სიტყვას ვზივარ და ეუსმენ გოგია პაპას უკვე ელარავენ გააჩერებს, არადა წველაფერი რომ უხდება — გაბრაზებაცა, ხუმრობაცა და, თქვენ წარმოიდგინეთ, გინებაცა, შო, ევეცა... — ისევე არ ამოვიდნენ, შე მაგათი დედა ვატრე, არა, პელოს ტირილი კი არ აკლია, მარა არ უნდა ამოვიდნენ?... რომ დავიხიციებთ, მერე გინდა ამოვიდნენ და გინდა არა. ი ბალღები მაინც გამოეგზავნათ... — არა სცალიათ, კაცო. — შეილება ამართლებს პელო ბაბო, დედა არის და რა ქნას, თორემ თითონი კი არ უნდა შეილებს ნახავ? განსაკუთრებით შეილოშვილებსა.

მე? მე რას ვაკეთებ? ვზივარ ჩუმად და შევეყურებ ამ ორ ტკბილ მოხეტაც და თან მიკვირს, ამ არეულ ცხოვრებაში კიდევ როგორ შეინარჩუნებს თავისი სახე, მეოხა იმეათია ამ ხნის ხალხის ნახვა და თანაც ასეთი ტკბილი ხალხისა... — არ ამოვლენ და რუ ამოვლენ! სრუცხელი მავაით, თორემ სოფელი დაუმარხავს არ დაგვარჩენს ბებრებსა ბალო, რომ მივეგდები, ერთი ჭიქა ლეინო და ორი ტკბილი სიტყვა ხომ არ დაგვანებავ? პა?

თანდათან გაშუქდა ირვკელი ცველაფერი. რაბანია, სოფლის ნახირო ჩაატარეს. ქრიტინებამაც შეცვალეს მუსიკა... — მოდი, შეილო, უპატრონო მკვდრებსაც გაუმარჯოს და უპატრონო საფლავებსაც!..

— გაუმარჯოს, პაპა ისე თამაშობს კი ისწავლე ბოლო ბოლო, — პელო ბაბომ ჩაიცივდა და მომდომარე სახეზე მოსახვედვის დროში მიიფარა. ერდებო ქმრისა. იცის, რომ არა სწყინს ქმარსა, მაგრამ მაინც ერიდება.

— პაა, ჩემსა სეამ და ჩემსა სტამ და ისევე მე მაძახსარავებ? ბალობაში ვის არ მოსვლია ეგეთი ამბავი?..

ბოლო ჭიქეშიც შევისო... — ამ ჭიქითა, შეილო, დროებით დანყება-დამთავრებას გაუმარჯოს!.. არა, რა კარგი წინაპარი გვეყავა, პა, ნახე, რა კარგი სიტყვებია ნახე „დროებით“, რა და დროებითი არ არის ყველაფერი ამ ქვეყანაზე, აბა, მისინე — დროული კაციო — რაო? რაო იყავ, გეყვას შერი დროც მოვიდაო, ადე და ნაშომეყო შოდა მეც ადგებები და ნაყვებები ან სად უნდა ნაყვე, აქ არა ვარ?... მოიცა, პელო, რა ქოქოლას მაყრო, ქალო, გინდა დაექერიდე? ახალგაზრდაში არ იყავი ეგეთი და ეხლა რა მოგდის, ქალო მაინამ სად წავალო, ესე ჩამირიეთი გამოშრალი შენ აღარ გინდვივარ და ამაღამ კარებს ვინღა გამიღებს? მინდა თუ არ მინდა, სახელი უნდა მოვიდე არა იმის დროც მოცა, შო, მაგ შუა კაბას რომ გაიხსნებ და აქ მამაჩემის გვერდზე რომ მომაკითხავ ხოლმე... — მოიცა, რა დროს ეგ არის, გოგია პაპავ!

— უდროოდ ნურავინ წავე, მოკვდება, თორემ ჩემი ჯერი დიდი ხანია მოსულია. ხომ ხედავ, შენც გასართობად გინდვივარ, დამჯადობარ და ყველა სიტყვას კრუხივითა ჰკრფავ, შენ რა, ვისთანაც გინდა მიაკაუნო, არავინ გეტყვის უარსა, მე ვიფიქრო, თორემ... — რაბესა რომამ ბალოთანა, არა გრცხვინია, კაცო?

— მშაკაცობაში მოდის ვგრე არ არის?

— აბა როგორ?

— ისეც ასე, აბა, კარგად იყავი, მამამეშო, არ მოინწყინო ეხლა კი დავირათ... არადა, რა ლეინო აქვს გოგია პაპასა, ზიხარ — არაფერი, წამოდგები და ვარსკვლავები ფეხებში გედავ. ეხლა მოუნდათ ამ ვარსკვლავებსაც ამოსვლა. მივარებ? მთავარს გვერდს აუქცევ, ერთია და მორჩა, ამ ვარსკვლავებს რაღა ვუყო?

— არადა, საიდან მომავლებ ხოლმე, ბალო გაგახარა ლმერთმა ხვალ გელოდები, ხომ იცი, რა არავი მატქს?..

სოფლის თავში მშაბიჭურად გადაკოცნით ერთმანეთი და დაეშორდით... ახლა რომ ვუფიქრებდი, თანაც კიდევ გოგია პაპამ რომ აახვია ლარები და წავიდა, საწყვას ასე უყვარდა ხოლმე თქმა, ვიღაცის სიკვდილს რომ გაიგებდა მართალი ყოფილა წინანდელი ხალხი, საკუთარ მინაში დამარხვას რომ ნატრობდა... შო, გოგია პაპამ თავისი ბებრული, ბრძნული სიტყვით ამხისნა უპატრონო მკვდრისა და უპატრონო საფლავის რაობა. იმასაც მიმხვედრა, რომ სასაფლაო არა მარტო წინაპრების განსაკუთრებული, არამედ ის ადგილიც არის, სადაც სულ სხვა თვალთი უფეროდ ცხოვრებას და ხედვები, რომ, რამდენიც არ უნდა უფეროთ ამ ცას, ერთმანეთს, ახლობელთა გადაიდებულ სურათებს განტკნას ვერსად დავემალებით და ყველაში იქ, „დიდ სოფელში“ წავალთ მაგრამ გააჩნია და რაც მთავარია რა სახელით.

ნიმთაფუნება მტრადკომ...

ყველა ტაძარს მისთვის დამახასიათებელი ნიშანი აქვს. ბავშვობიდანვე მიეჩნევი, რომ სვეტიცხოველი უმტრედებოდ არ უნდა ყოფილიყო...

არადა, ეყო სვეტიცხოველს, რაც გადაუტანია. მტერიც ბევრი უნახავს და მოყვარეც. მტრები მშვიდობის მაცენაო და, აკი, მრავლადაც იყვნენ ტაძრის ეზომიც და თვით ტაძარშიც ზღაპრულად ისმოდა მათი ფრთების ფარფატი, განსაკუთრებით, გალობის დროს ტაძარს სერისო და ნელ-ნელა დაუნყეს შემცირება, ბოლოს, რომ იტყვიან, თითებზე ჩამოსათვლელი დარჩნენ ბოლოს კი... 89 წლის ზაფხულში, აი, 9 აპრილის შემდეგ, ხალხი რომ მიიანყდა ეკლესიას, არადა, რა იქნა ის ხალხი; ახლა არის, რომ აღარ იცნება ტაძარი, თორემ მამინ პოდა, ჩავედი ტაძარში და იქაურობა ვეღარ ვიციანი. თითქოს, ყველაფერი ადგილზე იყო, მაგრამ მაინც რაღაც აკლდა, მალევე მივხვდი, მტრედები აღარ იყვნენ, აღარც შიგნით, აღარც ეზოში შო, ყვაეების საბატონო გამ-ხდარიყო ირგვლივ ყველაფერი... მოხუცებისგან გამიგონია: „ეგრე იყო 39-40-იან წლებში, მცხეთაში საიდანღაც მოვიდნენო ყვაეები და სვეტიცხოველს ყრანტალითა და ფრთების ფართუნით თავს დასტრიალებდნენო, აკი, ამას

ომიც მოჰყვარა ახლაც გვემინიაო, ამას დიდი სისხლისღვრა მოჰყვებაო, — შიმობდნენ მოხუცები.

ყვაეები კი ემატებოდნენ და ემატებოდნენ მცხეთას... მერე რაც მოხდა, ყველადაც ყველაფერი კარგად ვიცით ერთს დავამატებ მხოლოდ — სვეტიცხოველში, საკურთხევის წინ ახალგაზრდა მორჩილი მოკლე... მერე, თითქოს, ყვაეების რიცხვმაც იკლო შესაძრწინადა... ერთხელაც, ეზოში, სკამზე მჯდომს, ნაცნობი ხმა შემომესმა. ჯერ ბოლომდე ვერ დავრწმუნდი — წუთო მტრედია, მტრედები დაბრმადნენ? მაგრამ ყვაეის ყრანტალიმა გამომფიხნა და მი-ხვდი — სრულ სიმშვიდემდე ჯერ კიდევ ბევრი გეჰქონდა გა-საველი... სვეტიცხოველში მტრედები გამოჩნდნენ მაგრამ დავაცლით?.. ყვაეებიც რომ აქ არიან და ისმის იმათი ყრან-ტალიც?.. ერთი სიტყვით, დღესაც გრძელდება ბრძოლა ბოროტსა და კეთილს შორის და ჩვენზედაც ბევრი რამ არის დამოკიდებული. ჩვენზე მოქმედებით საქმეს ან ნაღ-მა შევატრიალებთ, ან არადა, უკუღმა...

სვეტიცხოველში მტრედები გამოჩნდნენ მაგრამ ყვაეე-ბის ყრანტალი რომ ისევ ისმის?

პირველი შთაბეჭდილება

„სვეტიცხოველში მტრადები გამოჩნდნენ...“

ზაზა არეშობის ნოველებში ცისა და მიწის უძველესი კავშირის ახლებურად დანახვისა და ახსნის სურვილი წარმართავს თხრობას. ავტორი კეთილი მაცნეა მკითხველისათვის, რომელსაც მშობლიურ, საყოველთაოდ ცნობილ გარემოში მაინც ეგულვება ჯერ კიდევ უნახავი და განუცდელი, უცნობი და საკერძოელი, გაუგონარი და დაუფერებელი ამბები. ავტორიც უკუქართობად და ალაღად გვიყვება იმას, რაც თვითონ იცის და არ ექვევა-ბა...

ზაზა არეშობე სტიქაროსანია... თითქმის ათი წელწან-და, სვეტიცხოველს ემსახურება ამას თვითონაც დღისი წყალობად მიიჩნევს და მადლიერია წმინდა ნიკოლოზ მი-რონ-ლუკის მთავარეპისკოპოსისა, ვისი ნებითაც, წი-ლად ზედა ბედნიერება ამ მოვალეობის აღსრულებისა.

სვეტიცხოველის მსახურების მადლი მის ნოველებში სინშიდისა და ქეშმარიტების სინათლით ავსებს სტრიქო-ნებს, რომლებიც მყარად იხევენ შინაარსს და, ამავე დროს, არცთუ იშვიათად, ციცინათულებივით ციმციმებენ: „ნა-მოდები და ვარსკვლავები ფეხებში გვდება. ახლა მოუნდა ამ ვარსკვლავებსაც ამოსვლა. მთვარე? მთვარეს გვერდს აუქცევ, ერთია და მორჩა, ამ ვარსკვლავებს რაღა უყურა?“

უვარსკვლავებოდ ცას სიღამაზე აკლდება, უმტრედე-ბოდ კი სვეტიცხოველს ვერ შერყევია მისი ერთგული მსა-ხური.

არ გვეჭყვება, რომ ზაზა არეშობე ერთი მათგანია, ვინც ჩვენი მშვიდობის დიდ ტაძარში სიმშვიდითა და ნუნარი ციმციმით მოკაიფე ქართული სიტყვებით ცდი-ლობს უამურ ხმაო ჩახშობას.

ამ ნოველების კითხვისას მართლაც ვრწმუნდებით, რომ „სვეტიცხოველში მტრედები გამოჩნდნენ“ — ავტორი-სა და მკითხველის ერთიანობას კი, ალბათ, ამ რწმენითა და სიმართლით დაბადებული სიხარული ასაზრდოებს...

თამარ ბარბაქაძე
თამარ ხვადელიანი

ნამცვრავი

წინ არის დოსტოვესკი?

რამდენიმე წლის წინათ ტოკიოს უნივერსიტეტის ას-პირანტს თავის პროფესორთან საუბრისას უკითხავს: „ვინ არის დოსტოვესკი?“

მედრწუნებულმა იაპონელმა პროფესორმა სასწრა-ფოდ გამოაქვეყნა პოპულარული ფურნალის ფურცლებზე სტატია, სადაც მისი ასპირანტის შეკითხვა მოტანილი იყო იმის საპოთად, რომ იაპონიაში განათლების კრიზისი და-მდგარია.

სათაურთა არჩევანი

ნინო ჩხიკვიძისა და ია ზარულაშვილის შენაბური შეხვედრა

ჩვენმა ტელესიერცემ გამოცემისთანავე გაახმაურა ია ზარულაშვილის, მსახიობისა და ტელესახის, პირველი მცდელობა ლიტერატურის სფეროში — ნინო, რომლის სახელწოდებაც სავანგებზე აღინიშნა, როგორც მარჯვე, ბედნიერი მკვნიების ნიმუში: „თამაში თამაშის გარეშე“.

ვერაფერს იტყვი, მართლაც მზიდნილი სათაურია, იმთავითვე დაუფარავი ცნობისნადილით რომ განგანყოს ნინოს მიმართ — ალბათ შიგნითაც ამისთანა მკვნიებშითაა გადავსებულიო.

მზიდნილია და... ამ რამდენიმე წლის ნინოთ კიდევ შესანიშნავად მოუხდა ნინო ჩხიკვიძის ინტერვიუსა და თეატრალური სტატუტის კრებულს („მერანი“, 2005).

განმარჯვებული კი, მოგვსენებთ, ის აღარ არის!..

ყოველ შემთხვევაში, ტელეურნალისტთა აღტაცებას აღარ უნდა ინვედებს ერთი ახტორის ნინოს სახელწოდების უცვლელი გადმოტანა სულ სხვა ატორის ნინოს გარეკანზე. სათაურთა დასესხებანიც, შესანიშნავიანც ხდება, როგორ არა, მაგრამ ასეთ დროს აუცილებელია უშუალო ან გამჭვირვალე მინიშნება, თორემ ნასესხობის, შესმიანების ხერხს გადავტეტებს.

სნობისა თუ ფსევდოლიტერატურული წრეებისათვის, რა გასაკვირია, უცნობი დარწმნილიყო ნინო ჩხიკვიძის ეს ჩინებული კრებული, რომლის გმირებაც არიან: თუმერ ჩხიძე, ნოდარ მაგალობლიშვილი, ერლომ ახვლედიანი, ნანა დემეტრაშვილი, გიორგი შენგელაია, რეზო ჩხიკვიძილი, ვია ლევაია, ნინო საკანდელიძე, მანუჩარ შერვაშიძე, ცოტნე ნაკაშიძე, გიორგი შალუტაშვილი, ვაჟა ზუბაშვილი, ვასილ კიკნაძე, გურამ ბათიაშვილი, უშანგი ჩხეიძე, რვაზ ლაღიძე... და იმდენი რამ არის ვახსენებელი ქართული თეატრისა და კინემატოგრაფის ისტორიიდან, სრულიად უცნობი შტრახები და დეტალები, იმდენი რამ არის ახლებურად გააზრებული და გაცლებული ღრმად ახსნილი მხატვრულადაც და ფსიქოლოგურადაც, ვიდრე მანამდე, სანამ ნინო ჩხიკვიძილი ჩაუჯგებოდა მათ შესწავლას, რომ მისი ეს ნინო — „თამაში თამაშის გარეშე“ — მნიშვნელოვან მოვლენად წარმოადგება ჩვენს სამწერლო და სახელოვნო ცხოვრებაში.

არ არის ასე ადვილად გვერდასაწვლელი.

არც ასე ადვილად მისაბრუნებელი.

ოღონდ ეს მაშინ, თუკი ქართული ლიტერატურისა და ხელოვნების ბედი და მომავალი გულწრფელად გააღვლებს, მომღვლავრეს კი არა თამაშობ თამაშის გარეშე...

ერთი მხრივაც არის ნინო ჩხიკვიძის ნინო საგულისხმო — მისი დილოგებიც და სტატებიც არცთუ იშვიათად სცილდება ამ თანრთა მკაცრად განსაზღვრულ ჩარჩოებს და მხატვრულ-დოკუმენტური პროზის ნიმუშებს მოვგავონებს, დოკუმენტურ ნოვლებზეც რომ არკვევენ ხოლმე.

თეატრმკვნიებისათვის კრებული ეს მხარეც არანაკლებია ვასათვალისწინებელი, ვიდრე თვითთელი ამ თხზულების შინაარსი, რადგანაც ეს მანერა განსაკუთრებულ მუხტს სქენს თხრობას.

მცირე ნინოთქაში ნინოს რედაქტორი ვასილ კიკნაძე რომ დაიჩივლებს: ინტერვიუს თავისი შინაგანი დრამატურგია აქვს, მაგრამ იგივე ფორმა ხშირად იქცევა შაბლონად და უსახურ სტერეოტიპად, რითაც გადაივსო ჩვენი პრესაო, — იმის თვალსაჩინო ნიმუშია, თუ როგორ ახტორებულ კულტურის თხზულებანი შექმნან, იმონშებს ნინო ჩხიკვიძის საქმიანობას, უშუალოდ კი ამ კრებულს „თამაში თამაშის გარეშე“:

„ინტერვიუები ცოცხლებენ მსახიობთა არა მხოლოდ შემოქმედებით ცხოვრებას, არამედ პირველად თავისებურებებსაც. დილოგი არის ფართოდ გააზრებული, მასშტაბური და ღრმა. ჩვენს ნინო ცოცხლებდა ქართული თეატრის უახლოესი ისტორიის ფურცლები. სანეტკალებზე საუბრის დროს ვგრძობთ თავისი თანამედროვეობის სუნიტქვას, ეპოქის სოციალურ-პოლიტიკური პროცესების სიღრმისეულ შრეებს. გინივრულად დასმული კითხვები ხალხს ნიჭიერებითაა ინტერპირებული“.

ასეთი თანონების გამოთქმას სხვათაგანაც უნდა ველოდეთ მონდათანობით. ყოველ შემთხვევაში „თამაში თამაშის გარეშე“ (ნინო ჩხიკვიძის ავტორობით!) ამას საესებით იმსახურებს.

ამ ჩანანერის დასასყისში შესაძლოა ისე გამოჩნდა, თითქოს საყვედური უშთავრესად ჩვენს ტელეგადაცემებსა და ტელეურნალისტებს ეკუთვნოდეთ.

ცხადია, თავისი ნილი მათაც ეკუთვნოდა, ხანდახან მაინც რომ ჩახვდონ ნინოებს და ყოველ ზერულ წარმოდგენა მაინც ჰქონდეთ სალტერატორ ცხოვრების მდინარებზე, ურიო არ იქნება, მაგრამ უფრო შემოვლენი ის ვამიანები ვართ, რომელნიც გამოჩნვეთ კი გამოვარჩვეთ იფქლს ლეარქლისაგან, მაგრამ ყველა ძალ-ღონეს არ მივმართავთ ღრესულ თხზულებათა შესავლერისი ვახმარებისათვის.

ასე მოგვდის ყოველთვის და ასე დაგვემართა აშკერადაც და ნულა გვიკვირს, მოთამაშები თამაშის გარეშე ადვილად თუ მიმოფანტავენ და მიყურებენ ნანდვლ მხატვრულ ღირებულებებს.

...ისე თამაში თამაშის გარეშე ორჯერაც შეიძლება, ხუთჯერაც, ასჯერაც... ეგაა, ნუ დავიფრწყებთ იმას, ვინც პირველი მიხვდა თამაშის გარეშე თამაშის შთამბეჭდაობას ამ მიმართულებით ძიების დასათაურებლად.

საბა სულხანიშვილი

დარეჯან სუმბაძე

მეტალის კეპელა. ჩრდილიდან

**თრომგოციტოპენია. მალარიის მანია და
მალაზაზაგანსხვული პორიზონტი 31-სა და
დამღვას შორის**

*ჩემი აზრით, სისხლი არი ქკიანი,
რალაც ნების გამოიშუშეუბესო შესახორცებლად
მარცია*

ასეთი თავგანწირვა მჭირდებოდა. ზუსტად ასეთი – ალმასზე დაღვრილი თრომბოციტოპენია და შედეგების დავეინებული უნარით – შეერთების, შერევის. ზუსტად ასეთი თრომბოციტოპენიით. და გაზიარებით, გაზავებით მასთან, რომელიც ბლანტია და ნითელი. მე ვარ ცუდად. მაგრამ არის რალაც, რაც კარგად ვიცი. ვიცი მჭირდება ნარინჯისფერი ტონები სამზარეულოში. ახალი, უცნაურიფერის დღესასწაული მჭირდება. მითხრან: რა საშინლად ვწერ. როცა ღვიზო ბლანტია და ნითელი. როცა ამებიოზი ადამიანების პატარა სასიკვდილო დაუვადება.

და არ ესმით, რა საწყენია. მე არ მესმოდა. როცა ვიყავი. შეპყრობილი. ამოკით. ავადდება ყველა, ვისი დახმარებაც მჭირდება. და მე ვხდები პაციენტი უფსკრულის ან ჩიხის ან გემის დამატებითი რევისის მეორე კლასის. მე ვხდები. ჩემი ფიზიონომია თანდა თან, თანდა თან, თანდა თან უახლოვდება კანშემოსილ კარკასს და ზუსტად ვიცი აღარაფერი შეიცვლება – აღარც ხერხემალი

18-სა და 17-ს

შორის შემუშებით, თუ მარადიული ჩავარდნით, არასვ ზით. არაფერი. გარდა იმის: რომელიმე გაზავებული

ბევრი რამ არის ამ ლექსებში იდუმალი და ძნელად საცნაური. აშკარა და ადვილ-საცნობი: შთაგონება და ფანტაზია — ნიჭიერების ცხადი ნიშანი. რალაც უთოოდ გამოარჩევს დარეჯან სუმბაძის ხელწერას.

რა არის ეს? — ნუთუ ის, რომ შეუძლია ერთ კონად შეკრას სიურრეალისტური ხილვები და მეტაფიზიკური განცდებები? თუ ის, რომ თავისუფლად ეპყრობა ფრანსს, სიტყვების არ ეშინია და ბევრებს ამტყუავებს? ან იქნებ ის, რომ შეუძლია სათაური პოეტურ უფერტიურად აქციოს, პუნქტუაციის დამატებითი შინაარსი შესძინოს, ნაცნობი საგნები კი უცნობი საგნებად გადაამიანარსოს? არა. მან იცის რალაც საიდუმლო, რომლის მეშვეობით სიცოცხლის დაკარგულ აზრს როგორღაც უკან იბრუნებს. მაინც რა საიდუმლოა, ან როგორ ახერხებს დაკარგულის დაბრუნებას?

საიდუმლოა და ასე მსჭვალავს მის ლექსებს, სტიქიონებს, ბგერებს. ის არის ყველ-გან... და არსად. როგორც ნამდვილი ხელწერა, სტილი, პოეტური პროფილი.

მასზე დაამწებს ტყემალი ან ალუბალს. ყვავილი იქნება თხელი და აქროლადი და მე ნიავის სურვილს აყოლილი, ნიავის სურვილს – ფერფლი, ნემშობალა რომელიმე გაზავებულამდე. როცა ჩემი ღია მტყუნები გაინფედებიან ზეცისკენ და როცა კვირტები დაფარავენ მარტივ სიმორცხვეს აი ამ ძველების, აი ამ. რომელიც ახლა ღია ზღვით მგზავრობს აკრავს კანი და ვერ ფარავს იანვრისკენ ბუდისძირში დაეარდნილი ბელურის ცახცახს. როცა ღვიზოსაც შეუძლია იყოს ბლანტი და ღვიზისფერზე ბგერად ნითელი. სისხლმდენი ალმასების იქით. გამჭოლი მინების.

ყველაფერი ღალისფერი ჩანს, უნიჭო ნისლიანი პორიზონტიც.

1.1.08

ჩემი სკონსორი. საზაზრო ეპონომია და პრეზენტაცია თოვლი

დამირკოს თქვენმა სკონსორმა
ჯეისონ

დღეს ტირილია, რაც ყველაზე კარგად გამომდის. და სიცივე. რაც ყველაზე კარგად. ფრუანტული გამომდის და ვიფიქრებდი გეზავხუდი, რომ არა ხედი ჩემი ფანჯრიდან: ისეთი ნისლია, ისეთი, ზუსტად ვიცი, გააბიჯებ. არ დაეცემი. შეგიძლია ისრიალო სახლებს ზემოთ. სახურავების. მოვარეო გაოგნება, ყურადღებო ფანჯრიდან. ღიადდარჩენილი. გადარჩენილი. ყურადღება მოვარეო. ყველაზე ნამდვილი აუდიტორია, რომელსაც მერე, უარჩევნებო კვირისბოლოს ველარ მოკრებავ. აღარც სკონსორი დაგჭირდება. სამაგვიროდ. აქ შეგიძლია ისრიალო აზრების ზემოთ. თეთრი აზრების სახურავების.

მოაგროვო მყარი პაერო.
 სიტყვებით. მომავალი კრებულისთვის.
 რომლისთვისაც, თუ გაგიმართლა,
 შეგიძლია სიკვდილიც კი დაიხსონსორო
 სარფიანი გარიგებით –
 მკლავების,
 თმების,
 ბაგეების,
 მხოლოდ მისთვის გამეტებული გაუყოფელი
 მათრადიული სითბოს სანაცვლოდ.
 შეახსენო
 ღია ფანჯრებს. გადარწმინდი ყურადღებას.
 რასაც ამ დღისთვის აგროვებდი.
 შეახსენო, ისე მოთოვა,
 თითქოს – უთქმელად დადებულე ყველა სიტყვა,
 მოუსვლელი ყველა ნერილი.
 ვისაც ოდესღაც გზა აებნა –
 მოვიდაო.
 რა ხანია. და ისე დადო.
 შეგიძლია შეციბებულმაც გააბიჯო. მოაგროვო.
 რა სათქმელია, არ დაეცემი.

5.1.08

**კრიტიკის სახელმწიფო პოლიტიკა.
 ინფლაცია არენაზე. საგაბიერო
 ტაპილი სიტყვისთვის**

დან, უშავესსარტყელიანს

•
 თანახმა ვარ. ვილაპარაკო თქვენითვის მარტივი
 გასაგები ნინადადებით. ვისარგებლო
 საყოველთაო მონინებით ანუ ტრანსპორტით.
 სადაც თვალებს საპასუხო მონინებას ვუკარნახებდე.
 შზად ვარ ვიტყვ სწორედ იმად. სწორედ ისეთად
 როგორცადაც მოიცნებდით ოცი წლის წინათ.
 როცა ვარაუდს
 არ შეუძლო ოცი წლის აქეთ წარმოადგენა.
 როცა არენა იყო მარტივი:
 პროფეტორების. ნახერხიანი ქვაფენილის.
 აბრეშუმის ძაბვისნრედეების. რეკვიზიტების.
 სანახაობის (თითქმის) გარეშეც.
 მოკლედ: სილაშინიანი შორენეცტებით
 მოფენილი იყო არენა.

მოფენილი ხანდახან მათით. და შენ: მონას
 გამარჯვებულს და შემწყნარებელს
 გზეიმობდნენ. ახლორიგდიან მეც მათ შორის:
 ცნობი ცისკენ ადენილი როგორც ითაკის მინიდან კვამლი.
 გამოხედვა: სიმშვიდიანი. ცხენები შვრისა შეექცეოდნენ
 პურისპურად სამყოფი ფერით.
 შენ შეგძლო მოსვლა მარტივად. წინარიგთან
 და სუფთა მზერის მუხლთან მიადრეკა.
 როგორი სუფთაც შეუძლიათ მხოლოდ ჭაბუკებს
 როცა რწმენა შესაძლებელს

გალბული ერთგულებისთვის არ მოითხოვს სამაგიეროს
 როცა თვალებს ხელწინებთათ
 სულისპურად სამყოფი ფერი.

••
 რამდენი მინა უნდა გადახმეს
 ერთი ცვარი რომ გულში ახარო,
 ცაო მალალო.
 ან ერთი ნვეთი სურნელებისთვის
 რამდენი ვარდ უნდა გაწურო
 დედავ
 და ნულო.
 ან იმ სურნელმა რა უნდა მოთხრას
 უფრო სულმდენი ვიდრე: ბალი.
 დო მაინც გკითხვ:
 რატომ ხარ მალალო.
 როცა – შორის გელოდებიან. როცა გნატრობენ.
 დრო გავიდა. შენ აღარ მტყვევი:
 რომ სიმძლავრეს ნაყოფივით,
 უფრო ზუსტად იმედს სიმძლავრის
 სულსწრაფები კერპებისთვის თაყვანისცემით.
 ამპარტაენები მოლოდინით თუ მოიმიკან.
 ან რომელია უფრო უწინო:
 ჩრდილი თუ ჩრდილი.
 აქაც, აქამდეც. მასშემდეგაც.
 ვიდრე უჩრდილო თავექვეშთამდე.

დრო გავიდა. რა ხანია ლაპარაკობენ. შენ თუ არ მტყვევი,
 რომ სიტყვებმა დაიფიწყეს პირველი ძალო.
 გაუფასურდნენ. გაინელა ლარი. ვნაურობთ.
 თუ ამბობ იქნებ კიდევ ნიშნავს უმთავრესს მალაე.
 აურზაური ნუ მოყვება ოლონდ ამ სიტყვებს:
 ყველა სათქმელი რა ხანია გამფლანდა უკვე.
 შეეცადე გადამღერებას: "ო, ნათლადმხასოვს
 ბნელისწყობიდან
 დედისსიტყვები". სალარომდე იფანტებიან.
 მხოლოდ ნელ-გრძელი ისი პარი ფერის და ფორმის.
 პირველი ნვიმი. მაკაჟის და ნაღბების ახელიარ
 მდინარეები.

ჩარეცხილი ღიმილები. არარსებულ. ჩამოფასებულ
 პერგამენტებზე
 წინა(უკან)სიტყვაობებში.
 და შენ მტყვევი. რაკი გახსოვს. დამაიფიწყებს
 როგორ ქრებიან მათი ჩრდილები.
 და თუ უთქმელომ მუხებები:
 გაუფასურდნენ:

•••
 თვალაგებ სიმპარ-ქვეშაგებს. სამოგ ზაუროდ
 თანახმა ვარ. დრო გასულა.
 და დღეიდან გადავიწაცვლებ
 ამფითატრის მოპირდაპირე ზედა ლოჟაში:
 მონინების შესაბამისად.
 შენ კი დღეიდან. უკვე დღეიდან

გველებსა:
 უკრისტალესი
 ტბილი სიტყვა: მონაყლება არგაგონილი:
 ყველა ცხოველს. უკლებლივ ყველას
 არენაზე
 შესებაშისი ულუფა შაქრის, შთაგონება!
 ოლონდ გახსოვდეს:
 მათი ტრიუკი, რეკვიზიტებზე.
 უკვე არსებულ, ნარმოდგენილ ძაბვის ნრედებზე
 ზედმიწევნით უნდა შესრულდეს.

**მოქალ. სიცოცხლის ღამის სიზმარი.
 ჩართვა**

შემიფუთეთ, გვამი გვამია, თვალს არ მოხვდეს.
 თვალს წყალმა, წყლისფერმა წყალმა, წყალმა ქვების,
 ნიჭარების გამოძქერნაგმა უკვე დალია, ჩაიარა,
 ატლასებში შემიხვიეთ. მაინც და მაინც
 ატლასებში, იფიქროს ვინმემ
 შიგნითაც ასე ბეურ-ათასი, ასე მთელია
 (როგორც ჯერ ისევ, ფიჭვისფერი ფიჭვის სასახლე,
 ნანვიმარზე გამარაგებული მღრღნელებით და ფიჭვის
 სურნელით.

მერე და მერე).
 პანაშვიდებზე მოინწიეთ კმაყოფილებით:
 ცნობისმოყვარე გულისფანცქალს შევაგებო ბრმა
 მუღუშარება.

და სიხარულს სიხარულის ცრემლი მოვწმინდო.
 ნაყილო ყველივით შქრქალი გზისკენ, ასევე მკრთალი.
 შემაგორეთ ყველა ფერადი, ალის ნარჩენი
 ერთად და ერთხელ, და ერთხელ მაინც
 შემარიეთ მსუბუქად ისე
 როგორც უნონო აქროლადი
 ქართან ფოთოლი.
 სადაც და სადაც
 სიკდილს ბნელი კი არადა უწრდილო ფრთა აქვს.
 ენა მუნჯი კიარადა დაუნჯებული მარგალიტია
 ვარდისფერი და უმეტყველოდ (შე)მკრთალ მარჯანს
 შეფარებული.

შეყნული კიარადა შემონახული
 მიჯრობია ძარღვების კვალში გასაღივებლად გადარჩენილი
 მემკვიდრეობა:
 გამამიცვალეთ მდელისფერი თავთავისფერში,
 დრო გასულია

ცოტა პასტელით, ცოტა ზეთით, ცოტა ტყუილით.
 ცოტა და ცოტა
 უღარდებლობის ამ ცვლილებით
 რასაც ვერ ეტყვი გარდაცვალებას.
 გამამიცვალეთ ფერისცვალებად ნათლისღება,
 ვიდრე და ვიდრე
 თავს მახსენებს უპირველეს გამოხედვაში,
 რაც თუ გახსოვს და რაც თუ მახსოვს
 ბერჯერნანახი სიზმარივით:
 ჩართულია განთიადი, მზეში შევდივარ.

**ბრკონსაცდენილო ირამო და ზრგსაცდენილო,
 რამ ჩამოგაგდო ცალად ნისლო,
 ნისლო ქალაქად, სიზმართლა**

დაშთებოდა უნშიაფისი ჩემმა...
 სასაფლაოს სიმღერა

რაკი თვალბედა შემებნია სამყარო ლიოს:
 დაგვეჯული და კოჭდაბალი გამოსისაბა.
 სხვას ირეკლავდა, სხვათა აე-კარგა, მანჭვას და ლიმისლ.
 მეტი რომ არ ვთქვა, იქნებ არც ვთქვა სიტყვა, სიტყვა და
 ჯოჯო და კუნძი საკუთარი რომ დაენახა
 და მეტი არ თქვა, გადაჭრიდა ჩუმად, ასეთად:
 თერთ გვირისტის ლიანდაგზე ქორის სიბასრით
 სამაგიერისი შემრუენაბულს, ანდა სატყეებს
 აამღერედა და უხედველად ჩამოამსხვრედა.

და თუ არ მოგონის წინ რა უდგას: ჩამონალენი
 ცოტა ფიჩხი და ცოტა ნავთივ მეტი იქნება.
 ღერი ასანთი: გაალება, მერე თვალის წინ
 გიდგას: სიტყვები იქცევიან ყოფილი სიტყვებად,
 აღარარსებულ მეგობრებად, უფრო ქდალია
 ბგერის და ნავთის უცაბედი მხველი მცდელობა
 უპირატესად შეუძლიათ და ამფლავნებენ
 აალების და უკიდურეს შესაძლებლობას.
 ან რა დანდობა, ნისლიანში შემთბარ ბუხართან
 იქნებ ზედ მეტად: გულს გისსნი თუ გულით გიყვები
 იყოს ზედმეტად: ერთხელაც და, დაეამსუხარო
 ნაცარალივით სასაფლაო ცხელი სიტყვების:

მიცვალებულია უმწუხარო ფიქრის ტრიალი
 შეფარებული შიის ჩამავალ მენამულ ბინას,
 უგზო, უკვალთ, თავის თავში მოზობილად
 გამოხეკეტად დრო, სიტყვებში: მე ნამე ბინა
 ფიჩხი შავი და ოქროც შავი, რასაც გამოდენს
 ჩინაცრა თუ მიილია: ცა შავდა ყოფით,
 და როგორც ერთი თხილის გული ცხრა ძმას,
 ამბობდნენ:

ერთზე უადრეს მარცვალისით:
 ცამეტ შამეს ყოფნის,
 ყოფნის კი არა, სახვლილოდ თავზეც გადასდის,
 იქნებმა: მადლი მოისხა და ჩენთვისაც დარჩა,
 ცხოვრება ერქვა ძრეილაჭრულა:
 იყო ფარდაგი,
 ფარდაგი ერქვა სიფერიფანა და:
 იყო ფარჩა.

უჭყველია
 ვერ ვახერხებ სიტყვები (ვ)თვალთ,
 ანუ ვადევნო, მივყვე კვალში:
 იქნებ გამაქექეს,
 ან შეგაბარლო თავი ჩემი
 ანცთუ უბრალო
 შემოჯაჭვული უფრო ზუსტად
 ცოდვის საცეცებს.

ჩვენი დარჩეს და
შევიტო აკრავს უხედნელს ნალუმს
ვამჯობინებდი:
წყალი ვნაყო.
სიტყვები ვთვალო:

ლომ ბარდაში ჩამოყონა. ნისლმა მოთოვა.
პოი, უნისლო. მომანიე შენი მწვერები.
პოი, ირემო მყვირალი და ნისლო ფოთოლთა
რამ ჩამოგაგდო ბარადა და
რატომ მენევი
შენსკენ რა არის უხარული რომ მეც მახარო
თვალის ღილებად შებნეული ვინრო სამყარო:
თვალი ძუნნი. თვალი გამჭარი.
თვალი გამჭვრალი ნემსის ყუნწში.
ქორო! და ქორო:

მოცეკვავე ხაზის ფორები: გვაჯილები.
მოცეკვავე ნითელი ხაზი ქარინში.
მოცეკვავე ქარის ქარებით. გარჯილები.
მოცეკვავები.

როგორ დაგიტევე უნისლესო. მთასა მყვირალი
რამ ჩამოგაგდო ბარადა. და როგორ დაგიტევე
ჩამომიცივდი ციე ქვაბულში სახეტილოდ
შემომებნიე ღილზე ამინდადე:
ალბათ ალაზნის ველისთასზე
ნისლი ქერს ავსებს.
მათ როგორც სურდეთ: უმჭვირვალი ფუფერები
მიიპირ ქვეონ
მიიქორონ
მიიყვავებუნდონ.
შე კავკასიონს უნდა ავბრუნდე. ჩამომანდვინა.
თუ გერჩიოს ნანურს ანწლიანს.
ჩემთვის ნუ დარდობ:
საფერავებს ჩამომანდვინან.
და თუ არ იმლი. თუ ნუნუნებ: ჩემი ნილი
ვინროაო:
პურისყუა.
ცულისპირი.
ზეცისნაჭერი.
ასჯერ კი ნუ ქრი.
გაზომე და
ასჯერ გაჭერი.
ქორო! და ქორო:

მომღერალი სიტყვა (სიტყვა) სოლო
მანვდის სმენად ყაუა (ყაუა) ფინჯანს.
აგვებოდი თუმცა (თუმცა) სპილომ
ყურზე ფეხი (ფეხი) დამა ბიჯა.

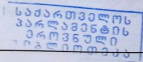
ასე და შემდეგ:
მერამდენედ.
ან და მარადის!
მე მოვეცი თქვენთვის ჩემ ამბავს.
თქვენ მოყვით ჩემი ამბავი. უკვე და მუდამ.
რომ თხელი კაბა. დაფლეთილი ქარებმა ბლანდეს
ნასიზინდარი კაბა და ბუდე.

ჩამოიკარნე ნყარობი. ქვეზე ვლიანი.
მოგვეციბით და გამომრავლეთ: ყველას უამებთ.
დეკემბერი. დრო ნისლის თვის ვიდარ დიანო.
ჯოგსაცდენილო უირმესო ცალის გულამდე.
გიცოდე მაინც. სულ ერთია ანდა ვინა ხარ.
ნეტა შენ ნისლო დამაფარებ დამფარველ ნისლებს.
ნეტა შენ მზეო ჩემი ჩრდილი არ დაგიანახებს.
ნეტა შენ ჯოგო აღარავის მოინაკლისებ.
ნეტა შენ თვალო ვერ იხილავ ფიქრსაც დამბეგულს.
და კიდევ კარგი: ვერ დაუშვებ თუ ეს შენახარ.
და უკეთესს: თვალს არიდებ. სხვისკენ გაგრიბის.
თორემ მართლაცდა საკუთარი რომ დაგენახა:
...

არ მითხრა ახლა
თითქოს ისევე ლექსი ემსგავსება
ეს ბრბოც. ეს ნისლიც. ირემიც და
ბავშვობის ველიც.
არ მითხრა ახლა
თითქოს გნერდე
სხვებისთვის წერილს.
ან წერილს.
ანდა ვერფდე მარტივად
კლავიატურის გადაჩვეულ უნესრიგობას.
ვერფდე მთებს მიწვერად
(ბევრჯერ ნატირლებს)
ჩამოქვაბულში ჩამოვარდა ნისლი: მოთოვა.
და ახლა აქაც ნათელი და მუშუცდარია:
გამოსვენება ბადემიდან როგორც ფოთოლთა.
ყველა პოეტი უკვე მკვდარია.
და ის კაცი პოეტების უმეგობრესი
(ფიცი ხმას ამხელს) იფიცება
ყველა ყველა (ოღონდაც მკვდარი):
ჩემი ძველი მეგობარიო.

ღმერთმა იცის (და უსამართლოს
ნუ მოთხოვ ამ ხელს)
გულ მიუწრფელად
ვინ სიტყვამდე
ვინ შემდეგ ტყუის.
უეჭველია
სიტყვები ყუის
კუბ პურ სამყოფე
ნისლიანში უფრო ძველია.

უიჭველია:
ჩაქვაბული ქალაქი ჩუმი.
სავსეა მიმით. უძალ-უღონოდ.
რომ გაზზარული აკვარიოში
არ გაიპაროს. არ გაიფონოს
თანგბადის მღვრიე ციდან სიმართლევ:
თუ სუნთქვა სივრცით დაცა რიულდა
ამ ზომალდით: ნისლს რომ მიათრევს
დასაწყისთან თუ დასალიერთან.

ხორხე ლუს პორხესი

შვიდი საღამო

*

**მესამე საღამო
„ათას ერთი ღამე“**

დასავლეთის ხალხთა ისტორიაში უდიდესი მწიგნუნი ალფონსო გარსია მარტიუნი იყო. უფრო მართებული იქნებოდა ლაპარაკი ალფონსო გარსიას შემეცნებაზე, რომელიც ხანგრძლივად, როგორც სპარსეთის არაბთა საბერძნეთის ისტორიაში. ალფონსო გარსიას უზარმაზარი, გარნირებული, მიუწვდომელი, დიდებული ალფონსო გარსიას შეცნობის გარდა არის კიდევ სხვა მწიგნუნი ალფონსო გარსიას შემეცნებით. ალფონსო გარსიას მართებული იქნება, ავირჩიოთ თემა, რომელიც ასე მიყვარს ბავშვობიდან — თემა „ათას ერთი ღამის წიგნისა“, ან ისე ვიტყვი, როგორც ჰქვია ინგლისურ ვარიანტში. პირველად სწორედ ეს ნაწიკითხე: „The Arabian Nights“ — „არაბული ღამეები“. სახელწოდებას იღუპა კლდეური აქეს, ოღონდ ისე ღამეებზე ვერა უღერს, როგორც „წიგნი ათას ერთი ღამისა“.

მინდა, ვახსენო პეროლოტეს ცხრა წიგნი და მათ შორის — ეგვიპტის, შორეული ეგვიპტის აღმოჩენა. ვამბობ, „შორეული“, რადგან სივრცე იზომება დროით. მოგზაურობა საზღვაო გამოდგა. ბერძნებისთვის ეგვიპტური სამყარო უზარმაზარი იყო, იდუმალებით აღსავსე.

მეგრე განვიხილოთ სიტყვები „ალფონსო გარსიას“ და „დასავლეთი“, — შესაძლებელია თუ არა მათი განსაზღვრა, ქვეყნობა თუ არა ეს სიტყვები? იქნებ, მათ მივუსადაგოთ ნეტარი ავგუსტინეს ნათქვამი დროის გამო: „რა არის დრო? პასუხი ვიცი, თუ არ შეკითხებიან; თუ შეკითხეს, არ ვიცი.“ ცვადავით და დაახლოებით მაინც ვაგვიგოთ.

გავისხენოთ ალექსანდრეს პრაქტიკა, ომები და კამპანიები, იმ ალექსანდრესი, სპარსეთი რომ დაიპყრო, ინდოეთი დაიპყრო და გარდაიცვალა ბაბილონში. ეს იყო პირველი შეჯახება ალფონსო გარსიას და ისეთი ძველი გაგონება იქონია ალექსანდრესი, რომ იგი გარკვეულწილად სპარსულ მოქცევა. სპარსეთი თავიანთი ისტორიის ნაწილად მიიჩნევდა ალექსანდრეს, რომელიც ძილდა კი არ იშორებდა მახვილს და „ლიადას“. მას მოგვიანებით დაეუბრუნებოდა, მაგრამ რაკილა ვახსენეთ, მინდა, გვიამბოთ ლეგენდა, რომელიც მე მგონი, დაგაინტერესებთ.

ალექსანდრე არ კვდება ბაბილონში, ოცდაცამეტი წლისა. იგი ჯარს მიატოვებს და დაებტება უდაბნოებსა და ტყეებში. ბოლოს ხედავს სინათლეს, რომელიც კოცონი აღმოჩნდება. ცეცხლს შემოხვევია ყველაგნაინი, წერტილადღება მეომრები. ალექსანდრეს არ იცნობენ, მაგრამ მიიღებენ უცნობს. იგი სულით ხორცამდე ჯარისკაცია და იბრძვის სრულიად უცნობ ადგილას. ჯარისკაცია

ცია: სულ არ აინტერესებს ომის მიზეზები და მუდამ მზადაა, სიცოცხლე გასწიოს. გადის წლები, ბევრი რამ ნაშლილა მის მესხიერებაში. ჯარისკაცისთვის ჯამაგირის გადახდის დღეს ერთი მონეტა მიიტყვეს მის ყურადღებას. ხელისგულზე უდევს და ეუბნება: „შენ ბერიკაცი ხარ, ეს კი ერთ-ერთი ის მონეტაა, რომლის გამოქვეყნებაც ვერძნებ არბელასთან ბრძოლის გამარჯვების აღსანიშნავად, როცა ალექსანდრე მაკედონელი ვიყავი.“ მხოლოდ ნამით უბრუნდება წარსულს, მეგრე კი ისევ მონილთა თუ ჩინელთა დაქირავებულ ჯარისკაცია.

ეს დასამახსოვრებელი გამოჩენილი ინგლისელი პოეტს — რობერტ გრევესს ეკუთვნის. ალექსანდრეს უწინასწარმეტყველეს, ალფონსო გარსიას და დასავლეთის დამორჩილები. ისლამის ქვეყნებში იგი ორრქიან ისკანდერად ცნობილი, ორი რქა ალფონსო გარსიას და დასავლეთის აღნიშნავს.

ალფონსო გარსიას მეორე აღმოჩენად იქცა დიდებული წიგნი — „პლინიუსის ბუნებრივი ისტორია“. აქ მოთხრობილია ჩინეთზე და ნახსენებია ბაქტრია, სპარსეთი, ლაპარაკია ინდოეთზე, მეგრე პორეზე. იუვენალს აქვს ერთი ლექსი, რომელიც ორმოცი წლის წინ ნაწიკითხე და უცერად ამომიტყვიტავდა მესხიერებაში. მომორბული აფრიკის განსაზღვრისთვის იუვენალი ამბობს: „ultra Auroram et Gangem“ — „განთიადსა და განგს იქით“. ჩვენთვის ეს ოთხი სიტყვა მოიცავს ალფონსო გარსიას. ვინ იცის, იუვენალიც ჩვენსავით გრძნობდა ამას თუ არა. მე მგონი, ახლა. ალფონსო გარსიას ყველთვის იზიდავდა დასავლეთს.

ისტორიის მსვლელობას თუ მიყვებით, აღმოვაჩინოთ საკვირველ საჩუქარს, თუმცა, შესაძლოა, ყველაფერი გამოთქმის გამოდგეს. პარუნ-ალ-რამიდმა, აარამ მართლმად თვის მომეხს, კარლოს დიდს სილო გაუგზავნა. იქნებ, ბადადიანს საფრანგეთში სილოს ვაგზავნა შეუძლებელია, მაგრამ ეს არ არის მწიგნუნი ალფონსო გარსიას. ამ სილოს ამბის დაჯერება იოლია. სილო საბინელია... ფრანკებსა და კარლოს დიდს ალბათ საკვირველი და უცნაური მოუქმებოდათ (გულდასახვევითა, რომ კარლოს დიდს არ შეეძლო ნაწიკითხე „სიმღერა როლანდზე“, რადგან გერმანულ კილოზე ლაპარაკობდა).

სილო კარლოს დიდს საჩუქრად გამოუგზავნეს. სიტყვა „უღუფანტ“ (სილო) მოგვაგონებს, რომ რომლანდ უბერავდა ოლიფანთი, სილოს ძელის ბუკით, რომელსაც ასე სწორედ იმიტომ ვრქვამ, რომ სილოს უმეცხვან იყო პეტეუბული. რაკი ეტიმოლოგიაზე ჩამოვარდა სიტყვა, გეომეტრია ისიც ვაგვისენით, რომ ესპანური სიტყვა, რომელიც აღნიშნავს ჭადრაკის ფიგურას — სილოს — „ალფილი“ — არაბულად „სილოს“ ნიშნავს და საერთო ძირი აქვს სიტყვასთან „მარფილი“ — სილოს ძელი. ალფონსო

ლურ ჭადრაკის ფიგურებს შორის მინახავს სპილო, რომელსაც კომპურა ადგას და შუკ პანანინა ადამიანი ზის. კომპურას გამო შეიძლება, ტერა გვეყვინო, მაგრამ ეს სპილოა — ალიფილი.

ჯვარსახული ლაქრობებიდან დაბრუნებული მეომრები ათას რამეს ჰყვებოდნენ, მაგალითად, ამბებს ლომებზე. ჩვენი ვიცით ცნობილი ჯვარსახი, სახელად RICHARD the Lion-Hearted — რიჩარდ ლომგული. პერადლიკაში შესული ლომი — აღმოსავლური ნადირია. ჩამოთვლას დაუსრულებლად ვერ გვაჯერებულბთ, მაგრამ უნდა გავიხსენოთ მარკო პოლო, რომლის ნივინც აღმოსავლეთის აღმოჩენა იყო (დიდი ხნის განმავლობაში ყველაზე დიდი აღმოჩენა), სწორედ ის ნივინ, ამხანავს რომ კარნახობდა ტუსალობისას ბრძოლის შემდეგ, როცა ვენეციელები გენულებმა დაამარცხეს. ნივინში მოთხრობილია აღმოსავლეთის ისტორია და ლაპარაკია ხანზე, ყუბილია რომ ერქვა და შემდგომში კოლორადის ცნობილი პოემაში რომ გამოჩნდება.

XV საუკუნეში ალექსანდრიაში, ორრქიანი ალექსანდრეს ქალაქში, შეიკრბა ზღაპრები. ძველი მისახვერი არ არის, რომ ამ ზღაპრებს საკვირველი ისტორია აქვთ. მათ ჯერ ინდოეთში ჰყვებოდნენ, მერე სპარსეთში, მერე მცირე აზიაში, და ბოლოს, უკვე დანერილს, არაბულ ენაზე მოუყარეს თავი ქაიროში. სწორედ ესაა "ათას ერთი ლამე".

1754 წელს გამოქვეყნდა პირველი ევროპული თარგმანი, ფრანგი ორიენტალისტის ანტუან გალანის მიერ თარგმნილი პირველი ექვსი ტომი. რომანტიზმის ტალღაზე აღმოსავლეთი ერთ მთლიანობად შევიდა ევროპულ მეცნებაში. აქ საკმარისია მოვიხმოთ ორი სახელი, ორი დიდი სახელი: ბაირონი, რომელიც, პიროვნულად სჯაბნის თავის ნაწარმოებებს, და პოუგო, რომელიც ყოველმხრივ დიადია. ჩნდება ახალი თარგმანები, მერე ხდება აღმოსავლეთის ხელახლა აღმოჩენა. ეს პროცესი 1890-იანი წლებიდან მოდის, აქ დიდ როლს თამაშობს კილინგი: "ინიც აღმოსავლეთის ძახილს გაიკონებს, მას ეს ძახილი მოუდმ ესმის."

დაეუბრუნდეთ იმ მომენტს, როცა პირველად ითარგმნა ნივინ "ათას ერთი ლამე". ეს უზარმაზარი მნიშვნელობის მოვლენაა ყველა ევროპული კულტურისთვის. 1754 წელს საფრანგეთი დიადი საუკუნის საფრანგეთია, სადაც ლიტერატურის კანონებს ბუალო კარნახობს. იგი 1711 წელს კვდება და აზრადაც არ მოსდის, რომ მთელ მსოფლიოს რიტორიკას დაედებულ აღმოსავლური შემოსევა ემუქრება. გაიხსენოთ ბუალოს რიტორიკა, მისი მითითებებითა და აკრძალვებით; გაიხსენოთ გოინების კულტი, ფვენლონის შესანიშნავი ფრანა: "სულის ყველა გამოკლინიებიდან ყველაზე იშვიათია გონება". მაგრამ ბუალო უნდოდა, გონება მოეხიის საფუძვლად ექვითა.

ქართული გამოცემის / ტომის გარეკანი
ილუსტრაცია ლადო ვუღიაშვილისა

ჩვენ რივიან ლათინურ ენაზე ვლაპარაკობთ, რომელსაც კასტილიური ჰქვია. ესეც იმ მონატრების გამოკლინებაა, იმ, ხანდახან, შემტვენი სიყვარულისა, დასავლეთის რომ აქვს აღმოსავლეთისადმი, რადგან ამერიკა აღმოჩინეს ინდოეთამდე მიწენვის სწრაფვის წყალობით. იმ ესპანელთა შეცდომის გამო, ვისაც ეგონათ, ინდოეთში მოეხვდითო, ჩვენც ინდიელებს ექვებით მონეტსუშვას, ატაუალბას, კატრიელის ხალხს.

სიტყვა "დასავლეთის" წარმოშობა ცნობილია და ახლა მნიშვნელობა არა აქვს. დასავლეთის კულტურაზე შეიძლება ითქვას, რომ იგი შერეულია, რადგან მხოლოდ სანახევროდაა დასავლური. ჩვენი კულტურის საძირკველია საბერძნეთი (რომი — ელინიზმის გაგერძნება) და ისრაელი — აღმოსავლური ქვეყანა. მათ მოგვცეს ის, რასაც დასავლურ კულტურას ექვებით. აღმოსავლეთის აღმოჩენებზე საუბრისას აუცილებელია გავახსოვდეს მარადილი აღმოჩენა — მინიდა ნერილი. ზემოქმედება ორმხრივია, ზინიდან დასავლეთსაცა აქვს გავლენა აღმოსავლეთზე. არის ერთი ფრანგი ავტორის ნივინი, სახელწოდებით "ევროპის აღმოჩენა ჩინელების მიერ", და ეს აღმოჩენაც რეალური მოვლენაა, რომელიც არ შეიძლება, არ მომზადარიყო.

აღმოსავლეთი — ესაა ადვილი, სადაც მზე ამოდის. მინდა, შეგახსენოთ — გერმანულ ენაში აღმოსავლეთის აღსანიშნავად ლამაზი სიტყვაა: ზურგენლანდ", — "დილის მინა". დასავლეთის აღსანიშნავად — "ბენდლანდ" — "საღამოს მინა"; ჩვეთვის ცნობილია მოქმეპაუერის ნივინ "Der Untergang des Abendlandes" ანუ "ევროპის დაისი". მე მგონი, დირს აღნიშვნა, რომ სიტყვა "ორიენტ" (აღმოსავლეთი), ეს ულამაზესი სიტყვა, დაბნეირი შემხვევების წყალობით, შეიცვას სიტყვას "ორი" (ოქრო). სიტყვაში "ორიენტ" ვერძობობ სიტყვას "ორი", რადგან მზის ამოსვლისას ზეცას ოქროსფერი ეფინება. კიდევ ერთხელ შეგახსენებთ დანტეს ცნობილ სტრიქონს: "Dolce color d.oriental zaffiro" — "აღმოსავლური საფორონის ნახი ფერი".

სიტყვაში "ორიენტალიზმი" შერწყმულია ორი მნიშვნელობა: აღმოსავლური საფორონი აღმოსავლეთის ქვეყნიებიდან და განითადის ოქრო (ორი), საღიხინებელში პირველი დილის ოქრო.

რა არის აღმოსავლეთი? მის გეოგრაფიულად განსაზღვრას თუ შევეცდებით, ერთობ საინტერესო მოვლენას აღმოვაჩინოთ: აღმოსავლეთის ნაწილი დასავლეთის, ის კი, რაც ბერძენებისთვის ან რომაელებისთვის დასავლეთი იყო, როგორც, ვოქვათ, ჩრდილოეთ აფრიკა — ის აღმოსავლეთია. რასაკვირველია, აღმოსავლეთია ევკლიტეც, ისრაელის მინებიც, მცირე აზია, ბაქტრიკა, სპარსეთიც, ინდოეთიც. ყველა ეს ქვეყანა ფართოდაა გადაშლილი და

ძალიან ცოტა აქვთ საერთო. ისევე, როგორც თათრეთი, ჩინეთი, იაპონია — ჩვენთვის ყველა აღმოსავლეთია. ჩემი აზრით, აღმოსავლეთზე ღამაარაკიას, პირველყოფილსა, ვხვდებით ისლამურ აღმოსავლეთს, გეოგრაფიულად კი — ინდოეთის ჩრდილოეთს.

ასეთია ჩვენი პირველი შთაბეჭდილება ნინგიდან "ათას ერთი ღამე". არის რაღაც, რასაც აღვიქვამთ, როგორც აღმოსავლურს; რასაც ვერ ვგრძნობთ ისრაელში, თუმცა ვგრძნობთ გრანადასა ან კორდოვასში. იქ ვგრძნობთ აღმოსავლეთის არსებობას, მაგრამ ვერ განვსაზღვრავ მას და არ ვიცო, ღირს თუ არა სახელი დაარქვა ასეთ პირადულ შეგრძნებებს. ამ სიტყვით გამოჩეულ ასოციაციებს "ათას ერთ ღამეს" უნდა ვუმაბლოდეთ. ესაა პირველი, რაც აზრად მოგვდის; მერეღა გვახსენდება მარკო პოლო, მამა იოანე, ქვიშის მდინარეები და ოქროს თევზები. პირველ რიგში, ისლამზე ვფიქრობთ.

გადახვედით ამ ნინგის ისტორიას და შემდეგ მის თარგმანებს. ნინგის ნარმოვებლმა გაურკვეველია. გვახსენდება არაერთი თაობის შრომით აღმართული ტყვეები, მოუწყვლად რომ დაურქმევიათ გოთური. მაგრამ არის არსებული სხვაობა: ხელისნებს, ტაძრების მშენებლებს კარგად ჰქონდათ გააზრებულა, რას აკეთებდნენ. "ათას ერთ ღამის" ნარმოვობა პირიქით, იდუმალებითაა აღსავსე. იგი ქმნილებაა ათასობით ავტორისა, და არც ერთი მათგანი არც კი ვცხობდა, რომ ნილნაყარი იყო სახელგანთქმულ, ერთ-ერთ ყველაზე ცნობილ ნინგთან, რომელსაც რამდენადაც ვიცო, დასავლეთში უფრო აფასებენ, ვიდრე აღმოსავლეთში.

გაიხსენებთ საინტერესო შენიშვნას აღმოსავლეთ-მცოდნე ბარონ პამერ-პურგშტალსა, რომლის სიტყვებსაც აღფრთოვანებით იმეველებენ ლეინი და ბერტონი — "ათას ერთი ღამის" ორი ყველაზე ცნობილი თარგმანის ავტორები. ბარონი ლამბარაკობს ადამიანებზე, ვისაც ღამის მიხრობელებს ეძახდნენ და ვისი პროფესიაც იყო ღამღამობით ზღაპრების მოყვლა. მას მოჰყავს ძველი სპარსული ტექსტო, საიდანაც ჩანს, რომ უძლიერ ღამეების გასაცენად მიხრობელთა თავმოყრა პირველად ალექსანდრე მაკედონელმა დაამკვიდრა. საფიქრებელია, რომ ზღაპრებს პირველდნენ. ჩემი აზრით, ზღაპრების მომზადებულბობა არ არის მორალი. ეზოჰესა და ინდუს მეზღაპრების ოზიდავლათ თავიანთი კომედიებითა და ტრაგედიებით ცხოვრების ადამიანებზე ნარმოვდგენის შესაძლებლობა. მორალი ბოლოში ემატებოდა და მთავარი ის იყო, რომ მგელი კრავს ელაპარაკებოდა, ხარი — ვირს ან ღორო — ბუღბუღებს.

ალექსანდრე მაკედონელი სიამოვნებით უსმენდა ამ უსახელო მეზღაპრებს. ასეთი პროფესია დიდხანს არსებობდა. ნინგში "თანამედროვე ეგვიპტელთა ნეს-ჩაქურდუბები და ქვეყნები" ლეინი ამბობს, რომ 1850 წლამდე ქაირები მეზღაპრებმა ძალზე გავრცელებული იყო. მეზღაპრების რიცხვი ორომცდაათს აღრედა და ხშირად მკვებოდნენ ისტორიებს "ათას ერთი ღამიდან".

ბევრი ისტორია ინდოეთიდან (სადაც ბერტონისა და საუტონი ესპანური თარგმანის ავტორის კანონის-საენცის ვარაუდით, შეიქმნა ნინგის პირთი), სპარსეთში მოხდა; სპარსეთში ეს ისტორიები შეიცვალა, გამდიდრდა და

გააზრებულა; ბოლოს, ეგვიპტემდეც მიაღწია. ეს XV საუკუნის მინურულს ხდება. სწორედ მაშინ შედგა პირველი კრებული, მას მოჰყავს მთავრე, თუ არ ცვდები, სპარსული, "ხარ ადსანა" — "ათას ისტორია"

რატომ ვერ ათასი და მერე ათას ერთი? აღბათ ორი მიზეზით. ერთ-ერთია ცურუმენა (ასეთ დროს ცურუმენა დეიტი მინშოცდაცხრამეტი აქეს), რომლის თანახმად, მწველი რიცხვები უიღბლო რიცხვებად ითვლება. კენტი რიცხვის ძებნა დაზნას და ნარმატებით დაუმატეს "ერთი". სათაურში ცხნება ოთხმოცდაცხრამეტი ღამე რომ ყოფილიყო, ვერძნობდით, რომ ერთი ღამე აკლია, ასე კი პირიქით, ვგრძნობთ, რომ რაღაც უსასრულოსთან გვაქვს საქმე, თან კიდევ ერთი ღამეცაა დამატებული. ტექსტი ნაიკითხა და თარგმნა ფრანგმა აღმოსავლეთმცოდნემ გალანმა. ჩვენ ვხედავთ, როგორია ტექსტი და როგორია მასში აღმოსავლეთი. ტექსტში აღმოსავლეთი ნამეფრად არის, რადგან კითხვისას ვგრძნობთ, რომ შორეულ ქვეყანაში ვართ.

ცნობილია, რომ ქრონოლოგია, ისტორია არსებობს, მაგრამ პირველყოფილსა, არსებობს აღმოსავლური კვლევები. არ არსებობს სპარსული ლიტერატურის ისტორია ან ინდური ფილოსოფიის ისტორია, არც ჩინური ლიტერატურის ჩინური ისტორია არსებობს, რამდენადაც ამ ხალხისთვის უინტერესოა მოკლებული თანმიმდევრობა. ითვლება, რომ ლიტერატურა და პოეზია მარადიულია. ჩემი აზრით, არსებობდა, ეს მართალია. მე მგონი, დასავლეთი "ათას ერთი ღამე" (ან როგორც ბერტონის ურჩევნია — "Book of the Thousand Nights and a Night" — "ნინგი ათასი და ერთი ღამისა") მშენიერი იქნებოდა, ამ დღით რომ იყოს მოფიქრებული. ამას რომ ახლა ვაკეთებდეთ, სათაური შესანიშნავად მოგვეცვენებოდა. მარტო იმიტომ კი არა, რომ ღამზაზი (ღამზაზი, მაგალითად, ლუგოქისის ნინგის სათაური — "ზალის ბინდი"), არამედ იმიტომაც, რომ ნინგის ნაკითხვის სურვილს აღძრავს.

ადამიანს უნდა, ჩაიკარგოს "ათას ერთ ღამეში"; იცის, რომ ამ ნინგში თუ ჩაეფლებო, შეძლებს, დეიონწყოს თავი-ნი უზადრუკი ბედსაწერა, შეძლებს შეაღწიოს სამყაროს, რომელიც სასენა არქტიპიო-სახეებით და არც ინდოიდუ-ალობა აკლია.

სახელო ბერტონის თარგმნილი ჩვიდმეტი ტომი მაქვს. ვიცო, რომ ყველას არასოდეს ნაეკითხავ, მაგრამ ვიცო, რომ ამ ტომებში ღამეებია და მელოდებიან; რომ შეიძლება, უბედური ცხოვრება მქონდეს, მაგრამ ამ ცხოვრებაში არის ჩვიდმეტი ტომი, რომლებშიც გაერთიანებულია აღმოსავლეთის "ათას ერთი ღამის" მარადიულობის არსი.

მამ როგორ განვსაზღვრეთ აღმოსავლეთი — ვითომ აღმოსავლეთი, რომელიც არ არსებობს? მე ვამბობდი, რომ "აღმოსავლეთი" და "დასავლეთი" განზოგადებოდა; რომ არც ერთი ადამიანი არ გრძნობს თავს აღმოსავლელად. ადამიანი გრძნობს, რომ სპარსია, ინდოელია, მაღალური, მაგრამ არა აღმოსავლელი. ისევე, როგორც არავინ არ გრძნობს თავს ლათინოამერიკელად; თავს ვგრძნობთ არგენტინელებად, ურუგვაელებად, მაგრამ არცნა მანც არსებობს. რას ვფუძნებთ ნინგზე? პირველყოფილსა, უკიდურესობათა სამყაროს იდგას, სამყაროს, სადაც პერსონაჟები ამ ძალიან ბედნიერები არიან, ამ ძალიან უბედურები, ძალიან მდიდრები ამ ძალიან ღარიბები. ეს არის მე-

ფეხებს სამყარო. მეფეებისა, რომლებიც თავიანთ საქცი-
ლებს არ ხსნიან; მეფეებისა, რომლებიც შეიძლება ითქვას,
უქასუსისმგებლობები არიან, ღმერთებივით.

და კიდევ არის განძის იდეა. ნებისმიერ ღატაკს შეუძ-
ლია მისი პოვნა. და კიდევ გრძნეულების იდეა, რომელიც
ძალზე მნიშვნელოვანია. რა არის გრძნეულება? გრძნეუ-
ლება ერთგვარი მიზეზობრიობაა. დაფუძვით, ჩვენთვის
ცნობილი მიზეზობრივი გრძნეულების გარდა, არსებობს
სხვაიც. ეს კავშირი შეიძლება, დამოკიდებული იყოს შემ-
თხვევითობაზე, ბეჭედზე, ლამპარზე. საკმარისია, ბეჭედს
ან ლამპარის ხელი გაუფხაზუნოთ და ფინი გამოგვეცხადე-
თ. ფინი — მონაა, და ამავედროულად, ყოველისშემძლეა,
რომელიც ჩვენს ნებაზე მოქმედებს. შეუძლია, ნებისმიერ
ნუთს გამოაჩინოს.

გაგიხსნით მეთევზისა და ფინის ამბავი. მეთევზე
ოთხი შვილი ჰყავს. ღარიბ-ღატაკია, ყოველ დღით ზღვა-
ში ბადის აგდება. ზღვა არ სახელდება, და ამას უსაზ-
ღლორ სამყაროში გადაეცავით. მეთევზე ზღვას უახლოვ-
დება და ბადეს აგდება. ერთ დღეს ბადეს სამჯერ გადა-
აგდება და ამოიღებს: რა აღარ ამოჰყავს: მკვდარი ვირო,
დანის ტარი, დაქოშულადეგარი წიფეთი. ისევე აგდება ბა-
დის (ყოველ ვერზე ლეკის წარმოქმნას) და ბადე უსაპ-
ველოდ მიმოდება. მეთევზე თვეთი სახვე ბადის ამოლე-
ბას ელის, მაგარამ ყვეთლი სპილენძის სურა ამოჰყავს, რო-
მელიც სულენიანის (სოლომონის) ბეჭდითაა დახშული.
მეთევზე სურას ხსნის და იქიდან სქელი კვამლი იწყებს
ამოსვლას. მეთევზეს ჰგონია, სურის გაყიდვა შეიძლებაო,
ამასობაში კვამლი ზეცას აღწევს, კიდევ უფრო სქელდება
და ჯინად იქცევა.

ფინ არა ვინები? ადამიერ უფრო ადრე შექმნილი არ-
სებდა. ისინი ადამიანს ემორჩილებიან, თუმცა უსარმაზა-
რები არიან. მაშაქდაინებს მიამნით, რომ სიერცე ვინები-
თაა სახვე, ისინი უხილავები არიან და ყველგან არიან.

ფინი ნამოთახებ: "დიდება აღაპს და მის მოციქულ
სოლომონის!" მეთევზე ფინს ეკითხება, რატომ ახსენე სო-
ლომონი, რომელიც დიდი ხნის მკვდარია, ახლა აღაპის
მოციქული მუშამდიაო. კიდევ ეკითხება, სურამი რატომ
ხარ ჩამწედეველოო. ის მიუგებს, მე ერთ-ერთი ვარ იმ
ფინთა შორის, ვინც სულიენიანს აღუდგა, ამისთვის სულე-
ნიანმა სურამი ჩამამწყდია, სურა ბეჭდით დააბოძა და
ზღვის ფსკერისკენ მოისროლაო. ოთხასი წელი გავიდა და
ფინმა დაიფიცა, მთელი ქვეყნის ოქროს მიცემე იმას, ვინც
გამათავისუფლებსო. მაგრამ თავისუფლება არ ეღირსა.
მერე დაიფიცა, ცხოველითა და ფრინველითა ენას ვასწავლი
იმას, ვინც გამათავისუფლებსო. საუკუნეები გადიოდა,
დაპირებები მოკვლავდებოდა. ბოლოს დაიფიცა, ჩემს
მხსნელს მოკვლიყო. "დადგა ვაჟი ფიცის აღსრულებისა.
მოგზაოდ სიკვდილისათვის, ო, ჩემო მხსნელი!" ეს რის-
ზედა ფინს უქაუროდა ამსტავებსა ადამიანს და თქვენ წარ-
მოიდგინეთ, მომზიდველობასაც სძენს.

მეთევზე შეშინებულია. თავს იკატუნებს, ვითომ მო-
ნათობრივი სურა და ეკითხება: "ფეხთი მინაზე ვგახარ,
თავით ზეცას სწვდები და როგორ ჩაეტე ასეთ პანანა
ჭურჭელში?" ფინი პასუხობს: "ურწმუნოე! ახლა შენი
თვალთ ნახავ!" პატარავდება და სურამი გაუჩინარდება,
მეთევზე კი სურას დაახშობს და ემუქრება.

ამბავი გრძელდება, და აი, უკვე გვირად იქცევა არა
მეთევზე, არამედ მეფე. შემდეგ შავი კუნძულების მბრძა-
ნებელი, და ბოლოს, სოფეტური ხაზები ერთიანდება —
ეს "ათას ერთი ღამისთვის" დამახასიათებელი მოვლენაა.
აქ შეიძლება, გაიხსნო ერთმანეთში ჩასხმული ჩინური
ბურთები ან რუსული მატროიშკები. რაღაც მსგავსს "ღმრ-
თი კიბოტიც" ვხვდებით, ოღონდ ნაკლებად, ვიდრე "ათას
ერთ ღამეში". გარდა ამისა, თხრობა ჩვენთვის ცნობილი
ძირითადი ამბის ჩარჩოშია მოქცეული: ესაა ამბავი სულ-
თინისა, რომელსაც ცოლმა უღალატა და რომელმაც ახალი
ღალატის თავიდან ასაცილებლად გადაანყვობა, ყოველ
ღამით ახალი ცოლი შეერთოს და დღით სიცოცხლეს გა-
მოასაღმოს. ასე გრძელდება და მანამ, სანამ შეუტეხა-
დამ არ გადაწყვიტა, დანარჩენების გადასარჩენად, სულ-
თან დაესრულებელი ისტორიებით მეჩერებინა. ასე გა-
დის ათას ერთი ღამე და ქალი სულთნის ვაჟს აჩვენებს.

ამბავში ჩასხმული ამბები ქმნიან უცნაურ შეგრძნებას
უსასრულობისა, მსუბუქი თავგრძნობა რომ ახლავს. ამ-
გვარი ეფექტის მიღწევას ცდილობდნენ ავტორები, რომელ-
ნიც ვაქლებით გვიან წერდნენ. ასეთია ლუის კეროლის
"ალისას" ნივნები ან მისი რომანი "სოფი და ბრუნო", სადაც
სიზმრებში ჩასხმული სიზმრები მრავალდება და იტოტება.

სიზმრების თემა ერთ-ერთი საყვარელი თემაა "ათას
ერთ ღამეში". საუცხოოა ორი სიზმრისმიზნელების ისტო-
რიები. ქართოს ერთ მკვედრს ერთხელ სიზმარში ჩავსენა
ხმა, რომელმაც უბრძანა, ნახსოვიყო ისპაპანი, სადაც
განძია ჩადლოლი. ისიც გავმზავრეო ისპაპანისკენ. მოგ-
ზაურობა გრძელდა და სახიფათოა. დალოდა-დაქანცული
მოგზაური მეჩეთის ეზოში ნამოხევა დასასვენებლად.
იგი ქურდები შორის აღმოჩნდება, თუმცა თითონ ეს არც
იცის. ყველას დაატაუტალებინა და ყადი ეკითხება, ამ ქა-
ლაქში რამ მოვიყვანაო. ეგვიპტელი უამბობს. ყადი გული-
ანად ხარხარებს და ეუბნება: "უგნურო და მალეგრძნობა!
სამჯერ მესიზმრა სახლი ქართოში. მის ბაღში მზის საა-
თია, წყარო და ლეღვის ხე, წყაროსთან კი განძია დაფლუ-
ლი. ეს ტყელი ერთხელაც არ დამეჭვებოთა. აჰა, მონღოა,
ნადი და ისპაპანი აღარ დაგვიტოვებ." ეგვიპტელი ქართო-
ში წყარდება: ყინის სიზმარში მან საკუთარი სახლი იც-
ნა, წყაროსთან მიწას თხროს და განძს პოულობს.

"ათას ერთ ღამეში" იმის დახასიათების გამოძახილი.
აქ ვსოვლობთ ოდიესეის თავგადასავალს, ოღონდ ოდი-
სეეს მულღავური სინდბადი მქონა. ზოგიერთი თავგადა-
სავალი დასავლურს ემთხვევა (პოლიფემი). "ათას ერთი
ღამის" სასახლის აღმართვისთვის ადამიანის თაობები
შრომობდა. ეს ადამიანები ჩვენი კეთილისმყოფელები
არიან, მემკვიდრეობით რომ დაგვიტოვეს უმრეტელი ნივნი,
რომელმაც ამდენი ცვლილება განიცადა. ცვლილებებზე
უპაპარაკობ, რადგან ვალანის მიერ გამოქვეყნებული
პირველი ტექსტი საქმეში მარტოვია, და აღბათ ყველაზე
მეტად მიმზიდველი. მკითხველისგან არავითარ ძალის
მძევას არ ითხოვს; ამ პირველი ტექსტის გარეშე, რო-
გორც სამართლიანად შეიძლება კამბეგანა ბერტონმა, შე-
უძლებელი იქნებოდა შემდგომი ვარიანტიც.

გალანმა პირველი ტომი 1754 წელს გამოაქვეყნა. ნივ-
ნმა აღმოთვადა გამოჩინა, მაგრამ ამავედროულად, მო-
ხიბლა აღმოდიოქ XIV-ის კონებისმიერი საფრანგეთი. რო-

მანტიზმზე საუბრისას გულისხმობენ გაცილებით გვიან-
დელ პერიოდს. შეგვიძლია ვთქვათ, რომ რომანტიზმი და-
საბამს იღებს იმ მომენტში, როცა ნორმანდიაში ან პარიზ-
ში ვილჯან "ათას ერთი ღამე" წაიკითხა. მან თავი დააღ-
ვინა ბუღლის მითითებების საცყაროს და შეაბიჯა რომან-
ტიკული თავისუფლების სამყაროში.

მერე ხდება სხვა მოვლენები: ფრანგი ლესაფის მიერ
ყალბადანდური რომანის აღმოჩენა; 1750 წელს პერსის მი-
ერ შოტლანდიური და ინგლისური ბალადების გამოქვეყნე-
ბა. 1798 წელს კი კოლრიჯის შემოქმედებით ინგლისში რომ-
მანტიზმი იწყება. მას ესისმზა ხანი ყუბილია, მარკო პო-
ლუს მფარველი. აქ ვხედავთ, რაოდენ საკვირველია სამყა-
რო და როგორაა ურთიერთგადაჯავჭული მოვლენები.

გაჩნდა სხვა თარგმანები. ლუიის თარგმანს თან ახლავს
მამამლიწური ჩვეულებების ენიკლოპედია. ბერტონის ან-
თოპოლოგიური და უხამსი თარგმანი შესრულებულია XIV
საუკუნის ლუქსკით, უცნაური ინგლისური ენით, რომე-
დენ სავსეა არქაიზმებითა და ნეოლოგიზმებით. ამ ენას
თავისი წლი მიმზღველობაც აქვს, მაგრამ ხანდახან მწი-
ვლი საკითხავია. შემდეგ გამოინდა დოქტორი მარდრიუსის
თავისუფალი (ამ სიტყვის როგვე მნიშვნელობით) ვერსია და
ლიტმანის გერმანული თარგმანი, რომელიც ორიგინალს
სიტყვასიტყვით გადმოსცემდა, მაგრამ მომხიბვლელობა
აქლდა. სახედნიეროდ, ახლა გვაქვს ესპანური ვარიანტიც,
რომელიც ჩემმა მასწავლებელმა, რაფაელ კანსინოს-ასენ-
სმა შექმნა. წინგი მესიკაშია გამოქვეყნებული და ალბათ,
საუკეთესო თარგმანია. მას კომენტარებიც ახლავს.

"ათას ერთი ღამის" მკვლავ ენობელი ზღაპარი ორი-
გინალურ ვარიანტებში არსად ჩანს. ესაა "ალადინი და ჯა-
დოსონური ლამპარი". იგი გალანთან გამოინდა. ბერტონი
ამოდ ეძებდა ამ ამბავს არაბულ და სპარსულ ტექსტებ-
ში. იგი ვჭვოდა, რომ გალანმა ზღაპარი გააყალბა. სიტ-
ყვა "გაყალბება" უსამართლო და ბოროტი მეჩვენება. რა-
ტომ არ ვივარდულოთ, რომ ამდენი ზღაპრის თარგმანის
შემდეგ გალანს მოუნდა, ერთი თვითონაც შექმენა და
სურვილი აისრულა კიდეც.

ისტორია გალანის ზღაპრით არ მთავრდება და ქუინის
თავის ავტობიოგრაფიაში წერს, რომ მისთვის "ათას ერთ
ღამეში" არის ერთი ზღაპარი, რომელსაც დანარჩენები ვერ
სევერება, ესაა ზღაპარი ალადინზე. იგი ლაპარაკობს მალ-
რიბელ გრძნულზე, რომელიც ჩინეთში მიდის, რადგან
იცის, რომ იქ ცხოვრობს ერთადერთი ადამიანი, ვისაც ჯა-
დოსონური ლამპრის ამოღება შეუძლია. გალანი გვეუბნება,
რომ გრძნული ასტროლოგია და რომ ვარსკვლავებმა უზ-
რძანეს ჩინეთში წასვლა ჭაბუკის მოსაძებნად. დე ქუინის,

რომელსაც დიდებული შემოქმედებითი მესხიერება აქვს, ეს
სულ სხვანაირად აგონდება. მისი ვერსიით, გრძნული
ყურს დედამიწას დაადებს, ადამიანთა ურცხვნი ნაბიჯის
ხმა ესმის და ამ ნაბიჯებში გამოარჩევს იმ ბიჭის ფეხისხმას,
ვისაც უნერია ლამპრის ამოთხრა. დე ქუინის სიტყვით,
ამან აფიქრებინა გრძნულს, რომ ქვეყნიერება სასუსა შესა-
ბამისობებით, ჯადოსონური სარკვებით, რომ პატარა ამბე-
ბი ატარებენ დიდი ამბების ნიშნებს. არც ერთ ტექსტში არ
არის აღწერილი, როგორ მიაყურადებს დედამიწას მალრი-
ბელი გრძნული და როგორ ცნობს ალადინის ნაბიჯებს. დე
ქუინის ეს გამონაკაზი სიზმრებმა და მესხიერებამ უკარ-
ნახა. "ათას ერთი ღამის" უსასრულო დრო თავის გზას გა-
ნაგრძობს. XIX საუკუნის დასასწყისსა თუ XVIII საუკუნის და-
სასრულში დე ქუინის თავისებური მოგონებები აქვს. "ლა-
მეგები" ახალ-ახალ მთარგმნელებს იძებნა და თითოეული
მათგანი თავის ვარიანტს გვთავაზობს. შეგვიძლია, ვილაპარ-
კავთ უამრავ ნივანზე, სახელწოდებით "ათას ერთი ღამე".
ორი ფრანგული — გალანისა და მარდრიუსის; სამი ინ-
გლისური — ბერტონის, ლინისა და პერსის; სამი გერმანე-
ლი — შენინგმა, ლიტმანმა და ვალმა რომ დანერეს; ერთი
ესპანური — კანსინოს-ასენსმა რომ შექმნა. ყველა ეს ნივ-
ანი სხვადასხვაგანაა, ვინაიდან "ათას ერთი ღამე" იზრდება
და თავიდან იზადება. დიდებულ სტივენსონსა და მის "ახალ
ათას ერთ ღამეში" კვლავ გამოინდა თემა გადაცემული
უფლისწულისა, რომელიც ვეზირის თანხლებით ათავადე-
რებს ქალაქს და ათასნარი თავგადასავალი გადახდება.
სტივენსონმა მოიფიქრა პრინცი ფლორიზელ ბოკიმიდან
და მისი თანამგზავრი, პოლკოვნიკი ჯერალდინი, რომელ-
თან ერთადაც იგი ლონდონში მოგზაურობდა.

მაგრამ ეს ნამდვილი ლონდონი კი არ არის, არამედ
ბალადის მსგავსი ლონდონია, ოლონდ ნამდვილი ახლად-
დისა კი არა, არამედ ბალადისა "ათას ერთი ღამიდან".

არის კიდევ ერთი ავტორი, ვისი ნაწარმოებებიც ყვე-
ლას ვგაზარდებ — ესაა ჩესტერტონი, სტივენსონის შემ-
კვიდრე. ფანტასტიკური ლონდონი, სადაც ხდება თავგა-
დასავლები მამა ბრუნისა და ადამიანისა, რომელიც იყო
ხუთშაბათი, ვერ იარსებებდა, ჩესტერტონს სტივენსონი
რომ არ ნაკეთხა. სტივენსონი კი "ახალ ათას ერთ ღამეს"
არ დაწერდა, რომ არ ნაკეთხა "ათას ერთი ღამე". ეს ნივ-
ანი ისეთი უხანაზარია, რომ არც არის საჭირო მისი ნა-
კითხვა. იგი ჩვენს მესხიერებაშია აღბეჭდილი და დღევან-
დელი დღის ნაწილია.

თარგმანი
ნინო აპხაიანი

ნამცხრავი

გამატირალ უნდა მოვკლავ

სად დიკარვეტ ხობაო, მუნზე ამობდნენ, მოკვდები, —
ასე მესტორა ფაველმა დედაკაცმა გადასახლებიდან
პირდაპირ სახალხო დღეობაზე გამოცხადებულ ხობას,
სახელანთქმულ შელექსს.

ხობამ პასუხად მოყო:

— საიქიოდაც მოვიდვიარ, მამტირალ უნდა მოვ-
კლავო.

გამოუცდელი მკითხველი დაიბნევა, ნეტავი რატომ
უნდა მოკვას, ნეტავი რა დაუშავაო? დაასკვნის, ეს ფშა-
ველი მკვლავი რა სისხლისმსმელი კოფილანო.

არადა, ფშაველობა არაფერ შუაშია, პასუხი თბილისელ
გამომცემელს უნდა მოჰკითხოთ.

ვახტანგ ჭელიძე

მობონებაილა დამრჩა...

ყველაფერი მიდის და მხოლოდ მოგონებები რჩებაო... არ ვიცო, რამდენი წლისა იყო ფიჯვერალდი, როცა ამ სიტყვებს წერდა. საკვირველი კია: იგი 44 წლისა იყო, როცა გარდაიცვალა...

ცხოვრების დასასრულს მეც მოგონებებია დამრჩა... მაგრამ ქალაღზე გადატანა ამ მოგონებებისა მთელი გამოდგა: როგორც კი კალამს აიღებ — თითქოს მინაღვლებული ნაღვერდული შვიკოქსუხურებიაო — ძველი სიმწვათი გადავიდებოდა და ალღებდა ერთეულ განცდილო და გადატანაილი... იმ ადამიანთა უმეტესობა, ვისთანაც კეთილად და გულითაიდი ურთიერთობა გაქაჟემორებდა, დიდი ხანია აღარ არიან, იმქვეყნად გადასახლებულან. დღისით ფიქრებში ხვდები მათ, დღამით კი სიზმრებში... დაბუქავ თუ არა თვალს, შეუსყვეტელ ნაკადად მოდიან სიზმრები, ნოველებივით აიკინძებიან, ნარსულის მონატრებულ დღეებში გადაყავებარ. თულ რენარი დანანებით წერდა: ნეტა ისეთი მდიიანი მყავდეს, ჩემი სიზმრების ჩანარა შეეძლოსო. მე არასოდეს მომსელაა სურვილი, სიზმარში ნანაბი ჩამენერა და სხვებისთვის გამეზიარებინა. სხვა ვერც იმ სიზარულს გაიგებს და ვერც იმ სევდას.

თავის დროზე მიხილ ჯავახიშვილს გადაუწყვეტია მოგონებების დანერა, და ებეგრავად მოასანის სიტყვებით შეურჩევი: იმაზე საშინელი არაფერია, როდესაც მოხუცი ხელახლა დაინეებს თავისი ცხოვრების ჩრეკასო (სამწუხაროდ, მიხილ ჯავახიშვილს არ დასცლდა განზრახვის შესრულება; მაშინ მას მოხუცი არც კი ეთქმედა). მოასანე იქნებ იმასაც გულისხმობს, როგორ გაუწუნელებდა ადამიანს განეღებ ცხოვრების ქაღალღზე გადატანა...

უფრო ადრე რომ დამეწყე, იქნებ არც გამძნელებოდა... ყველაფრის სახეაილოდ ანუ სამერმოდ გადაღება მიყვარს. ეს ერთი დიდი ნაკლი მაქვს. საბაბს ყოველთვის გამოიძებნ: ხან ავადმყოფობას მოიმიზეზებდი, ხან მოუცლელობას... გურამიშვილის სტრიქონები მაგონდება: „რაც დამარა, მიზეზ ვიქვი; მენადა მეთქვა გრძლად, თავი შეეცადა... ვერა ვიქვი, მოცლას ვუცდიდი, ნეტამეცა არა მეცადა...“

დიქენსსა შვაეს ერთი ახირებული პერსონაჟი, მოხუცი კაცი: სულ მემორირების წერასა ცდილობს, დღედაღამ ამანზე ფიქრობს, მაგრამ როგორც კი მაგიდას მოუჯდება და ფანქარს მოიმარჯვებს, მემორირების ვინი ხელაღვე გადა-

უვლის და ქალაღზე რალაც ფიჯურები გამოშავეს... ასე გრძელდება წლიდან წლამდე.

ნეტა იმ კაცს ბოლომდე არ დავემსგავსო... იმედად ისა მრნება, რომ ხატვა და ფიჯურების გამოშავანა არ მეხერხება; მაგიდასთან მისვლა და კალმის აღება მიჭირს.

დაიწყო მისაღები გამოცდები უნივერსიტეტში. 1936 წლის ზაფხული იდგა. სკოლის ამანავებმა, რომელთაც ჩემი ავადმყოფობის გამო ერთი წლით გამისწრეს, უკვე დაამთავრეს პირველი კურსი; ახლა თბილისურ ზეატს გაეცალნენ და სოფლებში გაეკატრნენ. ამ დროისათვის ქვეყანაში მდგომარეობა გამოსწორდა. პუერის ნიგანკები გააუქმეს და მალაზიებში სხვადასხვა ასორტიმენტის ფურთომულუ გამოჩნდა. ეს მოულოდნელად და ერთბაშად მოხდა. ახლა უკვე თავისუფლად შეგძლო გეყვდა ძეხვეული, ყველი, კირაჟი, თევზი... თბილისის ქუჩებში გაჩნდა სასაუხმე-ჯიხურები; ჯიხურებშივე ეწვათა ქუჩა, ნამოდლებულ ნყალში სოსისს ჩაყრიდნენ, შუაზე გაჭრილ ფრანგულ ფურთომას გაფანტავდნენ, შიგ ცხელ-ცხელ სოსისს ჩაგადებდნენ და ცივ ლუდთან ერთად მოგართმევდნენ. მახსოვს, ერთი ასეთი სასაუხმე-ჯიხური ოპერის წინაც დადგეს, ტროტუარზე თითქოს ახლაც ცოცხლად ვხედავდე, როგორ მოუმარჯვებიათ საოპერო მომღვლებს ცალ ხელი ლუდის ტოლჩა, მეორეში სოსისიანი ფრანგული ფურთომა და ისეთი ხარბი საამონებით შეექვეციან, კიდე რომ ამ გზოდეს, შენც მოგადმომებენ ქაბას...

ერთი სიტყვით, იმ ჯოჯოხეთის შემდეგ, დამძნეული ხალხი ერთბაშად საშოთხში მოხდა. ასევე გამოხატა ეს განსებობლება სტალინმა: *жизнь стала worse*, ანუ როგორც ქართულად თარგმნეს, ცხოვრება საამური გავდაო. ქართულ მთარგმნელს თავი გამოუღვია და კიდევ უფრო შთამბეჭდავად აუღვეურებია. ნარამარა იმეორებდნენ ამ სიტყვებს, მაღლობს უძღვნიდნენ დიდ სტალინს საამური ცხოვრებისთვის. ლექსიც დაიწერა ამანზე და ერთ პოპულარულ ხალხურ მელოდიას მორატეს: „ცაზე მთავარე ამოსულა, ნიშანია დარისაო, საამური ცხოვრებისთვის მაღლობა დიდ სტალინსაო“...

სტალინი ამ დროისთვის უკვე გაუსწორდა თავის პარტიულ თანამებრძოლებს — ზოგი გავლიტა, ზოგი შეირგია თუ შეიგრდომა (რა თქმა უნდა, დროებით, როგორც ეს მაღვეე ვიკრეკა) — და ამქარად ქაყოფილი განდა — ამას ყველა თვალნათლივ ხედავდა იმ კინო-ქრონიკებშიაც, რომელთაც, ჩვეულებრივ, მნატრულ ფილმებს ნაუმდღვარებდნენ ზოლმე კინოთეატრებში. სანანებლად ისლა დარჩა, რომ ჯერ ისეე წინა წლებში (სანამ სათანადო გამოცდილება არა ჰქონდა) ყველაზე საშიში თანამებრძოლი — ყველაზე ვერკვა და ყველაზე ცვიინიც — საბჭოთა კავშირიდან გააძევა, და ახლა, მექსიკაში გადახვენილი,

შიამს ანთხობდა, დაუნდობლად თათხაბა არა მარტო სტალინს, არამედ იმ ქვეყანასაც და ხალხსაც, რომლის შეი-
ლი სტალინი იყო: ველური ხალხიაო, გაუნათლებელი და
ბნელი. ნიგუნებით თუ სტატეებით მსოფლიოს მოსდო
ეს... ამან გამოაფხიზლა ბელადი და გადაწყვიტა, მიეღო
მონინავე კაცობრიობისათვის გაეცნო ძველი კულტურა
იმ ერისა, რომლის შეილადაც თვითონ ითვლებოდა. ამის
შედეგი იყო საბჭოთა მწერლების პირველ საკავშირო ყრი-
ლობაზე უძველესი ქართული მწერლობის სათანადოდ წარ-
მოჩენა. დაიწყო სამზადისი შოთა რუსთაველის დიდი იუბი-
ლეს მოსახსოვად. საგულისხმოა, რომ იგივე ჯავახიშვილი
ამას იუბილეს კი არ უწოდებს, არამედ დღესასწაულს.

სახელმწიფო მუზეუმში იგივე ჯავახიშვილის ხელ-
მძღვანელობით მზადება დაიწყო რუსთაველის ეპოქის მა-
ტერიალური კულტურის ამსახველი დიდი გამოყვანის მო-
სახსოვად. აქვე დანაწიებთ უნდა შევნიშოთ, რომ ეს დი-
ვედილი გამოყვანა — ვერ ვიტყვი, რა მიზეზით — შემ-
დეგომ დაიშალა და დაიფანტა. არადა, ძალიან სასურველი
იყო — და იგივე ჯავახიშვილსაც ასევე ჰქონდა გათვალის-
წინებული — მუდმივი გამოფენა ყოფილიყო. დაიწყო გაც-
ხოველებული სამზადისი ქართული კულტურის დეკორა-
ციისთვის, რომელიც მოსკოვში უნდა ჩატარებულიყო. დეკა-
დას არა მარტო საბჭოთა ხალხებისათვის, არამედ მთელი
მსოფლიოსთვის უნდა გაეცნო ძველისძველი და უნიკა-
ლური ქართული ფოლკლორი, ქართული მწერლობა,
მხატვრობა, ქართული საოპერო ხელოვნება და ქართული
დიდი სამშენებლო ხელოვნება, ქართული თეატრი... ცდა
არ დაუტოვო, რათა ქართული კულტურა დორსეულად
წარმოჩენილიყო... სადევკადოდ შეარჩიეს რამდენიმე ქარ-
თული ოპერა და შეუდგინა ახალი დადგმების მომზადე-
ბას. მუსიკალური ხელმძღვანელობა მიეწინა ახალგაზრდა
დირიჟორს ევგენი მიქელაძეს, რომელიც იგივე ფალიაშვი-
ლის გარდაცვალების შემდეგ თბილისის საოპერო თეატრ-
ის მთავარი დირიჟორი იყო. „დაისას“ და „ქეთო და კო-
ტე“ დადგმა გამოცდილი რეჟისორს ალექსანდრე ნუნუნა-
ვა დაევალია, „აბესალომისა“ — შალვა აღსაბაძეს.
ბრწყინვალე დადგმები იყო, და დეკორის შემდეგ დადბას
ამ დადგმებით მიდიოდა ეს ოპერები ჩვენს თეატრში...

აქვე საგანგებოდ უნდა შევნიშოთ, რომ ევგენი მიქ-
ელაძემ რამდენიმე მცირე მონაკვეთი ამოიღო „აბესალომი-
დან“ და ამით კიდევ უფრო შეიკრა და მონოლითური გახ-
და ოპერა. ეს არ ყოფილა უხეში ჩარევა დიდი კომპოზიტო-
რის შემოქმედებაში. დირიჟორი ძალიან ფაქიზად მოექცა
პარტიტურას. უნდა ვიფიქროთ, რომ მან სწორედ ის ადგი-
ლები ამოიღო, რაც თვით კომპოზიტორსაც ჰქონდა ამო-
საღებად განზრახული, მაგრამ ყოველნაირად, ვერ გაუმეტე-
ბინა. კურძოდ, დირიჟორმა ამოიღო დედინაცვლის სცენა,
მურმანის და ემზაკის სცენა, თეორის არია მეოთხე მოქმე-
დებიდან... მე ის მაგალითები მოვიყვანე, რაც უბრალო მა-
ყურებლის თვალსა და ყურს მოხვდა. დირიჟორს სხვა კო-
რექტივები შეუტანია პარტიტურაში. ანტონ ნულუმკიძე
წერს: „მიქელაძემ „აბესალომის“ პარტიტურაში ზოგიერი-
თი კორექტივი-შემცირება მოახდინა. ორექსტრი ზოგან
განტონობა ხშირად დუბლირებისაგან (უმათარესად, სპი-
ლუნების საკრებებისაგან). ოპერის ორსურათიანი პირველი
მოქმედება ერთსურათიანად შეამჭიდროვა...“

სხვათა შორის, ერთ-ერთ მომდევნო დადგმაში ცხადვე
აღდგინათ ზოგიერთი ადგილი (მაგალითად თეორის არია
მეთოხე მოქმედებიდან), მაგრამ ამან ვერ გაამართლა და
ისევ ამოიღეს...

სადევკადოდ მზადებულა ანდრია ბალანჩივაძის ბალე-
ტი „მთების ვული“. ლენინგრადიდან საგანგებოდ მოიწვიეს
ვახტანგ ჭაბუკიანი, რომელიც, აქვე უნდა ითქვას, ამის შემ-
დეგ აღარ მომორბენია ჩვენს თეატრს. ქართველი მაყურებე-
ლი ადრევე იცნობდა ამ მართლაცად ლეგენდარული მოცეკ-
ვაის ხელოვნებას. მე ადრინდელი მხოლოდ ერთი სექტაკ-
ლი მახსოვს — ეს იყო ალბათ 1932 წელს, ამერიკაში საგა-
სტროლოდ გამგეობების წინ; მაშინ ჭაბუკიანი ჩვენს ოპერის
სცენაზე „დონ კიხტიმ“ გამოვიდა, მგონი ელენე ჩიკვიძის-
თან ერთად... „მთების ვული“ (ისევე, როგორც სადევკადოდ
შერჩეული ოპერების ახალი დადგმები) რამდენჯერმე აქე-
ნეს თბილისის მაყურებელს, სანამ დეკადაზე წაიღებდნენ.
რამდენადაც მახსოვს, დეკადაზე მხოლოდ ნაწყვეტები წაი-
ღეს ამ დადგმებიდან. ვერ ვიტყვი, რა მიზეზით, კარგი ბალეტი
იყო, და ჩვენმა მაყურებელმა კარგადაც მიიღო.

... იმ ზაფხულს თბილისში უჩვეულო გამოცოცხლება
იყო, ამაღლებული და სიხარულისმომგვრელი. მთავარი
ქუჩები საქართველოს კუთხებიდან ჩამოსული, ეთნოგრა-
ფიულ სამოსში გამოწვრილი ხალხს გაეცნო. ზოგს ხელში
ეჭირა თითქმის უკვე მიწანებული ჩინური, ფანდური,
ჭუნური, გუდა-სტყვირა... ფოლკლორული გუნდები იყო, და
ასევე გუნდ-გუნდად დადიოდნენ. ყურს საბურავზე ხედე-
ბოდა მათი მტყვევლება, ერთმანეთისგან განსხვავებულ
და მოსახლურად ყველა საამურო, ტკბილქართული. იმხანად
ჯერ ისევ სასურველად განსხვავებული იყო ცალკეულ
კუთხეთა მტყვევლება, ჯერ ღრმად არ წასულიყო არასა-
სურველი ნივთიერება, რაც მომდევნო წლებში, სოფლების
დაცლასა და იქაური მოსახლეობით ქალაქების გამალე-
ბულ ზრდადნადა ერთად, სულ უფრო და უფრო შესამწივე
ხდებოდა... ზოგს იწებენ ეხამუშოს ის უსრი, ჩამორჩენილი-
ბად ჩამითვალოს. მაგრამ ნამდვილად ასე ვგრძობდა და გან-
ვიცდი... ეს ალბათ არა მარტო ჩვენმა სოციალურმა უკუღ-
მართობამ, არამედ დრომ მოიტანა, გამალებულმა გლობა-
ლურმა ურბანიზაციამ... თუკი ეს ნუგეშად გამოდგება.

ერთი სიტყვით, იმ ზაფხულს თბილისში ჩამოყვანეს სა-
ქართველოს სხვადასხვა კუთხები წინასწარ შერჩეული
თვითმყოფადი ფოლკლორული ანსამბლები (ქორეოგრაფიულ
და თეატრალურ) და დათვლილებია თუ შემოწმნება მო-
წვიო. ამას მაშინ ოლიმპიად ერქვა. ასეთი ოლიმპიადი წინა
წლებშიაც ჩატარებულა, მაგრამ ასეთი მასობრივი ხასიათი
არა ჰქონია ახლა სამზადისი იყო მომავალი დეკადისათვის.

აქვე უნდა ითქვას, ამ დროიდანვე მეტი სტიმილი თუ
გასაქანი მიეცა სოფლებში ხალხური შემოქმედების აღორ-
ძინება-განვითარებას. დეკადას ეს კეთილი საქმეც მოჰყვა.
დათვლილები-კონცერტები იმართებოდა თეატრებსა
და კლუბებში. უმთავრესად ოპერის თეატრში, ოლიმ-
პიადის მონაწილეები ძალიან მონდომებულნი და გახა-
რებულნი იყვნენ, და ამას დავილად შეამჩნევდით ქაჩა-
შივე — როცა ისინი ადრეკრებზე მიდიოდნენ ან კონ-
ცერტებიდან ბრუნდებოდნენ (ქუჩებშივე დაინახავდით —
განსაკუთრებით რუსთაველის პროსპექტზე — როგორ
ასრულდებდნენ ცეკვებს).

კარგად მახსოვს ეს კონცერტები... ზოგიერთი სვანური სიმღერა მანამდეც მქონდა მოსმენილი, მაგრამ სულ სხვა იყო დადემქელიანის გუნდი; ამ შესანიშნავმა ანსამბლმა ახალი ბრწყინვალეობით აგრძობინა მაყურებლის სიდიადე და გმირული სულისკვეთება განუმეორებელი სვანური სიმღერისა. დადემქელიანი დეკადის შემდეგ მალევე გასწორეს (დააბატონრეს და ალბათ მაშინვე დახვრიტეს) და ამით, რა თქმა უნდა, დიდი დანაკლისი განიცადა ჩვენმა ხელოვნებამ. ასევე გასწორეს მომღერალი ჯდაუერი, რომელიც ქართლ-კახური სიმღერების უბადლო შემსრულებელი და ამ გუნდის მმევენება იყო... აღარ გავაგრძელებ და არ ჩამოვთვლი სხვა შესანიშნავ გუნდებს, რომელთაც მაშინ მოხიბლეს თბილისელი მაყურებელი...

იმავე ხანებში (ამ დროს მე უნივერსიტეტში შესასულივლად ვემზადებოდი) კიდევ ერთი ღირსშესანიშნავი მოვლენა მოხდა თბილისელთა ცხოვრებაში. დამთავრდა ნატატარის წყალსადენის მშენებლობა და ონკანებიდან ნატატარის (ანუ არავგის) ცივი, კამკამა, გემრიელი წყალი ნამოვიდა. ეს ნამდვილი შეგება იყო, რადგან მანამდე მტკერის წყალს ვსვამდით, რომელსაც მღერი ფერი და ქლორის და შაბის ძალიან უსამიერო გემო ჰქონდა...

აღამიანი ტკივილს ადვილად ივიწყებს, მუდამ უკეთესის მოლოდინშია, იმედს ებლაუჭება, იმედით სულდგმულობს... იმ წლებში მართლაც ბევრ სასიკეთო რამ გავკეთე, ცხოვრება უკეთესობისაკენ წარიმართა, თითქოს კარგი პერსპექტივები გამოჩნდა, თითქოს რერესიებიც მიწვიდა... სიმშვიდე დამყარდა...

ასე ფორმად (ანუ ფიორმად) გამოუცდელი და გულბარებული ხალხი. ხოლო ვისაც გამოცდილებაც შეეძლო და მორსგანჭყერტის უნარიც, უსათუოდ გრძობდა, რომ ეს იყო მოქვენებითი სიმშვიდე ახალი სამხელი ქარიშხლის წინ...

გამოცდებს დაუბრუნდება.

ოთხი საგნის ჩაბარება ძლიერ მოვასწარდა, გამოცდილ-კის წერიტი გამოცდიდან შინ მობრუნდოდი, მამოცა. მე-გონა, უკვე მომორებული მქონდა ეს სამხელი ჭირი — მალარია — და რა დროს გაიშინება... იმ გავანა თბილისერ ზეგანა კანკალმა აიბტანა, კბილებს კანკანი დაამანყინა. სამხეში გავეთვიე, მაგრამ სახანნი რას მიმეცოდნა. ეს უკვე თასაქერ მქონდა გამოცდილი ბავუვობაში. რამდენიმე საათს ასე ვიყავი — სახანბის გახეული, მოკუნტული, სასომხიდილი, როცა ფიქრის უნარიც ქი წართმეული გაქვს, ახლა ვერ ვიტყვი, რამდენ საათს ვასტანა — ანუ რამდენ საათს ვასტანს ხოლმე ასე; მერე კი ერთობადა სიცხე მომცა. ამ დროს მთელი სხული თირნესათი გავარვარდება, თვალი ნამოვლითება, მუხლებზე მყარვარული ცივ წყალში ამოვლებულ ტილოს გადენე, მაგრამ ხელადვე მუცლა, ვეღარ მოგისვენია... სოფელში ამ დროს უნაგირის ბალიშს ამომიდებდნენ ხოლმე თავქვეშ, რათა ერთგვარი სიგრილე და შეგება მგრძნობო. ახლა უნაგირის ბალიშს სადღა იყო... ბუმბულის ბალიში კი ისე გახურდება, რაღა გაავრილებს...

უნიჭოდ შედგენილ სამედიცინო ცნობარივით გამომივიდა...

უნივერსიტეტში გამოცდები გრძელდებოდა. ერთ კვირანზე მეტი გავიდა, რაც აჯად გავიდა, ქინაქინას გახრდილი დოზებით ვაღებულობდი. ახლა აღარ მახსოვს, ამასობაში რამდენი გამოცდა გამოვტყევე. მეტი აღარ შეიძლება, გამოცდილებები მომხსნდნენ.

განა რამდენ საგანში გჭონდა გამოცდაო, ვინმე იქნებ იკითხოს. შემდეგ მართლაც ვაბარტყევის, და ახლა მხოლოდ დედავანასა და ორიოდ სპეციალურ საგანში ცდანი. უნივერსიტეტში მაშინ მისალები გამოცდები ყველა იმ საგანში უნდა ჩავებარებინა, რასაც სკოლაში ვასწავლიდნენ. მნიშვნელობა არ ჰქონდა, რომელ ფაკულტეტზე მდიდრი. ასეთი უკულმართი ნესი იყო. ფილოლოგიურ ფაკულტეტზე შემსვლელს, ქართული ენისა და ლიტერატურის გარდა, უნდა ჩავებარებინა ქიმიაც, ბიოლოგიაც, ფიზიკაც, მათემატიკაც (თანაც, წერიტი და ზეპირი), გეოგრაფია, ისტორია, რუსული ენა და ლიტერატურა (წერიტი და ზეპირი)...

პირველი გამოცდა ქართულ წერაში მქონდა. რამდენიმე თემა მოგვეცეს. ერთ-ერთი არსენა მარაბდელის“ გარჩევა იყო. სწორედ ეს თემა ავირჩიე, და მჭინი ბევრმა სხვამაც, ბავუვების უმეტესობამ. მიხილ ჯავახიშვილი ძალიან პოპულარული იყო და ყველას განსაკუთრებით უყვარდა.

ამას ქართულსავე ზეპირი გამოცდა მომცა, და წერიტში და ზეპირშიაც ხუთი დამიწერეს. ხუთი ნოიველ ფიზიკაშიც. ამის შემდეგ მათემატიკაში იყო წერიტი გამოცდა, და აქ კი წავიფორხილე. არადა, იმ ერთ წელიწადში ისე კარგად შემსწავლა ვასო აბდუშელიშვილმა მათემატიკის სასუფარო სკოლის კურსი, რომ შიში არა მქონია. თითქოს შემიფარდა კიდევ ეს საგანი. ფიზიკისა უფრო მეშინოდა. სხვათა შორის, ფიზიკა რომ ჩავებარე, იმავე დღეს, სწორედ უნივერსიტეტიდან მობრუნებულს, რუსთაველის პრესბიტზე ვასო აბდუშელიშვილი მომხვდა. ისე ვიყავი გახარებული, ვეღარ მოვიტინე, მივიჭყერი და მასაც ვახარე. ჩვეული კეთილი ღიმილით გამოიღმა და მითხრა: „ახა მათემატიკაში მით უფრო არ გავტყობრდება...“

სწორედ მათემატიკაში დამგრცხდი!

მოგვეცეს ერთი ამოცანა და რამდენიმე მავალითი. მაგალითები წნარაფად და სწორად ამოვხსენი, ამოცანაში კი დანახანი შეცდომა მომივიდა. ახლა აღარ მახსოვს, აღცხრული ამოცანა იყო თუ ტრიგონომეტრიული. თავიდან კარგად მიიღოდა, სწორ გზაზე ვიდევდი. მაგრამ ერთ-თან, მიღებული რიხევი შუახე უნდა გამეყო და მოქმედება ისე გამგერმელებინა. ეს ნესი კარგად ვიცოდი, მაგრამ მღელვარების გამო — თუ არ ვიცი, რა მომივიდა — დამაშინდა და იმ რიხევის გაუყოფლად განვავარე ამოხსნა. ცხადია, სწორ პასუხს ვერ მივიღედი. ამაჲ კიდევ უფრო დამახინა და გამანერვებოდა. გული მომდინდა, რატომ ვერ გამოდის-მეთქი. რამდენჯერმე გადავამოწმე, მაგრამ ის ნესი ამოვარდა თავიდან და მორჩა, არაფრით არ გამახსენდა. არადა, ამოცანა ძნელი არ ყოფილა, დამშვიდებულ ვითარებაში უსათუოდ ამოვხსნიდი... უკვე ნამუშევრებს აბარებდნენ ბავუვები, ის დიდი დარბაზი თან-დან ამდევრილდა — რამდენიმე აბიტურიენტბლა დავერჩით — გამოცმდელები გვაჭქარებდნენ... რა უნდა მექნა! დარცხენით და უხალისოდ ჩავებარე ჩემი დაუთმარებელი ნამუშევარი და უხალისოდვე გავემართე გასაცდელისაკენ... და კარებს რომ მივადენე ერთბაშად გამინათ-

და ვინცა, ერთობადა გაამხსენდა ის ნესი, რომელიც ზეპირად ვიცოდა — რამდენი ასეთი ამოცანა მქონდა ამოხსნილი, როცა აბაღუშელივილიან ვმცვადივობდი — და ახლა, გადაწყვეტი დრო რომ დიდდა, ასე უბედურად ამომივარდა თავიდან!.. უკებრუნდი, მაგრამ გამომცდელივმე უხმოდ შემზარეს, ხელით მანიშნეს, რომ უკვე გვიან იყო...

მაინც რა უკულმართად არის მონყობილი უმაღლეს სასწავლებლებში მისაღები გამოცდები!.. ვაგანია სიცხეში როგორ ტანჯავენ ბავშვებს. ზოგჯერ დილიდან საღამომდე უხდებათ ლოდინი, როდის მოვა მათი ჯერი და როდის გამოიძახებენ გამოსაცდელად, უკვე გადადილია და სიცხისა თუ მღელვარებისაგან ილაგჯანყებულს!.. ცოდვია აბაღაზრდა ადამიანი. სკოლადამათავრებული ბავშვი, თუკი საშუალო სკოლის დადებითი ატესტატი აქვს, უგამოცდოდ უნდა მიიღონ, და თავს თუ ვერ გაართმევენ, პირველი სემესტრის ბოლოს დაითხოვონ...

მეორე მხრივ, პირდაპირ და მიუკიპ-მიუკიპად და თუ ვიტყვით, ვისა სჭირდება ამდენი უმაღლესი სასწავლებელი?! როდის უნდა მოეღოს ბოლო უმაღლესი სასწავლებლისაკენ ასეთ დაუოკებელ სწრაფვას, რაც საბჭოთა ცნობრებიდან ინერციით გადმოგვყვა, და კი არ ცხადია, უფრო და უფრო ძლიერდება!.. ხომ ყველასთვის ცხადია, რომ არავის სჭირდება ამდენი სპეციალისტი. იმიტომაც გამომედარან შინ, უმაღლესი განათლების დიპლომით ხელში, უსაქმოდ, უპერსპექტივოდ... ვერც სამსახური უშინიანია, ვერც ცოლ-შვილს მოპოვებიაან... ჩვენს საკვალად დემოკრაფიულ მდგომარეობას სწორად ეს უკულმართანი ინერცია (თუ არ ვიცი, რა დეარქება) ექნის!..

განა არ ვიცი, რომ ამას ფუტკი ლაპარაკი არა შეეღის. დიდ რესურსსა სჭირდება, გონიერება, ეროვნული ინტერესებით ნაკარნახევი რესურსი. ჩუქვს ძმელი, და პირველ ხანებში მტკივნეულიც, მაგრამ აქტივობადა გასატარებელი რესურსი...

ჩემს მაშინდელ გასაჭირს დაეუბრუნებდი. ერთი სიტყვით, იმ დღეს, შინ შობრუნებული, ავად გაგებდი. იქნებ სულაც იმ ნერვიულობის გამო გამიხსენა მაღარაბი!..

ჩემი საგამოცდო ცხრილი დაირღვა და ამაან, გრაფიკიანი ამოჯარადნილი მატარებლის არა იყო, კიდევ უფრო გამორჩეულა საქმე. ნერთობის შემდეგ ცხრილით, ისევე მათემატიკა უნდა მქონოდა, ზეპირი. მაგრამ ახალი განრიგით რუსულში გამომცადეს, სულ სხვა ჯგუფთან ერთად. გამოცდაზე სიცხიანი მივდი. აღმარფის თავი მქონდა, ძლივს დაეღალასაგები, ფეხზე ძლივს ვიდეტი. ინერციას მივეყვი, თორემ, ისეთი განწყობილება მქონდა, ოღონდ კი ახლა გათვალისწინებულიყოფა, ჩაჭრას — უნდა ჩაეჭირა-ლიყავი — აღარ დაგადევიდით. რუსულს იბარებდა კონსტანტინე კაპანევი, რომელსაც მისი საჯარო ლექციებში დან ვიცნობდი. დამსჯა, რაღაც ტექსტი წამაკითხა და მათარგმინა. ადვილი ტექსტი იყო. მე ვეითხულობდი, ის მათვლიერებდა, მჭონი არც მისმინდა. ალბათ უკვირდა ამ სიტყვით თბილად რომ მეცევა. მართლაც საკვირველი იყო, მაგრამ რაკი სიცხიანი ვიყავი, თბილად ჩავიციე, არ გავცედი და გამოცდებს სულ არ გამოვიციდობ-მეოტი.

კითხვა რომ დაგამთავრე, ოღონდ გავხუტულმა, საბარელობლად შევხებე ჩემს გამომცდელს, თითქოს ვაგრანო-

ბინე — ოღონდ გამომევი და თუ ვინდა, ორინად დამინერე-მეოტი. რა თქმა უნდა, ვერ მიხვდა, მე რა გავიფიქრე, და მკითხა, რამე ლექსი თუ იცი ზეპირადო.

რა შედეგსებოდა!.. მაშინ ლერმონტოვი ვიყავით აბაღაზრდები გატაცებული. ლაშის ზეპირად ვიცოდით „ჩვენი დროის გმირი“. ერთი პროზა, პერორინის გასამართლებაც კი ვცნობდა და სკოლაში. ტყუპთა სახადიეთია: გარკვეულ ასაკში, სახადიეთი უნდა მოხადოს ეს გატაცება ადამიანმა. ლექსი რომ მკითხა, სწორედ ლერმონტოვი გამახსენდა, და დაინევი: *И скучно, и грустно, и некому руку подать, в минуту душевной невзгоды...*

განგებ არ გამიკეთება ეს, მაგრამ ისე კი ნამდვილად შეეფერებოდა ჩემს მაშინდელ მდგომარეობასა და განწყობილებას. ცოტათი მაინც რომ ჰქონოდა კაპანელს იუმორის გრძნობა, უსათუოდ გაეღიმებოდა და კარგი ნიშნით გამომიშვებდა.

ჩავათავე ლექსი და ცოტათი გულზე მომეშვა: ახლა კი ნამდვილად გამიმეებს-მეოტი, ვფიქრე... არაფერი რომ არ მიზნა, ისევე საწყლად შევხებე. ივდა დაბღვერილი და შემომტყუროდა. გრამატიკა გაიხსენა. აღარ მახსოვს, როგორ ვუპასუხე. ალბათ ცუდად. მაგრამ ახლა მთავარი ის იყო, რომ როგორც იქნა მემეველა — გამომიშვა. საგამოცდო ბილიტით სამიანი ჩამიშინდა. მეტიც ალბათ არც მეკუთვნებოდა, და რას ვერმოდი: ადამიანს იმაზე მეტ სულიერ სიფაქიზეს ხომ ვერ მოსთხოვ, რაც განგებას მიუნიჭებია.

სამოცდათი წელი გავიდა მას შემდეგ, მაგრამ ზოგი რამ ახლაც ცოცხლად მახსოვს. თითქოს გუშინ გადახმობოდა თავს. რუსულს — იმ დარღვეული ცხრილითა თუ გრაფიკით — გეოგრაფია მოპყდა. გეოგრაფია კარგად ვიცოდა და არაფერი შემეშინა. გამომცდელს კეთილი კაცი შემეხდა; სულ მილიმოდა, თითქოს მამხსენებდა, და მეც ხალისიანად ვეპასუხობდი. დამთავრდა მეკითხვები, საგამოცდო ბილიტი ვაშალა. კალამი მომიჩვენა, ნიშანი უნდა ჩაენერა. თავისუფლად ამოვიუსუნთქე, ყველაფერი დამთავრებულად ჩავთვალე. სანამ ნიშანს ჩანერდა, გამომცდელმა თავი ასწია, კიდევ გამიღიანა — მომეჩვენა, რომ ეშმაკურად გამიღიანა — და თითქოს სასხვათაშორისოდ, თითქოს გამომცდას და ნიშანს არც შეეხებოდა, მკითხა: ნაკატანის ნახევარკუნძული სად არის?

იკატანი, იუკატანი! უხმოდ გავიმეორე გონებაში. დამიხვე, ცეცდლომდ გამეხსენებია...

არა. პირველად მესმოდა.

შემატყო, რომ ძალიან შევწუხდი, მაგრამ თქმით არაფერი უთქმობა. ნიშანი ჩამიწერა, ბილიტი მომცა და იმგვარევე კეთილი თვალებით გამომავილა. მას შემდეგ — აგერ დღემდე — გამახსენდება ხოლმე ამ ნახევარკუნძულის სახელი, და აშქამად უკვე მეც კეთილად და საკუთარი თავის მიმართ შემწყალელებად მეცილობდა. სწორედ ამ ნახევარკუნძულმა დამამახსოვრა ასე ცოცხლად ის გამომცდელ და იმ კაცის კეთილი ღიმილიც.

საცხებით არ მახსოვს ქიმიის გამოცდა — ან როგორ ვუპასუხე ან რა ნიშანი დამინერეს. ასევე დავიწყებული მენქნებოდა ისტორიაში გამოცდა, რომ არა ერთი უმნიშვნელო შემთხვევა. ჩვეულებრივ, თითო აბიტურიენტს შეეყავადა გამოცდაზე, აშუკრად რამდენიმე ერთად შეგ-

ვიყვანეს. შეკითხვები, რაღა თქმა უნდა, მხოლოდ რუსეთის ისტორიიდან იყო. სხვა ისტორია არ არსებობდა. ეს შემოთავაზ ვთქვი ერთჯანა...

„ყორმის ომი დამარცხების მიზეზები“ — ასე მოკლედ და ლაკონურად შეკითხეს პირველად ერთ ბიჭს: ზუსტად ასევე, კითხვის ფორმა არც მიუციათ.

ბიჭმა ჯერ გამომცდელს შეხედა გაოცებით, მერე ჩერნ გადმოგვხედა. აშკარად ეტყობოდა, პირველად გაეგონა ყორმის ომი... მაგრამ ეს უხერხულობა მალევე მოიხსნა, მალევე გაუნათდა გონება: რაკი შეკითხვანი სიტყვა „და-მარცხება“ იყო ნახსენები, უცებ გაახსენდა, და უკვე მტიკიცედ და თავდაჯერებულად უპასუხა — ისევე მოკლედ და ლაკონურად, როგორადაც შეკითხვა იყო დასმული:

— ყორმის ომი დამარცხდა, რადგან პროლეტარიატი არ იყო სათანადოდ მომზადებული.

თქვა ეს და ახალ შეკითხვას დაელოდა. მგონი ერთხელ უკვე ვთქვი — ეს ფრაზა ყველას გაზე-პირებული ვცხოვრებ: სახმეის გაკეცილობაზე — ყოველ წელიწადს, ყოველ კლასში (ანუ ჯგუფში, როგორც მაშინ ჩვეულებრივ ეძახდნენ) — ამას ჩაგვიჩინებდნენ და გვა-ზეპირებდნენ, „ცხრაასხუთი წლის რევოლუცია დამარ-ცხდა, რადგან პროლეტარიატი არ იყო სათანადოდ მო-მზადებული.“ ზუსტად ასე, მტიკიცედ ჩამოყალიბებულ ფორმულასავით... და ამას ლოგიკურად მოჰყვებოდა, რომ ლენინმა მერე მოამზადა პროლეტარიატი ოქტომ-ბრის რევოლუციისათვის...

ბოლო გამოცდა ისევ მათემატიკაში მქონდა, ამჯერად ზემოში. ამ დროს გამოცდები უკვე დამთავრებული იყო, უნივერსიტეტის დერეფნებში სხვადასხვა მიზეზების გა-მი ჩემსავით დედადადედებულ აბიტურირებებს თუ დაი-ნახხვები კანტიკუნტად. კარგაზნას ველოდი გამომცდელს, და როგორც იქნა მოვიდა. ახალჯაზრდა კაცი იყო. არც მომხალაგებია, სახეზე არც შემოუღებია, ისე მითხრა, შე-მოდიო (რა თქმა უნდა, ასევე შენობით).

პირველი შეკითხვა უცნაური და მოულოდნელი გა-მოდდა, საფსები სცილდებოდა იმ საგანს, რის ჩასაბა-რებლადაც ვიყავი მისული: დაინტერესდა, რატომ მქონდა ფიზიკაში ხუთიანი და მათემატიკის წერით დავალებში კი ასეთი დაბალი წიშანი, თანაც, ეს გაბრაზებით და ერ-თგვარი დამუქრებით მკითხა...

აქვე უნდა შევნიშნო, რომ მათემატიკის წერით სამუ-შაოში ორ წიშანს წერდნენ, ერთს ალბათ ალგებრაში და მეორეს ტრიგონომეტრიაში. ჩემთვის წერაში საშინაი და ორიანი დავუნერა: საშინაი ალბათ მაგალითებისათვის და ორიანი კი ამოცანაში. ახლა მთავარი ის იყო, ზემოში რას მივითხებდი, რომ მერე ერთი საშუალო წიშანი გამოეყვა-ნათ.

შეკითხვა იმდენად მოულოდნელი გამოდგა, რომ ვე-რავალი ვუპასუხე.

გამომიორა. ამჯერად მეტი სიმკაცრითა და გაბრაზე-ბით.

ჯერ მივხედა, რას ჩამაცვიდა ეს კაცი!... მეც ბრაზი მო-მერია და იძულებული ვავიძო, ამომელო ხმა. მაგრამ შე-კითხვაზე არ მიპასუხინა. ან კი რა შეიძლებოდა მესპასუხე-ნა! ვუთხარი და უცებ მევე გამოვიკრდა, როგორ შევხედე ამ გაბრაზებულ კაცს, რომლის ხელშიაც ჩემი ბედი იყო...

შეკითხვა-მეთქი, ვუთხარი, და რაც გინდათ დამინე-რეთ, ოღონდ გამათავისუფლეთ-მეთქი.

იჩნებ ახლად შენიშნა, რომ ნაავადმყოფარი და ფერ-ნასული ვიყავი. ცოტა დაყოვნების შემდეგ გამოკითხვა დაშინდა...

არ ვიცი, რა დამინერა, ბოლო გამოცდა იყო და საგა-მოცდო ბოლეთი მასთანვე ჩერნობდა... გამოვიდი და შევიტი ამოვივინთიქე. იმ ნუთში ჩემთვის სულერთი იყო, რა წიშანს მივიღებდი, ან, სულაც, მოეხდებოდა თუ არა უნივერსი-ტეტში. მაგრამ იმდღევანდელმა მღელვარებამ რომ გაი-არა, უკვე სხვა გუნებაზე დავფიქრე და მთელი მომდევნო ათი დღე თუ ორი კვირა გამძაფრებული მოლოდინითა და, ვერ დადამალავ, შიშით მოველოდი შედეგების გამოქვეყნებას. ახლა, გამოცდები დამთავრდება და, თუ არ ვცდები, მეორე დღევე იციან აბიტურიენტებმა გამოცდების შედეგები. მაშინ ასე არ იყო. ავტოსტოს მინურულს, ზედ სწავლის დაწ-ყების წინ, გაზეთში გამოაქვეყნებდნენ ხოლმე უნივერსი-ტეტში მიღებულია სიას, და მხოლოდ მაშინ ვაივებდი მენს ბედს. მოლოდინის მღელვარება დიდად ევერ გამიწედა სო-ფელში ყოფნამ, სადაც ბოლო გამოცდის მეორე დღესვე წა-ვედი. და ადვილი გასაგებია სიხარული, როცა ორი კვირის შემდეგ ვაზეთ „კომუნისტის“ ფურცლებზე გამოქვეყნებ-ბულ გრძელ სიაში ჩემი სახელი და გვარი ნაეკითხე.

ერთ ლექციას ჩვენს უნივერსიტეტში ადრევე დე-სწრებივარ, როცა აჯენ ისევ მოსწავლე ვიყავი. რატომ და-ინტერესდი ამ ლექციით ან როგორ მოვახერხე დასწერება სკოლის მოსწავლემ, ამას თავის ისტორია აქვს.

ზეთში ერთხელ ვთქვი კიდევ, როგორ მომიმარჯვებდა დედაქმეში ხელში დიდტხიან წიგნს და ძილის წინ, ზამ-თრის გრძელ და ცივ ღამეებში, ლამის მჭრქალ მუქზე, ყაზბეგის მოთხრობებს ვკითხოვდა. ჯერ დედა გვიკით-ხავდა, მერე მე თვითონვე, ჩემი ჩვეულებისამებრ, ჩავემ-ხოვად ზოტაზე მუხლომოკეცილი ტახტზე და უკვე მეგამ-დენედ გალატებთ ვკითხოვლობდი სიყვარულის, მერაბ-რობისა და თავდადების საოცარ ამბებს. მაშინ მეზუთე კლასის მოსწავლე ვიქნებოდი.

ალბათ ამდროდნევე უნდა დააწყებინო ბავშუს ამ დე-დეებულ მოთხრობების კითხვა.

სულ სხვა, არაამქვეყნიური, ამაღლებული ოცნებების სამყაროში შემყავდი მწერალს; და როგორც ასეთ დროს ხდება ხოლმე, შენ თვითონვე წარმოგედგინა თავი იმ ტრაგიკულ პერსონაჟთა ავტორს... შორეული, ჯერ გა-სუცდელი სიყვარულით აართოლებული გული ბავშვისა მზადა იყო სიციცხლე გაენერა საყვარელი არსების გან-საცდელისად დასახსნელად...

დიდი ხნის შემდეგ, ავერ სიბერეში, ნაეკითხე ვალაკ-ტიონის ჩანაწერი თავის დღიურში: „არასოდეს არ დაბადე-ბულა უფრო მზურვალე ნაურვილი ქალწულბერივი წმინ-და პაერისა, უშნებელი მყინვარის თოვლზე უფრო სუფთა პაერის სითურვე, ბრწყინვალე სილაყვარდის წყურვილი, როგორც იმადნა ყაზბეგის ნანერების კითხვის შემდეგ“.

არ ვიცი, როდინდელია ეს ჩანაწერი. ბავშვობისდრო-ინდელი არ უნდა იყოს. მაგრამ ბავშვობის მოგონებებით

არის შთაგონებული — სხვა ადგილას, იმავე დღეიერში გა-
ლატკიონი წერს: „ყაზბეგს ბავშვობაშივე ვეითხულობდი.
რამდენი დამე გამოთვინია...“

... ბარემ აქვე ვიტყვი, რომ იმ გამოცემაში, რომელში-
აც პირველად ნავეითხე ყაზბეგი (რჩეული თხზულებანი
ორ ტომად. 1924 წ.) უკერ ამ დუქნაბთ და დავისაბრბობი-
ნათ მწერლის მოთხრობები. ეს უფრო მოგვიანებით მოხ-
და, როცა ხალხთა მეგობრობის განმტკიცებისათვის აუ-
ცილებლად მიიწინიეს უფროსი ძმის განსაკუთრებული
როლის წარმოჩენა. ყოველწინარად ცდილობდნენ მიეჭმე-
ლათ მისი შოკინისტურ-დამპყრობლური მისწრაფებანი,
ახალგაზრდობისათვის დაფუთრათ ის არაადამიანური სი-
სასტიკე და ძალმობრობა, რასაც რუსის ჯარი იჩენდა
კავკასიის დასამორჩილებლად და რაც მთელი მისწრაფით
არის ასახული მწერლის მოთხრობებში.

ჯერ კუბიურება მოახდინეს, უზერხული პასაჟებისა-
გან ვაითაისუფლეს, „განმინდეს“ და „გალამაზეს“
მწერლის უკეთესი მოთხრობები. მერე სასკოლო პროგრამა-
მემბიდან ამოიღეს, ხოლო საბოლოოდ, როცა ნანეს, არც
ასეთი შესწორება შეულოდა საქმეს, აუკრძალეს კიდევ
გამომცემლებს ყაზბეგის ზოგიერთი მოთხრობის გა-
მოცემა. რა თქმა უნდა, ოფიციალურად არ გამოუცხადებ-
იათ ეს — ამ უხერხულობის თავადვე გრძობდნენ — ჩუ-
მად აკრძალეს, გაუხშირებლად. საგანმომცემლო გვემე-
ბის დამტკიცების დროს, ცეკაში, რბილად, საქმიანი და
მწრუნეული კლიოთი იტყოდნენ ხოლმე: „რაღა მინცდა-
მინც „ელგუჯა“, ათასჯერ გამოცემულა!.. ასე ხინირი გა-
მოცემით ნალხს არ შევასულოთ (ბასასც იტყოდნენ ზოგ-
ჯერ), არ ჯობია, ახლა „ბევისბერი“ გამოცეკთ... მკით-
ხეღეს გავუწიოთ ანგარიში. ხალხს მოეხატრა...“

გამომცემლობის თანამშრომლებმა, რა თქმა უნდა,
იცოდნენ, რომ ამკარად ბატყუებდნენ: ცეკაშიაც იცოდნენ,
რომ არავინ ტყუფდებოდა; გამომცემლობებში ისიც უწ-
ყოფდნენ, რომ ცეკაში კარგად იცოდნენ — ეს ტყუილი არა-
ვის სჯეროდა... მინც ურცხვად ტყუოდნენ. ეს არავის უკ-
ვირდა. ეს ერთი პატარა გამოვლინება იყო იმ დიდი სი-
ყაბობისა, რაზეც მთელი სისტემა იყო დაფუძნებული.

ზომიერი სირბილით და თავაზიანობით ეტყოფდნენ,
ეთკვი. ყველა მაღალი თანამდებობის პარტიული უმაკო-
რი განბოშირყოდა ზომიერი სირბილითა და თავაზი-
ანობით. ზოგი უფრო ვიქტურ ჩაერკოდა ხოლმე საქმეში.
ერთ ასეთ შემთხვევას აქვე გავისინებ. ეს უფრო მოგვი-
ანობით მოხდა, ვასული საუკუნის 50-იან წლებში.

ერთი პირობა, ატიტაციისა და პროპაგანდის განყოფი-
ლებას ცეკაში ვანაგებდა კომკავშირიდან დანიზაურებუ-
ლი ახალგაზრდა კაცი ჯამი. რამდენჯერმე მინახავს ეს კა-
ცი აღზუებულად და დაქექითებულად. აღზუების დროს
სასტიკი და უღმობელი იყო; როცა ჩამოაქვეითებდნენ, ხე-
ლად კეთილი, თაქმდაბალი და თავაზიანი უფრობდა.

იმხანად „სალიტტაშმა“ სასკოლო ბიბლიოთეკის სე-
რითი „ელგუჯა“ გამოსცა. წიგნი გვემაში არა მქონით შე-
ტანილი. ერთ დღეს გამომცემლობის მაშინდელი დირექ-
ტორი ამირან გაბესკირია ცეკაში გამოიძახეს ატიტაციისა
და პროპაგანდის განყოფილების გამგებთან. ამგვარი გა-
მოძახებანი ჩვეულებრივი იყო და გამომცემლობის დირ-
ექტორს არ უფიქრია უსიამოვნო საქმეზე თუ იბარებ-

დნენ. კარგა ხანს მოუხდა ცდა მდივნის მოსაცდელში:
განყოფილების გამგეს თათბირი მქონდა. ეტყობოდა,
ცხარე თათბირი, რადგან დროდადრო მოსაცდელ ოთახ-
შიაც გამოვიდა განირსებული ხმა განყოფილების გამ-
გისა, თუმცა ეს კაბინეტს სქელმუშაბაგადაკრული კარი
მქონდა. თათბირი რომ დამთავრდა და კაბინეტში შევიდა
ამირანი, განყოფილების გამგემ მაგიდიდან წიგნი აიღო
და დირექტორის დასახანად ხელში შეატრიალა.

— მერამდენედ შეიძლება გაგაფრთხილონ, ამხანაგო
გაბესკირია?!

მისალმებასთან ერთად, კარებშივე შეაგება — მკაც-
რად და მუქარით.

ამირანმა მაშინვე იცნო თავისივე გამოცემული „ელ-
გუჯა“, მაგრამ მხოლოდ ნაილულულა რაღაც, და პასუხი
კი ვერ მოახერხა. პასუხი არც დაეცალეს...

— თქვენ მშვენივრად იცით, რომ ჩვენი ცხოვრების ამ
ეტაპზე ამ წიგნის გამოცემა სასურველი არ არის. თავს ვიკ-
სათქმელი ერთ-ერთი ტელეფონის ზარმა შეწყვეტე-
ნა. ყველა განყოფილების გამგეს და მისი რანგის მოხე-
ლეს მისადგელო მაგიდაზე სხვადასხვა ფერის რამდენიმე
ტელეფონი ედგა, რომლებიც სხვადასხვა ტონალობის
ზარს გამოსცემდნენ. ამის მიხედვით, ტელეფონების
მფლობელმა კარგად იცოდა, რომლისთვის უნდა გავცა
პასუხი დაუყოვნებლივ და რომლის პასუხის დაყოვნება
შეიძლებოდა; ამ შედეგში, სულაც არ გავცა პასუხი. ამჯე-
რად „დაუყოვნებელი“ ზარი გამოდგა.

„ელგუჯა... იმ“, მონდომებული თავაზიანობით უმასხუა
განყოფილების გამგემ, პალატში გაისწორა, თმაზე ხე-
ლი გადაიხსა — აბურტმნილი არ მქონდესო — და კარე-
ბისკაც გაეხარათა.

— დამიცადეთ... მერე მოგელაპარაკებთი!.. — დაუფა-
რავი მუქარით მიმართა ამირანს... — მოსაცდელში დამე-
ლოდეთი!

ამირანი მოსაცდელში გამოვიდა და თავისუფალ სკამზე
ჩამოჯდა. განყოფილების გამგემ პირად მდივანს დაუბარა,
მალე დაებრუნდები, თუ ენებმე მკითხოხოსო. პირად მდივან-
ის დროდადრო თავის პატარა სარკეში სახეს მოინესრიგებ-
და, თმას გადაივარცხნიდა და ოთახიდან გავიდოდა. რამდენ-
იმხანაში შემდგე ისევ შემობრუნდებოდა და საბუქედ მანქა-
ნის მოუჯდებოდა. გამომცემლობის დირექტორიც იჯდა და
ელლოდა. დრო ზანტად გადიოდა. შესაბამისად, მულეწარევე
მატულობდა. უკვე ოთხი საათი სრულდებოდა...

ერთ-ერთი ვასყირნების შემდეგ რომ შემობრუნდა პირ-
რადი მდივანი, ისე შეხედა ამირანს, თითქოს პირველად
ხედავსო.

და მათ შორის გაიმართა ეტყუარი დიალოგი.

— აჰ, თქვენ ისევ აქა ხართ?!

შეკითხვას არა ჰგაგადა, გაკვირვებას უფრო გამოხა-
ტავდა.

დირექტორი ცოტა არ იყოს დაიბნა და პასუხად მანაც
ამგვარივე კითხვით მიმართა:

— კიდევ დიდხანს დააკვიანდება?!

— არ გაგვიგათ?!

— ?

— განყოფილების გამგე სამდივონე ვაითაისუფლეს.
სხვა ვითარებაში ამირანი გადაიხარხარებდა, ახლა

მხოლოდ გაუღიმა მდივანს... ლალი ბუნების კაცი იყო, მე-
რე ხშირად გაიხსენებდა ამ ამბავს.

იშხანად ღლია ჭაფჭაფადის მკვლელობის საგამოძიებო
სახოგადონბრევი კომისია შემოაბოდა. ხალხი მღელღელავრ
ბით მოელოდა გამოძიების შედეგებს... კომისიის სხდომე-
ნიდან არაოფიციალურად გამოსულ სხმებზე რეუტებუდ მე-
ორდგებოდა ერთი ადამიანის გვარი, რომელიც თითქოს
მოთავე და მონანილე იყო ამ სამინილე მკვლელობის...

და ცეკას მესვეურებმა უფერხულად მიიჩნიეს ამ გვა-
რის შთამომავალი ასეთ დიდ და სახასისმამგებლო თა-
ნამდებობაზე დატოვებინათ.

ასე დაკარგვინა დიდი თანამდებობა გვარმა — ბიძის
გვარმა (და, რა თქმა უნდა, საკუთარმა გვარმაც). თუმცა
ყველასათვის ცხადი იყო, ოცი წლის შემდეგ დაბადებულ
ადამიანს არ შეიძლებაოდა რაიმე დამოკიდებულება ჰქო-
ნოდა ამ საქმესთან.

მერე თავაშემოვებით ამტკიცებდა (პირად საუბრებსა თუ
პრესის ფურცლებზე): ბიძაშემ უდანაშაულო იყო, და ეს უტ-
ყვარი საბუნებრივად დასტურდება. საბოლოოდ, მეგონ, მან-
ინც ასე დაადგინეს, მაგრამ ამას უკვე აზრი აღარ ჰქონდა...

დანებულ ამბავს დაფურცლები.

იშხანად, ანუ ჩემს ბავშვობაში, ქალაქი უფრო შორს
იყო სოფლისაგან; ქალაქი ჯერ ისეც თავისი ცხოვრებით
ცხოვრობდა, სოფელი — თავისით. უკვე დანებებული პრო-
ცესი ჯერ არ დასრულებულიყო: ჩვენი დედაქალაქი მერე
დაემსგავსა დიდ სოფელს, ოღონდ ისე, რომ ქართული
სოფლის განუყოფელი ნაწილი და სწინამდე სულაც არ
გაქარბდა და თავისი ასევე მოშობილავი კოლორიანი და
მადლიც თანდათან შემოქაძრვდა...

ერთი სიტყვით, ქალაქი ჯერ ისეც თავისი ცხოვრებით
ცხოვრობდა, სოფელი — თავისით. სენსაციური თუ კუ-
რიოზული ამბები, რაც თავის მასშტაბურობით, ქალაქებს
უფრო ახასიათებდა, ან სულ ჯერ ჩამოაღწედა სოფლამდე
ან ძალიან დაგვიანებით, როცა პირგანდელი სიმწვავე უკ-
ვე დაკარგული ჰქონდა...

ასე სიმწვავეანულებულმა, ჩამოაღწია ცნობამ თბი-
ლისიდან, რომ ალექსანდრე ყაზბეგის ავტორობა ვილა-
ცას საცდოდ გაიხდიაო. მასსოვს, ჩემთვის მეტად ბუნ-
დოვანი და გაუტყდარი იყო ამ ცნობის არსი, ამიტომ დიდი
წნოშენელობა არც მიმიცია.

პირველი შთაბეჭდილება

ვასტანბ ჭელიძის მოგონებების
რე გამოშვებისათვის თავი

ქართული ლიტერატურისთვის, მთლიანად ქართული
კულტურისთვის ფრიალ მნიშვნელოვანი მოვლენა გახლავთ
დამოწინაღობის, მთარგმნელის, საზოგადო მოღვაწის —
ვახტანგ ჭელიძის თხზულებათა ცნარტაგომელების გამოცემა,
რისი განხორციელებაც ითავა გამოშვებულა. „საქართვე-
ლის მაცნემ“ (ხელმძღვანელი ლევან ფოფხაძე). ამ გამოცე-
მის პირველ ტომში, რომელშიც შევიდა ვახტანგ ჭელიძის ცნო-
ბილი ბოგრაშული რომანი „ცხოვრება ივანე მაჩაბლისა“,
ნამძღვარებული ექნება ჩემი ნაშრომი — „მოძღვარი“, სადაც
რამდენადღაც არის განხილული ამ დიდებული
პიროვნების მდიდარი ლიტერატურული შემკვიდრობა.

ძალზე გულდასაწყვეტია, რომ ჩვენმა ძვირფასმა მასნა-
ვლებმა ვერ მოასწარო თავისი მოგონებების უაღრესად საინ-
ტერესო ნივთის გასრულება, თუმცა ის რამდენიმე თავი, რისი
დაწერაც დასცალდა, ქართული მემორული მწერლობის ჭემ-
მარტ მშვენივად დარჩება.

ბოლოს ნინა თავზე, ძირითადად, უნივერსიტეტში დიდი
გულსხეუქითი ჩაბარებულ მისალბე გამოცდებს რომ ეგება,
ბატონ ვახტანგს მუენერია: „ეს თავი გადაბეჭდვით კი გადავა-
ბეჭდე, მაგრამ არ გამომოქვეყნებია“. ზოგი რამ ალბათ დასა-
მატებელი ჰქონდა.

აქ ის დროა მოხაზული, როცა პროლეტარიატის ბელადი
უშავალიძე მასტაბის რეპრესიების ჩასატარებლად ემზადე-
ბოდა. საზღვარგარეთ განდევნილმა ტროცკიმ დაწერა, რომ ე-
ჭეროვლად ქვეყანას ველური, გაუნათლებელი ხალხის შვილი
მაროვდა. სტალინი, ცხადია, ვერ აიტანდა ასეთ შურაცხყო-
ფას და გადაწყვიტა, მრავალსაკუნიოვანი ქართული მწერლო-
ბა, ჩვენი ხელუენების, კულტურის სხვადასხვა დარგები მთელი
მსოფლიოსთვის გავენო, ეს კი, თავისთავად, კარგი საქმე იყო.

ვახტანგ ჭელიძე მუნუბებული წერს საქართველოში უაღ-
რეს სასწავლებელთა ყოვლიად გაგმობალებლ სირაფვლებზე,

რაც, ჩვენდა საჯალოდ, საბჭოთა კავშირის დაშლის შემდე-
გაც გრძელდება. ამავე თავში ნაჩვენებია, როგორ იყო ამოქმე-
დებული მშარტისათვის პარტიის იდოლოგური წნები, რომე-
ლიც თვით კლასიკაც ვახუკიშხავედ ამახინჯებდა. მაგალი-
თად, ყაზბეგის მოთხრობებიდან იღებდნენ არასასურველ ად-
გილებს და ისე ბეჭდვადნენ.

მოგონებების ბოლო თავი, რომელიც ხელნაწერად დარჩა
მის ავტორს, ოცდაჩვიდმეტი წლის სულისმეშუთველ, ჯო-
ჯობეთორ ვარკვის გვიხაზავს. პირველივე ფურცლებიდანვე
ჩანს ღირსეული, არტისტული ბუნების პიროვნება, ქართული
ლიტერატურისა და ფოლკლორის უნიჭიერესი მკვლევარი
ვახტანგ კოტეტიშვილი, ვისი ლექციის განუყოფელი მომ-
ხიბლობა ჯერ კიდევ მონათვების ვაშს შეიგრძნო ვახტანგ
ჭელიძემ; უნივერსიტეტის კედლებშიც განუზომელი საამო-
ნებით უსმენდა ტემბლოზარ სნაულუსს, მაგრამ ეს დიდ-
ხანს არ გაგრძელდება — ერთ დღესაც ვახტანგ კოტეტიშვი-
ლი ვეღარ მოვიდა ლექციის ნასაკობად, იგი უღმობილე, სის-
ხლიანი რეკიშის მორიგი მსხვერპლი გახდა.

ბევრ შემაპარწუნებელ ამბავს შეიტყობს ამ თავის ნამკით-
ხელი, მაგრამ ყველაზე მეტად შემეჭრელია ის უპიზოდი, რო-
ცა სხვენი საროულზე, შუალამისას, ჭელიძეების დათრგუ-
ნულ ოჯახს ორი ვალაითი მაიკითხავს, „დამნაშავეს“ დასაპა-
ტირებლად და ნასაკვანად. თურმე იქვე სხვა ჭელიძეც ცხოვ-
რობდა, ვალიკო, და ვინაიდან გვარს ინიციალიც დავმოხვა,
კინაღამ ყმანული ვახტანგ ჭელიძე ნაიყვანეს მსოფლიოში.
აფელი წარმოადგენია, რას გადაატანდა იგი მს უსულებში.
მერე იმავე კორდერში მის მოგვარეს მაიკითხავს და საცოდ-
ვის ასავალ-დასავალი სამუდამოდ დაიკარგა.

აქ არ შევხები დანარჩენ შემთხვევებს, რომელთაც არც
სჭირდება განმარტება. ბატონი ვახტანგის არქივში დამოწმდა
ერთი მრავლისმთქმელი ჩანაწერი, რომელიც წინამდებარე

თავის ორგანულ ნაწილად გვესახება. მუხუზდავად ავბეჭდეთ შინაარსში, თავისებური აუზომობაა შეხავებული და ზედმეტი არ იქნება, მთლიანად მოვიტინო:

„1937 წლის შემოდგომაზე, უნივერსიტეტის ბაღში, ერთ-ერთი „დამსმენის“ საქციელით მოთმინებიდან გამოსულმა სტუდენტმა ჯერ გამოლაზნა დამსმელი, ხოლო როცა ის შეეკამათა, სტუდენტმა შესძახა: „შენი დედის...“ აღარ დაუშვარებია სათქმელი – ბაღში, იქვე ახლოს, ქაღები იდგნენ. ფრაზა არ დაუშვარებია, მაგრამ, გამითქმის ინტონაციით, კონტრად ნათელი იყო ყველაფერი. დამსმენმა, რაღა თქმა უნდა, პარტოროში იჩივლა – დედა შემავანიაო. ის სტუდენტი ისედაც არ მოსდოდათ თვალში – ინტელიგენტური ოჯახიდან იყო და ვერ იტანდნენ. დანიშნენ პარტიბუროს კრება, მოინვიეს „დამსმენიც“ და „პრადეგებული“ სტუდენტიც. განაჩენი, ჩვეულებრივ, წინასწარ იყო გადაწყვეტილი, მაგრამ კრება მიიწვინებდა ჩატარებულ ფორმალურად. პარტიბუროს მდივანმა (მარამიაშვილ) მთელი სერიოზულობით და სამკაცრო ილაპარაკა; ჯერ შესავალი განკარგა არსებულ სიტუაციაში (სიტუაცია კი როგორცღაც იყო, განმარტება აღარ შეიძლებოდა), ასევე კონტრპროვოკაციურ გარემოცვაში, პოლიტიკური სიფხიზის გამახვილებულ აუცილებლობაზე; მერე კონტრტულად გადავიდა საკითხზე, სასტიკად გააკრიტიკა სტუდენტი, რომელიც ისედაც შემწინად იყო ბურჟუაზიული იდეოლოგიასკენ გადახარბში, და უნივერსიტეტთან მისი გარცხვანა მოიხსენა. გარცხვანა თავისთავად მოწყვეტილი იმ ყველაფრის დაპატარავება... ბუროს დანარჩენმა ნევრებმაღ აიღეს სიტყვა, მხარი დაუჭირეს „ნამოწმებულ წინადადებას“, თუქცა ისეთი სისასტიკით ვერ ილაპარაკეს, როგორც ბარამიაშვილმა.

სტუდენტს კარგი აუზომის გრძობა ჰქონდა, სიტყვა რომ მისცეს, ღონჯად განაცხადა: ვერ გამოვიდა, მის მერისის ეს კაცი („დამსმენე“ თქვა); დედას როგორ შევაგინებდი უნივერსიტეტის ამხანაგზე შე მომ ფრაზა არ დამნიშვარებია. ეკითხა მადონის რის თქმას ვაპირებდი. მე ვუვლინებობდი: შენი დაფინქორში, ცოცხა წინთ მომეშვი-მეშვი. აბჯრად აღურსიანად წარმოთქვა ფრაზა. ატყდა სიცილი, მაგრამ მამინეც მოვეცნენ გონს და თავი შეიკავეს.

ბარამია კიდევ უფრო გაცეცხლდა, საქმის აუგვარად განვითარებას არ ელოდა, დამსმენსაც ენა დება: „აუფრე ერთი! შენ... მე... შენ...“ დაბნეული ბარამია მცუბა, სტუდენტს მიუბრუნდა: „ეს გინდოდა გეთქვა?“ „ნამდვილად ეს მინდოდა, სხვაგვარად რატომ იფიქრეთ?“ – იმკვარელი სიძინჯით უპასუხა მან. ევლარაფერი დააკლეს სტუდენტს. ბარამიამ ესტოხრა: საიქველი ყოველთვის უნდა დაშავებოთ, ჩვენს პარტიას ორანოზებენ და უფროსნი. მაინც შეკარება გაიცხა, სიტყვიერი ვაფთხოვლობა მისცა და გამოკვდა.

ამ შემთხვევაზე მიხედი დედინის ერთი ეპიგრამა გამახსენდა, რომელიც მან ზეპირად ვაგობდა გავრბო ალოო ადამიანს და მე [მეერი ეპიგრამა ჰქონდა იმ კაცს]. ეპიგრამა დასაწყისი არ მაპოვებდა. იქნებ მერე ვაგვისენო. თვითმწიფრეზე იყო ნათქვამი – „...Литят в глубине небес, и полётом восхвалят Мать твою, КПСС!“

ვახტანგ ჭელიძეთ თავისი სიყრბის ერთ-ერთი, ნაადრევად გარდაცვლილ მეგობარზე საუბროს ლიტერატურულ პორტრეტს შექმნა – „ჩვენი ლაღი ასათიანია“, – მაგრამ მასსტუდენტი ნაკაზნად ერთ თავნაქორე ფურცელს, რომელიც ამ პორტრეტზე არ შესულა და თავისთავადი მნიშვნელობა კი აქვს. რუსთაველის დაზოგრი მიზინდელი ლიტერატურული ახალგაზრდობის თავმყერის უსაყვარლესი ადგილი იყო და ბატონი ვახტანგიც მისთვის ჩვეული სიმთხილურ ნერს: „ქუ ხედეგანა ერთმანეთის ხელოვნების სხვადასხვა დარგის მოღვაწეები და ის სასურველი თანამშრომლობა და პირადი მეგობრობა, რაც უნდა სხვადასხვა დარგში მოღვაწე ხელოვნებს ჰქონდეთ ერთმანეთში და რაც სანატრულ მოგონებზე ქცეულა, არცკველ-

ნოლად რუსთაველის პროსპექტის წყალობა... აქ ხშირად მინახავს – ოქერის მოპირდაპირე მხარეს, წინის მალახის წინ [ის ისტორიული მნიშვნელობის მალახია, საწმენდროდ, აღარ არსებობს – ე.პ.] – ალექსანდრე წყნენი (ღიდი, განწინი თმა მგონი შეღებული აქვს), ჟორჯოლიანი...“

მოგონების ფრამენტებში სინანულით არის ნათქვამი რომელიღაც მწერალზე (ვევებ მიზევი გადახვიწვილზე), რომ მას „... არ მოსწონებია ლაღი. და გული სწყნდება, რომ ვერ მოესწონა. არ მოსწონებია არც ტიციან ტაბიტის, ეს უფრო ვულგარსაწყვეტი იყო მისთვის. ტიციანის შორიდანვე მოპირად თვალს – ის უფრო საქმიანი ნაბიჯით მოდის, მაგრამ მძიმედ, მისი ალღი ცისფერ თვალებს ძალიან უხდება განუყვრელი მისაკრეულზე; თუ ქვემოდან მოდის, უსათუოდ დაღლილია და სანამ ჭავჭავაძის აღმართის აუცილებლად (ისიც იქვე ცხოვრობს, ჭავჭავაძისა და გრიშოვლის ქუჩების კუთხეში), არ იქნება, ლაღის წყლებში არ შეუღვივოს. ჯიბიდან ჩხრაილით ამოღულს ხურდა ფულს და გაშლილ ხელს უსიტყვოდ გაუწვიან – გამყიდველმა ქაღმა თავად იცის, რომელი წყალი უფროს პოეტს, გაურღმებს, ლამაზ ხელს გულზე (ფრჩხილები ლეკვი შეუღლებას) გაშლილ უხალთუბებს თავად დასწვდება და სასვე ჭქას მიარბევს... ლაღისაც უყვარს ლაღობის წყალი, და ვახტანგდება, როცა გაიგებს, აქ ტიციანიც ხშირად შემოდიოდა...“

ასეთი ვაღოთ თუ მაღლი აქვს ამ ქუჩას“.

დანამდვილებით ვიცო, ბატონი ვახტანგი ასევე საყვარელ მეორე მეგობარზე, მირზა გელაოზზეც პირველად ლიტერატურული პორტრეტის დანერგას (ალექსანდრე საჯავაიზე აფრეულ გამოაქვეყნა უზრუნველესი მოგონებები), მაგრამ, გარემოებათა გამო, ვერ მოუხერხდა, მაგრამ საკავსოთ წერილის გამოქვეყნებადა მოასწარი და იმის გარდა ერთი მცირე ჩანაწერი ვიპოვე არქივის ნაწილში, რომელიც ბატონი ვახტანგის ვაჟმა, შესანიშნავმა ფრანსუაზმა და საამაჟო მამის პირგმა შემეკვივრებ, დათო ქტილემ, ამას წინათ გადავძიეც. ვნანო, რომ იმე მანამდე ვერ ვნახე, როცა მირზა გელაოზის ლიტერატურულ პორტრეტზე („ივრისპარელი მუჭაპაუკი“) ვებუბოდი. თო, ეს რამდენიმე სტრიქონი:

„... იმ თაობიდან ყველაზე ბარკიანად მირზა შემოვიარა მწერლობაში. თანაწილიდან რომ ჩამოვიდა [ეს იყო ალბათ 1935 თუ 36 წელი. მე მას ადრევე ვიცნობდი თანაწილიდან, მაგრამ მისი ლექსები არ ნამეუიხობა], თან ჩამოიტანა ლექსებით საესკო დიდი „საერთო რვეული“. აზლად მახსოვს შექყვისფერ მუშამბის ყვიანა რვეულები, რომლებიც მაშინ ხელდახელს ვადადიოდა და საერთო აღფთოვანებას იწყებდა. სწორედ ამ დროს მიუძღვნა რადრევე ვეგეტემ თავის „ლაშაურ სალამოშემ“ ძალიან თბილი სტრიქონები („გამაცუნეს, ერთი წერიკით ბიჭია... მართლაც ნურსა ვაგად...“). არ რვეულებსა მაშინ მთელი სტუდენტობა და ლიტერატურული საზოგადოებრობა მოიარა, ხელიდან ხელში გადადიოდა, მაგრამ ამასუ ჩემს მიუძღვნა... ახლა კი იმ რვეულიტიდან ერთი ოთხსტრიქონიანი ლექსი გამახსენდა. აღარ შემომინებოდა, მერე მისი წინგეული თუ შეგედა ეს ლექსი – შეუფარავად გამოკეთილი აზრის გამო, არ მგონია დაებეჭათ... „შეგინჩა მაშაშ“ ერქვა იმ პატარა ლექსს, და ახლა, საწმენდროდ, მხოლოდ დასასრული მახსოვს ლექსისა. მიხედი ღამე მოუსყვერად ვივის მამალი, და ვაფრეული თუ არა და არ დადავა საშველი. „შეოხერი, ვაფრედები თუ არა?“ ასევე მოაფრდება ეს ლექსი“.

ფიქრობთ, ფრანსუა „ჩვენი მწერლობის“ მკითხველებისა და მთელი ქართული საზოგადოებისთვის ვანსაკუთრებით საინტერესო იქნება ვახტანგ ჭელიძის მოგონებები ორი თავი, რომლებიც ავტორის სიცოცხლეში არ დაბეჭდილა და, დოქუმენტური პროზისთვის საავანგედოდ განკუთვნილ ტომში გამოქვეყნებამდე, ამჯერად თავაჯობოთ.

შეზარ კვიციანიძე

„როცა პოეტი სამყაროს მიჯნის გვირგვინით წარმოგვიდგება“

გვესაუბრება მამუკა ნიკლაური

– უპირველეს ყოვლისა, დაბადების დღეს გილოცავთ, ბატონო მამუკა, როგორ ბრძანდებით, როგორ მიჩანს ეს ქვეყანა 70 წლის სიმაღლიდან?

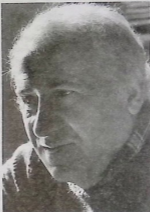
– რა გითხრათ... თავს არ ვუტყდები, თავს ვიყოფალებ... თუმცა იმასაც ვერ ვიტყვი, რომ წლები ჩიტის ბუმბულივით მსუბუქია-მეთქი. ერთხელ ამგვარ კითხვაზე აკაკი ვანერელიამ მიმასუბა: – ისე ვერა ვარ, შენ რომ ცაგახარდებდა, მაგრამ არც ისე ვარ, მატიერს რომ გაუხარდებოო („მტრები“ იგი „ტრადიციულ“ ოპონენტ ფილოლოგებს გულისხმობდა...). აი, მეც ეგრე ვარ.

– თქვენ უფრო სერიოზული მტრები გყავთ?

– რა ვიცი. ვერ ვიტყვი, რომ დიდი მტრები ვიცი ვარ-მეთქი, თუმცა დიდი არეულობის ფაქტს რამდენიმე „მამულიშვილს“ დაუბრისპირდი და ვერც იმას ვიტყვი, რომ მათ ღვიძლ ძმად მივაჩნევარ.

– თქვენ ამგვარ „მამულიშვილებს“ მართლაც ბევრი პოლემიკური წერილი „მიუძღვნით“. დღევანდელი სამშერიდან როგორ უყურებთ იმ ბრძოლის შედეგს?

– რა უთქვა, ბრძოლას ყოველთვის აზრი აქვსო – ხომ გაგვიგონიათ... მე მაშინ სხვანაირად არ შემძლო. ისე მოვიქციე, როგორც სინდისმა მიკარნახა. იმას ვწერდი, რასაც ვფიქრობდი და ხელისუფალთა რეაქციაც ადეკვატური იყო – რამდენჯერმე „ამიყვანეს“ მთავრობის მაშინდელმა აქტივისტებმა და ისეთი „რევოლუციური პათოსით“ ნაშიყვანეს „სადაც ვერ არს“, როგორც გურულ ფირალტებს იყვრდნენ ძველ გურიაში. ჩვენ ახლა ამაზე გვეციენება, მაგრამ მაშინ მთლად სასაცილოდ არ მქონდა საცმე – არაფინ იცოდა, რას შემამთხვევდნენ ნარკოტიკულ კიფორიამ ჩაცვიფიული ჯგულები. შედეგზე მეკითხებით... შედეგი იყო. მაშინ მთელმა ჩვენმა ხალხმა გამოუცხადა ხანგრძლივი და მძიმე ბრძოლა მოსკოვის რეცეპტით შექმნილ მარიონეტულ რეჟიმს და ბოლოსბოლოს ეს ბრძოლა გამარჯვებით დასრულდა. ჩემი აზრით, არავითარი ვარდებისა და კრიზანთემების რამდენიმედილიანი შეტყვის სასანაული არ ყოფილა – მარიონეტული ხელისუფლება ხანგრძლივი ეროვნული წინააღმდეგობის შედეგად გაატყდა. ჩვენი დღევანდელი პრეზიდენტის ცნობილ „შეგარდნას“

რომ შედეგი არ მოყოლოდა, მაშინ მეორე, მესამე ან მეხუთე დღეს სხვა „შედეგებოდა“. აი, ეს იყო შედეგი და ამ შედეგში მე ჩემს მცირე წვლილსაც ვხედავ.

– დღეს რა ხდება, რატომ გადადეთ გვერდზე „პუბლიცისტის კლამი“, ნუთუ დღეს აღარაფერს სალაპარაკო და საგანაშაო?

– აბა, სალაპარაკოს და საგანაშაოს რა გამოლევის დამპყრობლის „მფარველობიდან“ ახალგაზოგულ ქვეყანაში, მაგრამ, ჩემი აზრით, ნაჩქარევსა და მოუზომად დასკვნებს უნდა მოვერიდოთ, შეძლებისდაგვარად თავი უნდა შევიკავოთ მკვეთრი დაპირისპირებისაგან. დიდი სახელმწიფოებრივი პრობლემები არის, მაგრამ ისიც ხომ ცხადია, რომ დიდი კრიზისიდან გამოვდით – ჩვენი სამშობლო თანდათან ნამდვილ სახელმწიფოს დაემსგავსა. ამის დაუნახობა კი მართლაც არ იქნება და მე ხმას ვერავის შევანეე იმ სიმღერაში, რომელსაც ამჟამად ეტყობა რუსული დაკვეთის ნიშანი. სამწუხაროა, რომ ის, რაც ზოგჯერ „ოპოზიციის შეურევლობად“ იწოდება, რუსულ-კომუნისტური კუდების რვეჯანისტული მიზნებია და ფრიად საეჭვო წარმომავლობის იდეებთან და თანხებითან ვაქვს საქმე.

– კი, მაგრამ, თუკი დღევანდელი ოპოზიციის დიდი ნაწილი „რუსულ-კომუნისტური კუდებია“ და სხვა არაფერი, მაშინ სადაა ქუმშირტი ოპოზიცია? რატომ არ ჩანს იგი?! არადა, ოპოზიცია ხომ დემოკრატიული პროცესების აუცილებელი შემადგენელი ნაწილია?!

– მართალი ბრძანდებით, მაგრამ ფაქტი ფაქტად რჩება. ყველამ იხილა, თუ რა ქაოსის დატრიალებას აპირებდნენ რუსული იდეებით „შეიარაღებული“ ეს „ჩვენი“ „ოპოზიციონერები“, ხოლო ახლახან, როცა ფულმა აღარ გაქარა, მათმა პატრონებმა სამხედრო თვითმფრინავები და ტანკები შემოაფრინ-შემოაგრიალეს. აი, შედეგაც: ჩვენ ნინამბა ბორბელი ულმობლობით დარბეული ქვეყანა: აფეთქებული სახლები, გზები, ხიდები, აეროპორტები, საკუთარი სახლებიდან გამოდევნილი, ანიოკებული ქალაქები და სოფლები... ვინ უნდა ავსო პასუხი? მე, პირადად, ცხადია, ვერც ვინმეს ბრალდებულად გამოვადგები და ვერც ადვოკატად, მაგრამ იმის დანახვა კი ყველას გვმარ-

თებს, ვისი ნებითაც ფეოტქება დასავლური სინთლისა-
კუნ მიმართა გზებ, ვისი ნებითაც ისევ რუსულ ჩაზნელებ-
ულ სიროში ჩარჩენა გვემუქრება... თუმიცა, მე არა მგო-
ნია, დიდხანს გავრძელდეს ასეთი მდგომარეობა. ხვალ-
ზეგ ჩვენთანაც აუცილებლად მოვა ღირსეული ოპოზიცია
და თავის კუთხონი ადგილს დაიჭერს საზოგადოებრივ-
პოლიტიკური ცხოვრების სისტემაში. სხვათაშორის, იმ
ოპოზიციამი ეროვნულ მშენილის ხმაც მთელი პრინცი-
პულობით უნდა ისმოდე.

- მწერლის?

- დიან, მწერლის. მწერალი, თავისი მონოდებით, სწო-
რედ ოპოზიციური კუთხით უნდა ხედავდეს მოვლენებს.
სამწუხაროდ, ეს ადგილი, მწერალ-ოპოზიციონერის ად-
გილი, ამჟამად ცარიელია. არადა, ბევრი რამ ხდება დღეს
ისეთი, რაც სწორედ მწერლის აქტიურ რეაქციას საჭიროვს.
ავილით თუნდაც რაღაც „უხილავი ძაღლების“ მიერ
მონყობილი არცთუ უხილავი თავდასხმა ჩვენს კულტურ-
რასა და ეროვნულ სიამაყეზე. ამ დღეებში ერთი „ჭკვიანი“
გამოვდა ტელევიკრანზე და თქვა - როგორ შეიძლება,
ჩვენს ფულად კუპონზე ყაჩაღი იყოს გამოსახული... „ყაჩაღი“
იგი ეროვნულ გმირს ქაჭუცა ჩოლოყაშვილს
გულისხმობდა. ვილცამ ხომ უნდა დასვა კითხვა და ვი-
ლცაც ხომ უნდა უპასუხო: ვინ არიან ეს ე.წ. „არასამთავ-
რობები“, ვისგან არიან წახალისებულნი და რას გვიპი-
რებს „გლობალიზაციის“ „წყნარი“ დინება?.. ასეთ სიტუა-
ციებში მწერლის არა აქვს უფლება, რომ თვალთ დახუჭოს,
ყურზე ხელი მიიფაროს და პირში წყალი დაიკეთოს... მეორე
მხრივ კი, ხელისუფლებამ ცოტა უფრო მეტი გულის-
ყურით უნდა მოისმინოს მწერლის ხმა...

**- ისევ თქვენს 70 წელს მივუბრუნდეთ. მოდიო, წუ-
თიერად, თვალა გადაავლეთ თქვენგან გამოვლილი
ცხოვრების გზას.**

- აკაკის დავესესებები და ასე დაიწყებ - დავბადე-
ბულვარი 70 წლის წინათ, ვახაფხულის ერთ სუსხიან დი-
ლას. დავამთავრე ფასანაურის საშუალო სკოლა. თბი-
ლისში ვაიარა ჩემმა სტუდენტობამ და აქვე, თბილისში
„დავსიუღლი“ ლექსის „სწეულებით“. აქ გამოქვეყნდა
ჩემი პირველი ლექსები, აქ გამოიყვა ჩემი ლექსების პირ-
ველი კრებულები. სხვადასხვა დროს ვმშობილდ რედაქ-
ციებსა და გამოქვეყნებებში („საბჭოთა საქართველო“,
„მერანი“, აღმანახი „კრიტიკა“, „ლიტერატურული საქარ-
თველო“, „საქართველოს სამრევლო“ და სხვ.). ასე რომ,
ჩემს „უნივერსიტეტს“ ყურნალობს კაცა და მწერლობა -
წერდა და კითხვა იქცა და დღემდე ვემსახურები ამ საქმეს...
**- ნიგნებზე ვამახსენებ - აგერ, ოც წელზე მეტია,
რაც თქვენი ლექსების ნიგნი ხალა გამოხსულა. რა ხდე-
ბა, თქვენზე ხომ არ უწყობია ბელს თქვენს მიზნეებას?!**

- „პასიურობის“ მიზეზი ჩემი მუდმივი თანამდევი
ხელმოკლეობაა. ნიგნის გამოკცება, დღეს, ფული სჭირ-
დება, გაყიდვით კი პოეტური კრებულები ზანტად იყიდე-
ბა და ვერ ანახალურებს ხარჯს. მოკლედ, დღეს, ცოტა
ვინმე ყიდულობს და კითხულობს ლექსს და, მართალი
გთხროთ, ხელმოკლეობა იქით იყოს და ამ ფონზე ნიგნის
გამოკცების სურვილი და ხალისი არც შეეძს. ერთხელ, გან-
თქმულ თამადას, ცხოვრებულ სიმონიკა სხირტლაძეს ასე
შეუძახანია ახმაურებელი თანამსუფრეებისათვის:

... ყური დამიგდეთ, ბაზრის რაილი ხომ ვარ ვარ, რომ მე
ვილაპარაკო და თქვენ არ მისმინითო?! ერთი სიტყვით,
მწერლობისთვის დღეს ძალიან ცუდი ამინდი დგას და კიდევ
უფრო ცუდია, თუ ასეთი ყოფა ხელმოკლეობა იქმნება...

**- მწერალი, როგორცაა, მოულოდნელად და ერთბა-
შად ამოვარდა საზოგადოებრივი ცხოვრებიდან. ამკა-
რად გაუფასურდა მისი ავტორიტეტი. არცთუ შორეულ
წარსულში აგერ მოპუდლარული „მწერლობა“ დღეს
უსუსური მდგომარეობაშია ჩავარდნილი... დღეს მას
„შემოქმედებითი ინტელიგენციის“ უბრალო ჩამონათ-
ვალშიც აღარ ახსენებენ.**

- შეიძლება უცნაურად ჟღერს, მაგრამ გამოტყვით
უნდა ითქვას, რომ საკუთარი ავტორიტეტის დაცემა დიდ-
წილად თვით მწერლებმა განაპირობეს. მოულოდნელად
აღმოჩნდა, რომ „საბჭოთა მწერალმა“ თვლი ვერ შეაგნია
ახალ სინთლად, ვერ შეძლო თავისუფალი ქვეყნის მწერ-
ლად და მოქალაქედ ვარდაცემა. ტიპური „საბჭოთა მწერ-
ალი“ მიხილ შოლოსოვი ამბობდა: - მე ვინმეს დაკვე-
თით კი არა, გულის დაკვეთით ვწერ, ხოლო ჩემი გული
პარტიას ეკუთვნისო. როგორც ჩანს, იგი თავს კი არ ისუ-
ლელებდა, არამედ გულწრფელად ამბობდა ამ სისულე-
ლად. ქართველ მწერალთა ერთმა დიდმა ნაწილმაც ყური
ვერ შეაგნია ახალი დროის ხმას და მტრულად შეხვდა 90-
იანი წლების დასაწყისში ეროვნული მოძრაობის ტალღებ-
ზე მოსულ ხელისუფლებას. ამ „მწერალთა“ დიდად მოი-
სახლის ის, ვისაც შოლოსოვის გული ეკუთვნოდა, ვინც
მწერლისაგან პრივილეგიების სანაცვლოდ, თავისინაცე-
მას მოითხოვდა... ამასობაში კი მოხდა ოსკოვის მიერ
მონყობილი სამხედრო ვადეტრიალები 1991-1992 წლების
მიჯნაზე და „მწერალთა კავშირი“ თავის კედლებში ზეი-
თი ხვედებოდა „რეგულაციის შესაქვეებს“ - თინჯი კი-
ტოვანს, ვჯამ ოსკოვიანს, ედუარდ შევარდნიძეს... ტამს
უკრავდენენ, თანადგომას უცხადებდენ... ჩემი აზრით, აი,
აქ, ამ ორმოში დაიმაბნა მწერლის ავტორიტეტი.

**- ერთ დროს „მონოლითორი“ მწერალთა კავშირი
ფაქტობრივად დაშლილია. აგერ უკვე თხუთმეტ წელი-
წანდე მეტია თქვენც დატოვებ იგი და განაცხადებ - ასე-
თი მწერალთა კავშირი, როგორც ის დღესა, მე არ მჭირ-
დებაო. მსგავს პოზიციებზე სხვაც ბევრი დგას და თქვენი
აზრით, რა შეიძლება გაკეთდეს ასეთ სიტუაციაში?**

- რაღაც აუცილებლად უნდა გაკეთდეს! ლიტერატურ-
რას არა პრივილეგიებით მოსყიდვა, არამედ ნამდვილი
დახმარება სჭირდება!.. აი, სულ ახლახან საქინიან ხმები
გაისმა ხელისუფლებიდან, კულტურის სამინისტროდან...
კიდევ ერთხელ ახსენეს მწერალთა კლუბი... კიდევ ერ-
თხელ-მეთივ, ვამბობ, რადგანაც მწერალთა კლუბზე სულ
პირველად ჩვენი დიდი ლიტერატურული ფაშთაღმწერ-
ლი ოთარ ჩხეიძე ალაპარაკდა. მისი აზრით, „კავშირი“ უნ-
და გადაკეთდეს ლიტერატორთა კლუბად, რომელიც ექ-
ნება თავისი დარბაზი, მიზლითიყვა, ცეოლები კულტურის
სამინისტროსგან დანიშნული ადმინისტრაცია... შეიძლება
შეიქმნას „სამეურვეო საბჭოც“, რომელიც შუამავლობას
გასწავს ხელისუფლებასთან ლიტერატურული პრობლე-
მების მოსაგვარებლად. ერთი სიტყვით, რაღაც აუცილებ-
ლად უნდა გაკეთდეს - ქართული ლიტერატურა ერთ-ერთ
დიდი ლიტერატურა და მის მიმართ გამორჩეული გულ-

გრილობა არავის ჩათვლებდა აქტივში. პატარა ერის ლიტერატურის პრობლემებს დიდი ქვეყნების ლიტერატურული პრაქტიკის კრიტიკულებით არ უნდა მიუღწევო...

- ათასში ერთხელ პოეტი ვარო, - უთქვამს შოთა ნიშნიანიძეს. თქვენ ათასში რამდენჯერ ხართ პოეტი?

- ცოტა მუნდლოვანი ნაოქვანია. ბატონი შოთა, აღბათ იმას გულისხმობდა, რომ პოეტს ყოველდღიური საზრუნავი არ ანებებს, იყოს „სულ პოეტი“. მართლაც, ბევრი რამ ებრძვის „პოეტს პოეტში“: შვილის გაცვეთილი ფეხსაცმელი, მეზობლის ბინიდან ჩამოდენილი წყალი, მევალის სატელეფონო ხარი და ზოგჯერ - ქორნილი და ლხინიც... მეც ორ წყევლას შორის ვარ მოქცეული - ერთ მხარეს დანაყვედილი ყოველდღიური საზრუნავია, მეორე მხარეს კი - დანაყვედილი ლექსი.

- შოთა ნიშნიანიძის გახსენებად თქვენი პოლემიკა გამახსენა მასთან. რა აზრის ხართ დედნი ამ ოციოდე წლის წინანდელ კამათზე, რომელიც მე, პირადად, ძალიან საინტერესოდ მენერვება დღის გადასახედიან? რას იტყვით, რა დაადასტურა დრომ - თქვენ იყავით მართალი, თუ ისინი, ვინც თქვენ „აკაიქებდნენ“ - ვერლიბრი ქართულ ლექსში ვერ დამკვიდრდებო?

- ვერაფერსაც ვერ ვიტყვი. შოთა ცოცხალი აღარაა. ის კარგი კაცი და კარგი პოეტი იყო. დანაყვედილიც ვარ მისგან - ჩემი ლექსების პირველი ნივთი სწორედ მის მზრუნველობის შედეგად გამოცლა გამოძიმებლობა „მე-რანდა“. ვერაფერს ვიტყვით თუნდაც იმიტომ, რომ ის, რაც გავლენა დრომ ადადასტურა, თქვენც კარგად მოგვსესე-ნებათ და მკითხველსაც...

- ცოტა უხერხულია პოეტს რომ ჰქვითონ - რას აკეთებ, რა გეძებენ ვაქუსო, პოეზია ხომ წინასწარ გათვლილ „პროგრამებს“ არ ემორჩილება... მაგრამ მაინც, იქნებ ორი სიტყვით გვითხრობ - რა თემებს უტრიალებთ ამჟამად?

- თვითმფრინავის აფრენისა და დაფრენის დროს მგზავრებს აფრთხილებენ, საბოლოო ხომანი შედეგართ და ლექვები შეიკარით... სწორედ ამ „აფრენასა“ და „დაფრენას“ შორისაა მოქცეული მწერლის შემოქმედებითი ბიოგრაფია. „აფრენას“, ფეიქობა, ასე თუ ისე, გადა-ვურნი, ახლა კი, წუთისოფლის შვილები ვართ, და ჩემი „დაფრენის“ დროც ახლოვდება. პოედა, ასე ვთქვათ, „გვა-დაგმ უაზროს“ - ვაჯვალუბ სხვადასხვა დროის ჩანაწერებს, ვარსებებს ოდესაც დანებებულ ლექსებს, პოემებს, ჩანაწერებს... ზოგ რამეს ვხეუ კიდევ...

- ახალი ლექსები?

- ახალსაც, ეწერ. ამჟამად რამდენიმე ლექსი დევს ჩემს საწერ მაგიდაზე და „წრთობის პროცესს“ გადის. მე არ ვეუთუენი იმით რიცხვს, ვინც ლექსს „ერთი ამოსუნ-თქვით“ წერს. მე, ზოგჯერ, ცხრა და, ზოგჯერ, ცხრაასი ამოსუნთქვაც არ მყოფინს... ამიტომ არ ვიცო, ამ ფურ-ცლებიდან რამდენი გადაურჩება ჩემს არსებაში ჩასახლებულ „ნუნმდებელს“, რომელიც ჩემგან განსხვავებით, დიდ ღმობიერებით როდი გამოირჩევა...

- ჯერ კიდევ ადრე, თქვენი ერთ-ერთი პირველი ნივ-ნის განხილვისას, გურამ ასათიანი ხაზგასმით მიუთითებდა თქვენს განსაკუთრებულ მიდრეკილებაზე სე-დისკენ: „არ მეგონა, თუ ასეთი სევდიანი ახალგაზრდა

პოეტი დაიდოდა ჩვენს ქალაქში“, წერდა მაშინ ბატო-ნი გურამი. სევდიანა გაკერებული თქვენი სხვა კრე-ბულებიც, რას გვეტყოდით, რას უნდა მივანეროთ თქვენი ეს ნაღვლიანობა?

- რა გითხრობ... მე საბჭოთა „ნყოზილებს“ პირობებ-ში ჩამოვყალიბდი პიროვნებად, ხოლო რა იყო ის რეჟიმი, ამაზე ძალიან ბევრი ითქვა და აქ წუნუნს აღარ აეტტ. ერთი რამ კი აუცილებლად უნდა ვაღიაროთ. ჩვენ მაშინ ბედ-ნიერების უფლებად არ ვგვემდნა... ფულის ერთ ფილმში („რენახევეარი“) ასეთი მომენტია: მასტრონიანი, რომელიც გვიდოს ასახიერებს, ასე მიმართავს კარდინალს:

- თქვენი უწინდესობაც, მე უბედურნი ვარ!

- მერღობ, რატომ უნდა იყო უბედური?! - პასუხობს კარდინალი, - ვინ გითხრა, რომ ადამიანი ამტყვენად ბედ-ნიერი უნდა იყოს? მითულებს - რანიაროდ შეისაღებოდა ჩვენი ბედნიერება მსოფლიოში ერთ-ერთი უსახარესი რეჟიმის პირობებში?! ხოლო როცა იმ რეჟიმმა თავი ამო-იჭამა, ახლა სხვა სადარდელი გაჩნდა...

- თქვენ და შოთა; თქვენ და ის გარემო, სადაც დაიბა-დეთ და გაიზარდეთ; იქაური წენ-ჩეულებიანი და ტრა-დიციები; გმირები და ანტიგმირები... ეს ყოველივე კონ-კრეტული სახით ჩანს და არცა ჩანს თქვენს ლექსებში... რას იტყვით, ხართ თუ არა „მთის მწერალი“?

- მე არა მგონია, რომ ჩემი ნაწერები რომელიმე ეთ-ნოგრაფიული კუთხით ანდა რამიმ გეოგრაფიული ნიშნით ისახლდებოდეს. მოუხდავად იმისა, რომ ჩემი ლექსების „გენეტიკური ნარმომაკვლობა“ გარკვეულად მითქოს „მთას“ უკავშირდება, ისინი მაინც შორს დგანან თითქოს კონ-კრეტული რეალობისაგან. საქმე ისია, რომ „მთა“ ჩემს ლექსებსა და პოემებში როგორღაც მითოლოგიზებულია, ანუ რეალობა მითოლოგიურ გარემოდა გარდაქმნილი. ასე რომ, „მთა“, „ბურსაქილი“, „შავი არავები“, „ბათარეკა“, „გემი“, „ბევისბერი“, „მარღვილი“... უპირველეს ყოვლი-სა, ერთიანი ლეგენდა, რომელსაც მასალად ვიყენებ. მე ასეთი „მთა“ მჭირდებოდა და ასეთად „გადავაკეთე“ იგი.

- აი, ამ კონტრესტში ერთი კითხვა მინდა დავისვათ: რა არის თქვენთვის პოეზია?

- რა ვაძახებთ... ვერც ერთი ასტრონომი ამ ასტრო-ნავიტი ვერ იტყვის აზბუკთებით - აი, ასეთი და ასეთია ცხო, ასე ნარმოიზება და ასე განლაგდენ ზედ ვარსკვლავებიო. ისინი ამ გარემოებთან, ანდა „დიდუქტიკურ ბუნდოვნებას“ შემოგვთავაზებენ. პოეზიას ასეა - არსებობს „პოეზიით მო-ნამშალა“ და ესაა ავალობა, რომელიც სასწაულებს ახდენს, როცა პოეტი სამყაროს მეფის ვფურვინით ნარმოდვდება - „რომ მეფე ვარ და პოეტი და სიმღერით ეკადობ...“ ვხედავ, რომ რაღაც ზოგადი ფრაზები გამოიზიდა, მაგრამ, რა ექნა, ამ შემთხვევაში, კონკრეტული რამის თქმა მიჭირს...

- პოეზია და მკითხველი... დღეს პოეზიას არცთუ მზიანი დღეები უდგას, არც პროზას ესევა ხალხი უფტ-კარივით, მაგრამ პოეზიის თაროზე მთლად გამოაგენ-ბელი მდგომარეობაა. ზოგჯერ იქმნება ისეთი შთაბეჭ-დილება, რომ ლექსს მხოლოდ ის კითხულობს, ვინც წერს, არადა სულაც ვუგნენ არ იყო - ათასასობით რომ გამოიდება პოეტური კრებულები?

- ეს ჩვენი დროის რეალობაა. საერთოდ, ნივნმა ამკა-რად დათმე ძველი პოზიციები კულტურის სფეროში. ამ-

ბობენ, ნინგნა კომპიუტერი ჩაენაცვლაო, მაგრამ მე არ მჯერა ასეთი ჩანაცვლება – „დანაშაული“ უფრო ტელევიზორზე მოიხს – უბრალოდ, მკითხველს დრო ტელევიზორების დროს წაიღო. თუმცა ვინ იცის, ამ პროცესს ცუდთან ერთად კარგი მხარეც აქვს – მკითხველი რაც არ უნდა შემეცნოს, რაღაც რაოდენობა მაინც დარჩება და, ალბათ, ეს იქნება უმაღლესი გემოვნებისა და კულტურის მკითხველი, რომელიც, ვინ იცის, უფრო მეტად სჭირდება პოეზიას და, საერთოდ, ლიტერატურული პროცესის წარმართვას, ვიდრე ერთმანეთის ფეხის ხმას აყოლილი „ნივანერი“ ათასები და ათათასები... მოკლედ, გულს ვიმაგრებ... თუმცა დადასტურებით არავინ არ იცის, თუ „როგორი ამინდი გამოვა ხელ“.

– თვითღივების იმედზე უნდა ვიყოთ?
– არა, არა. ალბათ იმაზე უნდა დაფიქრდეთ, თუ რამ მიიყვანა პოეზია ამგვარ კრიზისამდე და ცოტა სხვაგვარად შევხედოთ ლექსის გართულება გაზუნდოვანებისა და „ზედმეტი გამოეტურების“ ტენდენციებს, რომელიც თვითშეკუთვლას უფრო შავებს, ვიდრე ნოვატორობას.

– თქვენ დიდხანს მუშაობდით გამოქვეყნობებსა და რედაქციებში. გული ხომ არ გწყდებათ სამსახურში „დაკარგული დროს“ გამო?

– ეს კითხვა ზოგჯერ მეც დამისვამს ჩემი თავისთვის და ერთი გარკვეული პასუხი მიჭირს. ამ მხრივ, ალბათ, მართლაც ბევრი დედაკელი, ასე ვთქვათ, ჩემს ლიტერატურულ პროგრესს, მაგრამ არც ის მინდა, რომ ის დრო „დაკარგულ დროდ“ ჩაითვალოს. თუ თავის ტეხვაში არ ჩაითვლილი, ვიტყვი, რომ მე საკუთარი რისკის ფასად ბევრი ისეთი ნივნის გამოცემა ვითავებ, რასაც იმ დროს ბევრი ვერ გააკეთებდა. მართალია, ბოლოს ამ რისკს შეწერია ჩემი „კარიერა“ – სწორედ უბემი იდეური შეცდომის გამო (ასე წერია ჩემს შრომის ნივნაკში) გამათათვისუფლეს გამოქვეყნოლობა „მერანის“ მთავარი რედაქტორის თანამდებობიდან, მაგრამ ისიც ხომ ფაქტია, რომ ცოტა რამ მეც გაუკეთებ მანინდელი „იდეოლოგიური ნესრიგის“ დასაშლელად...

– ახალი ლიტერატურული თობა... ვის კითხულობთ, ვისმა პირველმა ნაბიჯებმა დაგავიტრეფათ? თქვენი აზრით, რა დახმარება სჭირდება ახალგაზრდა მწერალს?

– მართალი ვიზორათ, მიჭირს იმის გარკვევით თქმა, თუ რა დახმარება სჭირდება ახალგაზრდა ტალანტს. მწერლობა უქმნიეს ტვირთია და ამ ტვირთის ზიდგამიწვევებზე ვინმეს ვერ დაეხმარება. ლიტერატურული შრომა ძალიან შავებს მთამსკლელობას და ახალბედა მთამსკლელისათვის ისიც დიდი შეწევნა და შეღავათია, რომ უკვე გამოცდილებულია ნერაჟიში, თოკი, რკინის სოლები, კარავი, სპორტურა და ა.შ. ასეთი რამეები, ანუ ლიტერატურული მემკვიდრეობა, ახალგაზრდა შემოქმედსაც ზეგება და ახლა მთავარია, მწვერვალზე ახალი მარშრუტით ავიდეს...

– ამბობენ, გავლენის გარეშე მწერალი არ არსებობს... თქვენზე ვისმა შემოქმედებამ მოახდინა განსაკუთრებული ზეგავლენა, ვინ მიგანიათ თქვენს სულიერ ნინაზრად?

– ასეთი ავტორები, პოეტებიც და პროზაიკოსებიც, ქართველებიც და უცხოელებიც ძალიან ბევრია და აქ ვერ ჩამოვთვლი. მეტ-ნაკლები ზეგავლენა, ალბათ, ყველა კარ-

გმა ნინგნა მოახდინა, რაც კი ოდენსე ნამიკითხავს. მე ახლაც არ მტოვებს ის ერთდროული აღტაცება და გაოგნება, შექსპირის ტრავადიების კითხვისას რომ დამეუფლა... ჩემთვის დიდი მნიშვნელობა ჰქონდა იმასაც, რომ ლიტერატურული დაოსტატების გზაზე წინა თობების უნიჭორესი ქართველი ლიტერატორები მიმიძღვებოდნენ.

– დაასახელოთ მეოცე საუკუნის შვიდი ყველაზე მნიშვნელოვანი ქართველი მწერალი.

– დავით კლდიაშვილი, ვალაკტიონ ტაბიძე, მიხეილ ჯავახიშვილი, გიორგი ლეონიძე, ოთარ ჩხეიძე.

– მეექვსე და მეშვიდე?

– მეექვსე და მეშვიდე ბევრია...

– მოდური გამოთქმა რომ ვიხმართ, თქვენ არ ხართ „სახვადიდების ცნობილი სახე“, არ გიყვართ ხმაურიანი ლიტერატურული შეხვედრები და „პრეზენტაციები“. რას უნდა მივანეროთ ეს – თავმდაბლობა, დაუცვერობა და თუ პრინციპებს?

– ალბათ ყველაფერს, რაც თქვენ ჩამოთვალეთ. ოღონდ აქ ერთ სხარტ გამოზნთქვამს გაიცხსენებდ: ერთხელ რომელი სახელმწიფო მოღვაწისა და ფილოსოფოსის კატონ უფროსისათვის უთქვამთ – პირდაპირ სამარცხენოდა, რომ ძველი არ გვიდავთ რომში... ამაზე კატონს უპასუხნია – არც არის საჭირო მირჩევიანა, ხალხმა გაკვირვებთ იკითხოს – რატომ არ დგას რომში კატონის ძველი? ვიდრე გაიკვირვოს – რატომ დგას აქ ეს ძველი? არ მინდა, ვინმეზე აუჭ ვთქვას, ყველა საკუთარი მნიშავანი პრინციპებით ცხოვრობს, მაგრამ არც იმის დაფარვა შემოიძლია, რომ ვერ ვიტან მწერლებს, რომლებიც სულ „პატრიცულად ადამიანს“ ლეულებდნ და ტელეკომანიებიდან გამოეყურებენ... მწერალი ნინგნა და არა საკუთარი „ცნობილი სახის“ გამო საძერწად გაფაციცებული „მოქანდაკე“.

– და მაინც, ერთგან მარკესი შენიშნავს: პოპულარობა ზოგჯერ კარგი რამეაო, აი, მაგალითად, მაშინ, როცა ტელეგრაფისტები გაფიცდნენ არიან, მაგრამ შენ გულდასაშლელად – მობრძანდი, გაფიცვა შენ არ გეხებაო.

– მარკესიც მართალია... ადამიანები ვართ...

– ჩემი საუბრის დასაწყისში ბრძანეთ, ჩემს მთავარ საქმედ ურწანლისტიკა და ლიტერატურა იქცაო. დღესთვის თქვენ ურწანლისტიკას თავი დაანებეთ, მაგრამ დღევანდელ პრესას, ალბათ, კითხულობთ და რა აზრისა ხართ მასზე?

– თქვენ წარმოიდგინეთ, რომ პუბლიცისტურ ნერილებზე აღრც ვნერ და სხვის დანერილსაც იმითადა ვითხულობ... ამასწინათ, „კვებებში“ წავდებმა ერთმა „კლმონანმა“ ჩემზე დანერა: მაგას უნდა ცხებენოდეს, რომ წარსულში კომუნისტურ პარტიას და მის ბელადებს უმღერობდა, ახლა კი ერთნულ იდებნს იქებებს... არადა, ჩემს სოცოცხლებში ერთი სტრიქონიც კი არ დამინერია „პარტიაზე“ და მის „ბელადებზე“... ზოგჯერ მგონია, რომ აი, ამ პარადიგმაზე გამართლები ჩვენი დღევანდელი პრესის უდიდესი ნაწილი. ტყუილი, ცინიზმი, უფიცობა... ვილაცისგან მოსყიდული უწინაღობის ნივანი დროის ღირავლად იქცა... ამ დღისა ერთი გაზნების სათაურებს ვადებდებო: აი, ის გაზეთი და ის მსხვილი შრიფტით გამართული სათაურები: „საპარლამენტო უმრავლესობა ავრონიპია“, „დგება დასაქმორა შავი სი“, „ეკონომიკის მინისტრის დავცის ნეერო

ცხრა წლის ბავშვს აუპატრონებდა“ , არა მისწერა შუშანა ტაკიძემ პრეზიდენტს ჯერიდთან“ , პრეზიდენტი ცოლს ღალატობს“ , დაჭრების ახალი სეზონი იწყება“ , რა ჭორი გაუფრცვლეს კოკო გამსახურდიას“ ... აი, ასე, დაუსრულებლად და ყველა ტყუილად თუ ხილულად ნამძღვრებული აქვს „სიძარითლის დამადასტურებელი“ რუბრიკა: „ჩვენ ხელთ არსებული ინფორმაციით“ , „როგორც ამბობენ“ , „სარწმუნო წყაროს ცნობით“ , „თუ ბოროტ ხმებს დაეუფლებრები“ , „როგორც ხმა გრცელდება“ ... ასეთი „ნყალმუფუალი არგუმენტი“ ხომ ყველაფერს მიესადაგება?! – აი, მავალითად, სარწმუნო წყაროს მიხედვით, მამუკა ნიკოლაური კომუნისტური პარტიის და მისი ბელადების დიდიამბებს წერდა... მიდი და ეძებე შენ ის „სარწმუნო წყარო“ , რომელსაც „მანტიკივული“ რედაქციამ დაეწინა...

- თქვენ აზრით, რა ემეკლება, როგორ უნდა განიკურნოს ეს ავადები?

- დრო, როგორც იცხვიან, ყველაფერს კურნავს და, ალბათ, ამ ჭირსაც დრო ნაიღებს ბოლოსბოლოს. დღეს კი შეძლებისდაგვარად უნდა შევიჩეროთ ეს მართლაც რომ აღვირახსნილი ცილისნამება და ღანძლევა-გინება. არ შეიძლება, ადამიანები დაიცველად შევატყოთ ამ მართლაცდა ვგრეთოდებულ „ეურნალისტკაცას“.

- მოდი, ისევ ლიტერატურაზე გადავერთოთ. ზოგნი ამტკიცებენ, რომ კომუნისტური იმპერიის დაცემის შემდეგ, რუსებისგან განსხვავებით, საქართველოში არ აღმოჩნდა ანტისაბჭოური ხასიათის დამბეჭდავი ნაწარმოებები. თქვენი აზრით, რა იყო ამის მიზეზი? და აქვე მეორე კითხვაც – პირადად თქვენ თუ ეკონადი მსგავსი ხასიათის ლექსები?

- ფერ იმას მოგახსენებ, რომ ეს მოსაზრება მთლად სწორი არაა. ჩვენშიც იყო გამოქვეყნებული ნაწარმოებები. აქ მავალითასთვის დავასახელებდი ოსტე გრამაშვილის ლექსებსა და გაბრიელ ჯაბუშვილის პოემას სტალინიზე. აქვე უნდა გავითვალსწინოთ ერთი კურიოზული ფაქტი – ჩემი აზრით, რომ წმენდებს უფრო მეტად უჭირდათ ანტი-საბჭოური ხასიათის ტექსტების ბეჭდვა, ვიდრე ჩვენ, რადგან რუსულ ენა ერთ-ერთი გავრცობილი ენაა და ამ ენაზე გამოქვეყნებული ნაწარმოებები უფრო თვალმისაცემი იყო, ვიდრე მცირე ერების ენებზე გამოქვეყნებული ლიტერატურა... ასე რომ, ამ მხრივ „სამარცხენი“ არაფერი გვეჭირს. რაც შემეხება მე, ერთი ნაიათაც არ მიფიქრია, რომ საწერი მაგიდის უფრემო რაღაც გადაიმეზლა „მოშავალი თაობებისთვის“ . მე რასაც ვწერდი, ჩემი დროის მკითხველისთვის ვწერდი და გამოუწერების ფორმებს ვეძებდი.

- მავალითად?

- მავალითასაც მოგახსენებთ. ოთხმოციანი წლების დასაწყისში დაწერე პოემა, რომელშიც ჩემი თაობის ახალგაზრდების ეროვნული მისწრაფებები, ტკივნებები და არსებული რეჟიმის საწინააღმდეგო და საპროტესტო განწყობილებები იყო გადმოცემული. ცენზურამ ამ პოემას „ჩააღლი“ , მაგრამ მე და ნიგნის რედაქტორმა „ხეზნი ვიხმარეთ“ და პოემა გამოქვეყნდა სულ სხვა სათაურით: „ნარწურები ბარათაშვილის ბიოგრაფიაზე“ . ასე რომ, ის ტკივნებები და საპროტესტო განწყობილებები ნიკოლა ბარათაშვილს „მიენერებოდა“ და არა პოემის ავტორს. ასეთი მავალითები ბევრია ჩემს ლექსებში.

- თქვენ, ხანგრძლივი ლიტერატურული დემილის შემდეგ, ერთბაშად თითქმის ასი ახალი ლექსი გამოაქვეყნეთ (წერნალები: „ჩვენი მწერლობა“ , „ლიტერატურული პალიტრა“ , „ლიტერატურა და ხელოვნება“ , გავხვითხი: „ახალი ერა“ , „პარნასი“ ..) . თქვენს ასაკში ასეთი ხვედრელობა ერთგვარ მოულოდნელობად აღიქმება. რას იტყვით, რა კავშირია ლექსსა და ასაკს შორის?

- ამაზე კარგად თქვა სიმონ ჩიქოვანიმ – არავინ იცის, ამომავალი მზე უფრო ღამეზაა, თუ ჩამავალი... მე კი მგონია, რომ ლექსს ორი რამ სჭირდება თანაბრად – ახალგაზრდული დულილი და ცივი გონებიდან მომდინარე ოსტატობა. და, დაეხსენ, წეროს, ვისაც ახალგაზრდული დულილი ფერ კიდევ შემორჩენია და ლიტერატურული გამოცდილებაც შესაბამისი აქვს. ხოლო კონკრეტულად რომ ვთქვა, ეს ლექსები ერთბაშად გამოქვეყნდა, მაგრამ ერთბაშად არ დაწერილა – მათი დიდი ნაწილი სწორედ „დუმილის“ დროსაა შექმნილი.

- თქვენ კარგი პირადი ბიბლიოთეკა გაქვთ და ერთ-ერთ ავტორს „მკითხველ-მწერლად“ ითვლებით. რა ნიგნები ნაიკითხებთ ამ ბოლო ხანებში და რას კითხულობთ ამჟამად?

- ზოგიერთი მწერლის შემოქმედება თუ ცალკეული ნაწარმოები ჩემი სიცოცხლის ნაწილად იქცა. ასეთ ნიგნებს განუწვევებელი ვითხოვობა: რუსთაველი, გურამიძე, ვაფა-ვაფაძე, ილია ქავჭავაძის „ლურასები“ , მიხეილ ჯავახიშვილის „ჯავახ“ , შექსპირის ტრაგედიები, „დონ კიხოტი“ ... ბოლო ხანებში პასტერნაკის, ფუნტესის, ვაფა გიგაშვილის რომანები ნავიკითხებ... განსაკუთრებით მინდა მოვისხვიო შექსპირის „ვენერა და აფონსი“ , რომელიც მართლაც რომ ბრწყინვალედ უთარგმნია მეფეა ზაალიშვილს...

- თქვენი აზრით, რა აკლია და ყველაზე მეტად რა სჭირდება თანამედროვე ქართულ პოეზიას?

- გუმიწდელი ჩვენი რეალობისათვის რეფლექტივი ამბავი იყო მწერალი, რომელიც ორ საქმეს ითავსებდა: მწერალი-დირექტორი, მწერალი-მასწავლებელი, მწერალი-მინისტრი და თქვენ ნარმოიფიგნიეთ, მწერალი-რაიკომის მდივანიც გამოვიდა. ლიტერატურა კი ისეთი სფეროა, რომელსაც თავგანწირული, ლიტერატურას თავშენიერული ხალხი წარმოართავდა ყოველთვის. გალაკტიონ ტაბიძემ გვიჩვენა მავალითი. ლიტერატურა უნდა შექმნიოს მოტივი პოეზიას. აი, ასეთი თავგანწირული პოეტები გვაკლია და ვეჭვობდა დღეს. ნიჭი ნიჭია, მას ვერც დააკლბო და ვერც მოიმატება, მაგრამ მაქსიმალურად უნდა ამოწერიოს ის, რაც გაქვს. ამის ვაკეთება კი მხოლოდ მაქსიმალური თვითშენიერით შეიძლება.

- ... და ბოლოს, ერთი „პოეტური კითხვაც“ – რაზე ოცნებობთ?

- როგორც მწერალი, ვოცნებობ, რომ დრო არ შემომაკლდეს და გავასრულო დანეყებული ლექსები, პოემები, დოკუმენტური მოთხრობები, დიურები; როგორც ქართველი და საქართველოს შვილი, ვოცნებობ, რომ ერთხელ და სამუდამოდ გადაიკრიფოს სახებთობა ღრუბელი ჩვენი სეფიანი ციდან...

ესაუბრენ
ბელა შალვაშვილი და ლელა ნიკლაური

როსტომ ჩხეიძე

სიცილი

შალვა ნუცუბიძისა

*

ბიოგრაფიული რომანიდა „ავიზოს სვილაჟი“

შალვა ნუცუბიძისთან გარემოება დააახლოვებდა. დაახლოვება აქ პირობათ დუფრო იოქმის, რადგანაც საქმიანი ურთიერთობა მეგობრობაში აღარ გადაზრდია; თუმცა ითარ ჩხეიძის თვალში თუ ვინმე უნარუნებდა ქვეყანას კულტურისა და სულიერების უწყვეტობას სასტიკ პოლიტიკურ პირობებში, უთუოდ ეს პიროვნებაც, ეისაც ორიგინალურ ფილოსოფიურ აზროვნებას თუ დაუმოლოდნენ მარქსიზმის ბატონობის ეპოქაში, ფილოსოფიის ისტორიას მაინც გამოქვინდა და თვამსაფრად და უჩვეულო პიპოტეზებთან და მოულოდნელი მიგნებებით დიდად ნაადგებობა ეროვნული ცნობიერების განმტკიცებასა და ახალგაზრდობისათვის სწორ ორიენტრთან დასახებს.

ნარჩოუდგენილია შამინდელი საზოგადოებრივი ცხოვრების მდინარეა უამსახლოდ, პოლიტიკური მოღვაწისათვის შემართული ფილოსოფოსობის იძულებით რომ იმის უნებუნებდა და მერე აკი აქაც მოქმედებენ გზას, ვიდრე იმის განსაკუთრებულ გონებასაბიოლოგად გამოატარებდა ფრილოვებს და საკუთარ მისიას აღსრულებებს არ დაუტოვებდა.

ორატორულმა უნარმა მაინც გამოჩენილი შარავანდით შემოსა ახალგაზრდების თვალში, ყველა ლექციას შეელოდნენ, მაგრამ ამისას — არა, და პირთამდე გადატნილ უაღბლოებებს რომელი ფაკულტეტის სტუდენტობა აღარ ესწრებოდა.

ხიბლავდათ მისი მოულოდნელი და თამამი აზრები. მისი ოქროპირობა.

მისი ფესტიკულაციაც აუცილებელი ფონი გახლდათ ნაკადულით შეუწყვეტელ სიტყვათა დინებისას.

და ტრიალბება ახალგაზრდებში ის გადმოცემაც: კაკი წრეთელს ხუთ წუთს მარტო შალვა ნუცუბიძე უძლებდა საჯარო პაქტობისას.

იმ პაქტობათა უშუალო შემსწრე აღარავინ მოჩანდა გარშემო, მაგრამ აზრი აზრად შემორჩენილიყო, და კაკი წრეთელის სახელი თავისებურ ლეგენდად რომ გაისმინდა უნივერსიტეტის კედლებში, შალვა ნუცუბიძე იმ ლეგენდის თანახმად ხდებოდა. ეს თუ მილოდნენ ხუთ წუთს უძლებდა, სხვანი — ამის ნახევარსაც ვერა. და ლექციის აღმტაც განწყობილება-შთაბეჭდილებებში ჩაფლულ სტუდენტებს გაოცებდა დარჩენილი: აუჰ, ის ვინ ყოფილა თუ მოსა.

ბენია ჩხეიძისფილი მასთან შეჯახებისას სხვა გამოსავალს რომ ვეღარ იპოვინდა, ხელს შეუკრავდა გამეტებით. საჯარო პაქტობაში არც აქვეყნებდა შალვა ნუცუბიძის, მისი ორატორობა რა მოსატანი გახლდათ, მაგრამ სიტყვე-

რი შერკინება კულტურებში მუშების ჩარევით დაბოლოვდებოდა, და უცნაურად კი გახლდათ, ტფილისის მორავს ტფილისის უნივერსიტეტის ლექტორთან საუბრის სხვა, უფრო ცივილიზებული სამუშაოება რომ ვერ მოეხანა, მაგრამ ასე კი მოხდებოდა და ძალიან აღმოუთებდა სტუდენტობა, როგორ თუ ჩვენს საყვარელ მასწავლებელს ასე უდიერად შეეხებნენო. პროტესტსაც განაცხადებდნენ, გამოსვლებშიც დაიშურებოდნენ: თუ მოვიძიო არ მოუხებდა, გადავლევთ ქალაქსო. და ძალიან შეაფრთხიანებდნენ ტფილისის მმართველობას: ესენი სიტყვის შემსრულებლები ჩანანო.

თუ ვინმე შეინარჩუნებდა სიმშვიდეს ამ გინასა და ორომბრიალში, ისევე შალვა ნუცუბიძე. ის დააოცებდა ახალგაზრდებს, სიცილით მეგაფრებდა: რა ქნას, სანჯალმა, კამათის თავი არა აქვს და რაც შეუძლია, ის მოიმოქმედაო. და გამოსვლებზე ხელს ააღებინებდა: მაგ უთარებებს კიდევ უცნაობა?!

25 თებერვლის ტრაგედია საფრანგეთში გააქცევდა ბენია ჩხეიძისფილსაც, 1924 წლის აგვისტოს აჯანყებისათვის შზადება კი ისევე შემოაპარებდა იმ ტფილისში, რომელსაც სულ კომუნის ნინათ განაგებდა. თუმცა „ემოპარება“ მენშევიკურ ენაზე ითქმოდა, თორემ მისი ემოპარება — ხელისფულზე ედო უვეე ჩეკას მისი და მის თანამზახველთა მარშრუტი და ბევრაც ენახათ მერე ნოე ჟორდანის ემისრებებს: არ გვეკონა, თუ საბჭოთა საქართველოში აიკრძალებოდა დემოკრატია და პარტიული მუშაობა, — დაბერებდათ ვერ გადოურებოდნენ.

ჯერ მენშევიკების დემოკრატია რა დემოკრატია გახლდათ — არისტოკრატისა და სამხედროელების დევნა-შეწირებობა ვითომ ანგარიშიში არ ჩამოსხადებუნი?.. მაგრამ ბოლშევიკებს ხომ მაინც უტოვებდნენ პარტიული საქმიანობის სამუშაოებს, იატკაცქემეთში არ გაუსტუმრებიათ და ახლა ვეღარ გავეყო, ისინი რატომდა არ ანებებდნენ მუშაობის გამლასა და საპროტესტო მიტინგებისა და მანიფესტაციების გამართვას, რათა ხალხისათვის ბრძოლისა და ბოლშევიკური უფლის გადაადგებისაკენ მოეწოდებინათ.

ეს, ბენია, ბენიაო, — ენაზებოდა შალვა ნუცუბიძის ისიც და მისი სხვა პარტიული ამხანაგებიც, ცოტა ხნის ნინათ მოვივრება რომ ერქვათ და, სხვა ვერაფერი ილონეს, გარდა იმისა, რომ ქვეყანა ასე უღვთოდ განჩრეს... და აგვისტოს ტრაგედიაც მათ კისრად დარჩებოდა, ქაჭუკა ჩლოყაშვილისათვის ხელის შემლის მეტი რომ არაფერი უსამუშაოთა...

და ფილოსოფოსს ვერ აქესნა მათი ასეთი გულგმრეყოლობა: თქვენც კარგი ხვითობი იყავით, მაგრამ როგორ ვერ გაიგეთ, ეს ბოლშევიკები ვინ არიანო!..

თითოზე მითავითვე ამოცნო მათი რაობა და ბუნება და სასიკეთოს არც არაფერს გამოელოდა მათგან. ერთი იმდენი, როგორმე გადარჩენოდა მათ მძინვარებებს და, მარჯვედ გამოიმსხლტარს, ეცინა მეფისტოფელური საუწყნის გამოგნებელ უცნარობებზე.

ლექციები ლექციებდა, და ახლა აგერ გარემოებასაც მიეყვანა ერთმანეთთან ეს ორი პიროვნება. ერკვეო ტელმბილის ამიერსოფლით გასვლა ახალი სამეცნიერო ხელმძღვანელის შერჩევის აუცილებლობას გამოიწვევდა ითარ ჩხეიძისათვის, და ამ დაფალებას შალვა ნუცუბიძის მიანდობდნენ.

მოგვიანებით მოთხრობაჟი გამოჩნდება ეს ეპიზოდი, გომრის ცნობიერების ნაკადჟი ჩაერთვის.

თუმც მანამდე დროდადროლიანჯე შემოგვანათებს მისი სახეზა.

1984 წლის 26 მარტს „მერანის“ გამოცემვლობა შეატყო ბინებდა: ან ოთხი გვერდი უნდა ამოილო წინგის ანანყობიდან, ან ორი დაუმატო, სტამბა მოითხოვს... ტექნიკური საბაბი ტექნიკური საბაბა — რას იზამ, აუცილებელი. „პორიაც“ და „ცხრანყარი“ გამოდიოდა ერთად და გვერდების იძულებითი ამოკლებას ისეე ჩამატება უჯობდა. ცხადა, დამთავრებულ ტექსტში ვერც ამ მხრივ ჩაერთოდა, ხელეწურად ვამაღერს ჩაკერებდა, სამაგიეროდ, „ცხრანყარი“ მინანრს დაურთავდა.

სახელდაბელოდ რა შეიძლება მოეფიქრებინა და... შალვა ნუცუბიძის სიცილი ჩაესმოდა უეტრად და მინანრის ქარგასაც ის უკარნახებდა: ხშიერი, მღერი, გადამდები სიცილი, და ამ სიცილს ამოდევისული ფრაზა, რომლის გამეორებაც არა ნყინდებოდა „ქართული რენესანსის“ შემოქმედს:

— ახლა ჰო აღარავინ აღარადფერსა კითხულობს, ახლა ყველა წერს...

გაბედული ჰომოთეზები სწევიდა შალვა ნუცუბიძეს, თამამი და გაბედული მტკიცებებიც სწევიდა და ბეერიც დააფერსა და კიდევაც დააჯერებს, აღიარებს და კიდევაც აღიარებენ საყვედლითაოდ, ოღონდ ეს მაინც მინდა ჰომოთეზად დარჩეს, კითხვის ნაცვლად ახლა რომ ყველა წერს, მე ასე მინდა და განგებამ თითონ იცისო, — ამ სტყვებით დააბოლოებდა მინანრის და რომანსაც შექარავდა, რაკილა

ეს დანართი უშუალოდ ეხმინებოდა „ცხრანყაროს“ დასასრულს, მის ზემოზობასავე პათოსს, თუ როგორ ენევიკიან ქვებისთვის ეკლესიას ბორჯომში სამკურნალოდ მომრანებულნი, როგორ გაიანათენ ვითომ ახალგაზრდა რუსთაველის ფრესკის აღმოჩენით და მღელვარებით აღსავსე წერილებსაც აქვეყნებენ: მოუარეთ, გადაარჩინეთო...

მაგარბ რა გამოდიოდა — წერიტი ყველა წერდა, კითხები... აღარავინ აღარაფერს კითხულობდა. ყურადღების გარეშე რჩებოდა ის ჰუმბლიცისტური სტატიები.

„ცხრანყაროს“ ღინალიც უყურადღებოდ დარჩენილიყო. და აგერ, შალვა ნუცუბიძის სიცილი ნამოქმელებოდა დარდის გასაფანტავადაც, მინანრის კომპოზიციის შესაკერვლადაც... თუმც დართით კი აღარ დაერთვიდა იმ გამოცემას. რედაქციაში მოუბოდიშებდნენ, ანანყობი ერთი გვერდი ორგერ ყოფილა ჩაკერებული, ეს შეცდომა გასწორდა და თბაბის გვერდებიც კარგად შეიკრაო.

დაენანებოდა ეს მინანრი ავტორის, თუმც თავს იხუგებებდა, ოდესმე მაინც დავერთავო.

შალვა ნუცუბიძე

თვითონ „ცხრანყაროს“ ფურცლებიდანაც მოისმის შალვა ნუცუბიძის სიცილი.

მოისმის სხვა რომანიდანაც — „ჩემი საყენი“.

მოისმის მობთხრობიდანაც — „რამდენი კოლომეტრი იქნება გრაკოლიდან ქაბრელაშობისა“.

„ცხრანყაროში“ თითქოს ტყე იცინის, როდესაც გაღმით ბილიკზე შალვა ნუცუბიძე გამოჩნდება მკვეთრი, ქაბჭაბა, გატაცებული სიცილით. ამით გამოირჩევა, და კიდევ — გაბადრული, გადურდილივი სახით, ზელის ქნევითა და იმით, სიტყვას რომ არავის დაანებებს. და თუ მშენებელი ასდევენ, იმ იმედითაც: აცა, ანედეტს როდის გამოურევს ან მოსწრებულს რას ჩაურთავსო. თუმც ისეთი დინევი მოყვლიად სწევიდა, თითქოს ნუთის წინ ლაღად ის არ იცინოდაო.

ქადაგებს ამირანის ეოსის უძველესობას, აღადგენს დეკარგულ სტროფებს და კაცკასიონზე გადმოაქვს პირველი კოცონები პირველი ცეცხლის, პირველი რკინის, პირველი გრდემლის, პირველი ფოლადის. აქედან იწყებს რენესანსსაც, ჩაუტრავს გულში „ეფებისტყაოსანი“ და იტალიასაც იწყებს და მთელ ევროპასაც: ნარმოიდგენეთ უფრო უადრესი და უბადლოო.

შალიმალ წარმოთქვამს დიონისოს საბელს, რუსთაველის პირითე წარმოთქვამს, და ჩუმჩუმად იცინის, ასე ადვილადაც არ გადმცნის, თუ რას შესტრფის და რას შემოიფინებს:

— ეს მერეა გაცხადებოდა, ფათერაკთა მერე, ისეე კათედრას რო მოველინებოდა, თბილისის უნივერსიტეტის კათედრასა, ანთო ისეე აპყვებოდა ბორჯომის პარკსა, გაცხადებოდა ის იდუმალება, იდუმალება იმა სიცილისა, გაცხადებოდა დიდი საიდუმლო ქრისტიანული სამყაროს; დიონისო არეოპაგელის იბერიელბა გაცხადებოდა...

კიდევ ერთ ეპიზოდშიც უნდა გამოჩნდეს, იქაც ლალი, იქაც მომზენი, და ქალები იმ ფრაზას რომ გაისუნებენ: ქართული პოეტი ორგერ პოეტიაო, — შალვამ უნდა მოუჭრა: და ორგერაც ღარიბო. იხალისოს, სხვანიც ახალისოს და ის შემთხვევაც არ დარჩეს აღუნიშნავი: ვან-ვაკ რუსო კოლომეტრებს გადიოდა ფებით, მაღამ და-ვერთის-სათვის ხელზე რომ ეკოცნაო.

მინანრი თავისებურად ჰქარავდა ამ ეპიზოდებს. მაშინ ამოვარდნილი. თუმც თავის ადგილს საბოლოოდ ხომ მანც იპოვის.

„ჩემ საყენიში“ სხვის მოსწრებულ სიტყვით აღტაცებულ ჩნდება შალვა ნუცუბიძე. ამავე მერე მსოფლიო ომის დროინდელია, მუშაშობასაბურებს ნაკვეთები რომ დაურიგეს და პროფესორებსაც ერთი პატარ-პატარა მიწები უდავტერო. სიმინდს დასავაფენენ და შესაფერისადაც ქალიდენ. თითო ხელი გაბრესილი კოსტუმი თუ ჰქონდაო, იმა-

საც ინსტიტუტისათვის ინახავდნენ, ეგერებოდნენ, და ყანა-ბო ძველმანერით დადიოდნენ. ვის კალთა შემოხედა, ვის შარვალი ვარდებოდა, ვინ ფეხსაცმელს ძლივს მიათრევდა. თვითონაც გახაზდარიან, გაქაღაცტავებულან, თოსხაც ძლივს იწევიან, ოფლიც ველარ მოუწურავთ, აქეთ აღარ არიან.

სოსო ხარშილადე შეჩერდებოდა, დაყრდნობდა თვის და გახვდებოდა სხვებს. დგას, გაპყურებს. შეჩერდებოდნენ ისინიც: რატომ აღარ მუშაობ. — თემაზე ვმუშაობ. — ეს მოუგებდათ. — რა დროს თემაო, — შვირიანი, მართლა მეც-ნიერულ ნაშრომზე ფიქრობსო. ეს აქედან ვფერებები: არ და-მიფიქრებოთ. — მაინც რა იპოვენ ასეთით... და თურმე:

— შრომის როლი ადამიანის გამაძიმუნებამი..

— აუჰ, — შესძახებდნენ პროფესორები.

და იკივლებდა შალვა ნუცუბიძე:

— ეგ მე უნდა მიმეგონ!

შენ ქართული რენესანსი და პეტრე იბერიც გეყოფათ, — არ დაუთმობდა ამ შესაბარებელი თემის აღმოშენს.

ეს ეპიზოდი სოსო ხარშილადისად უფრო იქმნის, მაგრამ ნინაძე-ბერიძისა შალვა ნუცუბიძის ეს ალტაცებაც მოსწონებოდა სიტყვიან.

ვის-ვის და მას კი მოესტენებოდა მახვილი, ფრთიანი სიტყვის ფასი.

თვით ქართული რენესანსის აღმოშენს შემურდაო, — საამაყოფ დაწინებოდა სოსო ხარშილადის სიცოცხლის ბო-ლომდე.

მოთარბობაში, რომელიც მემუარულ ყაიდაზეა აგებული, უშუალოდ შემოდის პირადი შთაბეჭდილებები.

ეს იქნა აღნიშნული, ერეკლე ტატიშვილის გარდაცვალებების შემდეგ მისი ხელმძღვანელობა შალვა ნუცუბიძის რომ დაეცა, როგორც დასავლური ენების კათედრის გამგეს.

უსიტყვოდ შეთანხმდებოდნენ: არ შეენუხებინათ ერთმანეთი, დიდად არა. ხანდახან ეს თუ შიკოთხავდა, ისიც თავაზიანობისათვის უფრო. ის ამის საქმეში არ ერეოდა და ეს იმის საქმეში. „მოთუშეკით“ — ამასაც დასძენს ლი-მოლით, და მოადვენებს, რომ ერთ ეპოქაზე ვერ შეეჯერებინა ველი. არც რენესანსის საკითხებს ეშვებოდა, ფსევ-დო დოქტრინის მომბღვნიდან რა დაბრუნდა გატაცებულ-ლიყო და ამირანის სახებასაც ჩასცივებოდა; და სულ სხვა ფარგლებში მოეშინა ქართული აზროვნების სარბილად — უფრო ერეკლე და ფართო.

— მაგიდას უჯდა, საწერ მაგიდასა. მიხვილიდი და: ზეპირად განაგრძობდა, რასაც რო წერდა თუ უნდა დაწერა, გა-ნაგრძობდა გატაცებითა, ზელების ზლითა, ზეპირკრებულს სა-ხითა, თითქოს რო ერთი კი არ უზიხარ, უამრავი იმის გაგრე-მოო. დიდ აუდიტორებს მისსეოდ ადრეცა და შერეცა, აზრო მერე უფრო: გადასახლებიდან რო დაბრუნდა. უფრო და. უფ-რო. დაგებოდი და არ დაგენდა კალთასა. განაგრძობდა, რაც რო წარმოხატეა, ქალაღზე გაანაგრძობდა მოქარებითა.

რასაც „ცხრანყაროში“ ფათერაკი ერქვა, ის მინიშნება აქ გახსნილიყო: გადასახლებაო.

საგულისხმო ფსიქოლოგიური დაკვირვება, ლაპარაკი გატაცებულ ოდნავადე რომ არა ცდილობს შენს შეჩერებას, არეკა და ბოლომდე მოშისმინეთ. ყოველითვის აუდიტორიის ნინაძე ვარძობს თავს, გინდ უამრავი აღმანი-ანი შემოხედავდნენ, გინდ ერთს ელაპარაკებოდეს და გინდ მარტოც დადრინილიყო.

მაგრამ ამ ეპიზოდს რაღაც დააკლებოდა, ანეკდო-ტური შემთხვევაც რომ არ ჩართულიყო, და — რაკილა უნივერსიტეტის ირგვლივ ტრიპლებს მოთარბობის ამ მო-ნაკვეთში სიუჟეტი — ის ფრაზა გაივლებს, რექტორს რომ მიუგო ირონიული გადაკვირის პასუხად: ბატონო შალვა, როდის იწყება ლექცია?..

ზარი რომ დაირეკებოდა, სტუდენტები და პროფესო-რები ერთნაირი ფაცხავუცხით გაბოდნენ აუდიტორიე-ბისაკენ, მრისხან რექტორის ფულისწყრომა არ მოგ-ვნდებო. ეს — ამჯერადაც დინჯი ნაბიჯით მოემართება, ნელინელ ამოსდევს კიბის საფეხურებს. მრისხანებსა რი-გორღაც იოებს ნიკო კეცხოველი, რაც უნდა იყოს, გა-მორჩეული სახელია და ადვილია არ შეგებდება. ამიტო-მაც კმარას ირონიულ გადაკვრას.

მაგრამ... სიტყვის ძებნა როდის დასჭირება შალვა ნუცუბიძის.

ლექცია როდის იწყება და:

— როცა პროფესორი აუდიტორიაში შედის.

ნაკვეთიც არ შეუტოვებოდა იმ ნუთას სახეზე, მაგრამ სიტყვიანი მინიშნების მოთარბობის ამ მონაკვეთიდანაც.

შალვა ნუცუბიძე და... უამისოდ?..

ისე გადანაცვებოდა, რომ სულაც შალვა ნუცუბიძე და-ინიშნებოდა ერთ-ერთ ოფიციალურ ოპონენტად ოთარ ჩხეიძის საკანდიდატო დისერტაციისა თემაზე: „შრომისა და კაპიტალის ურიტორიის საკითხი ჩარლზ დიკენსის შემოქმედებაში“. მეორე ოპონენტად გვიც გამქონლად შე-ნიჩოდა, და 1949 წლის 2 მარტს თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ფილოლოგიის ფაკულტეტის სამეცნიერ-ო საბჭოს საჯარო სხდომაზე ორივე ოპონენტი რომ აღ-ნიშნავდა ამ ნაშრომის ღირსებებს და დისერტანტს სცნობდნენ მეცნიერებათა კანდიდატის ხარისხის მინიშ-ების ღირსად, სამეცნიერო საბჭო კიდევ ერთხმად მიანი-ჭებდა დისერტანტს ამ ხარისხს.

ამ ქრონიკალურ ცნობას „ლიტერატურა და ხელოვნე-ბის“ რედაქცია გამოაქვეყნებდა 6 მარტის ნომერში. მოვა-ლედ სცნობდა თავს, მკითხველისათვის ეცნობებინა უკვე ცნობილი მწერლის სამეცნიერო წარმატება.

ცხადია, არამცხოვრო ქრონიკაში, რეკორტაჟში ამ აისახე-ბოდა ის დეტალი, რომ ოთარ ჩხეიძის სადისერტაციო ნაშ-რომი მოკლეობოდა... 99 გვერდი გახლდათ. თვითონ არ მიუქ-ცევია ამისათვის ყურადღება და სწორედ შალვა ნუცუბიძემ შენიშნა. იციან და იციან: რა იყო, ერთი გვერდი ველარ მიაშა-ტე, ასი რომ გამოსულიყო?!. — რა ვიცი, ვერ გამოვიდა, — თავს იმარტობდა დისერტანტი, და სახელოვანი მეცნი-ერი რომ ურჩევდა: არც ახლაა გვიან, სადმე ერთი გვერდი ჩა-ამატე, თუნდ ორი და სამიც, ბარემ ასს გადაჭარბოოსო, — ეს შორს დაიფარდა: რაც არის, ეგ არის, მანდ ჩიორვედიანობის თავი აღარ მაქვს, გამაბეზრა მისმა წერამ... მაგრამ თუ რაიმე პრინციპული მოსაზრება გაქვთ, მაშინ კი ვიფიქრებო... — არა, რა პრინციპული... — უფროდ დასკვნადანდებდა შალვა ნუ-ცუბიძე, — როგორ გაუფასურდა ეგ სიტყვა ჩვენს დროში... და ერთხმად გამიზარულდებოდა: თან ხომ გამაპმულდა კი-დეც „ამინცილოობა“, ხომ გააპაპმულდა...

და ალბათ პრინციპულ ამხანაგათ მთელი გაღერეა ნარმოდეგებოდა თვალნი, ყოყლოჩინობის შემდეგ ერთ მანეთს რომ ჩასდევდენ სამარეში... პარტიის მოთაყვანენი და პარტიისგანვე გამიტყუებულნი.

მერე ისევ დისურტაციის ბოლო გვერდს დახედავდა და ისევ ეს გააკვირბდა:

— ასი ვერ გახადე?!

ვერ გახედა... მაგრამ თუ ბატონ შალვას რაიმე პრინციპული მოსაზრება ჰქონდა...

— ისე ვერ სჯობს და ვერც დარჩეს, 99 თვა, 99 იცოს...

და, ვინ იცის, გუნებაშიც გაკურა, რა დამემართა, მე რატომ ვერ მოვიფიქრე ოთხმოცდაცხრამეტგვერდიანი ნაშრომის დაწერაო.

ლიმილი რომ გადაეფინა სახეზე, იქნებ ამ ფიქრსაც შესვინა.

შალვა ნუცუბიძე და... უამისოლოდ?..

ელისა და მის გუნდს აკი ტყის სიცილიდაც მოეჩვენათ მისი ქაბჭახი. ანტიკური მითოლოგიიდან მაინც პანი ყველაზე მეტად ხილავდა და, რა გასაკვირა, უნებურად მას დასდარებოდა — ტყეს შერწყმოდა, შენივთოდა, პირველი ყოფილ ადამიანად განეცადა ესა თუ ის ნუთი — სხვაგვარად ამირანის სიმბოლია და ტრაგეკული ზედისწერა ასე მთავრად რეოგორ შეუძრავდა ვაგულს.

გამოურკვევდა ნარმოსახებებიდან და ძიებებიდან და იცინოდა და იცინოდა დარდის გადასაყრელად, აბა, შნარე, გაუსაძლის ყოფას ხომ არ დავაჭვავრინებოდა.

ოუმორისტული ხედავ, მოვლენების ცინიკურად აღქმის უნარი რომ არა, იქნებ ვერც გადაარჩენიდა კატორღას, ყოველ შემთხვევაში, «გუფხისტყაოსნის» რუსული თარგმანის მიწვედნა არც ეფიქრა სტალინისათვის. ვერ თავში რომ მოჰყვიდა და მერე კიდევ აღასრულა განზრახვა... საბჭოთა იმპერატორი მოუწონებდა ნამუშავეებს, ეგაა, ერთი სტროფის საკუთარ დედაქცასა თუ ვერსიის შესთავაზებდა... და თბილისი რა უნივერსიტეტს დაბრუნებულ შალვას ნუცუბიძე ისე მარჯვად ისარგებლებდა ამ შეთავაზებით: ერთი სტროფი თვით სტალინის მიერ არის თარგმნილი... რომელი? არავისმედიდებთ არ დასაზუსტებდა: ერთიო. და აღტაცებას გამოიტყვამდა ყველა ნუცუბიძისეული «გუფხისტყაოსნის»: სანიმუშო თარგმანია, თითქმის რუსის ეთარგმნოს, ენის ისეთი სრულყოფილი ცოდნა იგრძნობა, ისეთი მოეტური გზნება, კონგენიალური თუ უნდა დაერქვას რაიმეს, აბას უნდა დაერქვასო.

ეს ენობრივად ლერ მოშოყლია მოთხრობის სურეტებს, საგმაგიეროდ, ის ნაამბობია ჩართული: ბათუმს რატომ დადიოდითო, — გამოძიებელი ამასაც პასუხს რომ ითხოვდა შერისხული მეცნიერისაგან. უშიძრეობის კომიტეტში რა აზრი ექნებოდა იმის მტკიცებას: მიხაროდა ამ ქალაქში ინსტიტუტის განსახლად და ჩემი მიწვევაც ლექციების ნასაკითხად, უარი რაბომ უნდა შეთქვაო. ვინ დაუჯერებდა. ამიტომ კითხვისათვის კითხვა შეუსვებია: რატომ დაედიოდით?

— გაპარვას აპირებდი სახელმწიფოებრივ, — მიუგებს თუ არა გამოძიებელი, პატიმარი განა გადაფიცავს, აღფროთვანებასაც კი გამოხატავს: ოოოო, რა საოცარია, როგორ ყველაფერი იცით, მართალსა ბრძანებთო.

მაშინვე რატომ დაუდასტურა?

გაკერებები განა რას მიალწევდა:

— რა გამოვლოდა, მაინც ამას მათქმევიენდენ, მათქმევიენდენ, მათქმევიენდენ. ტყუილად ნურავინ დაიტრიალებს: მეო ვერაო, მე ტყუილს ვერ მათქმევიენდენიო. ნურვინ. ნურავინა. მეცემდენ. დამამტკერედენ. დამამტკერედენ, მანამდედენ, რა გაუკვირდებოდათ, ბოთლზე დამსვამდენ, დამმართებდენ რალაც ისეთსა, მე თვითონვე რო მევევებენბოდი: მათქმევიენდეთქი, მევევებენბოდი, თუნდაც რო აღარცა ნდომოდათ ჩემი პასუხი. ნამება ატკობთ. ნამებითა სულდგმულობენ.

და სიცილის ასტებდა, ის ნუთები რომ დაუდგებოდა თვალნი:

— კინალამ გავაგივე ჩემი გამოძიებელი: რაც რამ დამწამა, მოყუნონე. გადარცა. ხელისგულინს იფხანდა. ემსტებოდა სახე ისე, იტყოდა: ცხვირი გადაყლამაო. პა, პა, პა...

იქ, ჩეკას სარდაფში სერიოზულ გამოძიებულბოდი იჯდა, ტუჩსაც ჩაიკეცოდა, ოდნავი ლიმილიც არ გამოკრთესო. სიცილის დრო ყოველთვის ექნებოდა, ერთი იმდენი, აქ დაღუნებას თუ ბოთლზე დასმას გადაარჩენოდა. და რაც უფრო აწმევებდა გამოძიებელი ბრალდებებს, რაც უფრო უძმიებდა დანამაშულს, მით მეტი მგზნებარებით უდასტურებდა ტუსაღ: სიხვისა და გონიერება გამიგია, მაგრამ ასეთი, მაგრამ ამისთანა? შემთხვევა თუ მომცაო, ევევანას მოვდებო.

მოსადო კიდევ... ეგაა, სიცილის ჩანჩქერში გახვია!..

სახე მაშინაც სერიოზული ჰქონდა, დაპატრონობის წინარე ვაშს საბჭოთა იმპერატორს დითორამით რომ შეამოკუნდა ერთ თავსაყრლობაზე და ზოტბას ამ ფრაზით დაავკირგვინებდა: ჯულაშვილი დედამ შობა, სტალინი საუკუნემო.

მოეტური სტრქონიეთი გამოდიოდა.

და კიდევ დატესტებოდა ანდრო თევზაზე, მცირეოდენად გაკურავდა ხელს, მძიმეს აშოკუნებდა, მის ნაცვლად «და» კავშირს ჩაუმატებდა და ლექსის სტრქონიეც გაიმართებოდა: ჯულაშვილი დედამ შობა და სტალინი საუკუნემო.

ოთარ ჩხეიძე თვითონ არ შესწერებია იმ თავსაყრლობას, სხვათაგან გაეკონა, უშუალო შემსწრეთაგან, იმ სტროფის პირველბოძეკულს წელიდს რომ არ დაუკარგავდენენ: ეს ხომ შალვა ნუცუბიძის ფრანზიაო.

მაგრამ რატომ?

რიტმი კი მოეტისა გახლდათ.

და ოთარ ჩხეიძე ირონიული ლიმილით დაუასესებდა მძიმის ნაცვლად «და» კავშირის ჩამატებას. ბოლისდაბოლოს, ის გამოსვლად შეესწრაფა მოესმინა, მაგრამ სარგებლობით ერთს ესარგებდა.

შალვა ნუცუბიძე კი იციენდა თავის იმ ნათქმევს, იმ მოეტურ ნასესხობაზე, საბჭოთა იმპერატორზეც, საბჭოთა ეპოქაზეც და... თავშესაფრად ისევ ქართულ რენესანსს, პეტრობურის საიდუმლოებას და ამირანის ეპოსს ნაიკითხავდა... გამოურკვევდა და დაჭაჭხაბდა გარემოს და ნიშნს მოუგებდა ყველასა და ყველაფერს, ვინც და რაც ადამიანის დასათრგუნად მიმართულიყო, მისი ამაღლებული იდელებისა და რწმენის ჩასაკლავად, სულიერების გამაუდაბურებლად.

... და განსაკუთრებით უყვარდა ტყე, თორემ პანს ქალაქში, აბა, რა დაჩენია?!

ამირან არაბული

ქვეზა ნანარი ვწვარები

აბუ

გზად არაგვისა და არღუნის ხომჯაზში

დათვისჯვრის უღელტეხილზე, ზედ გზის პირას, სიბით მშრალად ნაგები პატარა კოშკი დგას. კოშკის თავზე დაყუდებულ ქვას ჯვარი ახატია. მონიტორული სამოლოცველის შინაირი სანთლის ალს გაუმტარებს... ისრის კილოსავით მრგვალად ჩაჭრილ საქარინავე ადგილს ახლა, სექტემბრის დამლევს, ლეთიური სიმშვიდე აყენია. მგზავრისთვის შევბის მომტანია გინდაც ცოტა ხნით აქ შეჩერება და სთვლისპირის შეჭრელებული მთებისთვის თვალის მოფლება: თუკი ერთხელ ნახე და დაიმახსოვრე, აღარანდროს დაგავინწყება ზუდე ხეცსურეთის სანახევროდ მწინარი, რბილად მოზურუნებული სანახები, რომკით და უკარება ჭიუხების რკინისფერი მასივით რომ ბოლოვდება და ვერც შატკილისკენ დამშვებული ჯვრაც ხავერდოვანი ხეობის ენით გამომოთქმულ სილამაზეს ამოშლი გონსანიერიდან...

საქართველოს ფოლკლორის სახელმწიფო ცენტრის თანამშრომლებს და „რუსთაფი 2“-ის გადაღებულ ჯგუფს შატკიში მივყვები.

სულ ცოტა ხნის წინათ გიორგი უშკიპვილის მიერ დარსებული „ფოლკლორადისთვის“ მუსიკალურ-ზეპირსიტყვიერი ჩანაწერების ჩამოტანა გვაქვს განზრახული. ვინაიდან დარც შესაშური დაგვებუდა, იმედიანი გუნება-განწყობით მივემურებით დღევანდლამდე იდუმალების გაუტრცელები დამლით „დანადამულ“ საოცრებო მხარეში...

შუეყვები თუ არა ლურჯად მოლივლივე ნაკლული არაგვის ტყიანი ხეობას, უმაღ იმგვარი განცდა გიმყრობს, თითქოს ხისტი და დამთრგუნული სინამდვილის სამაძებს მიღმა ვახვედი, გააღნიე და შრებობიდან ჩამოხისენი სადაგ შემდამდლორობასთან მრავალმხრივი დამოკიდებულების მიმე, მწვალბელები, ხოლო ხანდახან მართლაც მტანჯველი და აუტანელი ტვირთი...

ძილ-ლეიძილის გასაყართან გარინდებული მთების შემეშდვარეს ვაგა-ფშაველას პოემა „სისხლის ძიების“ დასანყიხი შეგახსნებს თავს: „ცაზე უყვავიან ღრუბლებნი, მზის სხივებს სვამენ დლითია, მთებს აუხსნიათ პირბადე შეილებით, შვილი-შვილითა; გულგრილად იცქირებთან გაუმზადდარი ძილითა, ქათიხს უღეტქვს ნიაზე ბროლ-მინანქარის კილითა...“

მაღაროსკარში გვევლება ნიჭიერი მელექსე და წყნარი, ყოვლად უწყნარი პირივნება, ფოლკლორული საღამოების მრავალხის მონაწილე გიორგი სესიაშვილი, მეტსახელად „ყარაგბი“, მაგრამ წინ გრძელი სეპარატი მიგვეღლის, „გადავლა გვევლება მთისათ“ და, დრო რომ არ დავ-

კარგით, მასთან შეხვედრას აქეთობისთვის ვდებთ. სესიაშვილის გარდა, რა თქმა უნდა, სხვებიც უნდა მოვიკითხოთ და ვინაზულოთ, მოქმედნით ისინი, ვისაც სასწიო თუ სატრფიალო ლექსის ლილარი ძილისშორისშიც არ ტოვებს.

კუჭეჭაში მიმავალი შუახნის ქალი გვეუბნება, რომ ფშაველების ნაწილი ჯვრაც არ ჩამოსულა სამთო ქოხ-საბინაერებიდან. ზაფხულს თავ-თავიანთი ცხვარ-ძროხით იალაღებზე ატარებენ და ვიდრე გვარიანად არ გაჭირხლავს, სოფლებში არ ბრუნდებიან. ამიტომაც სჯობს მათთან გასაუბრება ნოემბრის შუა რიცხვებში: მოცალეობა მეტია, აწწლია და პანტის არაყები — გამობდილი, საუსხე — დაკლული და ჩამარბილებული... ასე რომ, თუნდაც მივიდეთ, შესაძლოა მაღაროსკარზე მელექსეთა ფალაქები წინ არც დაგვიხვდეს.

უკანასკნელი წლების სოციალ-პოლიტიკურ ძერებს: და კატახელებს არც არავგელთათვის ჩაუვლია უკვლოდ, უდანაკარგოდ და უმტკიუნელოდ. საგანგებო დაკვირვება და კვლევა სულაც არაა აუცილებელი იმისათვის, რათა მიხედო, რაოდენ მევეთრად და უცბებდად იცვალა წირი და ხასიათი აქაურების ყოფა-ცხოვრებამ. ქვეყნისთვის იშმანდობლივმა საერთო მატერიალურმა სიფინორვემ ფზოველით კარებზეც მიაკაუნა და მძველად მათი მოთმინება, გაძლება და უმჯობესი მერმისის გაბმული, დაუსრულებელი მოლოდინი მოითხოვა. მაგრამ, როგორც იტყვიან, კველაფერს აქვს საზღვარი და, თუ არი დამდგარა, ალბათ მალე დადგება ის დღე, როცა არხოტის, შუაფხის, რომეის, სომარის, არდოტისა თუ გემენდის ბოლო ბინადარიც აიკრავს გუდა-ნაბადს, დაემევიდობება მლოცველის სიმცირით ისედაც ატრეცულ ჯვარ-ჯვარისკარს, მამა-პაპის საფულად, „მწველეს“ დამდგარ კლდეებს და „სამშობლო დედის ძუძუს“ „სხვა ქვეყნის სამთხეზე“ გაცვლის...

გუდანის დამბა გამავალი გზიდან საკულდაგულდ ვეძებ ადგილს მოპირდაპირე მთის შამწარან ფერდზე, სადაც ამ სამი ათეული წლის წინათ სოფელ ძქვეურთას, უფრო სწორად, სოფლის ერთადერთ ბანინ სახლს, დალანდავდა კაცის თვალი, მაგრამ ნიშან-წყალც აღარაა დარჩენილი ოდესღაც იქ ადამიანის არსებობისა... დღემდე შემორჩა ზამთრისა და ზაფხულის ფოლკლორული ესპედვიციების დროს ძქვეურთაში გადაღებული რამდენიმე შავ-თეთრი ფოტოსურათი საუკუნეს მოტანებული სამშუკაჭინტარაულისა, როგორც ვიზუალური მონმობა ქვეყნერებისგან მოშორებულ სოფელ-ნასოფლარში უკანასკნელი მაზრის კენტად ყოფინსა...

დამზაფრველია, როცა კაცი, მსგავსად ბალახისა, ბერდება, კვდება და სამუდამოდ იკარება; როცა მის ნასახლარში რჩება ქარების სისინში გათქვეფილი შიშნარევი სიჩუმე, სიცარიელე და მისი ამოცხება, ახმინება აღარვის ძალქუს.

გავცდით ხახმატს, ბაბუა ალუდაურის და სხვაც ბევრი კია ვეის გამზრდელ სოფელს...

ველკეთილის ფერდობზე ცხვრის ფარა ბალახობს. მეცხვარე, როგორც მოსალოდნელი იყო, არა ადგილობრივი, არამედ ბარელი აღმოჩნდა.

არ ჩანან არც სახედისწეროდ შეცოტაებული მთიელები და აღარც მათი თუნდ მცირერიცხოვანი სამყოსი!

იჯარი თიბეულ, ანდა, უმეტეს შემთხვევაში, უსახლად იოლალებს ხევსურულ სადაიცოხლ დაკერებული ხორხომელა მძივივით ამშვენებს ნალიც-ნალიც მიბნეული თეთრი ქარავანი. მაგრამ რა! ამ დეულაგებულ დროსა თუ „გარდაშავალ პერიოდში“ არც აქაურ მამულ-წყალს დაბატრონებულთა საიჯარო გადასახადებს მოაქვს რაიმე სიკეთე და სარგებელი უშუალოდ მათთვის, ვისი წინაპარნიც სასუენეთა სისხლიან საბრუნებში საკუთარი სიცოცხლის ფასად იცავდნენ და ინარჩუნებდნენ საფარგულებს — ღალიან საძოვარ-გასადევიარსა თუ ნოყიერ სახნავ-სათიბებს...

... და გიყვებიან მარცხ-ფათერაკიანი შემთხვევების ამსახულ ამბებს გზისპირებზე აღმართული მემორიალური დაფები და მარტივად მონსობილი, მიცვალბებულითა სახელზე ნაკურთხი ე.წ. სულის წყაროები; გამცნობზე და გიყვებიან იმათ თავგადასავლებს, ვისაც არცთუ ისე მორეულ წარსულში ამავე გზებით უფლიათ და, მსგავსად შრავალთა, არც არაფერი მათ ნაუღიათ ტიპილი წუთისოფლიდან.

ერთი ასეთი წყარო ველკეთილის შუანელში აუგიათ და მოუპირკეთებიათ ქირსიფლებს. წყაროს ფსახადზე ჩასმულ ბრტყელ, მონითაღო ქვაში ამოკვეთილია საშხოოდან ნადრეკვად ნასულთა გვარ-სახელები:

მამუკა ჩოდრიშვილი
გოგორც ალუდაური
ბენიკუა ალუდაური
ბენიკა გოგოჭური
ხაპორხა ჭინჭარაული
მხეჭელა ლიქოკელი
მანანა ჭინჭარაული

გურის გამომზა მიდებარე შლადი მთის სიანარიან ფერდობზე გაჭრილ ურთულეს სამანქანო გზასაც ამკობს და აზარინებს სულის წყარო, რომელიც პიტლო კლდის ბუნებრივი ნახევრტიდან გადმოჩქეფს და აქ მოხვედრილ უცხოთა თუ შინაურს წყურვილს უკლავს... ეს წყაროც სახელობითია (კუთუნის 19 წლის ასაკში გარდაცვლილ გურამ

გაბრიელის ძე ჭინჭარაულს) და ძნელად „მოსათვინიერებ“ მასალაში ამოტივრული ლაკონური წარწერა კიდევ ერთ სამწუხარო ამბავს გვაუწყებს: „ტურფა ბუნება მოყვარდა, წყარო კლით მომჩქეფარეო, ტუბილი სიკოცხლე ნამერთვა, ჩემ და-ძმებს გავეყარეო, გაიხსენიე გურამის სიკედლის წუთი მწარეო“.

ვინც მთის, ავად თუ კარგად, იცნობს, მისთვის ჩეთსა თუ ფოლადივით ბასრ ქვეზე წარწერილი ლექსები მოულოდნელი არ აღმოჩნდება: აქ ზომ ამოეზია განუკითხავად ბატონობს პროზაზე, პოეზია თავისი „ულოგიკო“ ვნებებითა და გამახატვის მუუდარებელი დრამატული სიმშვენიერით“ (გურამ რჩეულიშვილი)...

ისე, აცამა რომ თქვას, და თანაც მონი-დომოს, ორიგინალური კრებულის შედგენაც კია შესაძლებელი იმ თითო თუ ორ-სამ სტროფიანი ლექსებისა, შატლიისა და მილ-მახევის გზა-ბილიკების გასწვრივ რომ ნაანყდება და ამოიკითხავს ადამიანი ქარწივებისაგან ნაწილობრივ ნაშლილ, გადარეცხილ, ცრუვ ქვის დფა-ფურცლებზე.

მენველი ცხვრის ნაწილი — ეს უკვე

ზეკარის გადამა, ნუბროვანის მზარეს, კლდოვანი მთაგრებლობის რეკალი, ლალად გაშლილ, დაცერებულ დაბლომზე, გვერდზე კამკამა ნაკადული რომ ჩამოუდის და ქოხის მორთულობას, შორიდანაც კი, აშკარად ატყვია მოიჯარე თუმე მეცხვარეების იოლად გამოსარჩევი ორიგინალური „ხელწერა“.

ფერდობს ფერადი საკაულივით ასხმული ცხენ-კვიცების რემა და აქვე, ორიოდ ნაბიჯში, ავად აღწერილი ყვლფერდენა ქოფაკები...

აგერ, ლებისკარის ზოსელათ ციხეც, მკვრივი და კოხტად დაკეკილული, ხეობის უხინერესი სარანგი, წითლყვითლად აფორეგებული უზბარო კედლებით და ფიქალქით ოსტატურად შეისრული წყლისფერი სახურავით.

გზის იმავე მონაკვეთში, ხელმარცხნივ, ციცაბო მთის ყუნ უბეში, საქორნილო კარაჩხასავით ბრდღვილებს ცირცლის ეული ზე, თავისი მწკარტე, მენაშული მტკვნებით...

„კისტან მავიდა ლამქარი ლეკისა ახვისასო, აბულეთაურთ ციხესა კარ არ შავგისნან ზისასო...“

ლექსი მხოვერთისთვის იმ უკეთესი ეამის ანარეკლია, როცა იმ ბეჭიტვლულ ზეგანზე მთის ეემაგებივით ჩარიგებული ტანსნორი ციხე-სიმაგრეები შეცვლილა სიმცირეს არ უწიოდენ და „სალამქორი ქალს“ შგვროვნილ მოყმეთა ქრთი საკვეთი ზვადების ორთქლი რკინას ადნობდა. „ლექსში აღწერილი ბრძოლის დროს, — განმარტავს

ჩანწერი ალ. ოჩიაური, — მოუკლავთ ლეკის ბელადიც, რომელიც ძალზე ღამაში ყოფილა. თავიანთი მკვდრების ნასაღებად მოსულ ლეკებს ბელადის დედაც მოჰყოლია. ორდესაც ხმით მოკლული შვილი უჩახავს, უთქვამს: ახია ჩემი შვილისათვის სიკვდილი, რა ხსება კაცი მორიანო. ამას რძით მოხვლილი წინდის პურის მეტი არავფერი უჭამია და თუ სხვაში აჯობა, სატირლად არც ღირსო“.

დაის, მტრინათობის პირობებში „წუნენ სამამაცოში“ იყო განმსაზღვრელი და მთავარი ორიენტირი ქალთა ქცევისა არამარტო საქართველოს მთიანეთში, არამედ მის მიჯნებს მიღმაც...

წინაშე...

იქ, სადაც თვალმღვრიე არღუნი და ლიპ ლოდებზე დამსხვრული გუროს გადარეული წყალი ერთურის ერთიან, მისაც ხელმარჯვნივ, ბებერი ხასით დაფარული თავ-ლევა კლდეა წამოებებული, საიდანაც ცერის სიმსიო უწინდესი წვეთების გრილი ფარდა ეშვება დაბლა და ირიბად დაცემულ მზის სხივთა ისრებში ხიხინს ბოლოსფრად ირკლებიან პატარ-პატარა ცისარტყელები.

სანახავად ხომ უცნო და სამაჟა, ზახფულში, როცა თონესაით გაგვარებულ მათა ქვაბულებშიც კი ქირს სულის მოქცევა, ყინულოვანი წყლის ქვეშ შედგომას ვერაფერი შეეძრება!

მაგონდება მისი არაბულის ნათქვამი (ვიტრე სალ-სალამათი იყო და ლოკის მიეჯაჭვებოდა): ცივრღში მიე-მავს არ მართია შემთხვევა, ნაწვთათან არ შევივრებულაყვი და კლდედან დამეებულა ნაკადი არ გამოქცივყოაო...

სიმბოლური განსაზღვრულის გავლით შატლიში მისულ მგზავისთვის ერთი-ორად მიმხიდეელი და მომწუს-ბელი უნდა ყოფილიყო ყველაფერი და, პირველ რიგში, რასაკვირველია, ჯანგისფერი ქაე-ციხების შეუდარებელი სიმშინია...

შემოდგომაც. ცოტა არ იყოს, ცივა. მზის ღაღარი მინავლულა და ისე ვაგრძელებთ გზას, რომ ნანვეთის მომსულფონებელ მადლთან ზიარების ბედნიერება აღარ გვეძლევა.

ნოდარ ჯალაბაურის საგვარეულო კომპი უღრუბლო ღამის მშვიდად გათენებამ წინა დღის დაღლა სრულიად გადაგვავიწყა...

თუ გინდა, რომ სინამდვილის უნებლიე შეცვლისა და შეღამაზების აებზარი სურვილის დაუძლეველმა სენმა არ დაგროოს ხელი და ყალბი ზმოვანებისგანაც მაქსიმალურად დაიხდელით თავი, ფიქრადაც არ უნდა გაივლო გონებაში შატლის ასახვა, დახატვა თუ დახასიათება. სჯობს დაეღმდე, დაშუფდე, ხმა-კრინტი არ დასძრა და მივიდავ, ნაბილი ყორეებისთვის ხელისგულის შეხების უკიდურესი უშუალოებით აღიქვა და გაიცილობიერო კაცისა და ბუნების ეს საზიარო სასწაული...

შატლის გამოჩენამდე ქაქუს ციხე-სიმაგრის მდებარეობით და სამშენებლო სითამამით მოგინებს აღბაცება. ესაა შატლისაჟი წინაშარულითა თავდაპირველი თავისესა-

ფარი, რომელსაც ანატორელობა მრავალდღიანი ადუისთვის გაუჭლია და უწყლოდ დარჩენილ მოსახლეობას პირის გასაღობობად წვეთ-წვეთობით უგროვებია არღუნში გასაღვნიდა რაწებული თხორების (წართის გორგალი — ა.ა.) ნაწერი...

— თქვენ საითად მახვედილი! — ღიმილით გვიხლოვდება ლეკთა შიხა, ალექსი ჭინჭარაულის უმცირესი ძმა. — მუსხალი აღარ მომდევს, დაღმართზე ჩასვლა მიჭირს, ჩემ ქვეთიორამდე ვეღარ ჩამიღწენია, გარეთ უჯობოდ ვეღარ გამოვიფივარო, — შემოგვჩვიის და გამოცდილი მეგზურის სიძინჯით გვესაუბრება სოფელ-სიმაგრის საანდრეზო წარსულზე...

ვთხოვთ და ფანდური მოატანინა, ძმის და პირადი ტრაგედიების გამო თვეობით დაშორებული, ახლად მტვრეგადანწენილი ხალხური საკრავი („გარამიციტინი ფანდური, გამაღვნილი ხისანი, ლექსებ ვიამბაო, ფანდური, წარსულის დრევისანი...“).

— ამოდენა გზა გამოვივლიათ და ჩაწერაზე უარი როგორ ვითხრობათ...

არც გვეკვიროს: შატლიონებს ხომ ბევრჯერ შეუშინებიათ და დაუშარცხებიათ მუდამ პირით და მალულად მავალი „არმოცნარო“ სიკვდილი თავიანთი მწუნე, ომბიანი სიძლეურებით... მაგრამ ვაი, რომ დღეს თითო-ორულა სიმღერის მთქმელთათვის მოხანეთა მოხანავაც გამძლეებულა მანგიათ, თიასა, გოგოთურათ თუ ზადურიკათ მაიმოვილობებში!

ქეთიკობებს შორის ჩამავალი, აინგურად“ სახელმძღვლო ზღაჯიანი გზაშარის შუაგული თანდათან იცხება შატლიონებით და მიმხველებით. მოდან კობა და მიხელი ჭინჭარაულები (მიხელი, ცნობილი დაბატარის, ტრეპანაციების დიდოსტატის ბაძია ჭინჭარაულის მეგობერი, აქაურთა საივედი ექიმია, ბევრი სნეული, დაჭირული თუ ტრავმირებული მოურჩენია და, გამომდინარე პროფესიიდან, თუქნიც შესაფერისი მოუკუთვნებიათ — „დოხტორი“); გვემატებინა ზეიდაურები, დაიარებება, შეთეკაურები... ზოგს ფანდური და „ბალაიაკა“ ეხერხება, ზოგს კიდევ — ლექსით და კადიცო... ჩვენთვის, ანგურად, „ფოლკრადობი“ მსახურებისა და გულშემატკვიერებისთვის, მათი თვითული ბგერა, სიტყვა და სიმღერა დიდად მნიშვნელოვანია. არჩილ („ჩიხო“) ბურჭულაძე ჩვეული პროფესიონალიზმით ანგურებს ჩანერის ტქნიკურ მხარეს; ტლექურნალისტი ნავა ამაღლოზელი და ოპერატორი ნიკა ლებანიძე (ეს ის ნიკაა, ქორნილი მყინვარის მისაღმომებთან, წელამდე თოვლიში რომ გადაინახდა) საუკეთესო საკურსის ძებნებ, არჩევენ, აგნებენ და სოფეტისთვის საჭირო კადრებს იღებენ; კითხვების დასმა და საუბრის ნაძილა ეთერ თათარიძეს უტვირთია; პროფესორის ფუნქციას წარმატებით არმოცხებს თავს ეკა საყვარელიძე; ფოტოფიქსაციის შემთავსების როლში მშვენივრად გამოიყურება ანანო არაბული; წინგარდაზე დაფუნტვლად, ჩვენცენ უნდავინარე მყევრებს ეყვრება და იზინაურებს (ესეც ხომ საქმეა, თანაც სარისკი!) თემო ყანჩაველი... და ყოველგვად ამით — შატლის სტუმრობით და სამუშაო სიტუაციით — კმაყოფილი ჩანს ფოლკლორის სახელმწიფო ცენტრის დირექტორი გიორგი უშიკოვილი...

თოსსაზრებლიანი ქეთიკობის თაღერი კარის თავიდაურად მეტკვარეობიანი ქვა ზის — სახიერი ნიშანი და თვალხილული მოწმობა უძველესი დამიფრული დაწმენლობის არსებობისა ხეცურების საკრალურ სინამდვილში (ხმელთაშუა ზღვისა და წინა აზიის არქაული კულტურების მკვლე-

ვარი ფაქტობრივი მასალის მოხმობით მოუთხოვენ ხეცსურეთის სოფლებში — ხანზატი, მისო, კისტანი, შატლი — დადასტურებული სკრიპტული ნიშნების მსგავსებაზე ფორიულად და ეტრუსკული დამწერლობის სათანადო ნიშნებითან)...

უცებ მახსენდება და გული მოწყდება, რომ ძია მისათვის ტარიელ ხარველაურის ლექსის ნამოცემა დამეხსენება, ლექსისა, რომელიც მას ეძღვნება და ცრემლად დაღვრილი ცის ტკივილიანი სიციხადით მოაქვს ჩვენამდე ავტორის გამწარებული გულის წვა და დულილი. ლექსი ვრცელია და იწყება ასე: „მინია, ქინძარაული, ყვითლად დანეწრვამ მხისამა, ჩემს ცაზე ამობრწყინებამ არყოფნის ყვეგილისაშა, ქარქაში ჩაბრუნებამა სისხლმონყურებულ ხმლისამა, ჯავრის ბერამ ლავამივითა ჩემის, შენის და სხვისამა, ყორნისორად ჩადედებამა ძარღვებში ცრემლებსისამა, სულ უგზო-უკვლოდ ნანწალიმა, სულ დევნამ ქარებისამა...“

— შენც დაბრუნებულა, ტარიელი... — უთქვამს „მზიურში“ ხეცსურების შეკრებაზე მიხა ქინძარაულს იქ მყოფი ტარიელისთვის და ეს საბი სიტყვა ძველად იმპულსად შეხანიშნავი ლექსის შექმნისა...

სწევია ისტორიას პარადოქსები, ალოგიკური სვლები და შეუსაბამობანი.

შუშუბამად გადაკეთებულ ქეთიკორის კედელზე მიმაგრებულია ქართულ და რუსულ ნარწერებთან სწორწიხა ქვა. საქმე ენება 1843 წლის ივნისში შაშლის სანაქებო ნაიბის ახვერიდ მაშაძის სუთათასთან ლაშქარზე სამოცამდე შატლიონის საარაგო გამარჯვებას. მეფისნაცვალ მიხეილ ვორონცოვის მადლობის გამომხატველი ეს ჯილდო თუ სასიოვარი გუჯუზავია გაუტეტელი ხეცსურებისთვის. ქვაზე ვკითხულობთ: „უმაღლესისა ბრძანებისამებრ, ჯილდოდ შატლიელთად, დამარცხებისათვის ახვერიდ მაშაძიიდა და მისთა მეყრილთა ჯარათასა ჩყმ წელსა შინა...“

არაბოროვნობებში იმპერიისგან მოულოდნელი არაფერი: მას შეუძლია წარსულს ხაზი გადაუსვას, ჭურვები ჩამოყაროს უზრალო, უდანაშაული, ერთ დროს ერთგული მოკაშპირის ტერიტორიაზე და საზღვარიც თავებდური თვითნებობით გადამოსწიოს ჯარეგოს მხრიდან ფიჭვის მიდამოებში...

ამასობაში დღევ დაიღალა, დაღამდა და ყველამ, სტუმარმა თუ მასპინძელმა, შატლის „პოლიგონზე“ (სადაც შეუღამფრენი ჯდება ხოლმე), სკოლის შენობასთან გადავინაცვლეთ.

შეგრივლია მშრალი შუშა და კოცონის დასანთები ადგილის ირგვლივ ძელსკამები აწევია...

ღუქვა მიხის ფანდურის ხმა და ტაოსდამყრელი, ნატივრალთა ტონალობაში აფურეებული ხეცსურული სიმღერა ისე უხდება და ესამება ვარსკვლავიანი ღამის იდუმალებას, როგორც ხანგრძლივი ნოსტალგიით დანყლულებულ გულს — სამშობლოს ხილვა... ხოლო „წინყარო“, მესრულბული გიორგი უმიკოპილის მიერ, იმდენად ღირიკული და ტკილმომოვანია, არა მარტო ჩვენ, ღია ცის ქვეშ შეყრებილი უჭრეულად დარბაზი, ღობისძირში განაბული ლევა ნავაზიცი უსულოსავით ვასუსულდა და გამეძრულა...

კოცონის ალი წყვდიადის კალთას ეწვდება და წეავს.

ზვიადა ქინძარაულიც აქაა, შატლიონი მელექსე, ტოლს რომ არ უდებს მეტოქეებს და საპასუხო გალექსებანი მოწინააღმდეგის ისეთ სახასიათო მტრობებს წარმოაჩენს ხოლმე, უცხო მსმენელსაც წამში გადაეღება ღობილიანი განწყობილება... ა.ნ. 19 აპრილით დათარიღებულ მესამეხეცე ზური ზვიადურთან პოეტური პატივების ფრაგმენტზე კარგად ჩანს „ჯოჯოხინი“ (ზვიადის მეტსახელი — ა.ა.) ნიჭი და მახვილგონიერება: „უყურეთ მიღმაველებსა, ჩემ გალექსებებს ბედავსა, ის კი არ იცის მავანა, საქმე ვისთან აქე ბეჩავსა, მარტო წინ სავალს უყურებს, უკან არ გაიბედავსა, ტყუილად ხედავს აღმისკე ფანგის გორსა და კლდეთათასა... მე არვის არას დაუფთობ, გულ არვინ გაბიხითქასა, ვერ დავხედავს სათქმელსა, როგორც ღრუბელი სეტყვასა...“

ბაკმყოფელული მთვარის შეუმღვრეველ შუქში გამტკნარებულა შატლი.

საღირაი ხეთისოს დაწუმებული სახლის დაზეპილ ბანზე შმიერი ნადირივით დაძრნის და დასუსნულებს მინარე შატლიურას სათავებიდან ჩამოსული ნიავი. ეს ზემოუზნის მონაბრე სახლია და ყველაზე მეტ სუსხთან თუ ქარამოტევისთან ჭდილიც მას უწევს შამირობით...

კიბეშიაგმულ ყორესთან ვერდები, ვაცურადებ და შეჩვენება, რომ სადაღაც აქვე, სულ ახლოს, დაიარაღის და სუთქაქენ ვუგარ წრეულმეილისა და ნაირა გელაშვილის ბრწყინვალე ნაწარმოებთა (ასეა, არ ვამეტებ!) - „პათარეკა ქინძარული“, „ამბრნი, უმბრნი და არანბი“ - ტრაგიკული, ბედისგან უღეთად გარყული და გამეტებული, უმონყალოდ განწირული პერსონაჟები: „ბასათაზარბრძნული“ ბათარეკა თამბოყარე, უნაკლი სხეულის მქონე, ცამეტი წლის არისტოკრატი ასული შვიია და მერცხია, თითქმის უცნობი ბიოგრაფიის მომიხივლებელი ქალაქელი ქალი...

ჯიშინი ფალბაურების ჩარდახიანი ქეთიკორის კარილია. სოფლის დაბლა უხმოდ მიდის და მილივლივ მოვავალი დარ-ავერიანი დროების მომსწრე არწული...

ნახარულა ღვთისმშობლის ჯვარი გორზე შატლის საგოვებელია — ჩამავეებული სპით განყოფილი მდუმარე კომკების სევიანია „სოფელი“.

ნაცნობი სახელები. ქვის ჩარჩოებში ჩასმული ფოტოსურათებიდან მოწერებული სახეები: ხორიელი, მზექელი, ბესო, სანათა, მაშურნა და სხვანი მრავალი...

ნაკიდნენ მოხუცები. მიუყვნი ახალგაზრდები...

მავთულბადით მოღობილი ქვაძეცული მარადისობა ძველ შატლისა და მის ახალ დასახლებას შორის მდებარეობს და, როგორც პირდაპირი, ისე გადატანითი მნიშვნელობით, „ჟამის ბარდაბარ“ დროით განზომილებებს ერთმანეთთან აკავშირებს...

თუ მოახერხებ და ანატომის აკლდამებასაც (მათი აშენება, გადმოციემების თანახმად, თამარ დეფოფოს მიენერება) დაავლებ თვალს, აკლდამებს, რომელთა ქვის სატყველებსა და ქანდარზე ისევ ყრია შავი ქირით ნახოცთა ძეალ-მალი და ტალავის სწამდელები, დარწმუნდები, რომ აქამდე ამბად ვაგონილი წინამდევლი ყოფილა და ფანტა-

ზოისმიერის ხედვებით ნილი ამ უცნაური სამყაროს თავ-
გადსავალში ერთობ მეცროა.

ფაშინაშობის მძინვარე წლების უტყვი მონმეა ნასოფ-
ლარი ანატორი, სადაც დღეს ჩვენი შესაზღვრებები დგანან
და მათგან სულ რაღაც ნახევარი კოლომეტრის დაშორე-
ბით რუსეთის დროშა ფრიალებს...

ყურს უვადებ მყიფე, მოწყვეტილი სიმშვიდეს და მთელი
არსებით გრძნობ, როგორ გმინავს და ბუბუნებს მენს ფეხ-
ქვეშ უზორცოსავით უმიშარი კაი ყმების მკლავის ძალით
დღემდე მწინარუნებული მშობლიური მინა...

მინისზედა აკლდამები იხნავენ ანატორის ჯვარისგან
(მთავარანგელოზის სახელობის „რეჯულიან-ურჯულით“
სალოცავი) დამიზნებულ ანატორელთა დედაბუდიანად
ამონყვეტის უპრეტენდენტო მსტორიას, რომელიც დიდი
ხანა ელოდება თავის საფერ მსტრეცვს...

მიღმახევისთვის საავდრო ღრუბელი ირევა, ამინდს ცვა-
ლებადობის პირი უჩანს და შემოდგომის დამოკლებული
დღე (მაღე ჩამოთეთრდებიან თხოვრის თავი და ნაბაკურა-
ის ჩრდილი, ბახალახეც და არიშკის წყერი...) მეტის მოს-
რებების საშუალებას აღარ იძლევა — შატილსა და ანა-
ტორზე არანაკლებ საკვირველი მუცოს ნახვის რეალური
შესაძლებლობა ხელიდან გვისხლტება.

მზენერების ხანს ხახმატში ვართ.
ვერცხლის თასით მორთმულ თაფლს ვაკეფოვნებთ

და ბაბაღე ალუდაურის რეპერტუარს ვინერთ. მთაში
დღეს ძნელადლა თუ შეხედებით ხალხური ლეცხებისა თუ
ლეგენდა-გადმოცემების ისეთ მცოდნეს, მჭერსა და
უნაკლოდ მეტყველს, როგორც ბაბაღეა (დედაც უფრო
მთხრობლი ჰყავდა. 1981 წლის ივლისში იურა ჯავარი-
ძეთათ ერთად მეგვდი ბუბიკას და აქამდე არ განმეორდა
მისი ნაამბობი ბენიკუაზე, ალაქოს ხევი ქისტს მობარე-
ლი ხარები რომ დააყრევინა და უმეშელო ორთაბრძოლაში
ღრსეული გამარჯვება დაისაკუთრა)...

იხსენებს და გარმონზე ასრულებს მელოდიას, რომე-
ლიც ყმანელიქალობაში თანასოფელი დიაციმბისგან უს-
ნაელია. მსახიობური ნიჭიც დასყოლია: ეპიზოდურ როლს
თამაშობს გოდერძი ჩოხელის ფილმში „ადამიანთა სვე-
და“... დანაწინთ ივონებს გოდერძის — მძადაფიც მწე-
რალსა და რეცისორს; მოკითხვას გვაცხადებს ჩალი გოვის
როლის შემსრულებელ გურამ ფირცხალავსათ...

ბაბაღეს სახლის ჩასწვრივ მარმორღვეული ნისქელი
დგას — ხმაჩაწყვეტილი და სამუდამოდ გაუქმებული.

ხახმატის ძველ უბანში ანიელი ალუდაურის ნახაზლარის
ვეფებ. ამაოდ: ჩაქცეული მინურების საშან-მთეებში ვამ-
თადენას ნაუშლია. ძველებურ ხმაზე მხოლოდ ეგება — მი-
ნერალური წყალი — ბუტბუტებს, ისეც წინანდელივით
მშეფარე და გამრიელი.

დაღმართით ბისოსკენ ვეშეებით.
მერე — კორში, ბარისახო, მაღაროს კარი...
ამ სოფლებშიც მთქმელები მიგველიან.

რამორტაში

ეკა ბუფავიშვილი

რისთვის ინერაბ
რომანი?

ზურაბ ლავრელაშვილის
„მღვიმარება“

- გამოვიდა თუ არა იგი ლიტერატურულ ასპარეზზე, მის
პირველივე მოთხრობებსა და მინიატურებს ეტყობოდა, რომ
არაორდინარულ მწერალთან გვემხვდა საქმე - მოულოდნელი
სიუჟეტებით, საინტერესო ხასიათებით და შესანიშნავი სტი-
ლისტივით, ოღონდ ის, რაც მან ამ ბოლო რომანით შექმნა,
განსაკუთრებული მოვლენაა ჩვენს სამწველიშოში, - თქვა
ბატონმა როსტომ ჩხეიძემ ვურნალ „ჩვენი მწერლობის“ სა-
ლონიშო ზურაბ ლავრელაშვილის ახალი რომანის „მღვიმარე-
ბის“ განხილვაზე და დასძინა:

- ეს იმ რანგის ქმნილებაა, საერთო საკუთრება რომ ხდე-
ბა-ბოლმე, თითქმის ვივრგვინია ყველაფერი იმისა, რაც აქამ-
დე დაუწერია ავტორს და მგონა, რომ ის ამაზე არ შეჩერდება,
ზურაბ ლავრელაშვილი მაძიებელი კაცია და მიღწეულს არ

დასჯერდება, თუნდაც იმიტომ, რომ არაკითარი შემთხვევაში
არ მიატოვებს ამ რომანის ერთ-ერთ მთავარ გმირს - ლომი-
ურს - ძალზე კოლორიტულ პერსონაჟს, თავისი უცნაური ხა-
სიათით და მრავალბრძანობით დოსტოევსკის გმირებსაც რომ
მოგაგონებთ. ამის გამო რაბ ის ინტერესი გამკვირვება, ამ
რომანს რომ მოჰყვა მკითხველთა წრისგან. ვისაც ლიტერა-
ტურა ესმის, მისთვის ნათელია, რომ ეს ნაწარმოები ჩვეულა-
რივი მოვლენა არ არის ჩვენს სალიტერატურო სივრცეში.

შეკრებაზე მომხსენებელმა ქალბატონმა მათა ჯალი-
აშვილმა ვრცლად მიმოიხილა ზურაბ ლავრელაშვილის
ნაწარმოები, მისი შემოქმედება, სტილი, ისაუბრა პერსო-
ნაეთა ხასიათებზე, არაერთი პარალელი გადანდდა ქარ-
თული თუ მსოფლიო ლიტერატურის მეტრებს და აღნიშნა:

- „უდიდესი სიამოვნება ძალუფლებამ ან ვნებათა
დაცხრომა კი არა, ადამიანებზე დაკვირვება“, - ამბობს
ზურაბ ლავრელაშვილის ახალი რომანის ერთი
მეწერსონაღი. ვფიქრობთ, ეს სიტყვები კარგად გამოხატავს
პერსონაჟის არსს და ზურაბ ლავრელაშვილიც თავისი
შემოქმედებით შესანიშნავ დასკვირვებლად წარ-
მოგვიდგება. იგი თანამედროვე ქართული ლიტერატურაში
უდავოდ გამორჩეულია. მას აქვს თავისი სტილი, რომელ-
საც უპირატესად მისი ნაწარმოების ენობრივი ქსო-
ვილი ქმნის. მწიშნელეფონია ამ მდიდარი და მოქნილი
ენით დაბატული მხატვრული სამყარო. ამ
თვალსაზრისით, საინტერესოა მისი თემატიკის
მრავალფეროვნება, თანაბარი ინტერესით წერს

თანამედროვეობასა თუ წარსულზე, რელიურსა თუ მისტიკურზე. მისი მხატვრული სამყაროს დრო—სივრცე მუზუნიდავია, დასავლეთი და აღმოსავლეთი (თავიანთი კულტურით, რელიგიით, მითით, ზღაპრითა და ლექსებით) ხშირად იჭრებიან მის წარმოსახვაში, ამიტომ მისი შემოქმედება მრავალფეროვანია. უმთავრესი, რა თქმა უნდა, ადამიანია, რომელსაც წარმოაჩენს ნაირგვარ გარემოებასა და მშვიდასა თუ ქარტახილიან ისტორიულ ვითარებაში.

ეს არის ინტელექტუალური რომანი, სახეც რემინისცენციებითა და ალუზიებით. მიუხედავად ამისა, მსუბუქად იკითხება, რადგან ქვეტექსტებშია გადატანილი აზრის სიმძიმე და მისტიკურობა. ასე რომ, მწერალი, თანრობის თვალსაზრისით, ნამდვილად მაღალ ოსტატობას ავლენს.

რომანის დრო—სივრცული მოდელი სახეებით რეალისტურია. მწერალს მოქმედება გადაატყვს მეოცე საუკუნის დასაწყისში, პირველი მსოფლიო ომისა და რევოლუციების ხანაში, რითაც ამჟღავნებს ქაოტურობას და სამყაროში ადამიანის დაკარგულობის შეგრძნებას. ამ ფონზე იხატება ერთი პიროვნების სულიერი ცვლილება, ფსიქოლოგიური სიღრმეებით ნარმოქნილია ეს მტკანველი პროცესი. მწერალი იხედება ადამიანის სულის ჯურღმულებში და იქ ნაწიან სიბნელესა და სინათლეს თანაბარი ინტენსივობით ამოწერს. მთავარი გმირი დაეძებს ხსნის გზას, ხშირად ეცემა, მარცხდება ვნებებთან ბრძოლაში, მაგრამ ბოლოს მაინც მოიკრებს ძალეზე და მიხედება, მთავარი სიფხილესა, მარადის მღვიმარება, რათა ჩასწვდეს დაფარული და მიხედვს საკუთარი სიცოცხლის აზრსა და დანიშნულებას, — თქვა ქალბატონმა მაიამ. სიტყვით გამოიხატულება კი ზურაბ ლავრელაშვილის რომანი, ის, ასე შეადგას:

ელისო ჯალანდარაშვილი:

— შესაძლოა სუბიექტური ვარ, მაგრამ მე მაინც მიმანია, რომ ეს უფრო ვრცელი მოთხრობაა, ვიდრე რომანი, რადგანაც თვით კოლხია, რომელიც ნაწარმოებში მიმდინარეობს, რომანის მასშტაბებს ვერ აღწევს, თუმცა ეს ჩემი მოსაზრება უზარალად ეანბრს დადგენის მცდელობა და სხვაზე არაფერზე მეტყველებს.

ნაწარმოებში იგრძნობა, რომ ბიბლიური პარადიგმა, ბიბლიური სიმბოლიკა მთავარია ავტორისათვის. თუმცა კი ერთი ნაკითხვით ეს არ ჩანს. პირადად მე ორჯერ გულ-სულიანად ვაიკითხე თხოვლები. პირველად ის სიღრმეები ვერ ამოვიცნა, რადგან უფრო ამბავმა გამიტაცა (მე მაინც მგონია, რომ რამდენი საუკუნეც უნდა გავიდეს, ვერაფერს და ვერაფერი შეცვლის პროზაში იმას, რომ ამბავი

აუცილებლად საინტერესო უნდა იყოს), მხოლოდ ამის შემდეგ დავინჯე ფიქრი იმაზე, რა პარადიგმებია, რა სიმბოლიკებია ნაწარმოებში, რას გვეუბნებიან მისი პერსონაჟები და რისი თქმა უნდაა მწერალს. ამ ყველაფერს ავტორი შესანიშნავად განვლავს.

თანამედროვე პროზას რომ ვეცნობით, ხშირად გვხვდება ხოლმე ფსევდოფილოსოფიური საუბრები, მსჯელობა რელიგიასზე, რწმენასზე, თავისუფლებაზე ფილოსოფიური დღესდღეობით ასე მოძალეხულ ფსევდოკულტურას მოგაკონებთ. ამიტომაც ძალზე მნიშვნელოვანი მგონია ის, თუ რამდენად შეძლებს მწერალი იყოს გულწრფელი, მისი სათქმელი ნამდვილი იყოს და არა თაქმონონების მიზნით ნაკელუცარი თუ ნადუბჭირალი.

ჩემი აზრით, ნაწარმოებში მოქმედების განვითარების დროდ საგანგებოდ არის შერჩეული XX საუკუნის დასაწყისი. ეს არის სიჭრელის ხანა — გადახვალა რწმენიდან ურწმუნოებაზე, შუასაუკუნეობრივი სისაყსიდან თანამედროვე, ფსევდოგანმანათლებლურ, გონების დამაბნეველ ცივილიზაციაზე. ამ თვალსაზრისით თხოვლებმა ძალზე მომგებია, რადგან ავტორი კარგად ახერხებს მარადიულ საკითხებზე დაფიქრებას იმ ეპოქის გაცოცხლებით, თუმცა ნაწარმოების ფარგლები ცდებდა ეპოქას და დღევანდელმთავრებს ეხმარება.

მე მაინც ვფიქრობ, რომ პერსონაჟთა სახეები ნაწარმოებში ძალზე წინააღმდეგობრივია.

ბარჯაძე, ლომოური თუნდაც ფრედ — სექსანტიკა ის თუ რევოლუციონერი? ღვთის შორწმუნება თუ ღვთის მგმობელი? ამ პარადოქსული ბუნებით იგი თითქოს სიმბოლიკა მღვიმარებისა — იმისა, რომ ადამიანი სულ უნდა ფხიზლობდეს და მოძრაობდეს.

შესანიშნავია ნაწარმოების ენობრივი ქსოვილი — ცოტა არქაისტული მანერით ავტორი კარგი, ძარღვიანი ქართული წერს და საინტერესო ხასიათებს ქმნის. ის ხასიათები პერსონაჟთა ფსიქოლოგიაა, ავტორმა თავისი მსოფლმხედველობა ამ გმირებში გადააწინაწალა მთავრით მათგანი შესაძლოა ხელიდანაც გაეცვა, არ, იმე, ლევეტოლსტოი რომ ამბობდა: რას მიმჭრება ეს ნატაშა როსტოვა, რევეს აკეთებსო”.

ბატონი გია ჯოხაძის თქმით, „ზურაბ ლავრელაშვილის რომანი დასაწყისიდანვე მიგვაჩვენებს — კერძოდ ათათურით და ეპიგრაფით — რომ „კეთილი ამბების“ ალუზიას (სწორედ ასე ეწაბდნენ სახარებას ადრეულ საუკუნეებში) ვერ ავიცდებით. ცხადია, „მღვიმარება“ ის სიფხილესა, რომელიც ერთადერთი პარადიგმა ძე კაცისა მისაღებად, როცა არ იცი არც დღე, არც საათი, მხოლოდ მოლოდინის მარადისობით უნდა იტანჯო. მაგრამ ქარ-

ზურაბ ლავრელაშვილი

თელისთვის „მღვიძარება“ თექვსმეტ საუკუნეს გამოტარებული სახეჯეცაა, ნამებული დედოფლის ერთადერთი სამკაული: „წესიერებითა საღმრთლისა ყვაოდა: მარხეთითა, მარადის მღვიძარებითა“ და ა.შ.

ბატონი გიას აზრით, „მღვიძარებით“ ჩვენი წინაშე თამაშდება, ერთი მხრივ, სახარებისეული კოლიზიები და, მეორე მხრივ, ფაუსტის შთა.

— გარდა ამისა, ისიც ვიფიქრე, რომ ჩვენს წინაშე სულაც ერთპერსონაჟიანი რომანია, როცა ყველა გმირი ადამიანის მრავალღანიანობის წარმოქმნას ემსახურება. ზურაბ ლავრელაშვილმაც თავისი დემონები გაათავისუფლა და რომანის სარბიელზე ბრძოლისკენ ნააქეზა. იმედი წყალნადებულთა ხავსი ყოფილა მუდამ და ამ რომანისაც კრთება ეს „ხავსი“ — პროტაგონისტი, საბოლოოდ, სიცოცხლის ზესთან მიდის; გადანცვეტილება მიღებულია — უნდა იფიზლოს, რომ მის სულში ამონეწეროდ ღებზე სამოთხის ბალი დაეტიოსო. — თქვა ბატონმა გიამ.

ოსებ ჭუმბურიძე:

— „ბოლო თვეების განმავლობაში ურნაღმა ჩვენი მწერლობა“ ორი რომანი გამოქვეყნა — გურამ ოდიშარას „პრეზიდენტის კატა“ და ზურაბ ლავრელაშვილის „მღვიძარება“.

ეს ორი სრულიად განსხვავებული ნაწარმოებია, მაგრამ ორივე უდავო მხატვრული ღირსებებით გამოირჩეული.

გურამ ოდიშარას „პრეზიდენტის კატა“ გვიჩვენებს, რომ თუ ხარ პიროვნება, მნიშვნელობა არ აქვს სად ხარ, სხობნაშურეთაც შეიძლება იყო სუფთა და მონობაშიც შეიძლება იყო თავისუფალი“.

„მღვიძარება“ კი გვიჩვენებს პიროვნებად შედგომის პროცესს. პიროვნებად რომ შედგე, როული გზა უნდა გაიარო; უნდა შეხვედ ლომოურს (და გაუძლო მას), ფრედის, რომელიც თითქოს არის და არც არის გიგი და მარიაც უნდა გაიცნო ყველა ეს გზა უნდა გაიარო, რათა თქვა:

„მონა ვიყავი, ახლა თავისუფალი ვარ

სამოთხე ჩემს შიგნითაა.

მე ვარ მისი მცველიც და მებატონეც“

— გინაგეს, ექიმო? — ეკითხებიან მოთარე გმირს რომანის დანაწყნით, დასასრულში კი იგი თვითონ ამბობს:

„ფრედში — ცხოში ამოსულმა ყვავილმა მისწავლა, რომ ქვეყნიერებას ფიზიკური თვალთ უნდა ვუყურო ასე მგონია, უწინადადის შერგნებით უფსკრულს მიექვამები. თუნდაც საჯაროდ, აღარ მეშინია, რადგან ვიცი, რომ სიხველემი სინათლე იძალბება.“

სინათლე უნდა დაინახო“.

რომანიც ამისთვის უნდა დანერო“.

გასაუბრება მწერალთან:

— **ბატონო ზურაბ, იქნებ გაიხსენით როდის და როგორ დაიწყო წერა?**

— ჩემი პირველი ნოველა 1989 წელს გამოქვეყნდა. არეულობის პერიოდ იყო. ორი კრებულის გამოცემა მოვასწარი და მას მერე ამ რედაქციას ვარ შემოღობებული. სხვათა შორის, წერისკენ მივიღე და სტიპენდია როსტომ ჩხე-

იძემ მომიცა, თორემ, იყო მომენტები, როცა ხელიც კი ჩავიციე ამ ყველაფერზე.

კარგია, როცა შენს მცდელობას ღირსეული შემფასებელი გამოუჩნდება. ვუსმენდი დღეს აქ გამოცემულელებს, თან მიხაროდა და თან ვფიქრობდი: კრიტიკისებმა ალბათ დამზოგეს, ხვალისთვის შემოიზინახეს-შეთქი

— **თქვენი გმირები დოსტოვესკის პერსონაჟებივით უღმერთიანი არიან. რა არის ზურაბ ლავრელაშვილისთვის ღმერთი?**

— ეგ რთული კითხვაა ერთს ვიტყვიდი მხოლოდ: ყველა ადამიანს თავისი ღმერთი აქვას. შესაძლოა, როცა ამ რომანის ვწერდი, ჩემი მიზანიც ის იყო, რომ თითოეულ ჩვენგანს თვითონ ეგონა თავისი რწმენა. ამის რეცეპტი არ არსებობს (რომანში ექიმზე იმითმ ვერ წერს რეცეპტს). ეს გზა ყველამ თვითონ უნდა გაიაროს. მთავარი ძიებაა. აქ კავებას ნაწარმოები ახსენა მაია ჯალიაშვილიმა, რატომ ჰქვია მას „პროცესი“? იმითმ, რომ კაცად ქმნა, პიროვნების გარდაქმნა პროცესია და ამ პროცესში გარანტიები არ არსებობს

ბორხესი ამბობს: ყველა განათლებული ადამიანი ლეთისმადიებულია. დაახლოებით ასე წარმოვიდგენ ადამიანის ამ გზას. საით სახვალ და სად მოქმენი იმას, რასაც ღმერთს ვუნოდებთ, აბსოლუტურად პიროვნებაზე დამოკიდებული.

— **აქ დოსტოვესკი ვახსენეთ. ის არ იყო, ასე ვთქვათ, კონფესიური მწერალი, მაგრამ ქრისტიანობას მაინც აღიარებდა როგორც უღმერთს რელიგიას?**

— იცით, რელიგია უსაკმარებლად დოგმატიკას, ბევრ სხვა რამეს ბოლომდე დოსტოვესკიზეც ვერ ვიტყვი, იყო თუ არა იგი ქრისტიანული მწერალი, რადგან ღმერთის მცებებაში ის ხანდახან უსული მონას, საერთოდ, რუსების მოიაზრებდა ან რომელიმე სხვა ღირებულებით ჩაანაცვლებდა-ბოლოდ. იმის თქმა მინდა, რომ მარტო საუბარი ქრისტიანობაზე იმას არ ნიშნავს, რომ ქრისტიანი ხარ, მხოლოდ გარეგნულ მხარეს — ვთქვათ როგორ გვანოდებს ეს მწერალი თავის ძიებებს — ვერ დავეყრდნობით.

— **რა მნიშვნელობა ანიჭებთ ფიქრობით, ესპარეზო თუ არა ის ადამიანს თვითმცემენადში?**

— ფსიქოლოგია, როგორც მეცნიერება, თუ არსებობს, ეს შეიძლება იყოს მხოლოდ კლინიკური კვლევის დონეზე. რომანშიც ასეთი დასკვნაა — ფსიქოლოგია ვერ სთავაზობს პერსონაგს გამოსავალს, პრობლემის გადაჭრის გზას. აქი ამიტომაცაა, რომ ნაწარმოებში ექიმი ხელს იღებს თავის პროფესიაზე

— **საყვარელი მწერლები თუ გყავთ?**

— ქალბატონმა მაია ჯალიაშვილიმა ნამდვილად გამომიჭრა, როცა მიხვილ ჯავახიშვილი ახსენა.

ისე ალბათ კითხვა ასე უნდა დაეცხეთ: ვისგან ვსწავლობდი? ვსწავლობდი ყველასგან, ვინც ვგავსენდათ ამ ნაწარმოების ინტერპრეტაციისას. იცით, მე ვფიქრობ, რომ სექსემპი არა, ეს სიტყვა არ მომწონს

— **მიოდელი**

— დიბს, მიოდელი არ იცვლება. ოსებ ჭუმბურიძემ აღნიშნა: კაცად ქმნის პროცესი ერთი და იგივე ყველასთვის, მას ვერ აცდები, ეს გზა ყველად უნდა გაიაროს.

ლიტერატურაშიც ასეა. შესაძლოა ვიღაც სხვანიარად ფიქრობს და პგონია, რომ რაღაც ახალს ქმნის, მაგრამ, ჩემი აზრით, ყველა დიდ მწერალს ერთი და იგივე მოდელი აქვს - ერთი და იგივე მიმართება სამყაროსთან და ისინი, შესაძლოა სხვადასხვა კუთხიდან, მაგრამ ერთსა და იმავე პროცესს აღწერენ

- გადაიკითხვა თუ გიყვართ ნაწარმოებებისა და ყველაზე ხშირად ხელს რომელი ნივინ მოგყვებათ-ხოლმე?

- ეს რაღაც ანემებასავით არის ჩემთვის. არის მოქმენტები, როცა „ვეფხისტყაოსანს“ არ ვუმეგბე ხელიდანი, ზოგჯერ სხვა ნივინ გამიბატებს როგორც ჩანს, ეს ყველაფერი კონკრეტულ ამოცანას უკავშირდება - როცა რაღაც საკითხზე ვფიქრობ, რომელიღაც მწერალთან ექვებ პასუხს

- თუ არსებობს სიუჟეტის პროტოტიპი?

- კი საერთოდ ამ რომანის დაწერის პროვიცილება ბატონ როსტომს და ოთარ ჩხეიძეს უკავშირდება. თავის დროზე ფურნალ „კლდეპარის“ ერთ-ერთ ნომერში ამოვიკითხე ამ პიროვნების შესახებ, რომანში სამი რეალური პერსონაჟია - სიუჟეტის, მისი შეილობილი და მოურავი. ფრედი მე გამოვიგონე.

- წლების ნინათ ზურაბ ლავრელაშვილის სამწერლო დებიუტს დადებითად გამოეხმარება ბატონი ჯემალ ქარჩხაძე.

ეს მოკლე, მაგრამ მნიშვნელოვანი შეფასება იყო

- ამ მწერალს ძალიან ვაფასებ. ჩემი აზრით, მან ქართულ ლიტერატურაში ე.წ. ინტელექტუალური ხედავა შემოიტანა - რომანტიკული საბურველისგან გათავისუფლდა პროზა და თავისი ნაწარმოებების გმირებად იდეები აქცია.

სამწუხაროდ, ის პუბლიკაცია მე არ მინახავს. რამდენდაც ვიცი, ერთ-ერთი ინტერვიუში ის ახალგაზრდა მწერლებს შორის გამომარჩევს. ეს ჩემთვის მნიშვნელოვანი შეფასებაა და როცა გავიგე ამის შესახებ, ძალიან გაამიხარა. ბატონი ჯემალის ისე ნაფედა ამ ქვეყნიდან, ვერც მადლობა ვუთხარი და ვერც პირადად გავიცანი.

პაატა ჩხეიძე:

- მინდა რეალისტური ნაკადი გამოვარჩიო ამ რომანიდან.

ვიცი ატენის ხეობა იცის, ვისაც იქაური გარემო უნახავს, მიხვდება, რომ ავტორი თითოეულ კუთხე-კუნჭულს იცნობს და ამ ყველაფერს ძალზე კარგად აღდ-

გენს მკითხველისათვის. ნებისმიერ ატენელს რომ ჰკითხოთ, ზეზმანი როგორ არ ვიციო, - გიპასუხებთ. ის მართლაც რეალური პიროვნება იყო, ჰქონდა ხე-ტყის ბიზნესი, ამ ხეობაში ვინარეა დაგვიანი რეკონსტრუქციები და პარალელურად ატენიდან გახიდა, რაც კი რამ ჯიშის ხე-ტყე იყო.

ნაწარმოებში აღწერილია მდინარე ტანა და, ცხადია, ასოციაციით ნიკო სამადაშვილის შემოქმედებას გადავდებთ. ზურაბ ლავრელაშვილს კი ამ პაატას მდინარის სახელი უკვე მეორედ შემოაქვს დიდ ლიტერატურაში. საერთოდ, რომანში დეტალურადაა აღწერილი ხეობა

თვით ისეთ ნიუანსებამდეც კი, როგორც არის ე.წ. „მაციერები“ - მღვიმეები, სადაც მუდმივად ერთი და იგი ტემპერატურაა და ატენელები იქ დღისისა და სურსათ-სანოვაგეს ინახავენ. ბარჯაქები კი დღესაც ცხოვრობენ იმ ხეობაში

ნათელა არველაძე:

- ერთი რამ მინდა ვუთხრა ავტორს: ნუ მიაქცევთ ყურადღებას ამდენ ასოციაციებს, რაზეც კრიტიკოსები საუბრობენ. XXI საუკუნეში მესსიერების, კულტურისა და ცოდნის შლიეფი დიდია. გინდა თუ არა, ის მინც მოგდევს და ნინაც გისწრებს. პირადად ჩემთვის მთავარი ის პასაჟებია, რომლითაც ავტორი მიველ სამყაროს გისწინს.

მია ჯალაშვილი

აი, მაგალითად, როცა ერთ-ერთი გმირი უცხოელზე ამბობს: რაკი ანგარიში, გამისწორა, მისთვის უკვე აღარაფერს ნარმოვადგენდიო. ვფიქრობ, ძალზე საინტერესო პასაჟია - როგორ დაინახა მწერალმა უცხოელი უცხო გარემოში

თორნიკე თევზაძე:

- ზურაბ ლავრელაშვილის შემოქმედება ჩემთვის ინდივიდუალური სამყაროა, რომელშიც ძალზე რეალისტური პერსონაჟები ცხოვრობენ. ხშირად მინახავს ფრედის-ნაირი ადამიანები, ცივილიზაციას რომ უპირისპირდებიან. ფრედი, შესაძლოა, თავისუფლების სიმბოლოა კი იყოს ამ ნაწარმოებში.

რომანი ქრისტიანული სულისკვეთებით არის გამსჭვალული. მასში ასევე მნიშვნელოვანია სოციალური თანასწორობის იდეა, რომელსაც ფრედი იდეალურად მიიჩნევს.

ჩემი აზრით, ეს რომანი გადაჯაჭვულია მწერლის სხვა ნაწარმოებთან - „მღვიმარება“ ზურაბ ლავრელაშვილის მინიატურებისა და ნოველების გვირგვინია. მინდა მადლობა ვუთხრა ფურნალს „ჩემი მწერლობა“ ასეთი საინტერესო ავტორი რომ აღმომაჩინა.

ანა გუნია

ქართული კინემატოგრაფიის მომავალი

შარშან შემოდგომაზე, 7—13 ნოემბრის ჩათვლით თურქეთის ქალაქ ყარსში რიგით მე-14 ყოველწლიური ევროპული კინოს ფესტივალი "Festival on Wheels" ჩატარდა, რომელშიც თბილისის შოთა რუსთაველის თეატრისა და კინოს უნივერსიტეტის სტუდენტებიც მონაწილეობდნენ.

ქართველების თანამშრომლობა "Festival on Wheels"-თან 2007 წელს დაიწყო, როდესაც კინოს რუსთაველის თეატრისა და კინოს უნივერსიტეტის რექტორის მოადგილემ ლევან ბეთაგურამ და ანკარის კინო-სკოლამ მიიღეს გადაწყვეტილება აქტიური სტუდენტები ფესტივალში მონაწილეობის მისაღებად წაეყვანათ. მაშინ ოთხი სტუდენტი შეირჩა, რომლებიც თეატრალური უნივერსიტეტის სრული პროფესორის ჯია გერსამიას ხელმძღვანელობით ყარსში გაემგზავრნენ. 2007 წლის კინოფესტივალის ფარგლებში ქართველებმა მოკლემეტრაჟიანი და კუმენტური ფილმი გადაიღეს, სახელწოდებით "ყარსი და ყველი", რომელიც თურქეთში ყველის დამზადების ტრადიციას ეხება. ფილმი ყარსში ერთ-ერთი ფაბრიკის მებატონეა გადაღებული, რომლის ბაბუამაც, როგორც ირკვევა, საქართველოდან თურქეთში ყველის დამზადების ტრადიცია ჩაიტანა. 2007 წლის ყარსის კინოფესტივალზე ქართულ გადაღებებზე ჯგუფს შეადგენდნენ: ანა ჩერქეზიშვილი (რეჟისორი), დავით ჩიტაია (თანარეჟისორი), ვახტანგ ავალიანი (ოპერატორი) და ალექსანდრე ხარანაული (ოპერატორი), ჯგუფის ხელმძღვანელი - პროფესორი ჯია გერსამია.

წელს, თბილისის თეატრისა და კინოს უნივერსიტეტიდან ქართველ სტუდენტთა განახლებული შემადგენლობა, კვლავ, გაემგზავრა თურქეთში. ამჯერად, ისინი უკრაინულ და სომეხ კოლეგებთან ერთად ფესტივალის ფარგლებში მონაწილე პროექტში "ოცუტრაველ" იღებდნენ მონაწილეობა. ქართველებს მოკლემეტრაჟიანი ფილმი უძევებს ისტორიულ თურქულ ქალაქზე, ანისზე, უნდა გადაღდეთ. ფილმის რეჟისორის ანა ჩერქეზიშვილის განცხადებით, ანისში გადაღებებმა გარკვეული პირობებებით ჩაიარა. მოგსახეობთ ქალაქი ანისი თურქეთისა და სომხეთის საზღვარზე მდებარეობს,

რაც, თავისმხრივ, გადაღებისას პრობლემებს ქმნიდა. ქართველები თურქეთში 7 ნოემბერს ჩავიდნენ, მაგრამ 10-მდე ანისში ჩასვლა გადაღების უფლების არქონის გამო, ვერ მოახერხეს. 10 ნოემბერს ანისში პირველი ექსკურსია შედგა და ქალაქში 4 საათი ყოფნის განმავლობაში გარკვეული კადრების გადაღება მოასწრეს. ოფიციალურად, გადაღების დღედ 11 ნოემბერი იყო დანიშნული. ქართველებს ფილმის გადაღება დილის 9 სთ-დან საღამოს 6 სთ-მდე უნდა მოესწროთ, აღსანიშნავია, რომ გადაღებებზე ჯგუფს ანისში გადაღებებზე შტატების გამოყენების უფლება არ შექონდა, რადგან სომეხ მესაზღვრეებს შეიძლებოდა ის სანიპერში შემოღობათ ცეცხლი გაეხსნათ. თავიდაპირ კვლავ, გადაღებები, მართლაც, შტატების გარეშე მიმდინარეობდა, მაგრამ შემდეგ, ჯგუფმა ჩუმადმეტრალი ფოტოშტატების გამოყენება მაინც მოახერხა. გადაღებების დასრულების შემდეგ, ქართველებმა ფილმი, ასევე, ერთ დღში დამონტაჟეს. გადაღები ჯგუფის წევრები იყვნენ: ანა ჩერქეზიშვილი (რეჟისორი), დავით ჩიტაია (თანარეჟისორი), ირაკლი ახალკაცი (ოპერატორი), გიორგი ბაიადური (მემონტაჟე), ჯგუფის ხელმძღვანელი — სრული პროფესორი ჯია გერსამია.

ანა ჩერქეზიშვილი

გერსამია. ქართველმა კინოხელოვანებმა თავიანთი ფილმი ანისზე ნიკო მარის სხოვნას მიუძღვნეს, რადგან მან უძევალეს ქალაქში არქეოლოგიური გათხრების შედეგად უამრავი ძეგლი აღმოაჩინა და ამ თემას არაერთი ნაშრომი მიუძღვნა. ანისზე ფილმის გადაღებით და შემდგომ, ამ ფილმის გამოჩენილი მეცნიერის ხსოვნისადმი მიძღვნით გადაღები ჯგუფის წევრებს სურდათ საზოგადოებისთვის ცნობილი გაეხადათ, რომ ანისი, ფაქტობრივად, ნიკო მარის აღმოჩენილია.

ანისზე გადაღებულმა ფილმმა ფესტივალის ორგანიზატორებისა და მასურებლების მონონება დაიმსახურა. მათ ის "დოკუმენტური" მონაწილე ფილმებს შორის ყველაზე მხატვრულად შესრულებულად აღიარეს. ყარსში ყოფნის განმავლობაში, ქართველებმა კიდევ ერთი ფილმი გადაიღეს. თეატრისა და კინოს უნივერსიტეტის მეორე კურსის სტუდენტმა გიორგი ბაიადურმა დამოუკიდებლად ექსპერიმენტალური ფილმი სახელად "მალღი" გადაიღო. ის ყარსის ქუჩებში მონაწილე ძაღლის შესახებაა და ორიგინალურად არის გადაღებული. ამ ფილმის პრემიერა "Festival on wheels"-ზე გაიმართა, თუმცა, ის ჯერ დასრულებული არ არის.

"Festival on wheels"-ის ერთ-ერთი პირი თურქულმა ფილმმა "გაზაფხულმა" აიღო, რომელშიც ორი ქართველი მსახიობი: ნინო ლუგვა და მგვი კაკაბაძე თამაშობენ. საქართველოში ამ ფილმის პრემიერა საერთაშორისო კინოფესტივალ "პრომეთეზე" იგეგმება.

ყარსი ქართვლებმა 14 ნოემბერს დატოვეს. თბილისის შირა რუსთაველის თეატრისა და კინოს უნივერსიტეტი შემდგმ ნელსაც აპირებს თურქულ კინოფესტივალთან თანაშრომლობას.

როგორც ზემოთ აღნიშნა, ყარსის ფესტივალზე გადაღებული ფილმის "ანისის" რეჟისორი ანა ჩერქეზიშვილი გახალხთ. იგი თბილისის თეატრისა და კინოს უნივერსიტეტის კინო-ტელე ფაკულტეტის, დოკუმენტური კინო-რეჟისურის მე-4 კურსის სტუდენტია. მან უკვე ექვსი მოკლემეტრაჟიანი ფილმი გადაიღო. მის მიერ 2007 წელს გადაღებული ფილმი "7 წელი ბომბთან"

ინტერნუსის მიერ მონაბილ კავკასიურ კინოფესტივალზე 21 ფილმს შორის საუკეთესოდ აღიარეს. ფილმში საქართველოში მცხოვრები ბომბების სოციალური პრობლემებია ასახული. ანას თქმით, გ ა დ ე ლ ე ბ ე მ ა ე ნ ა ს ტ რ ე მ ა ლ უ პ ი რ ო ბ ე ბ მ ი წ ა ი ა რ ა, რ ა დ გ ა ნ ს ა მ ე ა ო დ რ თ უ ლ ი ი გ ო ბ ო მ ე ბ ის, რ ო მ ლ ე ბ ი ც ს ა ქ ა რ თ ვ ე ლ ო შ ი ძ ი რ ი თ ა და დ მ ა თ ო გ რ ო ბ ი თ ა რ ი ა ნ დ ა კ ა ვ ე ბ უ ლ ი ნ, და თ ა ნ ხ ე მ ბ ა

ანისი

გადაღებაში მონაწილეობაზე. ფილმში, ძირითადად, მოდოველი ბომბები არიან გადაღებული, რომლებიც სოფელ გაჩანაში ცხოვრობენ და ყოველდღე მატარებლით თბილისში სამათხოვროდ ჩაიშლიან. ანა და მისი გადამღები აკუსი ბომბებს სახლში, გაჩანაში, ესტუმრნენ. როგორც აღმწერს, ბომბებს გადაღებებში მონაწილეობისათვის თავიანთი ბარონისაგან სპეციალური ნებართვა ესაჭიროებოდათ. შექმნილი პრობლემების მიუხედავად გადამღებმა ჯგუფმა მაინც მოახერხა ფილმის დასრულება, რომელიც საკმაოდ საინტერესო გამოდგამს. ფილმი მრავალ სოციალურ საკითხს ეხება. მავალითადა, როგორც ირკვევა, ბომბები მიღებული ნესის მიხედვით მხოლოდ ქალები მუშაობენ (მთავრობენ), ხოლო, კაცები სახლში სხედან და მყუდროებაში მყუდლეებისა და შვილების მიერ მოპოვებულ სარჩოს ელიან. ფილმმა კონკურსზე დიდი მონაწილეობა დაიმსახურა და სამართლიანად აიღო გრანპრი. "7 წელი ბომბთან"-ის გადამღებ ჯგუფში შედიოდნენ. ანა ჩერქეზიშვილი (რეჟისორი), ორბან აგასაძე (თანარეჟისორი), რამაზ გიორგაშვილი (ოპერატორი).

ანა, აგრეთვე, ამა წლის 2-24 აგვისტოს სერბეთის ქალაქ ზღატორში, მონაბილ სერბთაშორის სტუდენტურ-სარეჟისორო ბანაკშიც მონაწილეობდა. სერბეთში მყოფი რეჟისორებიდან 4 გადამღები ჯგუფი შედგა, რომლებიც ახალგაზრდობის თემაზე სხვადასხვა დოკუმენტური ფილმს იღებდნენ.

ანამ მექსიკელ ოპერატორთან ერთად დოკუმენტური ფილმი "უსასრულობა" გადაიღო, რომელიც ბანაკის

ფარგლებში გადაღებულ ფილმებს შორის ყველაზე წარმატებულად ჩაითვალა. ფილმმა განსაკუთრებული მორწინება თავისი ვიზუალური და იდეური გადამწყვეტი დამსახურა. ცნობილია სერბმა რეჟისორმა დრეგან ელჩიჩმა ანას ფილმით თავისი აღრთვაგება არაერთხელ გამოხატა და ქართულ კინოსკოლას ერთერთი საუკეთესო უწოდა.

ანას კარიერაში კიდევ ერთი მნიშვნელოვანი მოკლემეტრაჟიანი ფილმი რეჟისორ დიტო ცინცაძის მიერ თეატრისა და კინოს უნივერსიტეტში ჩატარებულ სემინართან არის დაკავშირებული. მან სტუდენტებს ციფრ 3-თან დაკავშირებით მოკლემეტრაჟიანი ფილმების გადაღება დაავალა. სტუდენტების მიერ დანერილი სცენარებიდან რვა საუკეთესო შეირჩა, მათ შორის ანასიც. ანამ თავის ფილმს პირდაპირ "3" უწოდა. ეს ციფრი ფილმში სამი პერსონაჟის სახით არის წარმოდგენილი, რომელთაგან ერთერთი და ერთადერთი მძედრობითი სქესის

წარმომადგენელი მანიაკია. იგი ბარში კავაქერთან ერთად იმყოფება, ამ დროს კი წარმოსახვაში ექვე მყოფ მამაკაცს ანამებს. ანას თქმით, მსახიობები ფილმში ძალიან კარგად თამაშობდნენ, განსაკუთრებით მან მანიკის როლის შემსრულებელის წათია გელაშვილის თამაშის გამოაყო, რომელიც იმდენად შევიდა სადისკის როლში, რომ წამების სცენების გადაღების დროს მსხვერპლის როლის შემსრულებელი ლუკა მუხიგული კინალამ სერიოზულად დამაშადა. "3"-ის პრემიერა თეატრალურში შედგა და დიტო ცინცაძის სემინარების DVD კრებულში დანარჩენ რვა ფილმთან ერთად შევიდა.

ანას ფილმებიდან, ასევე, აღსანიშნავია 2006 წელს გადაღებული მიატრულ-დოკუმენტური ფილმი "ბალიტზე" სახელწოდებით "თავისუფალი სული". ფილმი ბალტინაზეა, რომლისთვისაც ბალიტის გარდა სხვა სამყარო არ არსებობს. ანას თქმით, იგი შეეცადა აღწერა ხელოვანთა სიმბოლური ისტორია, რომლებიც თავიანთი შემოქმედების მიღმა იკარგებიან.

ქართულ კინემატოგრაფს წარსულში დიდი აღიარება ჰქონდა, სამწუხაროდ ანაკვე ვერ ვიტყვით ჩვენი კინოს დღევანდელ დღეზე, ამ ფონზე კი განსაკუთრებით აღსანიშნავია ისეთი პერსპექტიული ახალგაზრდა რეჟისორების გამოჩენა, როგორც ანა ჩერქეზიშვილი. ეუსურეთი ანას და სხვა ახალგაზრდა ნიჭიერ კინოხელოვანთა თვითი საქმიანობაში წარმატება, ზოლი ჩვენ გულისყურით დავულოთ მათ მიერ შემოთავაზებულ ახალ და საინტერესო კინო-პროექტებს.

გივი ალხაზიშვილი

დღიურის ზრახვინტაბი

გარდაიცვალა გიგლა სარიშვილი... "მსკვედია ბეჩაე იერემია, დასდევდა სიღარიბის ფიხი, მიწანიმც დაილოცებინა, შიშველი მაგიმალა ხორცნი" ...

მიდიან, მიდიან... სად მიდიან? ალბათ, იქ უყუთესია, სადაც მიდიან. რამდენი რამ დამიგროვდა სათქმელ... თითქოს ჩემს თავს აღარ ვეკუთვნის. უფრო ხსოვნას ვეკუთვნი და უშკატრეს მოვალეობას გარდაცვლილი მეგობრების წინაშე... იყო დრო, როცა ერთად ვიყავით. არის დრო, როცა ერთად აღარ ვართ. მოვა დრო, როცა ერთად ვიქნებით. "წელი ათასი, ვითარცა დღე ერთი."

ჩვენ პირობითობის ოკეანეში ვტივტივებთ. მე ისევე ვტივტივებ...

P.S. თედო, სოსო, გიგლა... შემდეგი?

28. 12. 94 წ.

მათხოვრის განვდილი ხელი უფრო დიდ სიძარტლეს მესუბნება, ვიდრე ის ხელი, ტელეკრანთან გაბედული მოძრაობით რომ პირველად გადაიხასხავს.

გულისჯიბებში ხელი ჩააცურა, ხატი ამოიღო და აკოცა, პირველი გადაიხასხა და გვაუნა, რომ ხატი მუდამ ჯიბით დააქვს. მერე კი უფერად დაიქოქა, აიწვევს და დაუსუო ვიღაცებს ლანძღვა, დამცირება, აბუნად აგდება. პოეტია ახლა ეს?!

გამახსენდა, ერთხელ, რამდენხანს მიმტკიცებდა, რომ მისი ლექსების კრებული როგორ გამოვიდა მრავალათასიანი ტირაჟით პარიზში და მთელი ტირაჟი მყისიერად გაიყვალა.

არ დაუფერე, ვიცოდი რომ მატყუებდა. საფრანგეთში საუკეთესო პოეტის წიგნს ტირაჟი არ აღემატება ხუთას ეგზემპლარს. არ შემომწნევია, რომ ვიცოდი მისი ცრუპენტლობა. თავს ლაღად ეუწუებდა. მანამდე მაინც გაიხაროს საკუთარი ტყუილით, ვიდრე თავს დაედებდეს ბალიშზე და მარტოობაში გაიხსენებდეს საკუთარი განდიდებისთვის აღუღენილ ტყუილებს.

16. 1. 95 წ.

მიგლეფეფე უნამუნოს წიგნი "სულის სიღრმეში" ჩაება-რეთი საშაბას. ვნახოთ, როდის დაბეჭდვენ?!

დრო აღარ გამყავს, უფრო საქმიანად ვცხოვრობ. უსაქმრობა უაზრობას ნიშნავს ჩემთვის და ამიტომაც ტრაგეიკულად განვიციდა...

შემა მითაუგება და რაღაც უნდა ვიღონო... დამიბრუნდა დროის შერძინება, ანმყოს ვუფრთხილდები, მენახება და კარგული დრო.

უცნაური აღმოჩენა: ზოგჯერ ამჟამად ვგრძნობ - ისევე მივირდებინა, მსწავლობენ საგნები, როგორც მე ვაკვირდები და ვსწავლობ მათ. ამგვარი უსიტყუო ურთი-

ერთობა ძალიან პგავს თვალებით საუბარს, იმ განსხვავებით, რომ ჩვენი თვალები ერთმანეთს არაფერს ეუბნებიან. ჩვენი საკონტაქტო უნა შერძინებათა სამყაროა და კიდევ სხვა რაღაც, რასაც სახელს ვერ ვარქმევ.

მეც და ყოველივეს, ირგვლივ რომ არსებობს, წარსული და აწმყო, ერთად ცხოვრება გვაკავშირებს, ჩვენი სიცოცხლე ერთად მიედინება.

გამოცდილება წარსულს ირჩევს საყრდენად და არა უცნობ მომავალს, ამიტომაც, გამოცდილება საიმედოა და მკვიდრი, მაგრამ არასაკმარისია და გარკვეულწილად საშიშიცაა პოეტისათვის.

7. 2. 95 წ.

ყველაფერი ჩამკვდარია. ვფიქრობ, ვეძიებ, ვწერ. ვერ ვეგუბი უსაქმრობას, უმიმდობა კი არ არსებობს ჩემთვის. რა ჩემი თავმოსაცემია ხელისუფლება და ზრაცხევის გაბმული ყაყინი. ვაი, რომ უნებლიეთ მაინც შემოქმედებს ჩემზე ეს აბსურდული ყოფა.

განდგომილად ვცხოვრობ. ვცდილობ პოლიტიკისგან თავი შორს დავიჭირო. ესენი წაუღენ, სხვები მოვლენ, მერე რა?! შეიცვლება რამე?! მაშინაც და ახლაც ჩვენი მიზანია კეთილი საქმის კეთება.

8. 2. 95 წ.

თანდათან გროვდება ახალი წიგნი. ალბათ რაღაც გამოვა. ერთადერთი, რაც მანუბებს - მოლოდინის შეგრძნება. თვითონ არ ვიცი რას ველოდები. მგონი სიღუფიდან და მუდმივი საზრუნავისგან თავდახსნას ვეცდი. ასეთი დრო, ალბათ, არასოდეს დადგება, მაგრამ ზომ შეიძლება ცოტათი მაინც გაუმჯობესდეს?! ვნახოთ...

10. 2. 95 წ.

პეიზაჟი თავისთვის ცხოვრობს, იქით არავინ იხედება, ნავახიანი კაცის გარდა.

დავამზადე ცოტაოდენი შეშა და სახლში ჩამოვიტანე. გადავიღა. ხეალ ორშაბათია. ისევე დაინყება ორშაბათი და ცრუსაქმიანობა.

თანდათან მძაფრად ვგრძნობ ანმყოს სიყვარულს. მინდა ყოველი მიმდინარე წუთი განვიცადო, შევისის-ხლხორცო, ვიგრძნო პოლომდი. მენახება დრო ძილისთვის. ხეალ კი ადრე ვარ ასადგომი.

ცოტას გადავიკრავ. დალილოზე კარგია.

12. 2. 95 წ.

ყველა გაჭირვებას უნდა გავუძლო. დამშიდდი გულო! ის დღეც მოვა. მე შესაძლოა ვერ მოვესწრო, მაგრამ მწამს მოვა. ყველა გაჭირვებულს მინდა ხელი გავუშარო, მაგრამ ვი, რომ არ შემოძლია. თავი ძლივს გამაქვს, მიუხედავად ამისა სინდისი შექვნი. თითქოს მრცხვენია, რომ ცოცხალი ვარ, ვარსებობ. რაღა სიცოცხლეა, როცა ძალაც არ შემწმევს ვინმეს მივეშვლო, გვერდით დავუდგე...

23. 2. 95 წ.

გადის თებერვალი. გავდივარ მე, სახლიდანაც. მოდის მარტი. მოდის ვიღაც, თითქოს ნაცნობი, მაგრამ ჩემთან არ მოდის თურმე...

მარადიულად იცვლება რალც და რალც მუდამ რჩება უცვლელი.

უნდა დადებრუნდე, რადგან იქით ფიქრის გზაც კი აღარ არსებობს.

28. 2. 95. 5.

ლამე არ უნდა გაგრძელდეს. ის დასრულდება უნათ-
ლეს დილით.

სადა ხართ ძმებო?! უთქვენოდ მიჭირს.

დაცარიელდა ეს ქალაქი.

სიმშვიდე მხოლოდ წარსულში ცხოვრობს...

ლამით, ზოგჯერ იბადებიან ცეცხლის ენები და სიტ-
ყვები წვევივით დაუნანებლად.

თურმე მე ვინევი საკუთარ ცეცხლში და ნაცრად ყოფ-
ნას ვაჩვენე ჩემ დღევებს.

29. 2. 95. 5.

განსხვავება ინტელექტუალურ და "განმსჯელ" პოეტს
შორის /ტომას ულიოტი - მეტაფიზიკოსი პოეტები/...

სხვაობა დიდია პოეზიასა და განსჯას შორის. გან-
სხვავება თითქმის ისეთივეა, როგორც პოეზიასა და ფი-
ლოსოფიას შორის.

22. 7. 95. 5.

როგორც ვატყობ, მხოლოდ ლირიკით, მხოლოდ მედი-
ტაციით შემოვარგვლა ერთფეროვნების საშიშროებას
მიქმნის; არადა იქ უფრო თავისუფლად ვგრძნობ თავს.
არც მხოლოდ გული და შთაგონებაა საკმარისი, თურმე
მთავარია. უწინმწველოვანესია წარმოსახვა, შემოქმედ-
ებითი იმპულსების ამოურსრავი წყარო.

ბოდლერი, თავის ესეიმი გოტიეზე, სწორედ ამას აღნიშ-
ნავს: შესაძლოა გულში იყოს ენება, ზოროტება, და კიდევ
ათასი რამ, სიკეთესთან ერთად. ამიტომ იგი /ბოდლერი/ მხო-
ლოდ გულის მნიშვნელობას პოეზიაში განიხილავს, როგორც
არასაკმარისს და უპირატესობას ანიჭებს წარმოსახვის
უნარს, როცა დახვეწილი გემოვნება ანესროგებს ტექსტს.

5. 5. 96. 5.

მივალნევე სამსახურამდე და დაინყება ყოველდღიური
ერყვროვნება, უაზრობა, მონოტონური ყოფა. ამ მოსაწყენ
და გულისაძრევე ვითარებაზე მიზნული ვარ ხელფასით. ვფიქ-
რობ, როგორ დავაღწიო თავი. ყვერყვრობით გამოსავალი არ
ჩანს. უნდა გავუძლო, სხვა გზა არ არსებობს, სამწუხაროდ.

7. 5. 96. 5.

ზეალ მუხათწყაროში ნაველ. ნაველებ ნასახემსებელს,
ავტოკლავს, რვეულს, სასხლავს, ხერხსაც.

შემოვუბარავ ხეიწლს, შევაკლო ხმელ ტოტებს... იქ-
ნებ, რამე ჩავინერო კიდევ. ვნახოთ.

მენანება — ეს დღე რომ დაღამდა.

10. 5. 96. 5.

გაუმრი მუხათწყაროში ვიყავი. აკვავის ყველაფერი,
აჭმები, ქლიავები, მსხლები, ბლები და ა. შ.

მაღე აყავადებიან იასამნები, ვაშლები, კომშები.

ბუზარი მაინც ავავუზუზუ, საწთილიც დავანთე და
შევედექი შრომას.

თითქმის ყველა ხეს შემოვუბარე, ვაზი გაესხალი,
ახალგაზრდა ნერგები ჭიგოზე ავაკარი. აქ მაკარი ქარი
იცის და თუ ნერგებს არ ავაკრავ, ვერ გაიხარებს.

ერთი დიდი თავგულია ეს ეზო. ხეები წამოიხარდნენ,
მხრები გაშალეს, ცისკენ აინიეს. შევეძლებ კი აქ მარტო
ცხოვრებას?!

12. 5. 96. 5.

ჩამოუარა ჩემს თაობას სიკვდილმა: თედო, სოსო,
გიგლა, ზადრი ჭიხონელიც, ახლა კი გიორგი ბაქანიძე,
ჩვენი იურა — იგივე ბრატის, მოდი და ნუ დაფიქრებები, ნუ
შეგეშინდება, შემკრთალი ნუ მიმოხივდავ. ვეგამლ აჯან-
ვილმა ცრემლმორქუმა მითხრა: მაგონი, ჩვენლა დაერჩი-
თო. ჩვენი სტუდენტური საძმბატადან, მართლაც რამ-
დენიმე დაგრჩით. რა აზრი აქვს ჩამოთვლას. ცოცხლები
უფრო ცოტანი ვართ, ვიდრე გარდაცვლილები.

3. 6. 96. 5.

მთელი დღე ბრატის სახლში ვიყავი. საცოდავი ბრატის.

ჯერ მისლა მიჭირს იმ სახლში, მერე იქიდან წამოსვლა.
მოდიან ჩვენები — მოტებილები, შეცვლილები, ყურბნა-
მოყრილები. ირინე და ლუკა მებრალბა. უფრო მეტად
ლუკა, იმიტომ რომ პატარაა და საშინლად განიცდის მა-
მის სიკვდილს, ოთახშია შეეკრული. სად არ დაჰყავდა მა-
მამისს, გვერდიდან არ იმირებდა. თევზობას შეაქვია და
ერთად დადიოდნენ სათევზაოდ. ირინე ბევრად უფროსია
ლუკაზე. პატარობისას ჩემთან, ზორჯომის ქუჩაზე — კი-
სერზე შესემლი მოჰყავდა ბრატს, წასვლითაც ასე მიდი-
და, ირინეს კისერზე შეისვამდა და მიუყვებოდა გზას მა-
ლაკნებისკენ, სადაც მამინ ცხოვრობდა.

5. 6. 96. 5.

რა მნიშვნელობა აქვს რა და ვინ მოჩანს, მთავარია ის,
ვინც არ მოჩანს და ყველგან არის.

მივალ მეტრომდე ზაქაპურების ორღობის გავლით.
ყველაზე მეტად მაინიებს სიმშვიდე.

თქვენი თვალები მეცხადებიან და ძალს მართმევენ.

14. 10. 96. 5.

ბზის და ცაცხვის ყვავლთა სურნელი საშობის სუნ-
ტევაა, თითქოს სხვა სამყაროში ვხვდები.

ჰაერი დაფარულ შესაძლებლობებს ამჟღავნებს ბზისა
და ცაცხვის ყვავილობისას და განსხვავებულს, როცა
ფმატი ნიავს ატანს ღამეულ სუნტეკას.

15. 10. 96. 5.

არის განცდა, რომლის გადმოცემასაც ვერ ვახერხებ,
სიღრმეცა ვერ ვწვდები, ვგრძნობ მხოლოდ მის მნიშვნე-
ლობას, როგორც მზის ნამცეცი მზეს, როგორც წვეთი
ოკეანეს და ა. შ.

ეს ის განცდაა, დროდადრო რომ მეუფლება და ძალს
მმატებს. თუკი შევძელი მისი ახსნა, ალბთ დაეკარგავ იმ
წყაროს, სულს რომ ასაზრდოებს.

28. 10. 96. 5.

უმყუდროესი სახლი. ფანჯრები ცით გადაცხებული და სიკუცხლის ხმები, შორიდან რომ აღწევენ დროს ვარემუ დაჩრქნილი სახლში.

თუმცა, იქნებ, სახლი კი არ დგას უფრობაში, არამედ შენი, ვინც გაუცხებელი თვალისით თუ გაუცხოებელი სულით აღსახეს თვალეშით რეალობას დაპყრებ შორიდან და იმ რეალობაში აღმოჩენი საკუთარ სხეულსაც – უაზროდ მოზორიალესა და ზედმეტს.

29. 10. 96 წ.

გუმინ, "დილის გაზეთში" დაიბეჭდა ვინმე ეზუბაიას უმწიფო წერილი. ეს უცნობი ეზუბაია თვლის, რომ ქართული პოეზია გარდაიცვალა, აღარ არსებობს. ასკენის, რომ გალაკტიონის მერე აღარაფერი დაწერია პოეზიაში, ახლა ჩვენი მოვალე და ყველაფერს თავიდან დაეინცებოთ პოეზიაში. გამაღიზიანა უფიცი უცნობის დიდგულობამ და პასუხის ღირსადაც არ ჩავთვალე.

ერთი რამ კი მინდა ჩავიწერო. როდემდე იქადაგებენ, რომ გალაკტიონის მერე არაფერი დაწერილა პოეზიაში?! ჩემს თავზე ვერაზობ, რატომ უნდა მაღიზიანებდეს ვიღაცის ბუტბური?! დაველოდები, როდის ამობრწყინდება ქართული პოეზიის ცაზე – "დემონი" ეზუბაია?!
16. 2. 97. წ.

ახალი წიგნის გამოცემას ვაპირებ. ამ კრებულში შევა 95-97 წლებში დაწერილი ლექსები.

მეჩვენება რომ ურიგო წიგნი არ იქნება მთლიანობაში. ამ წიგნის გამოცემა უფრო იმიტომ მინდა, რომ გავთავისუფლო მისგან და რაღაც ახლის ძიება დავიწყო...
საერთოდ კი ყველა პოეტური კრებულის თითო-ორილა მკითხველისთვის ინერება, უფრო მომავალ მკითხველს ველოდები, მაგრამ, როგორც ჩანს, პოეზიას მკითხველი თითქმის არ ეყოლება.

მე მაინც ვაგრძელებ. სხვაგვარად არ შემიძლია. თუ მთლიანად არ გადახალისდა ტროპი, ახალი ინტონაციები თუ არ გაჩნდა, ახალი სიმძაფრე და დინამიკა არ შეიძინა სიტყვითა დინებამ – დავიტყპავები.
უნდა შევეშვა საკუთარი აღმოჩენების გამოვრებას, ვარაგებებს.
5. 9. 97 წ.

"გამოსვლა უფრობიდან" – ასე ერქმევა ჩემს ახალ წიგნს.

ლექსების თანმიმდევრობა დასაზუსტებელია. "გამოსვლა უფრობიდან" განსხვავებული წიგნია. მომავალი ისევე ახლის ძიება მომიწევს.

7. 9. 97 წ.

სისულელეა ყოველგვარ ლიტერატურულ პრემიაზე ფიქრი. ეს რა უპატიებელი ამბიციაცა გამიწინდა.

წინ სიახლეებისკენ. რა აზრი აქვს ესენი შევამჩნიევენ თუ არა?!

აღბათ, გული უსამართლობის გამო დამწყდა, მაგრამ სხვაგვარად როგორ გინდა ამ საწურობიში?!

ამ წარუმატებლობებს უდადესი მნიშვნელობა აქვს მომავალი სულიერი ზრდისთვის...

უფრო ჩაღრმავდი საკუთარ თავში. მთავარია ღმერთი იყოს შერთან. ეს ჩინ-მედლები და სიგელ-გუჯრები, მეტადრე ეს პრემიები და მითუმეტეს ამ ქვეყანაში – მხოლოდ პატივმოყვარეობის დასაკმაყოფილებლად არსებობს და არა ლიტერატურული ხართის აღნაიშნად.

15. 9. 97 წ.

მოსალოდნელი მწუხარება და ბედნიერება თანაარსებობს ჩემში. რომელი ჭარბობს არ ვიცი, რადგან ბედნიერებაც მწუხარების სათავედ იქცევა მომავალში.

მიეჩვიე უცნაური განცდების მალვას, მათთან ჩუმ თანარსებობას, სიტყვები მოგვიანებით ჩნდებიან და ამ სიტყვებში ზოგჯერ შედეგი ჩანს და შედეგი არის სარწმუნო, რეტროსპექტულად რომ მახებებს – წარსულიდან მომავლისკენ. ეს სიგრძვა სიტყვებში მოხლებულია და ეს არ არის მხოლოდ თვითგამოხატვის შესაძლებლობა, მისი სიგრძე უფრო მეტია, ვიდრე თვითგამოხატვის ფარგლები. ამგვარი სიტყვიერი გამოვლენა არაა ავტორის დამახებრება, რადგან ავტორის, როგორც გამგებარის მემკვიბოთი, მისი გზით ავლენს ტრანსცენდენტი თავის არსებობას.

ზედაპირზე ტყუილი მოჩანს, სიმართლე უფრო ღრმადია, ტემპირატემა კი ისე ღრმადია, რომ ვერ ვნახებდი. ზოგჯერ იგი აქვეა და ამავე დროს დაუსრულებლად შორს.
26. 7. 98 წ.

ყოველზე და ყველაფერი მიმართულია პროვოკაციის უგულვლესყოფად, გასანადგურებლად, მასში ვგასათქვამდე, სადაც ადვარტული გემოვნება ბატონობს და რაიმე განსხვავებულს, დამაფრთხებელს, სულშიამნენდობს ანაქრონიზმად თვლიან.

აქეთენ დგამს ნაბიჯებს მასკულტურა, თან ეძებს კონსენსუსს მასების მოთხოვნასთან, დასაძვებას ამხველობაში ადამიანის უზადრუკობაზე და წარამდგა ჩასწინინებს მკითხველს მისი არსებობის უაზრობასა და აბსურდულობაზე და სარკასტულად შეჰყურებს ადამიანს, როგორც ღვთის ხატს; ადამიანის ბუნება დასაბამიდან ორჭოფულია და მუდამ მერყეობს სულსა და სხეულს შორის. ადამიანი ცდილობს მათ შერეგებას თუ თანარსებობას. სწორად ამ სიგრძეში ჰპოვებს მწერლობა საარსებო სიგრძეს და მისთვის ადამიანი არც მხოლოდ უზადრუკობაა და არც მხოლოდ ღვთის ხატია.
3. 9. 98 წ.

მცირე ბძივც კი არ არსებობს ამ უაზრო უძრავიდან რომ ამომავდოს.

ქვეყანა ჩემს გარემუ არსებობს – ის თავისთვის, მე ჩემთვის. ვულზეც არაფერი მეკარება, ჩემში დადუნდა ყველაფერი, მაგრამ ეს არ არის მეტყველი დუმილი, არც ტლიოლი, არც მონატრება,

არც ვანვამი, იგი უფრო აბათიას ნაავავს.

ესენი შურის საბაბს ადელიად პოულობენ და სწორად ამით ამტკიცებენ საკუთარ უზადრუკობას.

ისევე წინ, ისევე მაღლა, ისევე სიღრმეში! ეს საში სიტყვა ლოკურად ავსებს, მოიცავს ერთმანეთს.

ბოლომდე უნდა შევეგრძნო, რომ ჯვარცმის მისტერიის თანამედროვე და თანამონაწილე ვარ და ყოველზე

არა მხოლოდ ჩემს თვალწინ, არამედ ჩემი უმუშალო თანატანავით მოხდა. მე ვარ ერთ-ერთი მათგანი, ვინც სინანულში უნდა გალიოს დღეები, დანაშაულის გამოსყვადვის იმედში.

ვერავის გაართობენ ჩემი სიტყვები, ვერ გამოვდგები ვინმეს გამართობად.

ვიდრე მოყვასზე მეტად თავი მიყვარს, ვერ დაეძლევ იმ სიკარბილეს, თანდათან რომ მიმორჩილებს.

3. 10. 98 წ.

წიგნის ტირაჟები ჩაუნდა, არ გაეყიდა უიტმენს, კირკე-გორის, კაფკას, პესეს, ჰაიდეგერის და მრავალ სხვას.

ჩვენში ზოგიერთი თაქილობს წიგნს დანაეროს, რომ გამოცემულია ავტორის ხარჯით, რეცხვიანება და ასეთი ნარწურა ავტორის დამცემთან მიაჩნია. ასეთი დამოკიდებულება კერძო გამოცემასთან ჩვეულებრივი პოსტსამჭურო ცნობიერების გამოხატავდა.

კირკეგორი ყველა წიგნი თავის ხარჯით არის გამოცემული.

5. 10. 98 წ.

ამაობა მეორე ცხოვრების იმედია...

ქვეყნებდა ადამიანისთვის გასაგები რომ გახადეს, იგი ადამიანობაზე უნდა დაიყვანოს და საკუთარი ბეჭდით აღნიშნოს /კამოუ, სიზოფეს მითი, რჩეულთა ბიბლიოთეკა/...

დაიარსებებდა რაციონალიზმსა და ირაციონალიზმს შორის, იმ დიდი ტრავმების მიზეზია — ადამიანი ან ადამიანთა შორის რომ არსებობს /მესტოვი/.

იცოცხლო, ნიშნავს აცოცხლო აბსურდი /კამოუ; სიზოფეს მითი/.

ესა თუ ის ცნება მაშინ მისხლტება ხელიდან, როცა კერძო გამოცდილების საზღვრებს სცილდება.

მეც გავავრძელებ სიცოცხლეს ანუ ვაცოცხლებ აბსურდს. ყურს არ ვათხოვებ მითქმა-მოთქმას და ჭორებს. გაივიღის დრო და არაფერი ვალაგდება. ამიტომ დროის გასვლას არ დავულოდები, გავავრძელებ ჩემს საქმეს.

7. 9. 98 წ.

ალბათ შემთხვევით აღმოვჩნდი აქ. ადამიანები, რომლებთან ერთადაც მრავალი წელია ვმუშაობ, მოლოდინე-ლად გამოცხრდნენ... გაუცხოების აღმოჩენა იყო მოულოდნელი, თორემ პროცესი გაუცხოებისა, ალბათ, დღე-ღამის მომდინარეობდა /ახლოობებს ვგაღიხმობ/. გული მიკუმშება, ალბათ, თავიდანვე შემთხვევით აღმოვჩნდი აქ...

წელია გამოდებით ფუტრიალო ამ აკვიტებულ თემას და აუცილებელია დაეუბრუნდე იმ მოჩვენებით სიმწყობრეს, თვითდინებაზე რომ არის მიშვებული.

რა ამ ხალხის ბრალაა?! ისინი თავის რეგისტრში ფედერენ და მიყვული დაპირისპირებითაც ემაყოფილი არიან. ეს მე ვარ ჩვეულებრივი ცხოვრების რიგშიადა ამოვარდნილი. ამოვარდნილობაში, გერდემთყოფობაში ვეძებ ჩემს ადგილს და აქედან ფეხის მოცვლასაც არ ვაპირებ. გული არ მწყდება რომ უპაათოდ ვარსაგობ, მაგრამ

მუდმივი გაორება თავის დაღს ამწნებს ჩემს ფსიქიკას. ის, რაც ამათთან მაკვირებებს, იმდენად უმნიშვნელო და უარზაო, იმდენად სამსახურებრივია, რამ ჩემს თვალში კარგავს წინას და აუტანელი ხდება იმ თამაშის ნესტების აუცილებელი გაზიარება, მუდამ მონოტონურ და სპეკულატურ შინაარსის რომ შეიცავს. ჩემი აქ ყოფნა მთლიანად ევლდება ოჯახის ეკონომიკურ ინტერესებს, ელემენტარულ ხელფასს და არ ვიცი ჩემი მძველად ყოფნა როდემდე გასტანს.

9. 10. 98 წ.

გარედან შემოღწეული აზრები იმ საფუძველს მირყევენ, რომელზეც ვდგავარ რამდენიმე ათეული წელია. დისკომფორტის შეგრძნება სწორედ ამის ბრალზეა.

ეს მწირველ-მწიგნობრები ყოველმსოფუნების პრეტენზიით არიან აღჭურვილნი. მე ვცდილობ მათი წიგნები, მათი ნააზრები ვიკითხო, მხოლოდ იმიტომ, რომ ჩაენახდე იმ პროცესებს დღევანდელ ინტელექტუალურ პროვინციაში რომ მიმდინარეობს. თითქმის ყოველი მცდელობა იმის ვაცნობიერებისა, რას ფიქრობენ ეს საექვტო ტიპები, თავს რომ მწერლობაზე მაღლა აყენებენ. — ჩემი ბუნებრივი გალიზიანებით მთავრდება. ისიც ამოვიკითხე, რომ ეს მთხზველობი უარს ამბობენ, უარყოფენ, შეძლება აშკარად არა, მაგრამ მათი დამოკიდებულება მწიგნობრების თავისთავში შეიცავს შემოქმედებით პროცესში იდუმალების, მისში რელიგიურობის ნებაყოფლობითი არსებობის იგნორირებას.

ისეთი საკითხების გარკვევას ლამობენ, რომელთა ავად თუ კარგად გავება გარდუვალ შეცდომებითა და ცდომიერებისათან იქნება წილდაყარი. ისმის კითხვა: რა უნდა შეიმეცნოს მეცნიერმა /ჰუმანიტარმა/, რა უნდა გამოიკვლიოს და რას უნდა მიაჩიოს აქსიომატორების მნიშვნელობა თუ კი იგი ჩვეულებრივი ათვისტია ან სულაც ღმერთმებრძოლი და არ გვუება შეუცნობლობის, იდუმალის, ლეტაბრივის ამოუხსნელობის კანონს და შესაბამისად არ ემორჩილება ზენარას, არ ღლებლობს არანაირი იერარქიის არსებობას, გარდა პროფანულისა.

თუ ყოველივე ამას გაეთვალისწინებთ, ადვილად მივიტოვებ შემდეგნაირ დასკვნას: ისინი ცდილობენ იმ ცოდნით მოგვანონონ თავი, რომლის მეშვეობითაც პრაგმატულ ყოფნა შესაძლოა ამით ისარგებლონ, მაგრამ აშკარაა მათი მცდელობის უნიუთობა: ადამიანობის ჩაკვლით, ადამიანისგან ღვთაებრივის ჩამოცილებით შექმნან ხელოვნური სამყარო, "მწიგნობრული" ტვირის სა-ვადავიოდ რომ გაყოფდებიან. სიტყვა მწიგნობრული ბრწყალეში ჩავსევი მხოლოდ იმიტომ, რომ მათი გაგებით მნიშვნელობა ღმერთმებრძოლობის საშუალებაა და არა ღვთისმაცობლობისა. ამ თვისებით ისინი ბიბლიურ მწიგნობრებსა და ფარსეველებს კი არ ენათესავებიან, არამედ მათი უმუშალო შთამომავალი არიან.

ცივლიზაციის სამ პერიოდად ყოფენ — 1. მითების. 2. რელიგიის. 3. მეცნიერების პერიოდებად.

ახალ დროში, მართლაც ამკარაა მითოური სამყაროს ჯერ ტრანსფორმაცია, შემდეგ კი რღვევა, მისი მნიშვნელობის სრული ნიველირება, სულიერების კრიზისი და რელიგიის როლის დაკნინება, ხოლო ამ ფონზე მეცნიერების

აღზრევით, რომელიც ვახდა თავისთავად მიზეზი დეპერსონალიზაციის, დემუმანიზაციის და საერთო სულიერი კრიზისისა.

ვერაინ უარყოფს, რომ ასეთ სინამდვილეში ცხოვრობს ამაყმად კაცობრიობა და გამოსავლის ძიება აუცილებლად მიგვიყვანს ერთადერთ ქუმშარიტებადმდე: დავიბრუნოთ რწმენა, დავიბრუნოთ ადამიანურობა.

უმრავლესობა სულიერი დევრადაციის ამსახველ ნივნებს უწევს პროპაგანდას ანუ იმას, რაც მკითხველს დააკნინებს. ჩემი დამოკიდებულება, იქნებ ზედმეტად კონსერვატულია, მაგრამ ახალი ესთეტიკის მაძიებლებს თუ ადამიანი დაავინწყდათ, თუ ადამიანი მხოლოდ გამრავლებების საშუალებად, ან საქმლის მომწოდებელ ორგანიზმად მიაჩნია, რომ "ესთეტიკა" ჩემთვის უინტერესო და მიუღებელია.

ჩვენს ქვეყანაში, ინტელექტუალურ პროვინციაში, ცდილობენ იმ "ზილნეებს" დამკვიდრებას, რასაც ქადაგებენ ცალმხრივობას და ზერელეობას შექვეული უპაუზისმგებლო პროვინციული ავანგარდისტები. ზოგიერთი მათგანი სიყვარულის ნაცვლად ხელოვნურ განაყოფიერებას გეტავაზობს, სადაც მთავარი გამოტოვებულია, მაგრამ ამ მთავარის გამოტოვებით, მათი აზრით, რაღაც მიზანი მაინც მიიღწევა და ეს მიზანი გახლავთ თვითმიზნური სიხალისი ანუ ხელოვნურობის პოპულარიზაცია (პოპულაცია).

ის, ვინც ყველას და ყოველივეს დამცინივად უყურებს, ვისთვისაც მხოლოო სააზროფო გამოცდილება – მხოლოდ სასაფლაოა და მეტი არაფერი, ის, ვინც ნიღოლიზმის ნივნში ჩამაშული ჭუპირიდან გამოიჩეკა, ელვისისნრაფით მრავლებს და თან თავს იწონებს იმ სიცივის და სისხლიტოის ქადაგებით, რაც მისი აზრით ყოველგვარ ომბერობის, მიოუმტებს ყოველგვარ ლეთაბერობს ეჭვქვემ აყენებს და საკუთარი სხეულებრივი გარსის შემოწერილობით ალიქვამს ქვეყნის დასასრულსა და დასაბამს – ანუ თვითონა ყველაფრის საწყისი და სასრული და იმ ხოჭოების მდგომარეობას უბრუნებდებიან ნავაგში დაწკიდებულები რომ ვერაფრის ამჩნევენ, ერთმანეთის გარდა.

მოკლედ, ფილოსოფია, რომელიც ცდილობს უარყოს ტრანსცენდენტი და ტრანსცენდენტური გამოცდილება და ისრულად გააზრებულად იხუტავს ყოველგვარ რელიგიას და რელიგიოზობას, თვითიდისკრეტიზაციის ზენიტი იმყოფება...

11. 10. 98. 5.

ვის უნდა ჩემი ნივნი? ვის სჭირდება რომ ვწერ?

წერ ჩემთვის და კიდევ მათთვის /ისინი ცოტანი არიან/, ვინც ინტერესით კითხულობს ჩემს ნივნებს.

ზოგჯერ აპათიაში ვვარდები და გვიან ვხვდები, რომ ამის მიზეზი ნივნის ფეხზე დაკიდებაა.

კაცობრიობის უმნიშვნელოვანესმა ნაწილმა უარი თქვა პოეზიაზე.

12. 10. 98. 6.

მჩრქველია საბჭოს გუმბერელი სხდომა... არჩილ გოგლია ტელე-რადიო მაუწყებლობის დეპარტამენტის თავმჯდომარე, მონივრის მწერალთა კავშირი. ერთმანე-

თი დამოძღვრეს და შეთანხმდებენ: ტელევიზიაში არც ერთ მწერალს არ გაატყანებდნენ ცნობილი მწერალი მწერალ-ქსაპერტების დაუკითხავად. ვის თვლიან ნეტავ მწერალ-ქსაპერტებად და ვინ გააკონტროლებს ლიტერატურულ სფერებს ტელევიზიაში? ამტკიცებენ: როსტომ ჩხეიძე ტენდენციურია, არსებული ლიტერატურული რეალობის სათავისოდ შეცვლას ლაშობსო. თუ ნარმოვადგენიათ რომელიმე ტელეევადაცემამ ან ლიტერატურული მოსაზრება რაიმე ტენდენციის გარეშე? უარყოფენ როსტომ ჩხეიძის ტენდენციებს და ცდილობენ სათავისო მდგომარეობის გაუმჯობესებას და შექვეული პრივილეგიების დაბრუნებას. სიმართლე გითხრათ, უმრავლესობა შეეგებრა, ისევე საკუთარი სახელის გამტკიცებაზე ზრუნავენ. სხვა საზრუნავი აღარაა დარჩენილი. მე, მე-ს გაიხიზან თხებივით და შედგომ თაობათა შემოქმედებაში თუ რაიმე ხედავ, არც აინტერესებთ, ერთმანეთის მონახებას განადიდებენ, ერთ სმარს ასტეხენ ხოლმე, მეორე ერთმანეთს ქორავენ ზურგსკუან, ხოლო სხვებზე დღუმა, არცერთი სიტყვა არ დასცდებათ, არც საქებათა და არც კინია. როდემდე უნდა ვუყურთ სამოციანი წლებში გაჩერებულ მატარებლის რამდენიმე მგზავრს, რომელთაც ჰკონიათ, რომ მომავალ სადგურს უახლოვდებიან, სინამდვილეში კი ვიღაც არევეს ვაგონს და მოძრაობის ილუზია ჩნდება, არადა იქვე დგანან, საკარბელები ირწვნიან. რამდენიმე სამოციანელმა ამ მატარებლის ფეხითაც გაასწრო და იმია, ცხადია არც ვკვლისსმობ. ვერ ხვდებიან, როგორ ეწირებიან ცრუ სიდიადეს, თავზე რომ დაემთხველება ერთხელაც. აი, ტიპური თვითმხურუქი, წარსლის ინერცია, რომელიც ეკლება, მაგრამ ქება-დიდებას მაინც მოითხოვს.

ისინი ამ იყვენ, ჩვენ წინ ნავიდეთ, ვეცადით უფრო წინ რომ ნავიფიქოთ.

ეპ, ეს დიდებული დრო – მკურნალი და მსაჯული, თავის ადგლის მიუჩენს ყველას, ამ რეზინის დინოზავრებსაც დაწურტავს და დაბინავებს, როგორც უსარგებლო რეკვიზიტებს.

5. 11. 98. 5.

დღეს ჩემი ნივნი — "ამოდის თუ ჩადის მზე?" ბეჭდება დარჩეს. ბავშვითი მიზარია, ვცემუკავ. თან ისიც მათეორებს: გამოვი და ვაყიდე ვაჭირდება. ვნახათ რა გამოვი? რა მიზარია? კომპლებს ვთილ და ჭეშრი ვანაყო... კომბალს უფრო ჩამოიღებენ სხევიდან, ვიდრე ნივნებს კარადღდა.

4. 12. 98. 6.

ნივნის გარეკანის საქმე გადაიდო. ნინა ნივნის 71 ეგზემპლარი, მე რომ მეკუთნის, პონორარის ნაცვლად რომ მომცეს, დამწრა ვასაყიდი. ვისთვის ვწერ და ვისთვის ვცემ, კაცმა არ იცი.

თუმცა ნივნის /"გამოსვლა უდროობიდან"/ უკაყოფილო არ უნდა ვყო, ას ცალზე მეტი გოგია, ესეც საქმეა. თუ იმასაც ვაგითვლიწინებ, რომ ზოგიერთი ეგზემპლარი /"ქავიანს დილორის" ხათრი/ ხელიდან ხელში გადადიოდა, რეალური ოდენობა ნივნის გავრცელები-სა მეტი გამოვა. 20 ცალი ქუთახში გავერცყე, 10 თელავში, 15 გორში, დანარჩენი თბილისში.

და რაც მთავარია: ექოსკოპიაზე გაირკვა რომ შვილიშვილი გოგონა იქნება. კეთილად მოზრძანდა ქალბატონო.

14. 12. 98 წ.

ვექებე ხელის ფარანი /ვაზრობაზე/ და ვერ ვიპოვე... მოვედი სამსახურში, ახლა ისევ ბაზრობაზე ნაულ და ორ ლამბას ვიყიდი. ერთ ლამბას სარდაფში ჩავიგებ, უნდა ავაგუზგუზო ლუმელი და იქ მაინც ვიპოვო სიმშვიდე. ჩემს ბინაში ორი ოთახი თებბა - სამზარეულო და სასტუმრო /დროდადრო/. სამზარეულოში გამუდმებული რიარია, ასევე ხალხმრავლობა სასტუმრო ოთახში. სამუშაო პირობები არ გამაჩნია. უაზროდ ვზივარ ხან ერთ, ხან მეორე ოთახში, ვერც ვკითხულობ, ვერც ვნერ /იშვითი გამოჩაქვისის გარდა/.

იმიტომ დამჭირდა ლამბა, რომ სარდაფის სიმშვიდე დავიბრუნო.

2. 1. 99 წ.

საგვებით ბუნებრივია და ჩემთვისაც სასურველია, არც ერთ ლიტერატურულ დაჯგუფებას რომ არ ვეკუთვნი და ვარსებობ ჩემთვის, მაგრამ ცალკე ყოფნა ერთია და, გამოქვეყნების პრობლემა კი სხვა. ზოგჯერ იმასაც ვფიქრობ თავი მივაწებო ბექეფას - ერთხანს მაინც, თუნდაც რამდენიმე წლით, ვიდრე რაიმე შეიცვლება.

P.S. ჯერჯერობით დუმილი ვარჩიე. დუმილში შეიძლება მონიჭდეს გადაწყვეტილება. ლიტერატურულ საქმიანობას ჩვეულებრივად გავაგრძელებ, იქნებ უფრო ინტენსიურადც მოვკიდო ხელი. საამისოდ დრო მჭირდება, - დრო, ვარცვნილად რომ დღემ და თავისთავში აგროვებს შუქს.

რომელიც სხვების დასახნადა ჯერ არ ანათებს.

4. 2. 99 წ.

რამდენიმე დღეა ვფიქრობ გაურკვეველ წინადადებაზე - იგი დაახლოებით ასე უღერს: ხავის დამამზადებელთა კავშირი ან საზოგადოება, იქნებ არტელი და მათი საქმიანობა, არიან, იმ ხავის კი არ აგროვებენ, რაც ბუნებაში მოიპოვება, არამედ ქმნიან საზოგადოებრივ აზრს იმდენად დახასხებულს, რომ მათი ყოველგვარი საქმიანობა დაბავსებული აზრის აღმოცენებასა და გავრცელებას უწყობს ხელს.

მათი თქმული ან დანერვილი ყოველი წინადადება ხავის დამკვიდრების მცდელობაა, ხოლო ხელნაწერები და ნაგებები დახასხებული აზროვნების საუკეთესო ნიმუშებია.

ხავსზე მოთხოვნას სწავლობენ ცნობილი სოციოლოგები, ქურბანლისტები, მეცნიერები, მწერლები. ასევე შეისწავლიან ხავისა და ჭაობის გავრცელების არეალს. ჭაობის შექმნა ხავის დამამზადებელთა კავშირის უდიდესი მიზანია, რადგან მხოლოდ ჭაობში იზაბდებიან მათი არტელის თუ კავშირის ცველაზე გამოორჩეული წარმომადგენლები, რომლებიც ძირითადად სწავლობენ ხმაურწყობილ ყოფის, რათა დახარჩენ მოსახლეობას დაუმტკიცონ მათი შემოქმედების ერთადერთობა და განუყოფრელობა.

ხავის შემტარებელთა კავშირი - ერთადერთი საზოგადოებაა, სადაც მამულიშვილური სიტყვით გულანთებული აფაიანები მოღვაწეობენ.

7. 2. 99 წ.

ამ სემესტრში პირველი ლექცია /ლიტერატურული დაოსტატება/ მქონდა კულტურის ინსტიტუტში. რამდენიმე სტუდენტი მესწრებოდა. ორი საათი ვისაუბრე. რალაც გამოვიდა და თვითონაც ცნობისმოყვარეობით და ერთუხაზობით აღვივტე. მალე სტამბიდან გამომიტანენ წიგნს, რომლის სათაურია "პოსტმოდერნიზმი". დათო ბარბაქაძემ წარმოადგინა "შერანში" გამოსაცემად, ერთი ქალბატონის თარგმანია. რამდენიმე უცხოელი ავტორის ნაშრომი /ვილგელმ გელში და სხვანი/.

ამ წიგნს რომ ამომიტანენ, ნაულ და გრომასთან ვიყიდი იუნესკოს და ბლუმს.

თბილისში რუსულენოვანი ინტელექტუალური წიგნების შემოტანას, ძირითადად უცხო ენებიდან თარგმნილი ლიტერატურას, მხატვრულსა და სამეცნიეროს, გრომა და სერგო აკონტროლებს.

2. 3. 99 წ.

დაზრდიანი დღე იყო. მძიმე სენით დაავადებული ირაკლი ნაზაძე მოვიზახულე.

რას ვიფიქრებდი თუ მაჩაბლის II-ში, კომკავშირის ცკ-ს უკანა ფლიგელის პირველ სართულზე, აფხაზეთიდან ლტოვილები ამოყოფდა თავს ეს ხალხითი აღსაცხე კაცო. უსუსური, უშნო, უფლური - მხოლოდ ეს სიტყვები ამოტყავიდა გონებაში მისი ნახვისად და ძალიან შეგებრალა.

უფერული და ნამსვლელი კაცის უიმედობა უზუჭტავდა თვალებში.

16. 11. 99 წ.

ფიქრობ ახალ რომანზე: მევახზე და მისი მეგობართა წრე. ოჯახური ვარემო და სამსახური.

ვალის გაცემის და ვახშის აღების მეთოდოლოგია. მევახშის გაპარლამენტარება და პოლიტიკური სარბილი. კაცი დიდი წილის მეპატრონეა ქალაქის ცენტრში მდებარე ერთ-ერთი შენობისა, საიდანაც უზარმაზარი შემოსავალი აქვს.

საინტერესოა მევახშის რეველი, სადაც გვარების გასწვრივ ჩამოშლიკებული ვახშის ნაშატო თუ კლება, მიმდინარე ნაშთი და ვალის გაუსტუმრებლობის შემთხვევაში ჩადებული საკუთრება: ბინა, ძვირფასეული, საკუთრებიანად გადაზხდელის მთლიანი წლი და ა. შ.

უაღრესად სინტრესო პერსონაჟია, ცკ-ს წინსტრუქტორალი, ნაეკენტარი, მისაღები გამოცდების კომისიების მთავმდამარე ან მოადგილე, ფულის აღების სქემის ერთერთი მთავარი რგოლი - საბჭოური პერიოდში.

27. 2. 2000 წ.

მენატრება ეკლესიის ეზოში სკამზე ჩამოჯდომა... მამაქემს შევექმნიანე. მინ მარტოა. საღამოობით ჩემი ძმისშვილი რჩება მასთან.

დღეს დედაქემის სალაგზე გადის კვიპაროსების და ვარდების მოსარწყავად. განსაკუთრებულად უფლის იქაურობას. მეც შემომთავაზა: ნამომეყიო!

9. 8. 2000

დაიბადა 1920 წელს, კიაროში. არაბული ფრანკოფონიის ერთ-ერთი თვალსაჩინო ნარმოზადგენელია. ავტორია პოეტური კრებულების, ნოველებისა და რომანების. მისი ნოველების ქართული თარგმანები დაბეჭდილია „ჩვენი მწერლობისა“ და „ახალი თარგმანების“ ფურცლებზე. რომანის — „ნეფერტიტი და ეხნატონის ოცნება“ — ლია რუხაძისული თარგმანი 2006 წელს გამოსცა „ლიტვენტში“.

ანდრე შედიდი

ბატინის სახეცვლა

მომავალი გადაღებებისათვის ადგილების შესარჩევად ჩამოსული ახალგაზრდა რეპორტიორი რაღაცებს დაეკითხა იქვე ჩიხში შეკრებილთ. მერე გრანდიოზული ახალღო ამბავი გააწვინა. მისი წახვლის შემდეგ ისინი დიდხანს კამათობდნენ, ბოლოს შეთანხმდნენ და გადაწყვიტეს, დაუყოვნებლივ მისულიყვენ ბატინთან, რომელსაც წინააღ ხედა ბედნიერება, ამ მოვლენის მთავარი გმირი გამზადარიყო.

ცხრანი იყვნენ საიდუმლოვანდობილი მფუფუნეთუძე და მისი ვაჟი, დალაქი, თამბაქოს გამყიდველი, უბნის ინსპექტორი, მღვსაეი და მისი ცოლი, სკოლის დირექტორი და ბოლოს — ვაიპა, ზემოსენებული ბატინის ჩასუქებული მეზობელი. ამ ფავცავუცით რამდენიმე მოყვალის ყურადღება მიიპყრეს, და მათთან ერთად მიცვიდნენ ერთ ძველი სახლის გავცეული კიბეებს. ეს სახლი მჭიდროდ დასახლებული უბნის შუაგულში იდგა, ისტორიული ძეგლების წესხაში იყო შეტანილი და, უპატრონოდ მიღებული, ნელ-ნელა ინგრეოდა. ამ ორმოცდაათოდე წლის წინათ სახლის ბოლო სართული სახელმწიფომ ერთ მხატვარს გამოუყო, რომელიც, სანამ დაეიწყება მიცეცე-მოდა, თავის დროზე საკმაოდ ცნობილი იყო ამ არემარემი.

სხედნულმა პატარა რაზმმა ქარბობაალასავით აიჭროლა ოთხი სართული და მხატვრის სახელსონში მოგრილდა. სახელსონი ფართო ტერასაზე გადიოდა, რომელიც ქალაქს გადააყურებდა.

მიუხედავად მძიმე წონისა, რაზმს წინ უძღოდა სამოცს მიტანებული ვაიპა.

— პირველი მე მიმიშვით მასთან სალაპარაკოდ, — ქომინებდა ის, — ყველაზე უკეთ მე ვიციან ამ ჯორივით ჯიუტს. ადვილი საქმე კი არ არის მისი დაყოლიება!

სარწვევლა სავარძელში ჩაფლული ბერიკაცი განაბული ჭვრეტდა ცის ტატნობს და მიმქრალი დღის სინათლით ტკბებოდა. რაც ვაიპა დაქეროდა, მან იკისრა მოხუცზე ზრუნვა, მაგრამ არც ბატინს და არც მის სამყოფელს არაფერი ეტკობოდათ მოვლა-პატრონობა.

ოთხმოცს რომ მიატანა, და მას შემდეგ უკვე შვიდი წელი გავიდა, ისედაც გულგრილმა, ყველაფერი ფეხზე დაიკიდა. უხაროდა, ამ ხნისა რომ მოიყარა, და თვლიდა, სხულებისათვის არავითარი ძალა აღარ უნდა დაეტანებინა, ანი ნებაზე უნდა მიეშეა და, ბალანი იწეგოდა ეს, თმები,

წერები თუ ფრჩხილები, მათი ბუნებრივი ზრდისთვის ხელი არ უნდა შეეშალა. ხელების დასაბანად უზრალოდ წყალს გადაიღებდა, და ამასაც მხოლოდ იმიტომ, რომ ზეთისა და სკიპიდარის სუნი აღიზიანებდა, ხელს უშლიდა შემოქმედებით პროცესში. მცირეოდენი სამისი, რაც კი ენადა, ვაიპას წვილ-კივლის მიუხედავად, უბნის გლახაკათვის დაურიგებინა და ერთი ხელი თეთრი შარლისა და ნითლი პერანგის ამარა დარჩენილიყო, რომლებიც თანდათანობით ისე შეეზარდა პატრონის სხეულს, რომ მისი მეორე კანი გახდა, საღებავის ლაქებით აჭრელებული და გაბეჭმებული. ფეხშიშველა ტანტალს იყო მიჩვეული და თავი მოაქრინდა სირაქლეშასავით მქიხე ტერფებით, ლურსმნებზე, კენჭებსა და შუშის ნამსხვრევებზეც რომ შეეძლო სათარული.

ბატინის კარგა მოზრდილი სახელსონო, თითქმის ნანგრევებად ქცეული ძვირფასი შენობის თავზე რომ მოთავსებულიყო, ამადგროვლად მისი საძინებელი ოთახიც გახლდათ. ამ უკანასკნელში კი არაფერი იყო, გარდა ერთმანეთზე შეწყობილი აგურებისა, რომლებზეც ლეიბი იდო. ლეიბზე, სეზონის მიხედვით, ბამბის დალიანდაგებული საბანი ან გახუნებული უჯრედებიანი პლედი ფენა. ეს ფართო დარბაზი მთელ მის ავლადდეებას იტყვდა: ძველი გაზეთებით და საკანცელარიო ქაღალდებით გატენილი ყუთები, წერილებით და ფოტოსურათებით სავსე უჯრები პირდაპირ იატაკზე ეყარა, ნიგნვლის უმაგრე შეკერას, ყველგანის განსწორე მეორე კედლივით რომ აღმართულიყო, მტკრის სქელი ფენა დასდებოდა. რა ხანია ბატინი მათ აღარც გააკარებოდა. კონსერვის ცარიელ ქილებს ტოლჩენდა იყენებდა; ზოგში ფურჯები ეწყო, ზოგში — ყვეიფები. ფიცრებმეყუდებული მაგიდის ზედაპირზე ზედიზედ საღებავის რამდენიმე ფენა იყო დაგლესილი. აქა-იქ, საღებავის ქილებსა და ყველა ზომის ფურჯებს შორის დათბვრილი დანები ეყარა. სამი სკამი და ერთიც ტაბურტი ნაიფურად აჭრელებულიყო. ნახშირის თუ გრაფიტის ნაირ-ნაირი ფანქრების ტვეა არ იყო მდოვგისა თუ მურაბის ქილებში. ტელეფონის აპარატი, რომლის უგრძესი მავთული ტერასასამდე წეღებოდა, მუდამს სადავო ქრებოდა: ჩვერების გროვამი, ევდროში, სკამების უკან... მისი გამაყრებული ზარის რეკავაზე, ყოვლად უდროოდ დროს, დააოტებდა ვაიპა მანამ, სანამ ახალ სამალავს

მიავნებდა. ეს ყველაფერი ბატინის მისი ბავშვობის დღეებში დახატულია და მისი ბავშვობის დღეებში დახატულია და მისი ბავშვობის დღეებში დახატულია...

— გამოხატული ვარ, მათგან ტყეა აღარ არის, — ჩიოდა ის.

ერთი მეგობარი მყავდა, მხიარული, კუნთმავარი მღვლედი. მისი დახმარებით დროდადრო გაქონდა რამდენიმე სურათი მახლობელ ნავთსაფრებზე, რომელსაც კვირად ერთხელ ცეცხლს უკიდებდნენ. ყოველ ასეთ აუტომატურ რაღაც შეებას გრძნობდა, თითქმის მთელი დახადალა. თავიდან ვაღიპავ კმაყოფილი უყურებდა ამ გამანადგურებელ საქმიანობას. ადრე, სამჯერ თუ ოთხჯერ, ბატინმა მისი პორტრეტი დახატა, მაგრამ დასრულებულ ტილოებზე ქაღალა ვერც ერთხელ ვერ იცნო საკუთარი თავი.

— შეგინდია ამისნაირი, აქ რა ბატია? გასროლა თუ გაეღვება? მტვერი, სისხლი, მზე თუ ცრემლები? დღურთმა უნესი, რა არის ეს, აცაბადა მონათხუნი!

ბატინი თავიზიანდა ხრიდა თავს: — ვერაფერი აგისინი, ვაღიპა, თავისთავად გამოდის ასეც, ესაა ეს.

— რომ გაეფიქრებ, რამხელა ტკივილს აყენებთ თავს... — ქალი მამინვე სინდისის ქუნჯას განიცდიდა ხოლმე იმ დაცინვითა გამო, რომლებზეც უწყინარი ბატინი არასოდეს უბრაზდებოდა. რა უფლება ჰქონდა მასხარა აეგდო ის, რაც ამხელა სიამოვნებას ანიჭებდა ბერძენებს? ის ხომ უტყვი მონძე იყო, რა ტანჯვა-წამების და წერების ფასად უღირდა მას ეს სიამოვნება. მაგრამ კიდევ უფრო ის აოცებდა და საგონებელში აგდებდა ვაღიპას, თუ როგორ შეეძლო ვაეშტეტინა შემოქმედის უკვე დამთავრებული ნამუშევარი. ვაშლის ხეს მივავსებოდათ, უხვად და ხელაგალილად რომ გასცემს მინივე ნაყოფს ისე, არც ცდილობს რაიმე დაიხარუნოს... ამ ბოლო დროს თავად ვაღიპა სწავდებოდა ხელში, რათა ნინ აღდგომოდა ბატინის სურვილს, თავიდან მოეშორებინა, გადაეყარა თავისი ნახატები.

— არ შემიძლია ამის დაშვება. რამდენი ოფლი გიღვრათ, კანცი გაგინვევტითაო!

— აშკარა თავზე სახარებას კითხოვლობდნენო, ესეც ბატინის ხასიათს ესადაგებოდა; სულ აღარ აგონდებოდა გადატანილი წვალები და სიძულელები.

— მოგინდია ის დრო, როგორ იტანჯებოდით, ნელე-ბზე ფეხს იგდამდით, ძალ-ღონეს არ იზურებდით. საქმიანადაც კი არ ვუდებოდით, ხმას თითქმის აღარ

ხელბდით. ვხედავდი, როგორ ხატავდით, შლიდით, ხელახლა იწყებდით. ახლა კი ყველაფერს ამას ისე ყრით, თითქმის არაფერი იყოს!

ქალი ორივე ხელით ეღალატებოდა პერანგის საყვარლო: — ნებას არ მოვცემთ, რომ ეს ვააყვითო!

მიუხედავად რბილი ხასიათისა, ბატინი უსასველოდ ვიტიტი იყო. ვაღიპა ხედავდა, რომ პირველს თვითონ უნდა დაეთმო:

— ტყვიით ვაქეთ თავი გამოტენილი, პირამიდაზე უფრო უტენი ხართ!

ბატინის ართობდა მსგავსი შემოტყუებები:

— ეს უკვე მეტისმეტია, — ხარხარებდა ის, — გული გერევა ჩემს ნახატებზე და ახლა მათ ვეცვლად და მფარველად გამოდიხარ. მე და შენ, ჩემო ვაღიპა, ვაეშტეტის ყველაფერზე საპირისპირო აზრი გვაქვს.

— ერთხელ და სამუდამოდ, გვერათ თუ არა თქვენი საქმისა!

— მჯერად და არც მჯერა, ორივე ერთად. მაშინ ვაღიპას სხვა თემამზე ვადაპქონდა საუბარი;

— როდის გამოიცილები ტანსაცმელს? მალე აყროლდებით, მითქვამს თქვენთვის.

იმ დღეს, როცა ბატინმა გადაწყვიტა მათხოვრებისთვის დაირეგებინა მთელი თავისი გარდერობი, ვაღიპამ მოასწრო აენახა და საიმედოდ გადაეცა მისი ერთადერთი კოსტუმი. მოკრძალებული პენისა, სახელმწიფომ რომ დაუნიშნა მხატვარს, და შემოსავლები პატარა მემკვიდრეობიდან, აკმაყოფილებდა მის სასიცოცხლო მოთხოვნილებებს.

— მართლა და მართლა, როდის უნდა იხანაოთ? როდის გადაწყვეტთ, რომ გაიპარსოთ, ფრჩხილები დაიჭრათ, თმა გაიკრიჟოთ?

— როდესაც მოვედები! აი, მაშინ კი, ვაღიპა, შენს ნებაზე მივიშვებ, და ეს, გპირდები, ჩემს ანდერძში იქნება ჩანერილი. მაშინ შეგეძლება თავით ფეხებამდე გამბანი, თმები და ფრჩხილები მომჭრა, ჩამაცვა ის მუტი კოსტუმი, ჩემი დაკრძალვისთვის რომ გავქვს ვადახაზული. ამას დაემატება აზრებუმი პერანგი შავი პალსტუხით, ქორწილში რომ უნდა მცოდა, იმ ქორწილში, რომელიდანაც, სახედნიეროდ, მოვახერხე თავი დაემჭერნა. ვარდა ამისა, ვიტყვებ მთელ ჩემს ნახატებს, რამდენადაც სწორედ შენ ზრუნავ მათ დაცვასა და გადაჩრჩხნაზე. — ხაჯასმით უფუძებდა ბატინი და მრავალმნიშვნელოვნად ჩაუკრავდა თვალს.

— გადარეული ბებერი ხართ და მეტი არაფერი, უბედური შერევილი!

მერე იმის შიშით, რომ მეტისმეტი არ მოსვლიდა, ენას დაიტკბობდა:

— ჯანდაბას შენი თავი! იქნებ ოღესაც, მას მერე ოცდაათ ნელზე მეტი გავიდა, კიდევ უყვარდა? დროდადრო მის სახელისნოს ჩუმ-ჩუმად ხატებოდნენ ქალები, ძირითადად გათხოვილები. მან კი ვერასოდეს გაუხვდა ვაეშტეტა თავისი გრძნობები...

... ოცნებებში ჩაიძრული ბატინი ნება-ნება ირწყოდა საგარდებო, სიამოვნებით ვერცხვდა ჩამავლ მზეს და ასე ტკბებოდა მშვენიერი საღამოთი, როცა თითქმის ყველაფერი განაბულ-გარინდულიყო.

გამოავრებელი ახალი ამბით აფორიაქებული პატარა რაზმი კი ამ დროს ორ-ორ საფეხურს ერთად არბობდა.

ბოლოს ტერასაზე ამოიჭრნენ და, სანამ საეარქელის მისც-
ვიდოდნენ, კინალამ ფეხებით გადაუარეს სამ ნინილას,
თავისთვის რომ დაჩერებოდნენ, იქვე დააფრთხეს
ჭრელი კატა, რომელმაც, ვაქცევისას, საკენკით სავსე
ჯამი გადმოაჩრქვეა, შავი კატა კი, დაგლეჯილი დივანზე
რომ ნებივრობდა, თავზარდაცემული გაეაჩრქო და ამოე-
ფარა ერთ დიდ გროვას, რომელშიც ერთმანეთში
არეუული ბილინები, ძინძები, ცოცხები, შუმა, გამანმარი
საღებავის ყუთები, დამტერეული სკამები, დაშლილი
მოლბერტები და ცარიელი ბოთლებით სავსე თუიის
ნიჯარა. ოთხი კრუხი ფრთებით ქნევიდა და კრიახით
გამანარებული დარბოდა ერთ დუფინ მონიათალო კოთნებს
შორის, რომლებშიც ვადიპას ოხრახუმი და პიტნა მოჰყავ-
და და პამიდვრის ჩითილებიც კი ჩაერგო. მხოლოდ
ბიბილიონამომქნარმა მამაღმა არ შეირცხვინა თავი.

სიტყვებისა და ფესტების კორინთელი რომ დააცხრა
თავს, ბატინი ისე შეხტა, მისი სიმძინიდან სავარელი
კინალამ ჩაწყდა. ვადიპასგან შეგულიანებული დალაქი
ორცი ხელთ სწავდა, რომ ნამოყენებინა, მუსესავი და მისი
ცოლი ილიდები მუუდგენენ, ინსპექტორი ზურგზე მიანგა და
ბატინი ისე აღმოჩნდა ფეხზე, პირის გაღებაც ვერ მოახსრო.

— გვაპატიე, — მოუბოდიშა დალაქმა, — მაგრამ
საქმე, რომელმაც აქ მოგვიყვანა, სასწრაფო და
უადრესად მნიშვნელოვანია.

— არაჩვეულებრივ მოვლენას შეხვება, — სიტყვა
ჩამოართვა მეფუნთუშემ.

— განსაკუთრებულია, — დაუმატა თამბაქოს გამყიდ-
ველმა.

— ეს შანსია უზნის ახალგაზრდობისათვის, — დაუ-
დასტურა სკოლის დირექტორმა.

— მთელ შეს ცხოვრებას შეცვლის, — დაასკენა მლე-
სავმა.

— და ჩვენსასაც, — განაგრცო სკოლის დირექტორმა.

— რამ უნდა შეევალოს ბერიკაცის ცხოვრება,
რომელიც დასასრულს უპალოვდება, — ჩაიბურტყუნა
ბატინმა.

— გეყოთ ფილოსოფოსობა, — შეანყვეტინა ვადიპამ,
— ერთხელ მაინც მოისმინეთ სხვების აზრი!

— მამ ასე, — დაიწყო სკოლის დირექტორმა, რომელ-
მაც თავს ისე, ყველაფერი აეხსნა. — მორიგე ფოსტალ-
იონს, სახედინაროდ, ხელში ჩაუვარდა შეერთებული
შტატებიდან გამოგზავნილი დეკემა, რომელიც მაღალ
პასუხისმგებელ პირთათვის განკუთვნილი კაბეითი გად-
მოიცვა.

— შერე რა? — გულგრილად იკითხა ბატინმა.

— ფოსტალიონის ყურადღება მიექცია შენმა სახელმა,
რომელიც სიტყვა-სიტყვით წერია დეკემაში: „მხატვარი
ბატინი“. მან მაშინვე გავგანდი ეს საიდუმლოდ.

— შერე? — ველარ ითმინდა ბატინი.

— აცალეთ დამთავროს, — ამოიხრა ვადიპამ. —
როგორ უნდა იყოთ სულ ასეთი სულსასული; ბოლო
გაიკრუნებოდ, სანამ დასაწყისს გაიცივდეთ.

ბატინი ცდილობდა, როგორმე შეეწერებინა ეს შემოტევა.
ერთი სული ჰქონდა, მიბრუნებოდა თავის ფიქრებს
ამქვეყნურ ამბობაზე, კვლავ მისცემოდა ოცნებებს,
შეტნილად ახალი ტილოების ჩანაფიქრს რომ უტრიალებდა.

— გვისმენ? — დაინტერესდა დალაქი.

— გისმენთ.

— ის, რაც ხდება, დიდი პატივია შენთვის, ყველა
ჩვენგანისთვის, — განაგრძო თამბაქოს გამყიდველმა.

— ჩვენი ქალაქისთვის და მთელი ჩვენი ერისთვის, —
მაღალფარდოვნად წარმოთქვა სკოლის დირექტორმა.

— ბოლოს და ბოლოს, რა ხდება?

— ხომ ხარ ნამდვილი პატრიოტი, ბატინ? — დაინ-
ტერესდა ინსპექტორი, რომლის გამოხედვაში ამკარა
დაქცევა იგრძნობოდა.

— დიახ, რა თქმა უნდა... ცალყვად უპასუბა ბატინმა
და თან უიმედო მხურა მიაპყრო შორს, პორიზონტზე ზან-
ტად ჩამავალ მუსეს.

მზე დიდებულად ჩაესვენა და უკან დატოვა ფერის
ზეიმი: ნარინჯისფერს ნითელი ენაცვლებოდა, ქვალს —
ფირუზისფერი, ყვითელი — ალისფერი, ნიურუს კი ყი-
რმზი, და ყველანი მასთან ერთად იძირებოდნენ.

— დეკემაში წერია, რომ ხვალ, საღამოს შვიდ საათზე
ერთი დიდად წარჩინებული სტუმარი გვეწვევა.

— ზედი, რომ გავგაფრთხილებს, — გოღებდა ვადიპა,
— აბა წამოვიდგინეთ, ისინი მოდიან და თქვენ, ძინძაპნი
გახვეული, ამ ქაოსში ხვდებით. ოცდაოთხი საათი გვაქვს
სამზადებლად.

— მისამზადებლად რისთვის? — ჩიბზუნა
ბერიკაცმა, — ჩემთან სტუმრად აღარაიენ მოდის, გარდა
ჩემი მეგობრებისა, მაგალითად, თქვენ. კეთილი იყოს
თქვენი მოზარბანება! ვამოთხებ სკამები, ვადიპა,
მოგვართვი ყავა და ლიმონათი!

ბატინს იმედა ჰქონდა, დააშოშინებდა მათ და ამით
დამთავრდებოდა ეს საქმე, რომელსაც უკვე უსი-
ამონებების სუნი უდიოდა.

— ნუთიც კი არ უნდა დაეკარგოთ, — შეეპასუხა ვადი-
პა თავმჯერბით ერთსულეოვანი მხარდაჭერით.

— ხვალ განსაკუთრებული დღე გვექმება, —
პათოთი დაუდასტურა სკოლის დირექტორმა.

— ყავა სხვა დროს, — მოკლედ მოჭრა ვადიპამ,
— ყავა-ლიმონათი კი არა და, სულ სხვა რამაა საჭირო ხვალ,
რათა ღირსეულად დაგხედეთ მთარფას სტუმრებს.

მერე მივარდა ტერასის ძირეზის, გაივკვამ, ხელემ
ტურქებთან შემოიყვია და მთელი ზმით ვახსახა ჩინში,
სადაც რამდენიმე მეზობელი დაბოროილოვდა:

— მუშახელი, მუშახელი გვეჭირდება! ამოდეთ,
მოგვეხმარეთ!

შემთხვევით გარემოებათა მთელმა რიგმა ხელი
შეუღლა ბატინის ნამუშევრების გამოყენას ტეტხასის
ერთ-ერთ დიდ გლეწურეაში. ამიტომ დირექტორმა მოიძია
ცნობები, ბიკანტური დეტალებიც გამოიჩრქოა მხატვრის
შესახებ და, ადგილობრივი ხელისუფლების სრული
თანხმობით, გადაწყვიტა ადგილზე გამგზავრებულიყო.
სტივ ფრელი თარაჩვეულებრივ გადაცემის გეგმავდა
მომავალი სეზონისათვის და მდივან ქალსა და პატარა
ტელეგადამღებ ჯგუფთან ერთად უკვე გაზამი იყო.

ვადიშას ენაზე რა დააკავებოდა და, სანამ ბატონთან ავიდოდნენ, ახალი ამბავი, სრულიად საიდუმლოდ, ქვეყანას მოსდებოდა. ხმა ელვის სისწრაფით გაჟარდა. ტურასი-დან საშველად მოხმობისთანავე მთელი სამეზობლო დაირაზნა. ქუდზე კაცი გამოვიდა! სათლებით, აქანდაზებით, ცოცხებით, ჯავრისებით, საპნებით, სადეზინფექციო ტლორით თუ მასკიტით აღჭურვილთ ოთხიოდე მანანნადა, ერთი გზაბანული ტურისტი და ბლომად ბავშვები შეუერთდნენ და ყველანი ერთად მიანყდნენ სახელსონოსკენ ამავე კიბეს, კორტეჯს ვადიშა გამოეგება. მას უკვე შეეშუშავებინა სამოქმედო გეგმა; ყველას სათითაოდ ჩამოურიგა წერები, ძველი თეთრეულის ჩამონახევი ნაჭრები და თითოეულს თავისი საქმე მიუჩინა. მას ხელმძღვანელობის არაჩვეულებრივი ნიჭი აღმოაჩნდა, რომელსაც აქამდე ასაჩრებნი არ მისცემოდა წარმოსაჩენად.

მოუხდავად უწყინარი ხასიათისა, ბატონი სასტიკად შეუპოვარი იყო, როცა საქმე მის სამუშაო ადგილს ეხებოდა. არავის შეეძლო გაკარებოდა სახელოსნოს. მის მახვილმზერას ერთი ნემსის ადგილის შეცვლაც კი არ გამოეპარებოდა. ბოლოს და ბოლოს ვადიშაც იძულებული გახდა, შეგუებოდა ამ ქაოსს.

— ერთხელ მაინც ბზინავდეს ყველაფერი ახალივით, — განაცხადა მან, და ხევა-წმენდა მთელი ღამე სანთელის შუქზე გრძელდებოდა. სახელწიფო ხარჯებს ზოგადებს და ნათურები არსად ეკიდა, მაგრამ ამ განსაკუთრებული შემთხვევისთვის გამოყვეს და ხელისაწმა მთელი აცმა ნაირფერი ნათურები მიამაგრა კედელზე კიბის გაყოლებამზე. ქალი, კაცი თუ ბავშვი სანინანი წყლით სავსე სათლის სათლიზე ცლიდნენ კიბის საფურცლებზე, ფხვიდნენ, ხეხდნენ სიმველისგან დაღუულ და გამორეცხილ ქვას, რომელსაც, საუკუნოვანი ქუჭყისა და სიბინძურისაგან განწმენდის, მალე სულ ბზინვა და ლაღლაბი გაუდიოდა. მერე შემოსავლელი და ოთხივე ბატონი დანაკრალეს ყველა საართულზე, გაასწორეს, გამომიჩქნეს და დააპროლეს ხის გისოსები, რომლებიც პანანინა შიდა ეზოში გადიოდა.

სახელოსნოში, ისევე ვადიშას ხელმძღვანელობით, რა ჯურის ნიუთები გინდა, კარადის უკან და სანთლის ქვეშ

მზატვარი სოფო ელიაშვილი

რამდენიმე ქალს კერძების მომზადება დაავალა, კაცებს — სასმელების ყიდვა, დანარჩენები კი შინ გაუშვა.

ახლა ოპერაციის ყველაზე რთული ნაწილი დარჩა შესასრულებელი.

ხუთი ქალი ერთად ეძებრა ბატინს. ამოდ ყვიროდა. ლაპარაკ-ლაპარაკში ვახადეს, სულ რაღაც ერთ წუთში დედემობოდა იდგა. მალალი ტანისა ზემოდან დასცქეროდათ. ფართო მკერდს ხშირი, თეთრი და ხუჭუტუა ბანჯაველი უფარავდა. მუცელი ოდნავ ამოზნექილია, ასო დაკუნთულ ბარძაყებს შორის ჩვარივით ეკიდა, წერილი ნიუები ღამაში მოყვანილობის ტერფებით მთავრდებოდა. დიხხ, ბუნებამ კარგი აღნაგობითა და ჯანსაღი სხეულით დააჯგუფოვა, რისი დასტურიც მისი ეაქვაციური გარეგნობა იყო. ასაკობრივი შესუქების მოუხდავად, ბატონი არ ეკრძალოვდა თავის სიმძიმეს, მაგრამ მდგომარეობა, რომელიც

ახლა აღმოჩნდა, ცოცხალი არ იყოს და, ზღვარს სცილდებოდა. ამიტომ ძალა მოიკრიბა და მტკიცე ხმით ითხროს, რას უპირებდნენ ეს მოუფსევსე ქალები, მისი ორგავლი ბუზებიერი რომ ირევდნენ.

შუა სახელობისწიში სამი ქალი ერთხილად მოაწორინდა მოციფორი ქვანიანი წყლით სავსე თუთიის აბაზანას, რომელსაც ქვანიის სურწნილიანი ორთქლი ასდიოდა. ამ დროს ვადიმა ქადაგვბდა, რაოდენ დიდი სარგებლობა ექნებოდა მომავალ ვიზიტს.

— რამხელა სიკეთეს მოგიტანთ თქვენც და ჩვენს უბანსაც!

თითოეული მაცხოვრებელი რალაცით იხიერებს. ეს მოულოდნელი აღიარება თავის ნაყოფს გამოიღებს. ზოგიერთებს ტელევიზორი აქვთ და მოსახლეობა არც ისე უზირია, რომ არ იცოდეს ცნობილი მხატვრის ტილოების ფასი.

— ეს ვიზიტი სახელს გავითქვამთ. ამ სახლში მუხუყმი ვაიხსნება, შესვლა ფასიანი იქნება. მეზობლები უკვე რიგში დგანან მცველის ადგილის დასაკავებლად.

ვადიმათან ერთად ყველას ვალდებულად მიანინდა თავი, ყველაფერი ელონათ, რათა აღრსეულად დახვედროდნენ სპაბათო სტუმარს. რას იფიქრებდა უცხო ადამიანი, როცა ნახავდა ამ სიბინძურეში ჩაფულულ ქაქუჩიან გაბურძნილ ბებერს დათხერილ-დათხურულ ტანსამცმელში? ვის მოუტურუნდებოდა ენა მის სასაყვედუროდ, თუ ის, თავის ქვეყანი დაბრუნებული, ყველაზე იტყობდა, ეს რა ტერტილიანი ბილიანები ყოფილანი.

ქალების ათი ხელი ერთად სწვდა ბატინს. ასნიეს და სახინან წყალში ჩააყუდეს. თავიდან გაუძალიანდა. სულ აღქაჯები, ბოროტი დედინაცვლები და ველურები ეჭიბა. მაგრამ თბილში, სურწნილოვანში წყალში თანდთან მოადუნა, მოალბო და სულ-ბორციტ ნეტარებას მიეცა. ბოლომდე ჩაცურდა აბაზანაში, თვალები მიოღდა და ნაუსტიცინა.

— ნუ ქაქანებთ მაინცავა, — ნაიბურტყუნა და ქყუშპალაობა დაიწყო.

ქალები კი გააქტორდნენ, სულ აიწყიტეს. უბემი და რბილი ღრულოებით გასაპნეს, გაბებეს, დაბანეს. ფეხის-გულეებს რომ უფხვდნენ, ელუტუნებოდა.

— დებრძიმა შევანვინო, კუდიანი ბებრებო, — ყვიროდა და ხარხარებდა.

სულ პეშბით დაუხებეს მუხლები და იდაყვები, გამოურიქნეს ყურები და ნესტოები, დაუზილეს კისერი და მხრები.

— წყალი კი არა, ტალახია! — ჭოთქოთებდა ვადიმა და უკვე შესამედ ცვილიდა წყალს აბაზანაში.

ზურგს რომ უხეზავდნენ და მკერდსა და მუცელს უხელდნენ, ქალებში ყველაზე ხნიერმა თავს ნება მისცა, გახუმრებოდა ბატინს სასქესო ორგანოების თაობაზე:

— კიდევ კარგად შენახულანი, რაც მათ შენგან ჯავა ადგათ!

ვერ ვიტყობი, რომ შენიშვნა არ ესიაზიოდა.

ბოლოს კარგად ნაბანავები, ცინცხალი ზიასტრიეტი გაკრიალეზულ-განკრიალეზული ბატინი ქალებმა ოქროსფრად მოვარაყებულ საეარქმელი გადასესეს, რომელიც მეთვეჯეს თიხოვებინა.

ჯერი დალაქბე მიდგა. მან წვერი მოპარასა, უღვამი დაუშოკა, აუნქიმა და დაუზუთა, თმები გაურქიჭა. ამ დროს ქალები ხელგბზე და ფეხებზე ფრჩხილებს ჭირდნენ, ბოლოს სქელი წარბებიც გამოუხმირეს.

მოგვიანებით შეუთოვეც შემოესწროთ. ციმციმი, საკითხი მოიტანა ბატინის „საკუბოვე“ კოსტუმი, რომელსაც ვადიმა, დანაფტალიჩებულს, სათუთად ინახავდა ჩემოდანში და ამ განსაკუთრებული შემთხვევისთვის გამოაჩინა.

მახატარი ყურადღებით და ცნობისმოყვარეობით აკვირდებოდა, როგორ მელანდებდა ადამიანის ბუნება უჩვეულო და საგანგებო მდგომარეობაში და არაფერი დარწნუნდა გარდა იმისა, რომ დაპყლოდა მათ ნებას: ჩათრევას ჩაყოს სჯობიოთ. თანაც, თვითონ თუ როგორღაც დაედნა თავი ამ დუხჭირი ცხოვრებისგან, რა უფლება მქონდა სხვებისთვის შეუშალა ხელი? მკერდოღენ შემოსავალითან ერთად მოკრძალებული მოთხოვნილებები კი მქონდა, მაგრამ ყოველთვის აფასებდა იმ უპირატესობას, ნებას რომ აძლევდა თავისუფლად ეკეთებინა ის, რაც მოუსურვებოდა. როგორ შეეძლო უარი ეთქვა მეზობლებისთვის, ესარგებლათ შემთხვევით და გაეუმჯობესებინათ თავიანიი მდგომარეობა, ცოცხალი მოეთქვათ?

— მალე მანქანა გეყოლებს, — უმტკიცებდა დალაქი, — ახლან ჩემში ვაყმა მართვის მოწმობა აიღო და შეუძლია მძღლოდა დავიდგეს.

სახელისნოს კუთხეში სკოლის დირექტორი და ინსპექტორი ტილოების შეფასებით იყენებდნენ გართულნი, სიაშენებით უმატებდნენ ნულს ნულზე მომავალი აუქციონისთვის. მიუღი ამ ციფრებისგან ბატინს თავი ასტკიცდა და შეწყვიტა ყურისადგება.

ამ პუნქტუალურ უცხოელებს ყველაფერი საათობით უქროდა გათელილი. რადგან იქ მყოფთაგან საათი არავის გააჩნდა, ვადიმას ისლა დარწნუნდა, მზეს მინდობდა, რომელიც ნელ-ნელა ჩასკლას იწყებდა.

ღამით დურგალმა ტერასაზე გასასულიე მაგიდა გამართა. მის ზირჯებს იატაკამედ დაშვებული ქათქათა სუფრა ფარავდა. მაგიდაზე მეზობლების ნახელიე „მეუბ“ უხვად ეღავდა. მათ გვერდს უშევენებდა აურაცხელი სასმელი, რომელიც ქალაქის ყველაზე დიდ გასტრონომში თამბაქოს გამყიდველმა შეგროვილი ფულით იყიდა. ბავშვებმა კი პარკში მოპარული ყვავილეთი მორთეს მაგიდა.

ყველაფერი მზად იყო. მხოლოდ საპაბათო სტუმარიც გამოირგინა ელოდნენ.

მანქანის გამაყრუებელმა საყვირმა ნაცრისფერი მერსედესის გამოჩინა ამწერი ჩიხს.

ოფიციალური გიდი მძღოლს გვერდით ეჯდა და გზას უჩვენებდა ნილოსის სანაპიროზე აღმართული „ნუნბის-

* (არაბ.) - ცივი მარლიანი საუხმეული, ფხალეული

პალანდიან* ისტორიულ ძეგლებში აღნუსხულ ძველ შენობამდე. გზის ბოლო მონაკვეთზე, ძველ ქალაქში, მანქანამ მტვრის კორიანტელი ააყენა. მას მეორე მანქანა მოპყვებოდა გადაღმები ჯვავფით. მოხუცი მხატვრის სახლთან მათ მთელი უბანი ელოდა.

გალერეის დირექტორი ორმოცდაათიოდე წლის სასიამოვნო გარეგნობის მამაკაცი იყო, სახეზე ოდნავ შესამჩნევი ნაოჭებით. ელევანტური შავჩარჩოიანი სათვალის ოდნავ ჩამუქებული მინებიდან თვალები ცოცხლად და მტკიცედ იმზირებოდნენ.

ნითური მდივანი ქალი კინოვარსკვლავი გეგონებოდათ. იმის მიხედვით, საუბარი ფაზილარული იყო თუ ოფიციალურ-პროფესიული, ის ხან იხსნიდა სათვალეს, ხან იკეთებდა.

— How special. რა მშვენიერებაა! რა ძალუმადა იგრძნობა წარსულის სურნელი ამ მიდამოებში! ასეთ ჩვენში ხომ ვერსად ნახავ!

კაცი თავის ქნევით დაეთანხმა.
— მარტო ავალ. თქვენ აქ დამელოდეთ. ცოტა ხნის მერე, როცა დაგვიხებთ, ამოხვალთ გადაღმებ ჯვავფთან ერთად.
— გდივ გაიყოლით.

— არ არის საქირო, ელენ. ეს მხატვარი თითქმის ყველა ენას ამტკერებს, მათ შორის ინგლისურსაც. თავდაპირველად აუღობეს მარტო შეგვდედ. როგორც იცით, არაა გაფრთხილებული. ყველაფერი მოულოდნელი, უშუალო უნდა იყოს. ამ ტელერეპორტაჟის არსი ხომ რეალობის ცოცხლად ჩვენებაა.

მოაჯირზე გადმომდგარმა ვადიპამ დაინახა, როგორ გადმოვიდა სტუმარი კერფასი მანქანიდან და მათი სახლის შესასვლელის მივთ გაემთა.

როგორც კი ვადიპამ ნიშანი მისცა, ელექტროკოსმა დენი ჩართო და კიბის გაყოლებაზე ფერად-ფერადი ნათურები ერთბაშად აბღერვიანლდა. ეს ხელოვნური სიკამკამე მუდღად ენიშნა მოსულს. ძველ კედლებზე ალგა-ალგ მთხუზუნული ცემენტო, პიალა, ლაქგდას-მული კიბის საფეხურები, თითოეული ბაქნის ფილები გაფხვკლი და ლაქითაც დაფარული, ყოველ საართულ ზედა აქაური არქიტექტურისთვის დამახასიათებელი, ციქცნა შიდა ენოში გამავალი მამრბაბა* მოსწონებული და გადაღებილი - ყველაფერი ეს ნამდვილი მეხის დაცემსავით იყო მისთვის. ყველაფერს ახალდასუფთავებულის სუნი სდიოდა. სოდიო, ქლორით, რადაცის შვავათი და სხვა სადეზინფექციო საშუალებებით იყო გაქვლენილი იქაურთა.

კი მაგრამ, მას ხომ ვამთა სელით ჩამოხავებული, ნავთის ლამებით განათებული შენობა აუნერეს, სადაც ყოველ ქვა საუკუნეთა ანაბეჭდს ატარებს. ესაა, რაც მას სჭირდებოდა და რისთვისაც ჩამოვიდა. ვის აინტერესებს ეს შეკეთებული და განახლებული ნაგებობა? მხატვრის იმედლა დარჩენოდა: „რაღაც გაბურჟენილი ბებერი, ნოესმავგვარი არსება“, არწმუნებდნენ მას. კამ-

* (არაბ.) - რიკულებიანი, შქიდრო დატობრული სარკმელი

ერაც მას აღბეჭდავს, მხოლოდ მას გადაიღებს. ფართო პლანით, ფონის გარეშე.

წელიწადზე მეტია, სტივ ფარელის გალერეას მძიმე ახლები დაუღდა და ახლა მთელ იმედებს ამ დახლამორჩენლ მხატვარზე აყარებდა, რომ საქმე წალმა შემორბუნებოდა.

მეთხე სართულზე კარი ფართოდ გაეღოთ. სუფთა, თითქმის ცარიელ ფონზე მოჩანდა მუქ კოსტუმში გამონკეპილი მაღალი კაცი, ისეთი, როგორც ნებისმიერი საავენტოს დირექტორი შეიძლება ყოფილიყო. კაცი მიეგება სტუმარს და ხელი გაუნოდა: — ბატონი გახლავართ. კეთილი იყოს თქვენი მომბრძანება!

ვადიპა, დიდად კმაყოფილი, რომ ასეთ მცირე დროში მოახერხა მხატვრისა და მისი სამყოფელის მორჯულება, სახელსონოს ერთ კუთხეში შეუფულოყო და გულისდაცქვლით ადექებდა თვალს, რა მოხდებოდა.

თავზარდაცემულმა სტივ ფარელმა მექანიკურად ჩამოართვა ხელი ბატონს.

— I didn't expect this*, ჩალოდლულა მან.
— Come in, if you please**.
— ეს თქვენა ხართ მხატვარი?
— მე ვარ.

— I was abused... შეკედა... თარგმნა მან. სუნთქვა შეკეროდა.

ბატონის არავითარი ყურადღება არ მიუქცევია ამ სიტყვებისთვის. ვადანწყებტა, თამაშ ბოლომდე მიყოლოდა და შემოიყვანა სტუმარი:

— თქვენ ჩემი ნახატებისთვის მოხვედით. აქეთკენ, ახლავე განახებთ.

ცერემონიალი ვადიპას დირიჟორობით დაიწყო. სხვადასხვა სამალავიდან უეცრად ჩნდებოდნენ ახალგაზრდები და თითოეული მათგანი თითო ტილის წარუდგენდა სტუმარს. ამ უკანასკნელს კი თვალყო ამ შეუღლია ანახატებისთვის, ფიქრობდა, როგორ დაერწინა თავი აქაურობისთვის. ჩამოიცილა, ვინც კი შეხედა, ამქარდა აარიდა მზერა სურათებს და ტერასისკენ გაიკვლია გზა. აქაც, ამ ცარიელმა სიერცემ, სუფრამ აკოქტული ამერიკულად**, ჯვინ რომ არ აკლდა, ვისკი თუ კოკა-კოლა, ბოლო იმედულ გაუქარწყლა მას. სახელსონოსკენ რომ მობრუნდა, მხოლოდ თავს აწებებდა, სიტყვებს ვერ პოულობდა.

— I must leave now... I shall go... I shall go... This will not do at all, at all, at all***

რა თავში იბლის ამ სურათებს?! გასასვლელის ძებნაში ჩაუარა ამ გაქევაბულ სახეებს, თან ერთსა და იმავეს იმეორებდა.

* (ინგლ.) - ამას არ ევლოდი
** (ინგლ.) - შემობრძანდიო

*** (ინგლ.) - უნდა დავტოვო აქაურობა, უნდა წავიდე, უნდა წავიდე. ეს სულაც არ არის ის, სრულებით, სრულებით

— შელგო, ეტოლ, ეტოლ!..
— რას ნიშნავს ყოველივე ეს? — დაეფენა ვადიპა.
კაცი ტყვიასაფთო გავარდა კარებში და ელვის
სისწრაფით ჩაიჭრულა კიბეები.

ბატონი ყველაფერს მიხედა და პოპერული ხარხარი
აუტყდა. სიცილით კვდებოდა, მუცელი ხელით ეკავა და
თან ადგილზე ტრიალებდა. პალატუხი მოიხსნა და პაერში
მოიხროლა, მერე ფეხსაცმელები ნაიძრო, პეჯაკი გაიხა-
და, ძირს დაავადო და გახარებული ზედ ფეხებით შედგა.
მალე მისი პერანავიც გაფრიალდა, ფართო მკერდს რომ
უფარავდა. ცეკვავედა, ბუქნავდა, ზვიმობდა, კმაყოფილი
იყო, რომ მკერდზე მაინც შერჩნოდა მცირედენი ბან-
ჯგველი. ხუთმა ქალმა ხიმ პირნმინდოდ გაუპარსა
სხეულის დანარჩენი ნაწილები.

მის ანცობას და მასხრობას შეტეხებული
მიშტერებოდნენ გარშემო მყოფნი, ნორნაზდარი ვადიპა.
ამ იმედგაცრუებულთაღმი სიბრალულმა დაუცხრო
სიშლევე, თუმცა სულის სიღრმეში უზომოდ ართობდა ეს
სანახაობა, რომლის მონე კიდევ ერთხელ ხვდა წილად
გამმადრიყო, სანახაობა, რომელიც წარმოაჩენს ადამიან-
ის ბუნებას, თანაც ყოველ ჯერზე სხვადასხვა სახით.

— მეგობრებო, ჩემო მეგობრებო, — იძახდა ის, — რა
მშვენიერი სუფრა გველოდებო! ერთად მოვილხინოთ!
ამოიყვანეთ თქვენი ვალებომა!

ასე გამხიარულებულმა შემობარუნა ისინი,
სუფრისკენ წაუძღვა. ფრთაქმსელი იყო, „ამ საღამოს
არ გამოვტოვებ ჩემს მზის ჩასვლას“, პირობა მისცა თავს.

— სავარძელი, ჩემი სარწვეველა სავარძელი... გამოი-
ტანე ჩემი სარწვეველა, ვადიპა!

ქალმა მიიზრინა იქ, სადაც გადასაფრებლების
მთელ გაროვის ქვეშ მიემალა სავარძელი და ტერასაზე
გააჩორა.

კაცმა სწრაფად გამოაბიჯა ზღურბლს, ანიშნა მეორე
მანქანის მძღოლს, გაპოლოდა და შექანდა თავის ფრიად
შთამბეჭდავ ავტომობილში.

— ანუბის პლასი, — ჩაუბურტყუნა გამტრებულ
ძილოლს.

გაოგნებულმა ელენმა ვერც გაბედა, რაიმე ეკითხა.

ფრანგულიდან თარგმნა
ლია რუსაქია

ჯიხსტოლა

„თხილ გაგაპი კიდევ ერთხელ გამიგორა“

ბიორი კეკელიძის ლექსების გამო

ბატონო რედაქტორო!

არ შემიძლია გაჩუმება — უნდა ავლაპარაკებ ჩემთვის
ერთ უჩვეულ ფაქტზე: დიდი პოეტი დაეინახე „ჩვენი
მწერლობის“ 22-ე ნომრის 22-ე გვერდის ჩაკითხვის
შემდეგ. 50 წლისა რომ იქნება გიორგი კეკელიძე, საოუ-
ბილო სავარძელი დავანებულს ასედაც მიმართავენ
ორატორები, მაგრამ თუ დიდი სიტყვაუკუმი არა ხარ,
დიდის დიდიბა მოგონილია. მოგონილი ისევე, როგორც
არ შეიძლება წლების მომატების კვალდაკვალ ცუდი
ადამიანის კარგ ადამიანად გარდაქმნა ან კარგი ადამიან-
ის გაცუდება, უნიჭო ვერ განიჭიერდება, რაც არ უნდა
კლასიკური განათლება მიიღოს, ნიჭიერს ნერა არ დაევი-
წყებდა ღრმა სიბერეშიც.

პოეზია გამოგონებლობაა. სამშობლოვე დანერილი
უამრავი ლექსი იმიტომ არ ვარგა, რომ ისინი
სადღეგრძელოებს გვანან და მხოლოდ ობოლი
მარგალიტივით იშვიათად თუ გაიყვება ამ სიტყვების
ტოლფარდი სტრიქონები: «ცვრიან ბალახზე თუ
ფეხმეველა, არ გაიარე რაა მამულა».

ზოგჯერ პოეტმა ცირკი უნდა მოაწყოს — ხელჯობი-
ანი ჯამბაზივით უნდა გაიაროს თოკზე, წონასწორობა

შეინარჩუნოს და სუნთქვაგანაბლ მკითხველს „ბრაეო“
წამოაცუნინოს.

რა ბრწყინვალეა ჩვენი ახალგაზრდა პოეტის
„ტყუილი“. ხომ მოგვინყო ცირკი, ხომ სიტყვათა თამაშზე
ააგო კომპოზიციურად ლექსი, ხომ დიდებული ფინალით
მოგვეხუხა „აღმსარების ემისტოლემ“.

მჯერა, რომ მომავალი იგი არ უღალატებს თავის თავს.
ზოგიერთ პოეტს, სიყმანელებში მდიდარი რითმა თვალთაც
რომ არ დასიზმრება (და ყურიაც რომ ვერ ალუქვას, რა
თქმა უნდა, სხვისი), ხანდაზმულობაში წამოსცდენია
ხუთმარცვლიანი რითმა და ალბათ თავსაც იწონებს ამით.
მაგრამ, რად გინდა, რაც შენ სტილი არა დევეს, ის რეიტინგს
ვერა და ვერ აგინებს «ცხენთა შეჯიბრებაზე».

დარწმუნებული ვარ, რომ ლეგენდური (და არა ლეგენ-
დარული) ზურაბის თემაზე შესანიშნავი ლექსის ავტორი
გიორგი კეკელიძე კვლავაც არაერთხელ გაიმეორებს
(კარგი გაგებით) თავის თავს და ერთხელაც არის
დასრულებული პოეტის აჯა დამამბედლისადმი: „თბილ
ბაგაში კიდევ ერთხელ გამიგორა“.

ჯამალ იფაია

გმირება გოსტაპაბიჰვილია

სახალწლო მოთბრობაში „ნიკოლოზ გოსტაპაბიჰვილი“ ილია ქაჭავაძის გაუხსენებია თავისი ბავშვობის დროინდელი ერთი ეპიზოდი.

ორმოც წელიწადს გადაცილებულ მწერალს ტკბილად აგონდება ის დრო, როდესაც დედ-მამაც ცოცხალს ჰყავდა, და-ძმანიც და ერთად ეგებებოდნენ ახალ წელს.

დგებოდა პატარებისათვის ყველაზე სანატრელი დღეაბა, ვარეთ რაღა ვაიყვანდათ! აღარც გუნდაობა ახსოვდათ, აღარც კაკანათის დავება, აღარც თოვლიანი ზღომა და სირბილი. დედა სახალწლო ტკბილეულს ამზადებდა, ბავშვები მის გარშემო ტრიალებდნენ, ხანდახან თითხაც ამოაგლებდნენ თაფლიანი პირის ჩასატკბარუნებლად და დედა უფულოდ უჯავრდებოდა აცელქებულ შვილებს.

ილიას ყველაზე მეტად დამახსოვრებია ერთი ახალი წლის წინა ღამე. ალბათ იმიტომ დამახსოვრებია, რომ იმ ღამით მამას უჩვეულო საახალწლო ზღაპარი უამბინა შვილებისათვის. უჩვეულო კი იმიტი ვახლდათ, რომ წინანდელ ზღაპრებს არ ჰგავდა — ამ არც დეცების ქაჭანება იყო, არც გველუშაბები სა და არც ოქროსთმინი ქაბუცი ღამობდა მისინარე შეფთუნიზავის დახსნას.

ეს უჩვეულო ზღაპარი

ჩვენს წარსულში გადახდილი ერთი ომის ამბავს გადმოგვცემს. „...როდესაც ზრდილა გაცხარებულა, ყიზილბაშ მეომარს ცხენი ვამოუქუცებია მოვდანზე, ამჟამად გაუჭურულ-გამოუქროლებია ქართველების თვალწინ, თითქოსდა ჯირითში ვარჯობდა და აინუნიაოც არ ავადება, რომ ირგვლივ სამკვდრო-სასიცოცხლო შერკინება ფეოქაბედა და საფრთხე ყოველი მხრიდან ემუქრებოდა თავზე ბელაღებულ მომხდურს.

ყიზილბაშის თავგებობით გავგლისებულ ერთი ქართველი ქაბუკი გამოეყო თავისიანებს და ცხენი ზედ ყიზილბაშს მიადგო. ილიას სიტყვით, „ყიზილბაშმა ჰკრა შიგ გულის-ფიცარში შუბი და საბრალო ვაჭაკი ვერ ჩამოეკიდა ცხენს და მერე უსულოდ დეიცა დედამამაზე“.

ახლა მთორე ქართველმა მუტტია განარჯუებულ ყიზილბაშს და იმასაც იცევი ბუდი ენია. გახალისებულმა მტერმა ცხენი ვაათამაშ-გამათამაშმა მოვდანზე, თითქოს ნიშნის-მოკებით მიმართოვდა ქართველებს, გამოღით, თუ შნი გატევი, მანც ვერაფერს დამაკლებთო.

ილია განაგრძობს: „გავიდა მესამე, გავიდა მეოთხე, გავიდა მეხუთე და ყველას ცალკე იცევი დედაყენა თათარმა. ასეთი ყმანელი კაცები დამხოცა, რომ უკეთესს კაცი ვერ ინატრებდა. შეუნხდა ქართველობა სისრცხელი როგორა ვჭამითო, შინ რა სახელით-ღა მივადეთო. არ იცოდნენ, რა ექმნათ. ყველას შშიძი და ფიქრი მიეცა. ვედარავინ ჰბედავდა ვასკლას“.

დაბნეულ-აფორიაქებულ ქართველებს უეცრად ნიკოლოზ გოსტაპაბიჰვილი გაახსენდებათ. ისლა თუ ვიპოველი-

სო, ყვირინა და გამალებით ეტყენ.

სახელგანთქმულ მხეველმწერად აღარც მკლავი ერჩოდა და აღარც მუხლი. ოურა აბალგაზრდა ყიზილბაშთან ვიკალი, მაგრამ თავგადასულნი ევედრებოდნენ, ხუთი ჭაჭილი მოვციკლაო, იმითა სისხლი როგორ უნდა შევარჩინოთო?!

ბოლოს და ბოლოს დაიყოლიეს.

გოსტაპაბიჰვილმა ახსენა ღმერთი და ცხენდაცხენ მიექრა ყიზილბაშს. იმან შუბი ნამოულერა, მაგრამ ნიკოლოზმა ხელი აუკრა და მარჯუდ აღიკონა. მეორე შემოტევა აღიკონა აცალა, ნასწედა, ერთი-ორი ლონიერულად შებლერტა და ცხენიდან ძირს ჩამოაგდო. დაცემულს გაუჭირდა ნამოვგამო. გოსტაპაბიჰვილი ჩამოქექითდა, ნამოაყენა დამარცხებული ყიზილბაშ და ასე დამაშვიდა:

„ნუ ვეზინიან, მე თავს არ მოგჭრი. შენი თავი შენის ვაჭაკობისათვის მიბატიებია. ცოდვია შენი გაუფუცება. ნაიღ და ღმერთმა გზა მშვიდობისა მოგცესო“.

ყიზილბაშმა პასუხად მიუგო: „მეც სიცოცხელს თუ ვისჯანმე ვიჭქუტები, მარტო შენისთანა ვაჭაკისაგანაო“. სალამი მისცა და ნაყიდა.

ახლა ისიც ვკითხვით, ზემოთქმული ამბავი ერთი ჩამოუვარდება იმ ზღაპრებს, სადაც დეე-გველუშაბები დაბობოქრობენ და ოქროსთმინი ქაბუკები თავგანწირვით ებრძვიან ადამის მოდგმის მოძულეთ. ესეც ისევე წარმოუდგენელი და დაუჯერებელი გვეგონებათ, როგორც ის ხალხური ზღაპრები, უსსოვარ დრო-ფემს რომ დაბადებულან და დღემდე ახარებენ ნორჩი მკითხველის გულს.

ოღონდ ერთი განსხვავება შეინიშნება: ილიას მამისეული ზღაპარი ანუ დიდი ქართველი მწერლის საახალწლო მოთბრობა ისტორიულ სინამდვილეს ასახავს.

დაბე, ზემოხსენებულ ეპიზოდს სიტყვაბედად მოგვითხრობს გამოჩენილი ქართველი ისტორიკოსი ვახუშტი ბატონიშვილი.

მოქმედება მიმდინარეობს XVII საუკუნის 90-იან წლებში, როდესაც სახელგანი მუდე ქართლისა გიორგი XI მუშუპოვრად ებრძოდა მომხდურ ყიზილბაშებსა და ადილობრივ რენეგატებს.

აი, ეს ეპიზოდი ვახუშტი ბატონიშვილის თხზულებიდან: „ქვალად მზნედ გამოწნდა სპარსი ერთი, რამეთუ ჩამოყარა ხუთნი მხედარნი, მზნე ქაბუკნი. შემდგომად შიკაყარა იგიცა გოსტაპაბიჰვილმან ნიკოლოზ და ვახუშტევა მშვიდობით სიმზნისა მისისათვის“.

ყველაზე მჭკრმტყველი მაგალითი ქართული დიდსულოვნების ამოუჩერეია ერის უნადლო მოძღვარს საქართველოს ისტორიიდან. მოყვასის სიყვარული რა ბედენაა, გიყვარდეთ მტერნი თქვენნიო — მცნებისამებრ მაცხოვრისა.

პირველ საათზე არა მშობიარე

1935 წლის ივნისში პარიზი მასპინძლობდა მთელი მსოფლიოს მწერალთა ანტი-ფაშისტურ კონგრესს. მისი სხდომები უკვე დაწყებული იყო, როდესაც თვალსაჩინო ფრანგი მწერლები ანდრე მალრო და ანდრე ჟიდი უწვივნენ საბჭოთა საელჩოს პარიზში და დაქინებულ მოთხოვნებს დასწრება ამ კონგრესზე ორი საბჭოთა მწერლისა, რომელთაც ვარგაფ ივანოვს და ეტროპაში. ესენი იყვნენ: პროზაიკოსი ისააკ ბაბელი და პოეტი ბორის პასტერნაკი.

მალროს და ჟიდს, მათი მემორანდუმების გამო, პატივს სცემდნენ საბჭოთა კავშირში, ანგარიშს უწევდნენ და მუამდგომლობა მიყვანიდნენ.

20 ივნისს სტალინის პირადმა მდივანმა პოსკრევისმემა დაურეკა პასტერნაკს და აუტა ბელადის განკარგულება, რომ პოეტს დააყოვნებლივ გამზადებულიყო პარიზში გასამგზავრებლად. პასტერნაკს ემტყობა ეს სიუპრიზი, გაჯეუტდა, იმოდამტბა: სასტიკი უშილობა მანუებებს და მძიმე დეპრესიაში ვარ ჩავარდნილი.

თქვენც არ მომიკვდეთ, ყრუს ვინ ათხოვებდა!

პასტერნაკი გაოგნებული იყო. ვერ გაერკვია, რამ გამოიწვია ესოდენ მოულოდნელი განკარგულება, ასე უცერფონიოდ რომ აუწყეს? რატომ უნდა შეერთებოდა მწერალთა დელეგაციის, რომელშიც თავიდანვე არ შეყვანეს, რომელიც უკვე იმყოფებოდა პარიზში და მონაწილეობდა კონგრესის მუშაობაში? რაშია და მალროს ნარმოადგინოს საბჭოთა ლიტერატურა, როდესაც ღრმა მემომედებით კრიზისშია ჩაფლული და პირქუში დეპრესიაში არის შეკარბული?

აფორაქტებულ პოეტს ერთ დღეში შეუკერეს საუცხოო კოსტუმი და 21 ივნისს მატარებელი უკვე მიაკროლებდა პარიზში (გზადია, ბაბელიან ერთად).

კონგრესზე გამოცხადდნენ 24 ივნისს, ხოლო 25 ივნისს (კონგრესის დახურვის წინა დღეს) პასტერნაკი გამოვიდა სიტყვით. მან უარი განაცხადა ნაქიობა საბჭოთა დელეგაციის, ასე ვთქვით, კომისრად დანიშნული ილია ერენბურგის მიერ მომზადებული ტექსტით.

პასტერნაკის სიტყვა საოცრად ლაკონური იყო. პასტერნაკს არ უთქვამს ის, რასაც ელოდნენ მისგან კრეშლი. კრინტიც არ დაუმრავს საბჭოთა დემოკრატიისათუ საბჭოთა კულტურის უპირატესობაზე დასაქლურთან მიმართებით. გრმზანული ფაშისტის მუქარაც კი არ უსწენებია (არადა, კონგრესის ანტიფაშისტური ერკაც).

ანდრე მალროს უთარგმნა მსმენელს პასტერნაკის სიტყვა, მერე ნაქიობა ფრანგულად თარგმნილი ლექსი რუსი პოეტისა: „ასე იწყებენ ლექსით ცხოვრებას“ (დათარიღებული 1921 წლით). დარბაზმა ხანგრძლივი ოვაციით დააჯილდოვა სახელგანთავსი პოეტს.

იმავე მალროს გადმოცემით, მთავარი იდეა პასტერნაკის სიტყვისა იყო ის, რომ პოეზია და ბუნებრივად არ იბოვება კონფერენციებსა და მტყინგებზე; რომ მწერლებს არავითარი მოტივი არ გააჩნიათ გასაერთიანებლად და არავითარი აზრი არ აქვს მწერალთა ორგანიზაციებსა და კავშირებს; რომ ყველაზე მნიშვნელოვანი არის ცალკეული მწერლის პირადი დამოუკიდებლობა და ეთიკური პრინციპები.

პასტერნაკის ცხოვრებისა და მემოქმედების მკვლევარი ისრაელიდან ლაზარ ფელიშმანი ასკენის, რომ პასტერნაკის პოზიცია მკვეთრად განსხვავდებოდა როგორც მაქსიმ გორკის თვალსაზრისისგან მწერალთა კავშირის შესახებ, რომელიც უნდა ყოფილიყო ჩინასახი ლითლური ოპოზიციისა სოციალისტურ საზოგადოებაში, ასევე — სტალინის ინტერპრეტაციისგან, რომელიც მწერალთა კავშირს გულისხმობდა ინტელექტუალზე კონტროლის საშუალებად.

ერენბურგის თავის მემუარებში, გასაგებ ვარემობათა გამო, ვამორჩნას ის, რაც მალრომ გვამცნო, მაგრამ სამაგვიოდ ისეთი ამბავი მემოგინება, ერთ რამედ რომ ღირს და კონგრესზე პასტერნაკის გამოსვლის თავისებურ პოსტსკრიპტუმად გამოდგება.

პასტერნაკი თურმე ეუბნება ერენბურგს, ფრანგ მწერლებთან შეხვედრა და საუბარი მსურსო. გადამვეიცტეს, სადღლად მოუნიათ ისინი (აღბათ, მალროს თამადობით).

მეუთანამდნენ კიდევ, მერე კი ერენბურგის მრულემ დაურეკა პასტერნაკს: ამა და ამ რესტორანში მობრძანდით დღის პირველ საათზეო.

პასტერნაკი აღმფრთხილებლა: „რატომ ასე ადრე? უმჯობესია — სამზე“.

ერენბურგის მრულემ აუხსნა, რომ პარიზში სადღოტონ თორმეტდანი ორ საათამდე, ხოლო სამ საათზე რესტორნები დაკეტული არისო.

პასტერნაკმა მოკლემ მოუტრა: არა, ბატონო ჩემო, პირველ საათზე მე არა მშობიარე...

ასე ვაუტემა დაგვემილი შეხვედრა და მშობიარე დატკოვა საბარლო ფრანგი მწერლები.

ბორის პასტერნაკი, 1935 წელი

ქრონიკა

26 დეკემბერს ენათმეცნიერების ინსტიტუტის სხდომათა დარბაზში გამართა წარდგინება პროფესორ ნინო შარაშენიძის მონოგრაფიისა „საქონიური ქართული“ (ქვემოთმწერული კილო ერთი სოფლის მტკვების მიხედვით) თავსწილობა შესავალი სიტყვით გახსნა ავტორმა, ვინც ზოგადდ მიმოხილვა ნინოს იგებულენა და წარმოაჩინა XX საუკუნე-

ნის 80-იანი წლების ერთი ქართული სოფლის თავისებურებანი — მტკვევლების, სოციალური უფოს, ფოლკლორის... მონოგრაფიაზე ერცულად ისაუბრა პროფესორმა ვიორგო გოლოდაშვილმა. სიტყვებით გამოვიდნენ ენათმეცნიერები: იზა ჩანტლაძე, გურამ ბედემუილი, ვაჟა შენგელია, მერაბ ჩუხუა, მწერალ დავით ტურაშვილი.

„ჩვენი მწერლობის“ პრემიის ახალი ლაურეატები

საქართველოს
მწერთა კავშირი

ნუსტან კვინიკვაძე

ჟიონა

გიორგი კაკელიძე

ჟიონა

ლია კუხინიძე

ჟიონა

ლელა სამნაშვილი

ოთაროშვილი

გიორგი ჩაჩანიძე

მეჩუროშვილი

6 70/1

მკაცრი

ეკატერინე ტსკიტაშვილი